

Letnik VIII
2/2010

Prispevki
k didaktiki
zgodovine

*Prispevki
k didaktiki zgodovine*

**Vsi prispevki so avtorska dela in niso
lektorirani.**

Letnik 8, številka 2

2010

Oddelek za zgodovino

Kazalo

Predgovor	4
ANDREJA BENČINA: MISELNI VZOREC IN UPORABA INFORMACIJSKO KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE NA PRIMERU UČNE URE: ZAKAJ JE IZBRUHNILA PRVA SVETOVNA VOJNA	7
PETRA GALE: »BO VOJNE RESNIČNO KONEC DO BOŽIČA 1914?« UČNA URA V DEVETEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE	14
ANA GWARDJANČIČ: DA BI BILO ŽIVLJENJE PRI POUKU ZGODOVINE VELIKO LEPŠE OD ŽIVLJENJA MED VOJNO – UČNA URA ŽIVLJENJE MED PRVO SVETOVNO VOJNO	19
ANJA ILAR: UPORABA INTERNETA NA PRIMERU UČNE URE 'ZAKAJ JE BILA OKTOBRSKA REVOLUCIJA NOVEMBRA?	23
BLANKA MARINKO: UPORABA UČNE METODE DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM PRI POUKU ZGODOVINE, NA PRIMERU UČNE URE SLOVENCIM IN PRVA SVETOVNA VOJNA	28
BLAŽ NOVAK: OD RAZPADA AVSTRO-OGRSKE DO NASTANKA KRALJEVINE SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV	34
JASENKO NUMANOVIĆ: METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM NA PRIMERU UČNE URE ZAKAJ SO POSLEDICE VOJNE PRETRESLE SVET	39
NINA PRELOG: IKT PRI POUKU ZGODOVINE NA PRIMERU UČNE URE OBDOBJE MED OBEMA VOJNAMA JE PRINESLO ŠTEVILNE NOVOSTI	44
INES SLIŠKO, KDO ALI KAJ SO KRIVCI ZA SVETOVNO GOSPODARSKO KRIZO MED OBEMA VOJNAMA	48
NATAŠA STANOJEVIĆ: SVET MED OBEMA VOJNAMA – KRIZA DEMOKRACIJE	54
KATJA ISTENIČ: UPORABA FILMA PRI POUKU ZGODOVINE NA PRIMERU UČNE URE 'KO NEMČIJO PREVZAMEJO NACISTI'	58
MATIJA KETIŠ: METODA RAZGOVORA PRI POUKU ZGODOVINE. KONKRETNA IZPELJAVA UČNE URE: ZAKAJ JE BIL MIR EVROPI IZGUBLJEN?	62
MIRJAM KOPLAN: SPOZNAVANJE NAPETOSTI NA VZHODU IZ ZGODOVINSKIH VIROV	65
MARUŠA MIHELČIČ: METODA RAZLAGE KOT ATRAKTIVNA UČNA METODA (DOLOČANJE SLOVENSkih MEJ V OKVIRU KRALJEVINE SHS)	73

ROK MIŠČEVIČ: METODA RAZLAGE KOT PREVLAJUJOČA UČNA METODA PRI POUKU ZGODOVINE. NA PRIMERU UČNE URE: POLOŽAJ SLOVENSkih NARODNIH MANJŠIN PO PRVI SVETOVNI VOJNI	77
MATEVŽ OVEN-BRECELJ: KRALJEVINA SHS - KAJ SE JE DOGAJALO?	80
MAŠA PAVLIČ: »O IZOBRAŽEVANJU SI ZAPOMNIMO TRI POMEMBNE STVARI. PRVA JE MOTIVACIJE. DRUGA JE MOTIVACIJA. TRETJA JE MOTIVACIJA.« NA PRIMERU UČNE URE: KRALJEVINA JUGOSLAVIJA DO IZBRUHA 2. SVETOVNE VOJNE	84
JASMINA TOMŠE: METODA RAZGOVORA PRI POUKU ZGODOVINE NA PRIMERU UČNE URE: KAKO SO SLOVENCi VODILI GOSPODARSTVO	89
SANDRA HRASTAR: ŽIVLJENJE IN USTVARJANJE SLOVENCEV MED OBEMA VOJNAMA	93
MATEJA JERMAN: NETRADICIONALNA FRONTALNA UČNA OBLIKA POUKA NA PRIMERU ZAČETKA DRUGE SVETOVNE VOJNE	97
JERNEJ KALUŽA: PROBLEMATIKA VZGOJNIH CILJEV NA PRIMERU UČNE URE Z NASLOVOM - ZAKAJ SO LJUDJE SODELOVALI Z OKUPATORJI	101
URŠA LUŽAR: UPORABA VIDEA PRI POUKU ZGODOVINE NA PRIMERU UČNE URE Z NASLOVOM KAKO JE VOJNA POSTALA SVETOVNA	105
ANDREJ MARTINEK: UČNA URA - KAKŠNA JE BILA TOTALNA VOJNA	109
ZVONKA MILJANČIČ: METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM PRI OBRAVNAVANJU KONCA II. SVETOVNE VOJNE V DEVETEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE	112
TINA PERKO: POVEČANJE NOTRANJE MOTIVACIJE UČENCEV PRI OBRAVNAVI TEME O ČEM SO SE MED VOJNO DOGOVARJALI ZAVEZNIKI	119
ANDREJA RUPAR: POSLEDICE APRILSKE VOJNE V SLOVENIJI	123
TINA ŠTUPAR: METODA DELA S PISNIM IN SLIKOVNIM GRADIVOM NA PRIMERU UČNE URE OSVOBODILNI BOJ NA SLOVENSKEM	127
KATJA ŠTURM: SKUPINSKA UČNA OBLIKA-AKTIVNEJŠA UDELEŽBA UČENCEV PRI UČNI URI Z NASLOVOM: ŽIVLJENJE MED VOJNO	132
NINA FIŠER: SOVRAŠTVO MED NAMI: DRŽAVLJANSKA VOJNA MED SLOVENCi V 9. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE	138
MARINA KATALENIČ: »NAROD SI BO PISAL SODBO SAM« RAZVOJ NOVE OBLASTI V SLOVENIJI IN JUGOSLAVIJI. ZASNOVA UČNE URE S POUČENJEM NA METODI DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM	142
SANDRA KATIČ: UPORABA SODOBNE INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE PRI POUKU ZGODOVINE V 9. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE NA PRIMERU UČNE URE KAJ JE KONEC VOJNE POMENIL SLOVENCem	146

GORAN MATEŠIĆ: DIDAKTIČNO NAČELO AKTUALNOSTI KOT DEJAVNIK MOTIVACIJE UČENCEV PRI UČNI URI „KOLIKO ŽRTEV JE POVZROČILA DRUGA SVETOVNA VOJNA“	155
DEJAN PACEK: METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM V OSNOVNI ŠOLI NA PRIMERU UČNE URE: KAKO JE HLADNA VOJNA RAZDELILA SVET	159
SUZANA PIREC: PRI PREDMETU ZGODOVINA UČENCEM NI POTREBNO LE PASIVNO POSLUŠATI MONOTONE UČITELJEVE RAZLAGE (UČNA URA: POSLEDICE HLADNE VOJNE V EVROPI)	163
JAN PIRNAT: KAKŠNE SO BILE POSLEDICE HLADNE VOJNE V SVETU	168
JASNA RUPNIK: PROBLEMATIKA METODE RAZGOVORA PRI UČNI URI ZGODOVINE: HLADNA VOJNA	174
MONIKA TRSTENJAK: Z UPORABO METODE RAZGOVORA DO PESTRE IN ZANIMIVE UČNE URE PRI POUKU ZGODOVINE: KOLONIJE POSTANEJO NOVE DRŽAVE	178
<i>Avtorji prispevkov</i>	182

Predgovor

Na oddelku za zgodovino Filozofske fakultete so študentje in študentke 4. letnika pedagoške smeri v študijskem letu 2009/10 napisali didaktične članke, ki se nanašajo na pouk zgodovine oz. konkretne učne ure za 9. razred devetletne osnovne šole. Naslovi učnih ur so delno povzeti po učbeniku: Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

Njihov rezultat je objavljen v drugi številki VIII. letnika publikacije Prispevki k didaktiki zgodovine. Objavljeni so članki vseh študentov.

Svoje izkušnje pri pisanju člankov bodo lahko kot bodoči učitelji zgodovine koristno uporabili pri pedagoškem delu.

Kot mentorica in recenzentka člankov želim vsem avtorjem prispevkov veliko osebnega zadovoljstva pri pedagoškem delu in avtentičnih idej, ki jim bodo popestrila 'učiteljevanje'.

Urednica: Danijela Trškan

ANDREJA BENČINA: MISELNI VZOREC IN UPORABA INFORMACIJSKO KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE NA PRIMERU UČNE URE: ZAKAJ JE IZBRUHNILA PRVA SVETOVNA VOJNA

1. Uvod

Običajna uporaba miselnih vzorcev, bodisi z zapisovanjem na tablo, uporabo grafoskopa in ustreznih prosojnic je bila vedno atraktivna možnost zapisa učne snovi. Vendar pa obstaja še ena možnost uporabe te učne metode in tehnike. Učitelj mora namreč posredovati vedno več snovi in podatkov, ki mora biti prav zaradi tega pravilno strukturirana, vendar navadno ni časa, da bi tabelski zapis nastajal vzporedno z razlago, saj je cilj današnjega pouka tudi uporaba drugih različnih učnih oblik in metod. Združitev miselnega vzorca in možnosti, ki jih ponuja informacijsko komunikacijska tehnologija pa prinese učitelju prav ta prihranek časa in hkrati možnost za privlačno oblikovanje, ter uporabo miselnega vzorca ne le za zapis učne snovi, temveč tudi sredstvo za njeno sprotno ponavljanje.

Na primeru ene učne ure prikazujem praktično aplikacijo tega koncepta. Učna ura poteka na tematiko *Zakaj je izbruhnila prva svetovna vojna* v devetem razredu devetletne osnovne šole.

2. Teoretična utemeljitev

V prid miselnemu vzorcu kot učni tehniki govori več razlogov. Tatjana Škrab v svojem diplomskem delu pravi da: »miselni vzorec 'deluje' na enak način kot možgani in je torej odličen vmesnik med možgani in pisano oziroma govorjeno besedo.«¹ Oziroma kot pojasnjuje Tomičeva se: »[možgani] pretežno ukvarjajo s povezovanjem in sestavljanjem ključnih pojmov, zato bi morali tudi zapiske in besedne zveze sestavljati v takšni obliki in ne v tradicionalnih 'črtah' – linearni zapis.«² S tem se lahko strinjamo, če upoštevamo Russelova navodila, da so miselni vzorci bolj učinkoviti, »če bomo snov organizirali, uporabili asociacije in vizualni spomin, postavke družili v skupine, poudarjali izjemnost tega ali onega in izkoristili še druge dejavnike, ki vzpodbujajo spomin.«³ Pomembnost uporabe miselnih vzorcev za obravnavo učne snovi pa po mnenju Požarnikove utemeljuje njihov učinek na učenca, na »razvijanje [njihovih] učinkovitih učnih navad med poukom«⁴ in tudi navajanje učenca na »gospodarjenje s časom pri učenju.«⁵ Miselni vzorec pa ni zgolj besedilo – je kot definira dr. Trškan pisno-grafični ali celo slikovno-grafični izdelek⁶. S tem pa se gotovo uvršča na področje vizualnega posredovanja informacij. Tako W. Daum ugotavlja, da je pri posredovanju snovi veliko odvisno tudi od »embalaže«⁷. Navaja tudi podatke, v kolikšni meri je vizualna predstavitev pomembna pri sami zapomnitvi snovi. Pri zgolj verbalni obravnavi je učinek pomnjenja

¹ Škrab, T. (1988). Delo z miselnimi vzorci: diplomska naloga, Ljubljana, str. 31.

² Tomič, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike, Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje, str. 126.

³ Russell, P. (1986). Knjiga o možganih, Ljubljana: DZS V: Škrab, T. (1988). Delo z miselnimi vzorci: diplomska naloga, Ljubljana, str. 30.

⁴ Marentič – Požarnik, B. (1980). Dejavniki in metode uspešnega učenja, Ljubljana: Univerzum V: Škrab, T. (1988). Delo z miselnimi vzorci: diplomska naloga, Ljubljana, str. 3.

⁵ Prav tam.

⁶ Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. 3. prenovljena izdaja, Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, str. 26.

⁷ Daum, W. (1998) Mišljenje v podobah ali zakaj naj bi snov posredovali v embalaži. V: Za boljšo kakovost študija. Pogovori o visokošolski didaktiki. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 65.

samo 10-20 % in kar 80-90 % od predstavitve te snovi in osebnosti predavatelja.⁸ Zanimiva je ugotovitev, da z uporabo vizualnih sredstev povečamo ta odstotek na 50 % in ga še stopnjujemo: »do 90 % ... če upoštevamo te vidike: slišati, videti, pogovoriti se in izvesti.«⁹ Učinek tako posredovane snovi torej ni zanemarljiv.

Intenzivnost vidnih zaznav (in tudi njihovo strukturiranje) pa seveda določa njihovo trajanje v spominu, priklic in uporabo.

3. Izvedba učne ure: Zakaj je izbruhnila prva svetovna vojna

3.1. Predhodna priprava

Za izvedbo učne ure učitelj potrebuje računalnik, LCD projektor, platno, miselni vzorec pripravljen v PowerPoint predstavitvi, ter dve dodatni elektronski prosojnici, tablo in kredo ali flomaster, gradivo za skupinsko delo (opisano v nadaljevanju), zemljevid Balkana pred 1. svetovno vojno (slika 1).

Slika 1¹⁰

3.2. Uvajanje

Ob začetku ure, po uvodnih formalnostih, učitelj namesto uvodne ponovitve (ker je to prva ura v šolskem letu) izvede tehniko sproščanja. Učitelj na kasetofonu predvaja primerno glasbo¹¹ in med dajanjem navodil (kako naj bodo učenci pozorni na svoje dihanje, kako naj sproščajo posamezne dele telesa, kakšne predstave naj si ustvarjajo) pripravi računalnik, platno in projektor za obravnavo učne snovi.

Učitelj napove, da bodo učenci ugotavljali naslov učne ure sami. Na elektronski prosojnici prikaže fotografijo (slika 2 prikazuje angleško kraljico Elizabeto II., ko polaga venec na spomenik v Whitehallu – spomenik padlim v 1. svetovni vojni) in nato z metodo razgovora skupaj z učenci ugotovi za katero slovesnost gre (s tem tematiko hkrati aktualizira in medpredmetno poveže z angleškim jezikom). Ko učenci ugotovijo naslov učne ure, učitelj njihovo ugotovitev povzame in napove učne cilje. Za uvajanje je predvidenih 10 min.

⁸ Daum, W. (1998) Mišljenje v podobah ali zakaj naj bi snov posredovali v embalaži. V: Za boljšo kakovost študija. Pogovori o visokošolski didaktiki. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 66.

⁹ Prav tam.

¹⁰ Slika 1: <http://academic.evergreen.edu/g/grossmaz/Balkans1913.jpg>, (6. 1. 2010).

¹¹ Elektronska učilnica, Didaktika zgodovine 2009–2010, Zvočni posnetki, Glasba za sprostitev, Sprostitev3.mp3, (6. 1. 2010).

Slika 2¹²

3.3. Obravnava učne snovi

Prvi vsebinski poudarek je obravnava predvojnega dogajanja oziroma ugotavljanje *zakaj vojna ni bila presenečenje*. Učitelj razdeli učence v pet skupin in za vsako skupino določi poročevalca. Vsaki skupini razdeli prej pripravljeno gradivo, ki ga pripravi za vsako skupino posebej (učitelj pripravi gradivo sam). Vsaka od teh skupin namreč predstavlja eno od začetnih vpletenih velesil (Francija, Nemčija, Avstro-Ogrska, Rusija, Velika Britanija). Vsaka 'velesila' prejme list s ključnimi pojmi, na podlagi katerih se mora odločiti za zaveznike v prihajajoči vojni in se postaviti na stran centralnih ali antantnih sil. (Primer: Nemčija – zahteve po kolonijah, oboroževanje, stara nasprotja s Francijo.¹³) Med dajanjem navodil učitelj na tablo napiše obe zavezništvi, učencem da 4 min časa za pripravo (minuta je namenjena organizaciji in razlagi navodil). Po poteku časa se poročevalci postavijo na ustrezne strani (Centralne sile: Nemčija, Avstro-Ogrska; Italijo zaradi njene posebne vloge

¹² Slika 2: http://www.worldculturepictorial.com/images/content/queen_lays_wreath_remembrance_day.jpg, (29. 12. 2009).

¹³ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 2.

napiše učitelj; Antantne sile: Francija, Velika Britanija, Rusija¹⁴). Poročevalci nato s kratko utemeljitvijo razložijo svojo odločitev. Morebitne napačne postavitve učitelj popravi šele po utemeljitvi učencev. Za utemeljitev učitelj nameni 5 min.

Za obravnavo drugega učnega poudarka se učenci vrnejo na svoja mesta. Na elektronski prosojnici jim učitelj prikaže prvi del miselnega vzorca (z uporabo PowerPoint orodij, ki omogočajo animacijo, lahko prikazujemo le posamezne dele, ko jih potrebujemo, slika 4). Učitelj da učencem do 2 min časa, da prepisejo prvi del snovi in s tem tudi ponovijo pravkar obravnavano snov.

Drugi vsebinski poudarek: *Kdo je bil odgovoren za začetek vojne* učitelj predstavi s pomočjo zemljevida, ki ga prikaže na elektronski prosojnici (slika 1). Učencem razloži, kako je zaradi interesov Avstro-Ogrske na Balkanu in aneksijo Bosne in Hercegovine ta prišla v spor s Srbijo, ki je imela podporo Rusije. Leta 1914 Srbija zahteva Bosno in Hercegovino zase.¹⁵ Učitelj se nato vrne k računalniku in doda nove informacije v miselni vzorec (prikaže naslednji del, slika 4) in nato učencem pokaže tudi sliki prestolonaslednika Franca Ferdinanda¹⁶ in atentatorja Gavrila Principa.¹⁷ Učitelj preko metoda razgovora ugotovi, ali učenci obe osebi poznajo in dogodek, ki ju povezuje. Če učenci ne vedo odgovora, odgovore da učitelj z razlago. Učencem da čas, da prepisejo informacije. Za drugi vsebinski poudarek nameni 4-5 minut.

Tretji vsebinski poudarek: *Pogajanje je konec, pripravlja se orožje*. Učitelj prebere učencem vsebino avstro-ogrske brzojavke.¹⁸ Učence vpraša, ali vedo kakšno sporočilo vsebuje. Ko učenci povedo, da gre za vojno napoved, učitelj da navodila za individualno reševanje naloge v delovnem zvezku,¹⁹ kjer učenci ugotovijo pod kakšnimi pogoji je prišlo do vojne. Učitelj za ta poudarek nameni 5 minut. Po izteku časa doda nove informacije v miselni vzorec, učenci imajo čas za prepisovanje (slika 4).

3.4. Zaključna ponovitev

Za zaključno ponovitev učitelj porabi predvidoma 10 min. Učencem najprej da domačo nalogo v delovnem zvezku.²⁰ Na elektronski prosojnici prikaže sliko (slika 3) in z metodo razgovora izvede zaključno ponovitev. Učenci morajo namreč s pomočjo obravnavane snovi sami razložiti pomen karikature. Učitelj izpostavlja določene detajle, ki jih učenci razložijo. Med ponovitvijo je učencem dovoljeno, da si pomagajo z miselnim vzorcem. Če ostane še kaj časa, lahko učenci začnejo z reševanjem domače naloge.

¹⁴ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). str. 2.

¹⁵ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). str. 3.

¹⁶ <http://scrapetv.com/News/News%20Pages/usa/Images/Archduke-Franz-Ferdinand.jpg>, (4. 1. 2010).

¹⁷ <http://home.versatel.nl/rene.brouwer/gavrilo.jpg>, (4. 1. 2010).

¹⁸ Dobnik, J. (2006). Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 7.

¹⁹ Burkeljca, M. (2005). Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 7.

²⁰ Burkeljca, M. (2005). Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 6—7.

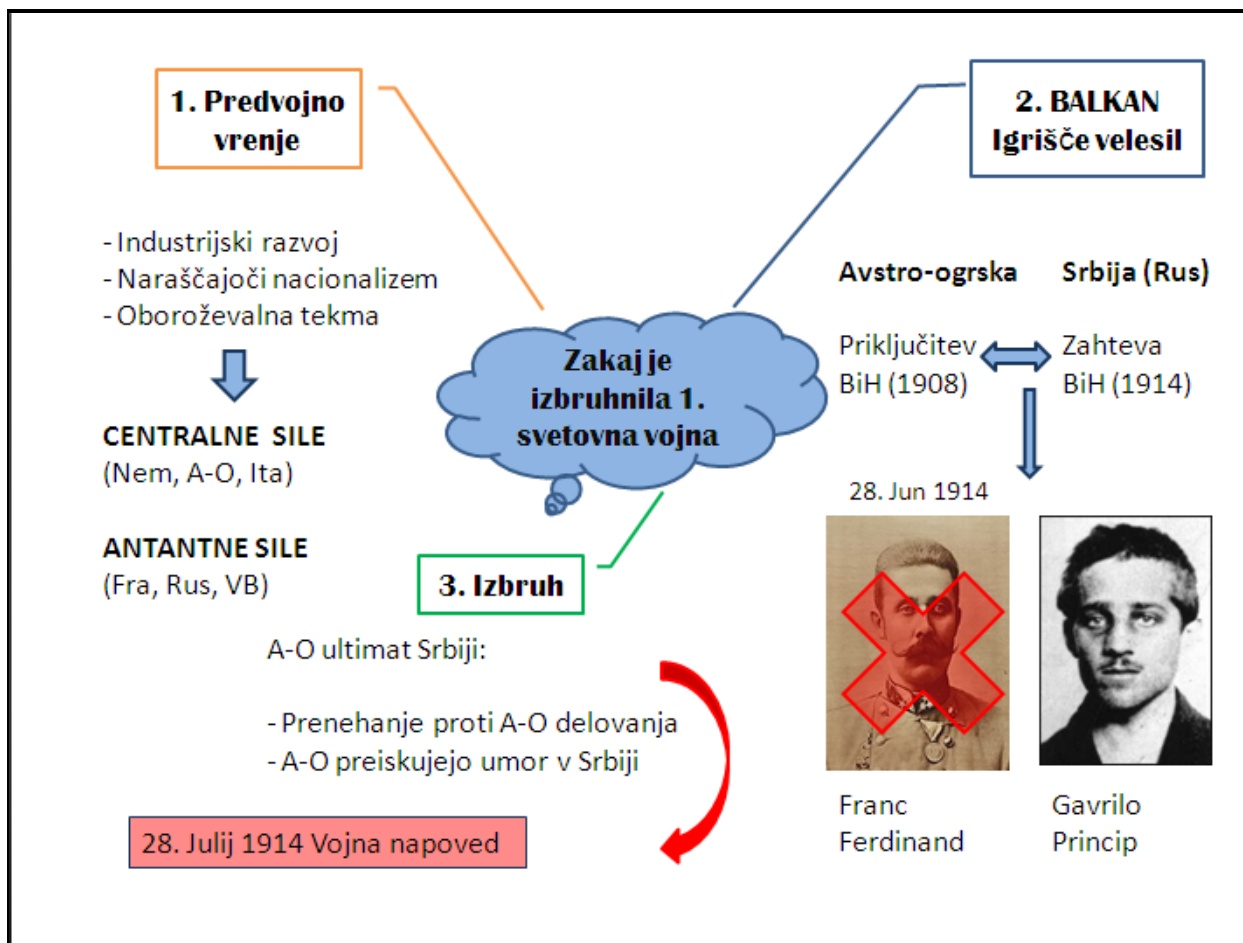

Slika 3²¹

4. Zaključek

Vojno obdobje ni samo občutljiva tema za obravnavo, temveč je tudi čas hitrejšega političnega dogajanja, nastajanja novih ali obnavljanja starih zavezništev. Hitro odvijanje političnih dogodkov zahteva jasno razumevanje, ki ga omogočimo le s primernim in dobrim strukturiranjem učne snovi in njeno jasno predstavitvijo. Miselni vzorec, ki ga apliciramo na uporabo informacijsko komunikacijske tehnologije, nam to gotovo omogoča. Daje nam možnost postopne obravnave, a brez izgube časa, omogoča neprekinjeno prehajanje med ostalimi učnimi metodami in učnimi oblikami.

²¹ Slika 3: http://img2.visualizeus.com/thumbs/09/10/03/abstract,animales,caricature,europa,surreal,1914-1dacc8f1e247418cb67fac971bee0773_h.jpg, (29. 12. 2010).

Slika 4: Miselni vzorec

5. Literatura

- Burkeljca, M. (2005). Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus.
- Daum, W. (1998) *Mišljenje v podobah ali zakaj naj bi snov posredovali v embalaži. V: Za boljšo kakovost študija. Pogovori o visokošolski didaktiki. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.*
- Dobnik, J. (2006). Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus.
- Elektronska učilnica, Didaktika zgodovine 2009–2010, Zvočni posnetki, Glasba za sprostitev, Sprostitev3.mp3, (6. 1. 2010).
- <http://academic.evergreen.edu/g/grossmaz/Balkans1913.jpg>, (6. 1. 2010).
- <http://home.versatel.nl/rene.brouwer/gavrilo.jpg>, (4. 1. 2010).
- http://img2.visualizeus.com/thumbs/09/10/03/abstract,animals,caricature,europa,surreal,1914-1dacc8f1e247418cb67fac971bee0773_h.jpg (29. 12. 2009).
- <http://scrapetv.com/News/News%20Pages/usa/Images/Archduke-Franz-Ferdinand.jpg>, (4. 1. 2010).
- http://www.worldculturepictorial.com/images/content/queen_lays_wreath_remembrance_day.jpg (29. 12. 2009).
- Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

- Škrab, T. (1988). Delo z miselnimi vzorci: diplomska naloga, Ljubljana.
- Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike, Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.
- Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. 3. prenovljena izdaja, Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta.

Povzetek

Sodobna informacijsko komunikacijska tehnologija nam omogoča drugačno aplikacijo klasičnih učnih metod, tehnik ... med njimi tudi miselnega vzorca. Primer učne ure s temo *Zakaj je prišlo do izbruha prve svetovne vojne*, služi ponazoritvi tega modela. Učno uro učitelj prične s sprostitveno vajo in ugibanjem naslova učne ure (z metodo dela s slikovnim gradivom), nato napove učne cilje. Obravnava prvega vsebinskega poudarka (Zakaj vojna ni bila presenečenje) poteka s skupinskim delom, druga dva vsebinska poudarka (Kdo je bil odgovoren za začetek vojne; Pogajanje je konec, pripravlja se orožje) učitelj obravnava v frontalni učni obliki, z metodo razlage, razgovora, dela s slikovnim gradivom in besedno demonstracijo. Na koncu vsakega poudarka sledi sprotna ponovitev in zapis učne snovi s pomočjo miselnega vzorca. Le ta ima ključno vlogo tudi pri zaključni ponovitvi, kjer je učencem v pomoč pri interpretaciji pomena slike. Prednost miselnega vzorca je v prihranku časa, motivaciji in sprotni uporabi.

PETRA GALE: »BO VOJNE RESNIČNO KONEC DO BOŽIČA 1914?« UČNA URA V DEVETEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE

UVOD

Učna tema Prva svetovna vojna in učna enota Vojne bo konec do Božiča sta pomembni del vsebine predmeta zgodovina. Ta zgodovinska tematika je pomenila velik prelom v zgodovini človeštva. S seboj prinaša žalostne spomine na veliko število padlih vojakov različnih narodnosti in še danes buri duhove prav tako kot Druga svetovna vojna.

Od teh dogodkov je minilo že skoraj sto let in prav je da mladino seznanjamo z dogodki, ki so se dotaknili tako naših kot tudi njihovih prednikov.

Moramo se vprašati, kako bi lahko na zanimiv način učencem prikazali povode in sam potek vojne ter kako bi jim učna ura omogočila vpogled v takratne razmere in dogodke.

Glavni namen tega članka je oblikovati učno uro v osnovni šoli s pomočjo ustrezno izbranih motivacijskih tehnik, učnih oblik in metod.

V članku bo prikazana zasnova učne enote Vojne bo konec do Božiča, ki bo obdelana v dveh šolskih urah. V teh dveh urah bo potekala frontalna učna oblika in skupinsko delo. Uporabili bomo različne učne metode, med katerimi pa bosta prevladovali metoda dela s pisnimi in slikovnimi viri ter metoda razgovora oziroma pogovora.

TEORETIČNA IZHODIŠČA UČNE URE

Na začetku učne ure moramo učence najprej motivirati za delo.

Barica Marentič Požarnik loči zunanjo učno motivacijo in notranjo učno motivacijo. O zunanji učni motivaciji govorimo takrat, ko se posameznik uči zaradi zunanjih dejavnikov, kot so nagrada in pohvala. Ti dejavniki pogosto niso del učnega procesa in zaradi tega tudi zunanja motivacija zelo hitro upade. V nasprotju z zunanjo učno motivacijo pa je notranja relativno trajna. Glavni cilj notranje motivacije se ponavadi nahaja znotraj dejavnosti, ki jo posameznik opravlja in tudi sam vir podkrepitve se nahaja znotraj dejavnosti in ne zunaj nje kot pri zunanji motivaciji. Pri notranji motivaciji je bolj pomembna sama dejavnost in ne toliko rezultat dejavnosti.²² Ker skušamo v okviru učne ure pridobiti pozornost oziroma motivacijo učencev za učno snov, se bomo osredotočili na spodbujanje notranje motivacije, ker želimo, da bi učenci tudi zunaj pouka pokazali interes za dogodke, v katere so bili vključeni njihovi predniki.

Skupinsko delo omogoča boljšo komunikacijo in spodbuja aktivnost učencev. Ana Tomič loči dve vrsti skupinskega dela, in sicer istovrstno skupinsko delo, pri katerem vse skupine rešujejo isto nalogo in deljeno skupinsko delo, ki poteka tako, da skupine rešujejo vsaka svojo nalogo, ki pa je sestavni del skupne naloge. Skupinsko delo pa zahteva zelo veliko delo s strani učitelja. V frontalnem uvodu mora učitelj učence seznaniti z nalogo, ki jo bodo reševali. V našem primeru bomo uporabili deljeno skupinsko delo, pri katerem mora učitelj napisati navodilo za vsako skupino posebej. Zelo pomembno je tudi, da učitelj razdeli vloge med udeleženci posamezne skupine, saj lahko le tako zagotovi popolno aktivnost vseh članov skupine. Na koncu skupinskega dela pa mora potekati frontalni zaključek, v katerem skupina predstavi svoje ugotovitve ostalim skupinam.²³

²² Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS, str. 188.

²³ Tomič, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje, str. 130–132.

Pri izvedbi učne ure bomo poleg metode razgovora uporabili metodo dela s slikovnim gradivom, na podlagi katere lahko učencem bolj nazorno prikažemo učno snov in na ta način tudi zagotovimo dolgotrajnejše znanje²⁴ ter metodo pisno – grafičnih izdelkov, znotraj katere bodo učenci izdelali plakate.

UČNA URA PO ETAPAH

PRIPRAVLJANJE ALI UVAJANJE

Za obravnavo učne enote bo učitelj porabil dve učni uri (90 minut). Učitelj potrebuje učilnico, v kateri že pred prihodom učencev razporedi klopi v ustrezno razporeditev za skupinsko delo ter na tablo nalepi tri večje pole papirja. Na prvo polo naj napiše POZNANO, na drugo ŽELENO in na tretjo NAUČENO. Učitelj bo za izvedbo učne ure potreboval liste za plakate, gradivo za posamezne skupine in delovne liste za ponavljanje učne snovi.

Za motiviranje učencev lahko učitelj uporabi motivacijsko tehniko Poznano – želeno – naučeno. To tehniko sestavlja kombinacija treh možganskih neviht. Učitelj naj učencem pove naslov učne ure, nato pa naj učence pozove naj mu povedo, kaj o te temi že vedo, on pa naj njihove odgovore zapiše na polo papirja pod kategorijo POZNANO, nato naj izvede še drugo možgansko nevihto, v kateri mu učenci povedo, kaj bi se želeli naučiti v okviru učne enote in njihove odgovore napiše na polo papirja pod rubriko ŽELENO. Tretja pola ostane prazna do konca učne ure.²⁵ Za izvedbo motivacijske tehnike je predvidenih 10 minut.

OBRAVNAVANJE UČNE SNOVI

Pri obravnavi učne snovi bo učitelj uporabil učbenik za 9. razred devetletne osnovne šole²⁶ ter slikovno gradivo. Obravnavanje učne enote bo potekalo v okviru skupinskega dela.

V frontalnem uvodu naj učitelj pojasni učencem, da bodo izvedli skupinsko delo in naj jih razdeli v pet skupin po največ pet učencev. Poda naj jim splošna navodila za skupinsko delo (koliko časa imajo na voljo, kako bo potekalo poročanje) ter jim razdeli gradivo, ki ga potrebujejo.

Učitelj naj oblikuje pet različnih enot gradiva, za vsako skupino svoje gradivo. Vsaka skupina dobi mapo ali kuverto z gradivom, polo papirja, flomastre in lepilo. Za razdelitev potrebščin je predvidenih 6 minut učne ure. Za skupinsko delo smo predvideli približno 20 minut.

Ker vsaka skupina dobi svoje gradivo mora učitelj pripraviti pet enot gradiva. V nadaljevanju predstavljamo gradivo vsake skupine posebej.

Prva skupina:

Učitelj naj na list napiše pojme (Schlieffnov načrt, centralne sile, antante sile, pozicijska vojna, vojna v kolonijah), ki jih morajo člani skupine razložiti ter na zemljevidu označiti antantne in centralne sile. Kot gradivo lahko učitelj uporabi učbenik²⁷ in primeren

²⁴ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli, letnik 10, št. 1., str. 6.

²⁵ Raffini, J. (2003). 150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih. Ljubljana: Educy, str. 71.

²⁶ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 4–6.

²⁷ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008), str. 4–6.

zemljevid.²⁸ V mapo z gradivom mora dati vsaj tri kopije besedila, da bodo učenci lahko hitreje prebrali besedilo in poiskali razlago pojmov. Razlago pojmov naj učenci napišejo na plakat.

Druga skupina:

Učitelj naj da skupini dva zemljevida in opis Vzhodne in Zahodne fronte.²⁹ Na enem zemljevidu naj skupina označi potek Zahodne fronte, na drugem pa Vzhodne fronte. Skupina naj oblikuje plakat in izbere dva člana za poročanje.

Tretja skupina:

Ta skupina dobi enaka navodila kot druga skupina le da ta skupina na zemljevidih označi potek Balkanske fronte ter Italijansko–avstro–ogrske fronte.³⁰

Četrta skupina:

Učitelj naj za skupino pripravi kopije besedila iz učbenika³¹ in ustrezno slikovno gradivo, ki prikazuje nova orožja.³² Če katerega izmed orožij ni v gradivu, naj ga učenci narišejo po lastni predstavi.

Peta skupina:

Skupina naj na podlagi besedila v učbeniku³³ opiše vlogo ZDA v vojni ter pomen pomorske blokade. Učitelj jim da besedilo, ki opisuje potek podmorniške vojne,³⁴ na podlagi katerega naredijo kratek opis tega načina bojevanja.

Po koncu skupinskega dela naj učitelj pozove posamezne skupine k predstavitvi svojih plakatov. Skupine naj predstavijo svoje ugotovitve, učenci postavljajo vprašanja. Predvideni čas je 30 minut.

VADENJE IN PONAVLJANJE

Učitelj učencem razdeli delovne liste, ki naj jih učenci rešujejo individualno, nato pa naj učitelj na prosojnici prikaže rešitve,³⁵ da lahko učenci preverijo svoje odgovore. Delovni list predstavlja zapis učne snovi. Predvideni čas je 15 minut.

²⁸ Učitelj lahko učencem razdeli zemljevid iz: Zgodovinski atlas sveta. Od prazgodovine do danes. (1994), Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, str. 104 ali Zgodovinski atlas za osnovno šolo. (1978), Zagreb: Kartografija »TLOS«, str. 38.

²⁹ Učitelj lahko učencem razdeli besedila z opisi bitk, ki jih fotokopira iz knjig: Weber, T., Novak, D. (1996). 20. stoletje v zgodovinskih virih, besedi in slikah. Od začetka dvajsetega stoletja do konca prve svetovne vojne (1900 – 1918). Ljubljana: DZS, str. 30–37 in Berzelak, S. (1995). Zgodovina 2: za tehniške in druge strokovne šole. Ljubljana: DZS, str. 52–53.

³⁰ Učitelj lahko učencem razdeli besedila, ki jih kopira iz knjige: Weber, T., Novak, D. (1996), str. 28–29, 40–43.

³¹ Razpotnik, J., Snoj, D. (2005), str. 4–6.

³² Učitelj lahko učencem fotokopira slike orožja iz knjig: Čuček, J., Jerin, Z., in ostali. (1981). Stoletje svetovnih vojn. Ljubljana: Tiskarna ČGP Delo, str. 78, 86 in Prunk, J., Menaše, H. (1980). Zgodovina v slikah. Ljubljana: DZS, str. 6910, 6911, 6914, 6916 in Zgodovina 2: Velika ilustrirana enciklopedija (1984), Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, str. 195, 196.

³³ Razpotnik, J., Snoj, D. (2005), str. 6.

³⁴ Za opis podmorniške vojne in stanja v ZDA lahko učitelj učencem fotokopira zapis v: Nešović, B., Prunk, J. (1996). Zgodovina za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 10. in Kronika 20. stoletja (1999), Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, str. 135.

³⁵ Rešitve delovnega lista si sledijo v naslednjem zaporedju: 1. SCHLIEFFNOV NAČRT, 2. FRANCIJO, 3. RUSIJO, 4. NEMČIJA, AVSTRO–OGRSKA, BOLGARIJA, 5. VELIKA BRITANIJA, FRANCIJA, RUSIJA, JAPONSKA, KANADA, ZDA, 6. POZICIJSKE VOJNE, 7. ZAHODNA FRONTA, 8. VZHODNA FRONTA, 9. BALKANSKA FRONTA, 10. ITALIJANSKO-AVSTRO-OGRSKA FRONTA, 11. SOŠKA FRONTA, 12.

DELOVNI LIST: VOJNE BO KONEC DO BOŽIČA

Nemci so pred izbruhom pripravili načrt za napad, ki se je imenoval _____ . Načrt je predvideval, da naj bi Nemčija najprej napadla _____ in nato še _____ .

Leta 1914 so bile evropske države razdeljene na **centralne sile**: _____ , _____ in _____ ter na **antantne sile**: _____ , _____ , _____ in _____ . Nemški načrt se zaradi odpora Francozov ni mogel uresničiti. To pa je povzročilo nastanek _____ .

V času prve svetovne vojne so se oblikovale 4 fronte:

1. _____ , kjer je potekala vojna med Nemčijo in Francijo, ki se ji je kasneje pridružila še Velika Britanija.
2. _____ , kjer je potekala vojna med Nemčijo in Avstro-Ogrsko ter Rusijo.
3. _____ , ki je potekala med Srbijo in Avstro-Ogrsko.
4. _____ , katere del je bila tudi _____ , ki je potekala po slovenskem ozemlju.

Vojna je potekala tudi v _____ , kjer so kolonialne države branile svoje posesti.

Med prvo svetovno vojno so se pojavila številna nova orožja ter spremenila način bojevanja. Pomembno je postalo _____ , konjenica pa je izgubila svoj pomen. Prvič so uporabili tudi _____ , ki so bili smrtno nevarni, pojavijo se tudi _____ in nova zračna plovila, ki jim pravimo _____ . Na morju pa so začeli uporabljati _____ in _____ . Leta 1917 se je vsa pozornost bojevanja usmerila na morje. Angleži so vzpostavili _____ nemških pristanišč, ki je povzročila pomanjkanje v Nemčiji. V odgovor na to so Nemci razglasili podmorniško vojno. Nemci so hoteli uničiti Veliko Britanijo preden bi ZDA izvedle mobilizacijo. Ker so Nemci v zameno za zaveznitvo Mehiki ponudili prejem ameriškega ozemlja, so ZDA vstopile v vojno proti Nemčiji. ZDA so stopile na stran _____ sil in jih okrepile ter prispevale k njihovi zmagi.

Za konec učne ure naj učitelj izvede še tretjo možgansko nevihto, v kateri mu učenci povedo, kaj so se naučili med učno uro. To zapiše na tretjo polo papirja pod rubriko NAUČENO. Skupaj naj preverijo ali so dosegli cilje, ki so jih pričakovali. Predvideni čas je 5 minut.

SKLEP

V članku je bila predstavljena ideja za obravnavo učne enote Vojne bo konec do Božiča. V predlogu učne ure sta uporabljeni dve učni obliki, frontalna učna oblika in skupinsko delo, ki omogočata pregledno in za učence zanimivo obravnavo razmeroma težke učne vsebine. Članek je zgolj predlog za izpeljavo učne ure, učitelji pa lahko po želji nekoliko prilagodijo svojim zahtevam ali pa ga nadgradijo. Uporaba predstavljene učne ure je odvisna predvsem od stila poučevanja in od značilnosti razredov, ki jih učitelji učijo. Ne glede na to ali bodo predlog uporabljali v takšni obliki kot je opisan ali pa ga bodo spreminjali, svetujemo, da naj pri učencih spodbudijo zanimanje za učno snov, saj bodo le tako lahko dosegli zastavljene cilje in razvijali pri učencih trajno znanje.

LITERATURA

- Berzelak, S. (1995). *Zgodovina 2: za tehniške in druge strokovne šole*. Ljubljana: DZS.
- Čuček, J., Jerin, Z., in ostali. (1981). *Stoletje svetovnih vojn*. Ljubljana: Tiskarna ČGP Delo.
- Kronika 20. stoletja (1999), Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- Marentič Požarnik, B. (2000). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.
- Nešović, B., Prunk, J. (1996). *Zgodovina za 8. razred osnovne šole*. Ljubljana: DZS.
- Prunk, J., Menaše, H. (1980). *Zgodovina v slikah*. Ljubljana: DZS.
- P. Raffini, J. (2003). *150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih*. Ljubljana: Educy.
- Razpotnik, J., Snój, D. (2008). *Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole*. Ljubljana: Rokus Klett.
- Tomič, A. (1997). *Izbrana poglavja iz didaktike*. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.
- Trškan, D. (2001). *Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli, letnik 10., št. 1., str. 3-6*.
- Weber, T., Novak, D. (1996). *20. stoletje v zgodovinskih virih, besedi in slikah. Od začetka dvajsetega stoletja do konca prve svetovne vojne (1900 – 1918)*. Ljubljana: DZS.
- Zgodovinski atlas sveta. Od prazgodovine do danes. (1994)*, Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- Zgodovinski atlas za osnovno šolo. (1978)*, Zagreb: Kartografija »TLOS«.
- Zgodovina 2: Velika ilustrirana enciklopedija (1984)*, Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

POVZETEK

V didaktičnem članku je opisana ena izmed možnih izpeljav učne ure Vojne bo konec do Božiča. Obravnava učne enote traja dve šolski uri. V ospredju je deljeno skupinsko delo, kar pomeni, da učence razdelimo na pet skupin, od katerih vsaka dobi svoje zadolžitve. Skupine preko plakatov predstavijo razlago novih pojmov, potek Zahodne, Vzhodne, Balkanske in Italijansko–avstro–ogrske fronte, nove orožja in načine bojevanja, ki so se pojavili in za konec pojasnijo vzroke za vstop ZDA v vojno ter razložijo pojem in potek podmorniške vojne. Po končanem skupinskem delu prevladuje metoda razgovora. Preko te metode, učenci predstavijo sošolcem glavne ugotovitve skupinskega dela. Skupinsko delo je primerna učna oblika za obravnavo težkih učnih tem, saj pri učencih spodbudi motivacijo za učno snov in omogoča razvoj trajnejšega in kvalitetnejšega znanja.

ANA GWARDJANČIČ: DA BI BILO ŽIVLJENJE PRI POUKU ZGODOVINE VELIKO LEPŠE OD ŽIVLJENJA MED VOJNO – Učna ura Življenje med prvo svetovno vojno

UVOD

Da bi učenci spoznali vse razsežnosti prve svetovne vojne, je pomembno, da se vsebinski enoti 'Življenje med 1. svetovno vojno' nameni vsaj ena učna ura. Pri pouku pa ni pomembna samo kvantiteta snovi, temveč tudi kvaliteta. Kako torej doseči kakovostno in trajno znanje pri učencih? Za kakovostno znanje učencev je potrebno le – te aktivno vključiti v pouk. Skupinska oblika učenca aktivira in motivira, prispeva pa tudi k njihovi socializaciji. V pričujočem članku bo predstavljena učna ura, katere poudarek bo na skupinskem delu učencev. Poleg skupinske oblike bomo uporabili tudi frontalno in parno obliko, prevladujoča učna metoda pa bo metoda dela s pisnim gradivom. Glavni namen članka je prikaz učne ure, ki aktivira učence, ob tem pa pripomore tudi k trajnejšemu in kakovostnejšemu znanju.

SKUPINSKA UČNA OBLIKA

Marjan Blažič in ostali v delu Didaktika razdelijo učne oblike na neposredno učno obliko (frontalni pouk) ter na posredne učne oblike, med katere poleg dela v dvojicah in individualnega dela spada tudi skupinsko delo. Za ta način dela je značilno, da so učenci šolskega oddelka razdeljeni na več manjših skupin, katere samostojno izvajajo del procesa. Učitelj prevzame vlogo vodje tega procesa in je z učenci v posrednem stiku. Ob morebitnih težavah pa skupinam tudi neposredno pomaga.³⁶

Skupinsko delo pripomore k večji in boljši delovni disciplini, motivaciji in učinkovitosti. Poleg tega pa je skupinsko delo pomembno tudi z vzgojnih oziroma socializacijskih vidikov. Odnosi med učenci v skupini so bolj neposredni, intenzivnejši in razgibani, saj se učenci preizkusijo v različnih vlogah. Tako doživljajo različne socialne izkušnje, razvijajo medsebojno komunikacijo, se spodbujajo, si pomagajo ter si delijo odgovornost za rezultate dela.³⁷

Pri vsakem skupinskem delu razlikujemo tri glavne faze: uvod, samostojno delo skupin in zaključek. V uvodni fazi učence seznanimo z vsebino učne ure, jih razdelimo v skupine, jim razdelimo naloge in zadolžitve ter določimo čas reševanja nalog. V drugi fazi skupine samostojno rešujejo naloge. Učitelj nadzoruje delo skupin ter jim ob morebitnim težavam pomaga. V zadnji fazi učenci poročajo rezultate dela, odgovarjajo na dodatna vprašanja učitelja. Učitelj po potrebi popravlja in pogloblja odgovore učencev.³⁸

UČNA URA ŽIVLJENJE MED PRVO SVETOVNO VOJNO

Preden učitelj stopi pred razred, se mora ustrezno pripraviti. Skupinska učna oblika zahteva od učitelja več aktivnosti pred samim poukom kot pa med njim. Najprej mora učitelj oblikovati učne cilje, katere želi, da bodo učenci ob koncu učne ure dosegli *glede vsebine in skupinskega dela*. Nato zbere vse potrebno gradivo in oblikuje konkretne naloge ter navodila za skupinsko delo. Pri tem mora upoštevati tudi materialna sredstva, ki jih ima na voljo. Še pred samim začetkom skupinskega dela mora učence ustrezno

36 Blažič, M. in dr. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče Novo mesto, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 382.

37 Prav tam.

38 Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 114.

motivirati, pri njih vzbuditi zanimanje za določeno snov. Zato mora izbrati najprimernejšo motivacijsko tehniko, med poukom pa mora ustrezno uporabljati različne učne oblike in metode.

Pri oblikovanju skupin mora učitelj upoštevati tudi značilnosti učencev in psihosocialne razmere. Skupino naj sestavljajo učenci, ki imajo nekaj skupnega in med katerimi ni nobenih konfliktnih situacij. To je predvsem potrebno upoštevati pri oblikovanju skupin za zahtevnejše in dalj trajajoče naloge. Za krajše in manj zahtevne naloge lahko skupine oblikuje povsem naključno, tako kot je najhitreje.³⁹

Po umiritvi učencev in uvodnem pozdravu učitelj začne z učno uro. Za uvodno motiviranje učencev, kateremu nameni 5 minut, izbere vislice, s pomočjo katerih bodo učenci ugotovili naslov učne ure. Učence razdeli v dve skupini glede na položaj sedenja – po sredini razreda določi mejo med skupinama. Skupini izmenično govorita črke (vsak član skupine pove po eno črko), učitelj pa jih zapisuje na tablo in riše vislice. Zmaga skupina, ki prva ugaane naslov učne ure.

Zmagovalna skupina z dvigom rok svojih članov odloči, kaj si bodo ogledali – izbirajo med fotografijami⁴⁰ (na PowerPointu) in posnetkom⁴¹ o bojevanju med vojno. Učitelj nadaljuje s skupinskim delom. O videnem učencem namenoma ne postavlja vprašanj, saj se bosta dva sklopa nalog pri skupinskem delu nanašala na pravkar ogledano in bi tako tem skupinam že posredovali rešitve. Uporabi metodo razlage in učencem poda navodila za skupinsko delo. Učence razdeli v osem skupin – s pomočjo preštevanja oblikuje heterogene skupine (npr. prvi učenec v prvi vrsti je številka ena, njegov sosed številka dve ... Nato se v skupino združijo vse številke ena, vse dvojke, ...). Med skupine nato razdeli delovne liste z vprašanji, po dve skupini dobita enaka vprašanja, zato je pomembno, da je učitelj pozoren na sedežni red skupin. Vprašanja prvega sklopa se nanašajo na življenje v strelskih jarkih: Nariši dve liniji strelskih jarkov (pogled iz ptičje perspektive) ter nato na risbi poimenuj najpomembnejše elemente. Opisi prehranjevanje vojakov v jarkih. Katera je bila največja težava vojakov v jarkih? Razloži. Vprašanja drugega in tretjega sklopa se nanašajo na življenje v zaledju: Kdo je prevzel nadzor nad gospodarstvom in kaj je to pomenilo za tovarne? Razloži pojem "racionalizacija živil." Kako je vlada zatirala protivojno razpoloženje? Kaj je oblast izvajala nad vestmi iz vojne? Razloži. Kaj je bil namen propagande? Kaj se je zgodilo s prebivalci ob frontah? Vprašanja zadnjega sklopa pa se nanašajo na vlogo žensk: Kdo so bile sufražetke? Katera dela so med vojno prevzele ženske? Vojna je spremenila življenje žensk na bolje – kako? Učenci rešujejo naloge s pomočjo učbenika⁴² (metoda dela s pisnim gradivom), na voljo imajo 10 minut časa. Učitelj spremlja delo učencev in jim v primeru težav pomaga.

Ko učenci odgovorijo na vsa vprašanja, sledi poročanje skupin. Učitelj razloži učencem navodila glede poročanja: poročajo vsi člani skupine. Najprej pove prva skupina prvo vprašanje, nato pa se oglasi skupina, ki je odgovarjala na ista vprašanja in pove še svoj odgovor. Pri odgovarjanju na drugo vprašanje pa skupini zamenjata vrstni red. Ostali učenci poslušajo in si izdelujejo zapiske. Učitelj pred poročanjem vsake skupine pove naslov njihovega vsebinskega sklopa vprašanj. Med poročanjem skupin pa postavlja vsem učencem še dodatna vprašanja (metoda razgovora), npr. Kaj vse so jarki omogočili vojakom? Kje so dovažali vodo? Kaj pomeni dezinfekcija? Kaj pomeni izraz "totalna vojna"? Kam so naseljevali begunce? Kakšen je bil pogled na vlogo ženske v družbi po

39 Blažič, M. in dr. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče Novo mesto, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 382.

40 Čuček, J. in dr. (1981). Stoletje svetovnih vojn. Ljubljana: Cankarjeva založba, str. 64.

41 http://www.youtube.com/watch?v=kZPiaSYmj_4&feature=related (4. 1. 2010)

42 Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 7.

vojni? Po poročanju skupin, ki sta imeli enaka vprašanja, učitelj na kratko povzame glavne ugotovitve, da lahko učenci preverijo, če so si zapisali bistvo vsebine.⁴³

V fazi ponavljanja učenci v dvojicah rešujejo nalogo iz delovnega zvezka.⁴⁴ Učitelj hodi po razredu, spremlja njihovo delo in jim ob morebitnih težavah pomaga. Par minut pred koncem sledi preverjanje rešitev. Učenci dvigujejo roke in učitelj jih naključno izbere. Pozvani učenci preberejo rešitve, po potrebi jih učitelj dopolni. Nato se zahvali učencem za sodelovanje in jih pozdravi.

ZAKLJUČEK

Da bi bilo znanje učencev kakovostnejše in trajnejše, je potrebno poskrbeti za njihovo aktivnost med samim poukom. Veliko mero aktivnosti zagotavlja skupinsko delo, ki ne le aktivira, temveč tudi motivira in prispeva k socializaciji učencev. Pri skupinskem reševanju nalog se učenci najprej poglobijo v zgodovinska besedila, nato pa rešujejo naloge. Učijo se samostojno uporabljati različna gradiva. Med reševanjem nalog medsebojno diskutirajo in tako tudi dopolnjujejo svoje odgovore. Če so za poročanje zadolženi vsi člani skupine, so tudi pri reševanju vsi bolj aktivni, saj želijo napraviti dober vtis na učitelja in na svoje sovrstnike. Tako nastaja kakovostno in trajno znanje. Članek predstavlja zgolj en način izvedbe ure. Pomembno je, da se učitelj na skupinsko delo dobro pripravi, da sestavi ustrezne naloge in da učence na začetku ure ustrezno motivira. Nikakor ne sme izpustiti poročanja skupin in verificiranja rešitev, saj le – to osmisli skupinsko delo.

LITERATURA

1. Blažič, M. in dr. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče Novo mesto, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
2. Bukeljca, M. in dr. (2005). Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Založba Rokus.
3. Čuček, J. in dr. (1981). Stoletje svetovnih vojn. Ljubljana: Cankarjeva založba.
4. [Http://www.youtube.com/watch?v=kZPiaSYmj_4&feature=related](http://www.youtube.com/watch?v=kZPiaSYmj_4&feature=related) (4. 1. 2010)
5. Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
6. Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

43 Življenje v strelskih jarkih: strelski jarki so povezovali frontno linijo z zaledjem, omogočali so komunikacijo in preskrbo vojakov. Med dvema linijama strelskih jarkov je bilo vmesno, odprto polje ("nikogaršnja zemlja"). Obe strani sta svoje jarke zavarovali s prepleteno bodečo žico. Prehranjevanje vojakov v jarkih: hrano so dobivali redno, vendar je bil enolična (konzervirana ali nasoljena govedina, kruh, za popestritev marmelada in trdi piškoti). Največja težava v jarkih je bilo vzdrževanje čistoče (posledično so se pojavljale nalezljive bolezni). Življenje v zaledju: nadzor nad gospodarstvom je prevzela vlada – tovarnam je naročala kaj in koliko naj proizvedejo. Izvedena je bila racionalizacija živil – ljudem so omejili porabo življenjskih potrebščin. Protivojno razpoloženje je vlada zatirala z ustanovitvijo posebnih taborišč, nad vestmi iz vojne pa je izvajala cenzuro. Oblasti so se zatekale k močni propagandi (želele so prepričati prebivalce o resničnosti vladnih razlogov in trditev glede vojne ter navdušiti prebivalce za vojno in pridobiti njihovo podporo). Prebivalci ob frontah so izgubili svoje domove zaradi zasedbe sovražnikove vojske ali pa jih je oblast zaradi varnosti izselila. Vloga žensk: zaradi številnih žrtev in pomanjkanja moške delovne sile so se v delo vključile tudi ženske. Sufražetke: borke za volilno pravico žensk, zahtevale so priložnost, da pomagajo državi. Ženske se prevzele delo v tovarnah, pisarnah in trgovinah (izdelovale so tanke, orožje, orale polja, vozile tramvaje, vodile bolnišnice ...). Ženske so dobile več svobode, zaslužile so denar, ki so ga lahko prosto porabile.

44 Bukeljca, M. in dr. (2005). Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Založba Rokus, str. 14.

POVZETEK

Za doseg kakovostnega in trajnega znanja učencev, je potrebno le – te motivirati in aktivirati za delo. Za to je primerno skupinsko delo, ker pripomore k večji učinkovitosti. Učno uro začnemo z uvodno motivacijo - izberemo vislice, s pomočjo katerih učenci uganejo naslov ure. Nadaljnje učence motiviramo še z ogledom kratkega posnetka ali fotografij o bojevanju med 1. svetovno vojno. Nadaljujemo s skupinskim delom. Učence razdelimo v osem naključnih skupin. Že pred poukom pripravimo štiri različne sklope vprašanj na naslednjo vsebino: Življenje v strelskih jarkih; Življenje v zaledju; Vloga žensk. Naloge rešujejo s pomočjo učbenika. Po dve skupini odgovarjata na enaka vprašanja. Reševanju nalog sledi poročanje skupin. Med poročanjem si učenci izdelujejo zapiske. Zadnjih deset minut namenimo vadenju, saj učenci v dvojicah rešujejo nalogo v delovnem zvezku. Aktivnost, katero zagotavlja skupinsko delo, pripomore k kakovostnemu in trajnemu znanju učencev.

ANJA ILAR: UPORABA INTERNETA NA PRIMERU UČNE URE ZAKAJ JE BILA OKTOBRSKA REVOLUCIJA NOVEMBRA?

UVOD

Sodobnemu napredku tehnologije ni mogoče uiti, kar je opazno tudi v šolah. Učenci se vse bolj poslužujejo uporabe računalnika in z njim tudi interneta. Možnosti izobraževanja je tako mnogo več, dostopno je na vsakem koraku, celo pri predmetu zgodovine. Zaradi velike količine informacij s spleta, iz medijev in iz podatkov, podanih pri pouku zgodovine, se pojavi več vprašanj: Kateri so najpomembnejši podatki, ki naj si jih učenci zapomnijo?, Katere letnice in koliko naj jih poznajo?, Kako učencem razložiti snov, da bodo razlikovali med vzroki in posledicami?, Kako jih naučiti, da bodo medsebojno povezovali dejstva? in še najpomembnejše Kako doseči, da si bodo učenci sploh kaj zapomnili?

Namen članka je prikazati uporabo interneta pri konkretni učni uri v devetem razredu osnovne šole. Pokazala bom, da lahko dosežemo bolj poglobljeno znanje učencev, če jim učno snov približamo z uporabo interneta, jo naredimo aktualno, zanimivo in učence aktivno vključimo v učni proces.

INTERNET PRI POUKU ZGODOVINE

Tomaž Weber pravi, da je namen pouka zgodovine, da pritegne »vso možno učenčevo radovednost tudi z neformalnimi učnimi oblikami in načini dela.«⁴⁵ Učenec mora iz objekta postati subjekt, to pa terja take učne oblike in metode, ki od učencev zahtevajo kar največ samostojnega dela.⁴⁶ Sem Weber uvršča skupinsko in individualno delo.⁴⁷ Tako pri individualnem kot pri skupinskem delu morajo učenci »samostojno reševati naloge, samostojno uporabljati knjige, učbenike, izbirati podatke, iskati podatke in izdelovati poročila.«⁴⁸

Izmed današnjih informacijsko komunikacijskih tehnologij bomo izpostavili uporabo interneta, ki poudarja samostojnost učenca. Medmrežje je dandanes dostopno vsakomur, najdemo ga skoraj vsepovsod, poleg tega pa je enostavno za uporabo. V iskalnik preprosto odtipkamo iskano besedo ali besedno zvezo, nato pa se nam odpre vrsta povezav o želeni temi. Kot meni Stradling, internet tako učitelju kot učencu ponuja spretnosti, ki jih potrebuje zgodovinar.⁴⁹ Pri iskanju se zahteva sistematičnost iskanja in »dobre raziskovalne spretnosti,« potrebna je kritičnost virov, prepoznavanje in razlikovanje primarnih in sekundarnih virov ter medsebojna primerjava virov.⁵⁰ Danijela Trškan kot pomanjkljivost interneta navaja spreminjanje internetnih naslovov ali celo izginjanje le-teh, da učitelj ne poda navodil za naloge, vezane na uporabo interneta, poudarja pa tudi, da je za uspeh odločilna »angažiranost posameznika.«⁵¹ Zanimivo je, da učenec pri uporabi

⁴⁵ Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: DZS, str. 11.

⁴⁶ Prav tam, str. 7.

⁴⁷ Prav tam, str. 110.

⁴⁸ Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VIII. Št. 1, str. 52.

⁴⁹ Stradling, R. (2004). Poučevanje evropske zgodovine 20. stoletja. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 173.

⁵⁰ Prav tam, str. 173.

⁵¹ Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 77.

interneta uporablja vse tiste metode »kot pri raziskovanju dokumentov v arhivu, branju poročil, analiziranju zapisa ali preučevanju spominov ljudi, ki so bili vpleteni v zgodovinski dogodek.«⁵² Pri uporabi spletnega orodja je pomembno, da učence opozorimo, da so nekateri podatki napačni, in da je potrebno iskanje po več spletnih straneh in različnih iskalnikih zaradi različnih stališč pri pisanju zgodovine.⁵³ Internet učitelju pomaga, da ustvari privlačno učno uro – tudi ob pomoči slikovnega gradiva, učencu pa daje možnost za samostojno in zabavnejše učenje.⁵⁴

POTEK UČNE URE

Učno enoto Zakaj je bila oktobrska revolucija novembra? bomo izvedli v eni šolski uri. Pomembno je, da je učitelj na učno uro dobro pripravljen, ter da dobro obvlada snov, ki jo namerava podati učencem. Učilnica, kjer bo potekal pouk, naj bo sodobno opremljena. V njej potrebujemo računalnik s povezavo do svetovnega spleta ter platno in LCD projektor.

• UVAJANJE

Ob vstopu v razred pozdravimo učence in uredimo formalnosti. Učence umirimo in jih motiviramo za delo s pomočjo glasbe. Na spletnem portalu Youtube najdemo posnetek himne Sovjetske zveze in ga 2 minuti predvajamo učencem.⁵⁵ Posnetek nato analiziramo s pomočjo vprašanj, ki učence pripeljejo do teme učne ure: Himna katere države je bila to?, V katerem jeziku so peli?, Katere simbole prepoznajo? ... Ko učenci ugotovijo temo učne ure, jim obrazložimo, da se bomo pogovarjali o razpadu ruskega imperija, iz katerega je kasneje nastala Sovjetska zveza. Povemo jim naslov in kaj bodo znali ob koncu učne ure. Predviden čas za uvajanje je 5 minut: 3 minute za formalnosti in predvajanje glasbe, ter 2 minuti za analizo glasbenega posnetka.

• OBRAVNAVANJE NOVE UČNE SNOVI

Pri obravnavi nove učne snovi si bomo pomagali z učbenikom za 9. razred osnovne šole.⁵⁶ Novo učno snov smo s pomočjo učbenika razdelili na tri vsebinske poudarke: vzroki za nezadovoljstvo v Rusiji, kako so boljševiki prevzeli oblast in zakaj se je zlomila Nemčija.⁵⁷ Med samo obravnavo bodo učenci reševali naloge v delovnem zvezku in tako sproti ponavljali ter sodelovali pri razlagi.⁵⁸ Učitelj si lahko pri pripravi same učne ure pomaga tudi s priročniki za učitelje⁵⁹ in z drugimi učbeniki.⁶⁰

⁵² Prav tam, str. 173.

⁵³ Prav tam, str. 174, 175.

⁵⁴ Prav tam, str. 175, 177.

⁵⁵ Soviet national anthem (2009). Youtube. URL: <http://www.youtube.com/watch?v=91kdwxFsthl> (datum dostopa: 03. 01. 2010).

⁵⁶ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

⁵⁷ Prav tam, str. 10, 11.

⁵⁸ Burkeljca, M. et al. (2005). Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 15.

⁵⁹ Drobnik, J. (2006). Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 16.

⁶⁰ Kern, A. N., Nečak, D., Repe, B. (2000). Naše stoletje: zgodovina za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

1. Vzroki za nezadovoljstvo v Rusiji

Učencem naročim, naj odprejo učbenike na strani 10⁶¹ in delovne zvezke na strani 15.⁶² Podam jim navodila, da naj ob učiteljevi razlagi sproti rešujejo nalogo v delovnem zvezku. V razlago vključimo tudi pojmovanja učencev, tako da snov razlagamo skozi razgovor. Ugotovimo, kako je bila razdeljena ruska družba.⁶³ Učencem na spletni strani pokažem, kakšna je bila Alexandrova palača.⁶⁴ Nadaljujemo z razlago, učenci pa z reševanjem. Skupaj ugotovimo, kdo so bili nasprotniki režima, kakšne so bile njihove zahteve in način bojevanja.⁶⁵ Na koncu še ponovimo, kako je na razmere v Rusiji vplivala vojna.⁶⁶ Za prvi vsebinski poudarek naj bi porabili 8 minut.

2. Kako so boljševiki prevzeli oblast

Pri tem poudarku učencem razložim, da je februarja 1917 prišlo do prvih nemirov delavcev, kar imenujemo februarjska revolucija. Sledi razlaga okoliščin, ki so pripeljale do oktobrske revolucije in imenovanja voditelja revolucije – Lenina.⁶⁷ Tu se osredotočimo na datum oktobrske revolucije in ugotovimo, zakaj je bila oktobrska revolucija novembra. Z učenci ugotovimo, zakaj se v učbenikih pojavljata oba datuma.⁶⁸ Uporabimo načelo aktualnosti in razliko med julijanskim in gregorijanskim koledarjem razložimo na primeru praznovanja božiča in novega leta pri pravoslavni in katoliški cerkvi.⁶⁹ Nadaljujemo z razlago o spremembah v Rusiji, ki jih je prinesla revolucija.⁷⁰ Učenci ob razlagi rešujejo delovni zvezek. Ob morebitnem neznanju jim priskočimo na pomoč. Predviden čas je 15 minut.

3. Zakaj se je zlomila Nemčija

V zadnjem vsebinskem poudarku z metodo razgovora ponovimo, katere države so bile med prvo in drugo svetovno vojno na strani antantnih in centralnih sil. Izpostavimo podpis mirovne pogodbe Rusije z Nemčijo,⁷¹ nato pa skupaj z učenci poskušamo ugotoviti vzroke,

⁶¹ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008), str. 10.

⁶² Burkeljca, M. et al. (2005), str. 15.

⁶³ Ruska družba je bila razdeljena na kmete, delavce (proletariat), kapitaliste, vojsko, rusko pravoslavno cerkev in carja ter plemstvo.

⁶⁴ Alexander palace (2009) URL: <http://www.alexanderpalace.org/palace/>. Povzeto iz: Drobnik, J. (2006), str. 16.

⁶⁵ Nasprotniki režima so bili meščani ter delavci razdeljeni v manjševike in boljševike. Meščani in manjševiki so spremembe zahtevali z reformami, boljševiki pa z revolucijo. Meščani so zahtevali parlamentarno demokracijo, manjševiki izboljšanje položaja delavcev, boljševiki pa izboljšanje položaja malih kmetov.

⁶⁶ Vojna je na razmere v Rusiji vplivala negativno. Zaradi porazov na fronti so bili ljudje nezadovoljni s carjem in njegovo oblastjo, pomanjkanje moških v proizvodnji je pripeljalo do pomanjkanja hrane. Vojna je prinesla tudi družbene spremembe saj je naraščalo število delavcev v vojni industriji.

⁶⁷ Po februarjski revoluciji car odstopi, zvrsti se veliko nestabilnih vlad, ki ne končajo vojne. Stranke so začele ustanavljati sovjete (delavci, kmetje, vojaki) nad katerimi so oblast prevzeli boljševiki. Marca 1917 se v Rusijo vrne Lenin, ki je bil izgnan zaradi revolucionarnih idej.

⁶⁸ Oktobrska revolucija se je zgodila v noči s 24. na 25. 10. 1917 po julijanskem koledarju ali v noči s 6. na 7. 11. 1917 po gregorijanskem koledarju. Povzeto iz: Drobnik, J. (2006), str. 16.

⁶⁹ Katoličani praznujejo božič 25. 12. in novo leto 1. 1., pravoslavci pa božič praznujejo 7. 1. in novo leto 14. 1. S preprostim štetjem dni ugotovimo, da je razlika med koledarjema 13 dni.

⁷⁰ Rusija je postala socialistična država, v katero so oblast imeli delavci in kmetje. Ustanovljena je bila sovjetska vlada. V državi ni bilo osebne lastnine, tovarne so bile podržavljene. Delovni čas se je omejil na 8 ur in uvedli so zdravstveno zavarovanje.

⁷¹ Mirovna pogodba med Rusijo in Nemčijo je bila podpisana marca 1918. S to pogodbo je Rusija izgubila pribaltske države, Poljsko in Ukrajino. V Rusiji je takrat divjala državljanska vojna in Lenin je potreboval mir, da se je utrdil na oblasti.

zakaj je Nemčija izgubila vojno.⁷² Povemo, da se je prva svetovna vojna končala 11. 11. 1918. Učenci med razlago izpolnjujejo naloge v delovnem zvezku. Njihovo delo sproti preverjamo. Predviden čas za zadnji poudarek je 7 minut.

• ZAKLJUČNO PONAVLJANJE

Za zaključno ponavljanje si izberemo igro vlog. Učence razporedimo v skupine in jim podamo natančna navodila. Skupine so buržoazija, kmetje in delavci. Naloga učencev je, da prikažejo nezadovoljstvo v ruski družbi in kako je prišlo do prevzema oblasti.⁷³ Za posvet imajo 2 minuti časa, nato pa odigrajo igro vlog. Za tem s pomočjo miselnega vzorca v delovnem zvezku na strani 17⁷⁴ ponovimo usvojeno snov. Učencem naročimo, naj si doma s pomočjo interneta preberejo več o Leninu in boljševistični revoluciji ter jim predlagamo ogled filma Doktor Živago.⁷⁵ Zaželimo jim lep dan. Predviden čas je 10 minut.

ZAKLJUČEK

V članku je predstavljena možnost, kako sodobno tehnologijo vključiti v pouk zgodovine. Osredotočili smo se predvsem na uporabo interneta. Na konkretni učni uri Zakaj je bila oktobrska revolucija novembra? smo prikazali primer uporabe svetovnega spleta. Ugotovili smo, da uporaba interneta naredi učno uro zanimivejšo in pestrejšo. Poleg tega učno snov približa učencem in jim pokaže, kje si lahko preberejo kaj več o snovi, ki jih zanima. Učitelj lahko medmrežje uporablja v vseh etapah učnega procesa, ne smemo pa pozabiti, da je nujno potrebna kritičnost. Z dobrimi navodili o uporabi medmrežja se tudi učenci naučijo pretresa virov in samostojnega iskanja podatkov. Zaradi samostojnega dela pa je znanje učencev kvalitetnejše, trajnejše in bolj poglobljeno.

LITERATURA

1. Alexander palace (2009) URL: <http://www.alexanderpalace.org/palace/>. Povzeto iz: Drobnik, J. (2006), str. 16.
2. Burkeljca, M. et al. (2005). Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, 164 str.
3. Drobnik, J. (2006). Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, 182 str.
4. Kern, A. N., Nečak, D., Repe, B. (2000). Naše stoletje: zgodovina za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan, 230 str.
5. Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, 150 str.
6. Soviet national anthem (2009). Youtube.
URL: <http://www.youtube.com/watch?v=91kdwxFsthI> (datum dostopa: 03. 01. 2010).
7. Stradling, R. (2004). Poučevanje evropske zgodovine 20. stoletja. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 278 str.

⁷² K porazu Nemčije je prispeval neuspeh Schlieffnovega načrta, britanska pomorska blokada, neuspešni poskus nemških podmornic, da bi zlomile blokado VB, uporaba tankov na strani antantnih sil, vstop ZDA v vojno, nezadovoljstvo Nemcev in poraz nemških zaveznikov.

⁷³ Povzeto iz: Drobnik, J. (2006), str. 16.

⁷⁴ Burkeljca, M. et al. (2005), str. 17.

⁷⁵ Prav tam, str. 17.

8. Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, 349 str.
9. Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VIII. Št. 1, str. 50-57.
10. Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: DZS, 172 str.

POVZETEK

Namen članka je prikazati uporabo sodobne tehnologije pri pouku zgodovine. Osredotočimo se na uporabo interneta, čigar uporaba razvija vse zgodovinarjeve spretnosti od samostojnosti do kritičnega pretresa virov. Ne smemo pozabiti, da nam svetovni splet ponuja tudi napačne informacije. V novo učno snov o oktobrski revoluciji smo internet vpeljali s predvajanjem glasbe preko spletne strani. V glavnem delu, razdeljenem na tri vsebinske poudarke (vzroki za nezadovoljstvo v Rusiji, kako so boljševiki prevzeli oblast in zakaj se je zlomila Nemčija), smo si s pomočjo interneta ogledali izgled dvorca Romanovih. Vključili smo tudi načelo aktualnosti ter podali vzroke za poraz Nemčije. Zaključni del smo izvedli z igro vlog. Učencem smo svetovali, kako lahko z medmrežjem obogatijo znanje o Leninu in boljševistični revoluciji. Internet zahteva aktivno udeležbo učencev in prispeva k večji zapomnitvi.

BLANKA, MARINKO: UPORABA UČNE METODE DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM PRI POUKU ZGODOVINE, NA PRIMERU UČNE URE SLOVENCİ IN PRVA SVETOVNA VOJNA

1. UVOD

ZGODOVINA ŽE OD NEKDAJ VELJA ZA UČITELJICO ŽIVLJENJA, SAJ NAS SPREMLJA IN OPOMINJA NA PRETEKLE DOGODKE VSE ŽIVLJENJE. VENDAR PA SE IZ ZGODOVINE VELIKO BOLJE UČIMO, ČE IMAMO PRETEKLE DOGODKE TUDI PRIKAZANE NA SLIKAH, FOTOGRAFIJAH, FILMIH. UPORABA LE – TEH JE TAKO V ŽIVLJENJU KOT TUDI PRI POUKU ZGODOVINE ZELO POMEMBNA, PRIKAZ PRETEKLOSTI PA VELIKO BOLJ NAZOREN.

NAMEN DANEGA ČLANKA JE PRIKAZATI POTEK UČNE URE NA TEMO SLOVENCİ IN PRVA SVETOVNA VOJNA V DEVETEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE Z UPORABO METODE DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM KOT ZELO UPORABNE IN KORISTNE METODE, KI BI SE JO UČITELJI ZGODOVINE MORALI ČIM VEČKRAT POSLUŽEVATI.

2. METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM

PRI POUKU ZGODOVINE SE UPORABLJAJO RAZLIČNE UČNE METODE. ENA IZMED NJIH JE TUDI METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM, KI SE JE SPRVA ZELO REDKO UPORABLJALA PRI POUKU ZGODOVINE, V ZADNJEM ČASU PA SE JO TUDI UČITELJI ZGODOVINE VSE BOLJ POSLUŽUJEJO.

DANIJELA TRŠKAN DELI SLIKOVNO GRADIVO NA FOTOGRAFIJE, UMETNIŠKE SLIKE, PLAKATE, KARIKATURE, ZEMLJEVIDE, GRAFE, SKICE IN STATISTIČNE TABELE.⁷⁶ SLIKOVNO GRADIVO SE PRI POUKU ZGODOVINE LAHKO UPORABLJA KOT MOTIVACIJSKO IN DEMONSTRACIJSKO SREDSTVO PRI OBRAVNAVANJU NOVE UČNE SNOVI, KOT SREDSTVO PRI OBRAVNAVANJU NOVE UČNE SNOVI ALI KOT SREDSTVO ZA URJENJE IN PONAVLJANJE.⁷⁷ VENDAR DANES VEČINA UČITELJEV ZGODOVINE V SLOVENIJI SLIKOVNO GRADIVO UPORABLJA KOT SREDSTVO ZA MOTIVIRANJE UČENCEV.⁷⁸

ŠTEFAN TROJAR MENI, DA »NAJBOLJ NARAVNO IN SAMOSTOJNO ODKRIVAJO UČENCI ZGODOVINO PREKO SLIK PO INDUKTIVNI POTI.«⁷⁹ INDUKTIVNO POT SPOZNAVANJA VSEBINE SLIKE IN NJENE ZGODOVINSKE INTERPRETACIJE ŠTEFAN TROJAR DELI NA ŠEST STOPENJ: »1. PREDSTAVITEV SLIKE IN DELOVNI NAPOTKI UČENCEM, 2. SPODBUJANJE IN ZBIRANJE SPONTANIH VTISOV UČENCEV O SLIKI, 3. CELOVIT OPIS VSEBINE SLIKE V OBLIKI USMERJENEGA RAZGOVORA, 4. ANALITIČNO PREUČEVANJE VSEBINSKIH ELEMENTOV SLIKE IN POSTOPNO SPOZNAVANJE NJENEGA ZGODOVINSKEGA SPOROČILA, 5. CELOVITO PREUČEVANJE VSEBINE SLIKE IN SPOZNAVANJE NJENEGA POMENA ZA ZGODOVINSKE RAZMERE DOLOČENEGA OBDOBJA, 6. SINTETIČNA OCENITEV SLIKE V VLOGI ZGODOVINSKEGA VIRA.«⁸⁰ Z UPORABO METODE DELA S

⁷⁶ TRŠKAN, D. (2008). DIDAKTIKA ZGODOVINE. PRENOVLJENO GRADIVO ZA PREDAVANJA IN VAJE. LJUBLJANA: ODDELEK ZA ZGODOVINO, FILOZOFSKA FAKULTETA, UNIVERZA V LJUBLJANI, STR. 93–94.

⁷⁷ TRŠKAN, D. (2001). METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM PRI POUKU ZGODOVINE. V: ZGODOVINA V ŠOLI. LJUBLJANA. LETNIK X. ŠT. 1, STR. 3.

⁷⁸ PRAV TAM.

⁷⁹ TROJAR, Š. (1996). VLOGA SLIK PRI POUKU ZGODOVINE IN NOVE MOŽNOSTI MODERNEGA PRIKAZOVANJA. V: ZGODOVINA V ŠOLI. LJUBLJANA. LETNIK V. ŠT. 4, STR. 31.

⁸⁰ PRAV TAM.

SLIKOVNIM GRADIVOM PRI POUKU ZGODOVINE TAKO RAZVIJAMO KRITIČNO MIŠLJENJE PRI UČENCIH, JIH NAVAJAMO NA PRAVO DELO ZGODOVINARJEV TER JIM POVEČUJEMO ZANIMANJE ZA PREDMET ZGODOVINE.⁸¹

3. UČNA URA SLOVENCİ IN PRVA SVETOVNA VOJNA

3.1. UVAJANJE

V UČNI ETAPI UVAJANJA UČITELJ UPORABI MOTIVACIJSKO TEHNIKO VISLICE. UČITELJ UČENCE RAZDELI V DVE SKUPINI IN V VSAKI SKUPINI DOLOČI POROČEVALCA, KI GLASNO GOVORI ČRKE. UČITELJ JIH BELEŽI NA TABLO. SKUPINA, KI PRVA PRAVILNO REŠI VISLICE, ZMAGA. REŠITEV PREDSTAVLJA NASLOV UČNE URE. UČITELJ NATO NAPOVE NASLOV UČNE URE SLOVENCİ IN PRVA SVETOVNA VOJNA, NJEN POTEK IN OPERATIVNE UČNE CILJE,⁸² KI JIH BODO UČENCI DOSEGLI V DANI UČNI URI. UČITELJ ZA UVAJANJE PORABI PET MINUT, IZVEDE GA V FRONTALNI UČNI OBLIKI Z METODO RAZGOVORA.

3.2. OBRAVNAVANJE UČNE SNOVI

ETAPO OBRAVNAVANJA NOVE UČNE SNOVI UČITELJ RAZDELI NA TRI VSEBINSKE POUČENJE, KI SO ENAKI PODNASLOVOM V UČBENIKU, IN SICER SLOVENCİ OB IZBRUHU VOJNE, ALI JE BIL LONDONSKI SPORAZUM ZA ITALIJO USPEH? IN ZAKAJ SE JE SLOVENCEM SOŠKA FRONTO VTISNILA GLOBOKO V SPOMIN? UČITELJ ZA TO ETAPO POTREBUJE DVAINTRIDESET MINUT.

SLOVENCİ OB IZBRUHU VOJNE

OBRAVNAVO PRVEGA VSEBINSKEGA POUČENJA SLOVENCİ OB IZBRUHU VOJNE UČITELJ PRIČNE Z METODO DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM. UČITELJ UČENCEM POKAŽE SLIKO ATENTATA GAVRILA PRINCIPA NA AVSTROOGRSKEGA PRESTOLONASLEDNIKA FRANCA FERDINANDA V SARAJEVU.⁸³ UČITELJ SPRAŠUJE UČENCE: KATERI DOGODEK PRIKAŽUJE SLIKA?, KDO JE NA SLIKI?, KJE SE JE DOGODEK ZGODIL? ITD. UČENCI ODGOVORIJO, DA SLIKA PRIKAŽUJE ATENTAT GAVRILA PRINCIPA NA AVSTROOGRSKEGA PRESTOLONASLEDNIKA FRANCA FERDINANDA V SARAJEVU. UČITELJ NATO UČENCEM RAZLOŽI, KAKŠEN JE BIL ODZIV SLOVENCEV OB ATENTATU TER KAKŠEN JE BIL POLOŽAJ SLOVENCEV OB ZAČETKU PRVE SVETOVNE VOJNE.⁸⁴

⁸¹ TRŠKAN, D. (2001). METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM PRI POUKU ZGODOVINE. V: ZGODOVINA V ŠOLI. LJUBLJANA. LETNIK X. ŠT. 1, STR. 6.

⁸² UČITELJ NAPOVE, DA BODO UČENCI OB KONCU UČNE URE ZNALI: OPISATI POLOŽAJ SLOVENCEV OB ZAČETKU PRVE SVETOVNE VOJNE, POJASNITI ODZIV SLOVENCEV OB ATENTATU V SARAJEVU, OPISATI ŽIVLJENJE MED VOJNO NA SLOVENSKEM OZEMLJU, POJASNITI POSLEDICE LONDONSKEGA SPORAZUMA IN ITALIJANSKEGA VSTOPA V PRVO SVETOVNO VOJNO, NA ZEMLJEVIDU POKAZATI POTEK SOŠKE FRONTE TER SE ZAVEDATI NJENEGA POMENA ZA SLOVENCE.

⁸³ DOLENC, E., GABRIČ, A., RODE, M. (1997). KORAKI V ČASU. 20. STOLETJE. ZGODOVINA ZA 8. RAZRED. LJUBLJANA: DZS, STR. 9.

⁸⁴ UČITELJ UČENCEM RAZLOŽI, DA STA TAKO ATENTAT V SARAJEVU KOT IZBRUH PRVE SVETOVNE VOJNE SLOVENCE ZELO PRESENETILA. POVE JIM, DA SO V ČASU PRED IN MED PRVO SVETOVNO VOJNO DELOVALE TRI SLOVENSKE POLITIČNE STRANKE, KI SO SE OB ATENTATU NA PRESTOLONASLEDNIKA IN AVSTRIJSKEM NAPADU NA SRBIJO RAZLIČNO ODZVALE. OBE MEŠČANSKI STRANKI, IN SICER SLOVENSKA LJUDSKA STRANKA IN NARODNO NAPREDNA STRANKA STA OBSODILI ATENTAT, PROTI VOJNI SE JE IZREKLA LE JUGOSLOVANSKA SOCIALDEMOKRATSKA STRANKA. POVE JIM TUDI, DA SO AVSTRIJSKE OBLASTI TAKOJ PO ATENTATU POOSTRILE NADZOR IN NEMŠKI PRITISK NA SLOVENCE TER DA SO SLOVENCİ ŽE DESETLETJA PRED VOJNO V BOJU ZA NARODNO ENAKOPRAVNOST NAVEZOVALI STIKE Z JUŽNIMI SLOVANI V MONARHIJI TER TUDI V SRBIJI, VENDAR JIM MOČNA POLITIČNA OBLAST V AVSTRO-OGRSKI NI BILA PRIPRAVLJENA PRIZNATI NARODNE ENAKOPRAVNOSTI. UČITELJ SVOJO RAZLAGO POVZEMA PO: RAZPOTNIK, J., SNOJ, D. (2008). RAZISKUJEM PRETEKLOST 9. UČBENIK ZA ZGODOVINO ZA 9. RAZRED OSNOVNE ŠOLE. LJUBLJANA: ROKUS, STR. 12 IN PO KERN, A., N., NEČAK, D., REPE, B. (2005). NAŠE STOLETJE. ZGODOVINA ZA 9. RAZRED OSNOVNE ŠOLE. LJUBLJANA: MODRIJAN, STR. 23.

UČITELJ UČENCE POZOVE NAJ ODPREJO UČBENIKE NA STRANI 12,⁸⁵ KJER JE PRIKAZANA RAZGLEDNICA MAKSIMA GASPARIJA. UČITELJ SPRAŠUJE UČENCE: KDO JE NA RAZGLEDNICI?, KAKŠNO JE NJIHOVO RAZPOLOŽENJE?, KAKO SO OPREMLJENI LJUDJE NA RAZGLEDNICI?, KAJ SPOROČA VERZ NA RAZGLEDNICI? UČITELJ S POMOČJO UČENČEVIH ODGOVOROV RAZLOŽI, KAKŠNO JE BILO RAZPOLOŽENJE MED VOJAKI, KI SO ODHAJALI V VOJNO IN KAKŠNE SO BILE RAZMERE V ZALEDJU.⁸⁶ PO RAZLAGI POKAŽE UČITELJ GLAVNE VSEBINSKE POUДАРKE TER PODA UČENCEM NAVODILO, NAJ JIH ZAPIŠEJO V ZVEZKE. UČITELJ POTREBUJE ZA OBRAVNAVO PRVEGA VSEBINSKEGA POUДАРKA DESET MINUT, IZVEDE GA V FRONTALNI UČNI OBLIKI Z UPORABO METODE DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM, METODE RAZGOVORA, METODE RAZLAGE IN METODE PISNO-GRAFIČNIH IZDELKOV.

ALI JE BIL LONDONSKI SPORAZUM ZA ITALIJO USPEH?

PRI DRUGEM VSEBINSKEM POUДАРKU UČITELJ PRIPRAVI UČENCEM UČNO-DELOVNI LIST,⁸⁷ KI GA UČENCI REŠIJO S POMOČJO UČBENIKA.⁸⁸ REŠUJEJO V DVOJICAH, NA VOLJO IMAJO PET MINUT ČASA, UČITELJ HODI PO RAZREDU IN POMAGA, NATO Z UČITELJEM PREVERIJO ODGOVORE. OBRAVNAVA TRETJEGA VSEBINSKEGA POUДАРKA TRAJA DESET MINUT, V NJEM PA STA UPORABLJENI FRONTALNA IN PARNI UČNA OBLIKA TER METODA DELA S PISNIM GRADIVOM IN METODA RAZGOVORA.

ZAKAJ SE JE SLOVENCEM SOŠKA FRONTA VTISNILA GLOBOKO V SPOMIN?

OBRAVNAVO TRETJEGA VSEBINSKEGA POUДАРKA UČITELJ PONOVO PRIČNE Z METODO DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM. UČENCEM POKAŽE SLIKO DOLINO REKE SOČE.⁸⁹ UČITELJ POSTAVLJA UČENCEM VPRAŠANJA NA SLIKO: KAJ JE NA SLIKI?, KAKO SE REKA IMENUJE?, KAJ SE JE DOGAJALO NA TEM OBMOČJU V ČASU PRVE SVETOVNE VOJNE?, ZAKAJ JE BILO BOJEVANJE NA SOŠKI FRONTI TEŽKO? UČITELJ UČENCEM S POMOČJO ZEMLJEVIDA⁹⁰ RAZLOŽI, KJE IN KAKO JE POTEKALA SOŠKA BITKA.⁹¹ UČITELJ NATO UČENCEM PRIKAŽE ODLOMEK IZ

⁸⁵ RAZPOTNIK, J., SNOJ, D. (2008). RAZISKUJEM PRETEKLOST 9. UČBENIK ZA ZGODOVINO ZA 9. RAZRED OSNOVNE ŠOLE. LJUBLJANA: ROKUS, STR. 12.

⁸⁶ UČITELJ UČENCEM RAZLOŽI, DA SO SLOVENSKI VOJAKI, KI SO VERJELI, DA BO VOJNE KONEC DO BOŽIČA, Z NAVDUŠENJEM ODHAJALI V VOJNO. POVE JIM, DA SO SE SLOVENSKI VOJAKI BOJEVALI NA BALKANU, NA VZHODNI FRONTI IN AVSTRIJSKO-ITALIJANSKI FRONTI TER DA SO BILI SLOVENSKI VOJAKI ZELO POGUMNI IN DOBRI. POVE JIM TUDI, DA SO SE OB KONCU LETA 1917 MOČNO POSLABŠALE RAZMERE V VOJSKI, ZATO SO SE MED VOJAKI ŠIRILI UPORI IN DEZERTERSTVO. NATO UČITELJ UČENCEM RAZLOŽI, DA SO VOJNE TEGOBNE PRIZADELE TUDI CIVILNO PREBIVALSTVO IN ŽIVLJENJE V ZALEDJU. POJAVILI SO SE ŠTEVILNI PROBLEMI, KOT JE BILO POMANJKANJE HRANE, ZDRAVIL, NALEZLJIVE BOLEZNI, STRAH ZA SVOJCE, ŠTEVILNI BEGUNCI. LJUBLJANA JE POSTALA NAJVEČJA VOJAŠKA POSTOJANKA V ZALEDJU SOŠKE FRONTE. UČITELJ SVOJO RAZLAGO POVZEMA PO: RAZPOTNIK, J., SNOJ, D. (2008). RAZISKUJEM PRETEKLOST 9. UČBENIK ZA ZGODOVINO ZA 9. RAZRED OSNOVNE ŠOLE. LJUBLJANA: ROKUS, STR. 12–13.

⁸⁷ VPRAŠANJA NA UČNO-DELOVNEM LISTU SO ZASNOVANA TAKO: ČLANICA KATEREGA TABORA JE BILA ITALIJA PRED PRVO SVETOVNO VOJNO?, KATERA OZEMLJA JE ŽELELA PRIDOBITI ITALIJA?, ZAKAJ JE ITALIJA APRILA 1915 PRISTOPILA NA STRAN ANTANTNIH SIL?, NAŠTEJ DRŽAVE S KATERIMI JE ITALIJA PODPISALA LONDONSKI SPORAZUM; KAJ JE DOLOČAL LONDONSKI SPORAZUM?

⁸⁸ RAZPOTNIK, J., SNOJ, D. (2008). RAZISKUJEM PRETEKLOST 9. UČBENIK ZA ZGODOVINO ZA 9. RAZRED OSNOVNE ŠOLE. LJUBLJANA: ROKUS, STR. 13.

⁸⁹ [HTTP://WWW.KONGRES-MAGAZINE.EU/DATA/CLANKI/DOLINA%20SO%C4%8DE_1.JPG](http://www.kongres-magazine.eu/data/clanki/dolina%20so%C4%8DE_1.JPG), PRIDOBLENJE 26. 12. 2009.

⁹⁰ KERN, A., N., NEČAK, D., REPE, B. (2005). NAŠE STOLETJE. ZGODOVINA ZA 9. RAZRED OSNOVNE ŠOLE. LJUBLJANA: MODRIJAN, STR. 24.

⁹¹ UČITELJ UČENCEM RAZLOŽI, DA JE SOŠKA FRONTA V DOLŽINI 90 KILOMETROV POTEKALA V ZAHODNEM SLOVENSKEM VISOKOGORSKEM SVETU, V DOLINI REKE SOČE IN NA KRAŠKIH PLANOTAH. NJEN VRHOVNI POVELJNIK JE BIL SVETOZAR BORJOJEVIČ. POVE JIM, DA JE BILO BOJEVANJE TEŽKO, ZARADI TEŽKO DOSTOPNEGA VISOKOGORSKEGA TERENA, NEVARNIH PLAZOV POZIMI, OKRUŠKOV SKAL, KI SO BILE POSLEDICA GRANAT TER DA JE ZA SOŠKO FRONTO BILO ZNAČILNO POZICIJSKO BOJEVANJE. POVE JIM TUDI, DA JE BILO DVANAJST SOŠKIH BITK TER DA JE BILA NAJUSPEŠNEJŠA RAVNO ZADNJA, DVANAJSTA SOŠKA BITKA, IMENOVANA TUDI »ČUDEŽ PRI KOBARIDU«, PRI KATERI SO NEMŠKE IN AVSTRIJSKE ENOTE POTISNILE ITALIJANE VSE DO REKE PIAVE, KJER SE JE BITKA TUDI USTAVILA IN FRONTA UMAKNILA S

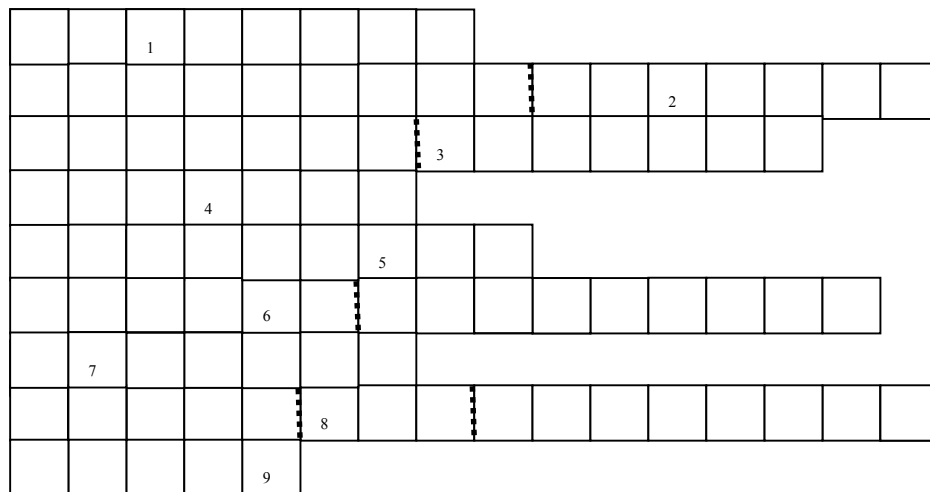
BESEDILA VOJNA IN OKOLJE.⁹² UČITELJ SPRAŠUJE UČENCE: KAJ OPISUJE ODLOMEK?, KAKŠNE SO BILE POSLEDICE SOŠKE FRONTE PRI SLOVENCIH? SLEDI UČITELJEVA RAZLAGA, KAKŠNE SLEDI JE PUSTILA SOŠKA FRONTA PRI SLOVENCIH.⁹³ V ČASU RAZLAGE UČITELJ PRIKAŽE UČENCEM SLIKO RUSKE KAPELICE⁹⁴ IN SLIKO GORICE PO ITALIJANSKEM TOPNIŠKEM NAPADU.⁹⁵ PO RAZLAGI UČITELJ PRIKAŽE GLAVNE VSEBINSKE POUДАРKE, KI JIH UČENCI ZAPIŠEJO V ZVEZKE. OBRAVNAVA TRETJEGA VSEBINSKEGA POUДАРKA TRAJA DVANAJST MINUT, UPORABLJENA JE FRONTALNA UČNA OBLIKA TER METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM, METODA DELA S PISNIM GRADIVOM, METODA RAZGOVORA, METODA RAZLAGE, METODA SLIKOVNE DEMONSTRACIJE IN METODA PISNO-GRAFIČNIH IZDELKOV.

3.3. ZAKLJUČNO PONAVLJANJE

UČITELJ PRIPRAVI KRIŽANKO, S POMOČJO KATERE BODO UČENCI PONOVILO SNOV, KI SO JO OBRAVNAVALI PRI DANI URI. MEDTEM UČITELJ HODI PO RAZREDU IN POMAGA, NATO SKUPAJ PREGLEDAJO ODGOVORE. ZAKLJUČNI DEL TRAJA OSEM MINUT, V NJEM PA STA UPORABLJENI FRONTALNA IN INDIVIDUALNA UČNA OBLIKA TER METODA RAZGOVORA IN METODA DELA S PISNIM GRADIVOM.

KRIŽANKA – SLOVENCİ IN PRVA SVETOVNA VOJNA

DOPOLNI STAVKE, TAKO DA V VSAKO POLJE KRIŽANKE VPIŠEŠ PRAVILEN ODGOVOR. NA KONCU IZPIŠI ČRKE IZ OŠTEVILČENIH POLJ NA SPODNJE ČRTICE IN DOBIL BOŠ REŠITEV KRIŽANKE.

SLOVENSKEGA OZEMLJA. UČITELJ SVOJO RAZLAGO POVZEMA PO: RAZPOTNIK, J., SNOJ, D. (2008). RAZISKUJEM PRETEKLOST 9. UČBENIK ZA ZGODOVINO ZA 9. RAZRED OSNOVNE ŠOLE. LJUBLJANA: ROKUS, STR. 14.

⁹² DOBNIK, J., MIRJANIČ, A., PAČNIK, H., RAZPOTNIK, J., SNOJ, D., VERDEV, H., ZULJAN, H. (2006). RAZISKUJEM PRETEKLOST 9. PRIROČNIK ZA UČITELJE ZA ZGODOVINO ZA 9. RAZRED OSNOVNE ŠOLE. LJUBLJANA: ROKUS, STR. 20.

⁹³ UČITELJ UČENCEM RAZLOŽI, DA SE JE SOŠKA FRONTA VTISNILA GLOBOKO V SPOMIN SLOVENSKEGA NARODA IN SE ZAPISALA V SLOVENSKO ZGODOVINO PREDVSEM ZARADI ŠTEVILNIH ŽRTEV, TAKO MRTVIH KOT RANJENIH VOJAKOV, ŠTEVILNIH BEGUNCEV IN TUDI ZARADI TRAGIČNOSTI FRONTE, DA SO SE SLOVENSKI VOJAKI BORILI TUDI DRUG PROTI DRUGEMU, SAJ SO SE BOJEVALI NA OBEH STRANEH TAKO NA AVSTRO-OGRSKI STRANI KOT NA ITALIJANSKI STRANI. PO DRUGI STRANI PA JE SOŠKA FRONTA PREPREČILA, DA BI ITALIJANSKE ČETE ZASEDLE OSREDNJI DEL SLOVENSKEGA OZEMLJA. POVE JIM TUDI, DA JE VOJNA MOČNO SPREMENILA PODOBO POKRAJINE OB REKI SOČI, IN SICER Z IZGRADNJO NOVE INFRASTRUKTURE, KOT SO CESTE, VOJAŠKE POSTOJANKE, ODSEKI ŽELEZNIC TER Z UNIČENJEM GOZDOV IN OB FRONTI LEŽEČIH NASELIJ. UČITELJ SVOJO RAZLAGO POVZEMA PO: DOBNIK, J., MIRJANIČ, A., PAČNIK, H., RAZPOTNIK, J., SNOJ, D., VERDEV, H., ZULJAN, H. (2006). RAZISKUJEM PRETEKLOST 9. PRIROČNIK ZA UČITELJE ZA ZGODOVINO ZA 9. RAZRED OSNOVNE ŠOLE. LJUBLJANA: ROKUS, STR. 20 IN PO REPE, B. (1995). NAŠA DOBA. ORIS ZGODOVINE 20. STOLETJA. UČBENIK ZA 4. RAZRED GIMNAZIJE. LJUBLJANA: DZS, STR. 37.

⁹⁴ [HTTP://WWW.KAM.SI/IMAGES/STORIES/BLOGI/391/RUSKAKAPELICA.JPG](http://www.kam.si/images/stories/blogi/391/ruskakapelica.jpg), PRIDOB�JENO 26. 12. 2009.

⁹⁵ REPE, B. (1998). SODOBNA ZGODOVINA. ZGODOVINA ZA 4. LETNIK GIMNAZIJ. LJUBLJANA: MODRIJAN, STR. 41.

						10											
			11														
				12													
						13											

REŠITEV: _____ (RUSKA KAPELICA)
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

1. ATENTAT NA AVSTROOGRSKEGA PRESTOLONASLEDNIKA FRANCA FERDINANDA SE JE ZGODIL V _____. (SARAJEVU)
2. NARODNO NAPREDNA STRANKA IN _____ STRANKA STA ATENTAT NA AVSTROOGRSKEGA PRESTOLONASLEDNIKA OBSODILI. (SLOVENSKA LJUDSKA)
3. SLOVENCİ SO V BOJU ZA NARODNO ENAKOPRAVNOST NAVEZOVALI STIKE Z _____ V MONARHIJI TER TUDI V SRBIJI. (JUŽNIMI SLOVANI)
4. SLOVENSKI VOJAKI SO SE V PRVI SVETOVNI VOJNI BOJEVALI NA VZHODNI FRONTI, AVSTRIJSKO-ITALIJSKI FRONTI IN NA _____. (BALKANU)
5. _____ JE V ČASU PRVE SVETOVNE VOJNE POSTALA NAJVEČJA VOJAŠKA POSTOJANKA V ZALEDJU SOŠKE FRONTE. (LJUBLJANA)
6. ITALIJA JE 26. APRILA 1915 V LONDONU S FRANCIJO, RUSIJO IN _____ PODPISALA LONDONSKE SPORAZUM. (VELIKO BRITANIJO)
7. LONDONSKE SPORAZUM JE DOLOČAL, DA NAJ BI MEJA SLOVENSKEGA OZEMLJA POTEKALA PO ČRTI RAZVODJA JULIJSKIH ALP, ČEZ _____ IN TRIGLAV, DO IDRİJE IN SNEŽNIKA. (MANGART)
8. DVANAJSTA SOŠKA BITKA ALI _____. (ČUDEŽ PRI KOBARIDU)
9. PRI DVANAJSTI SOŠKI BITKI SO NEMŠKE IN AVSTRIJSKE ENOTE POTISNILE ITALIJANE VSE DO REKE _____. (PIAVE)
10. ITALIJA JE BILA PRED VOJNO ČLANICA _____ SIL. (CENTRALNIH)
11. V ČASU PRVE SVETOVNE VOJNE SO RUSKI VOJNI UJETNIKI ZGRADILI CESTO NA _____. (VRŠIČ)
12. ZA SOŠKO FRONTO JE ZNAČILNO _____ BOJEVANJE, KJER STA SE OBE STRANI VKOPALI V STRELSKE JARKE. (POZICIJSKO)
13. VRHOVNI POVELJNIK SOŠKE FRONTE JE BIL _____. (SVETOZAR BOROJEVIĆ)

4. ZAKLJUČEK

METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM JE ZELO UPORABNA METODA, KI MOTIVIRA UČENCE TER PRISPEVA K NJIHOVI BOLJŠI PREDSTAVI IN ZAPOMNITVI UČNE SNOVI. LAHKO JO UPORABLJAMO V VSEH DIDAKTIČNIH ETAPAH UČNEGA PROCESA. PRI OBRAVNAVANI UČNI URI SLOVENCİ IN PRVA SVETOVNA VOJNA JE METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM UPORABLJENA V ETAPI OBRAVNAVANJA NOVE UČNE SNOVI. UČITELJ JE NAMREČ S PRIKAZOVANJEM SLIK IN POSTAVLJANJEM VPRAŠANJ NANJE, UČENCEM SKUŠAL ČIMBOLJ PRIBLIŽATI SNOV IN JO NAREDIRI LAŽJE RAZUMLJIVO IN PREDSTAVLJIVO, KAR PA JE TUDI GLAVNI UČITELJEV NAMEN PRI POUKU ZGODOVINE.

5. VIRI IN LITERATURA

- DOBNIK, J., MIRJANIČ, A., PAČNIK, H., RAZPOTNIK, J., SNOJ, D., VERDEV, H., ZULJAN, H. (2006). RAZISKUJEM PRETEKLOST 9. PRIROČNIK ZA UČITELJE ZA ZGODOVINO ZA 9. RAZRED OSNOVNE ŠOLE. LJUBLJANA: ROKUS.
- DOLENC, E., GABRIČ, A., RODE, M. (1997). KORAKI V ČASU. 20. STOLETJE. ZGODOVINA ZA 8. RAZRED. LJUBLJANA: DZS.

BLAŽ NOVAK: OD RAZPADA AVSTRO-OGRSKE DO NASTANKA KRALJEVINE SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV

Uvod

Verjetno si vsak učitelj zgodovine želi, da bi učenci radi hodili na ure zgodovine in da bi od le-teh odnesli kar se da veliko znanja. To pa ne more doseči le s pusto razlago, kot je bila včasih praksa. Učence je treba pritegniti in en način je prav ta, da učitelj med uro uporablja različne metode dela, spodbuja razgovor, uporablja slikovno in pisno gradivo ter še in še. Ne smemo pa pozabiti, da vendarle pri zgodovini brez vsaj malo razlage tudi ne gre, še posebno dogajanja ali opisa pojmov, ki so zapleteni in jih učenci ne bi zmogli sami obvladati.

Namen članka je torej, na primeru učne ure z naslovom Od razpada Avstro-Ogrske (AO) do oblikovanja Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev (SHS), prikazati, kako pestrost učnih metod pripomore k temu, da je lahko ura zgodovine zanimiva za učence, hkrati pa s tem povzročimo, da so učenci pri pouku aktivni.

Teoretična izhodišča

Metoda je v splošnem »oblika načrtnega, premišljenega dejanja, ravnanja ali mišljenja za doseg kakega cilja«. ⁹⁶ Če pa gledamo same učne metode, so te »znanstveno in praktično preverjeni načini učinkovite komunikacije med učiteljem in učenci na vseh stopnjah učnega procesa«. ⁹⁷ Ne nanašajo se samo na učiteljevo poučevanje, ampak tudi na delo učencev. Blažič je še bolj konkreten, ko pravi, da so učne metode tako teoretično kot izkustveno preverjeni načini delovanja, s katerimi učitelji in učenci dosegajo cilje izobraževanja in uresničujejo svoje namene. ⁹⁸

Sama izbira metod pa je odvisna od številnih dejavnikov, ki jih je potrebno upoštevati. Blažič jih deli na objektivne (učni cilji, učna vsebina, didaktično okolje – objekti, prostor, didaktična sredstva, čas) in subjektivne (učenci – število in razvojna stopnja ter učiteljeva osebnost in usposobljenost). ⁹⁹

Učitelj je pri izbiri metod avtonomen. Sam odloča, kako bo izvedel učno uro in katere metode bo uporabil. Tako bi lahko teoretično vseskozi uporabljal le eno metodo, a zavedati se je treba, da »je učni proces uspešen le, če se uresničuje z različnimi metodami,« ¹⁰⁰ zato bi bilo takšno ravnanje učitelja nesprejemljivo. Učitelj mora tako poznati temeljne teoretične metodične zakonitosti in jih tudi znati uspešno prenesti v prakso.

Obstaja več različnih vrst metod. Prav tako jih didaktiki razvrščajo glede na različne vidike. ¹⁰¹ Najpogosteje pa je uporabljena klasifikacija glede na vrsto didaktične komunikacije oziroma natančneje glede »na vir, od katerega prihajajo sporočila do

⁹⁶ Slovar slovenskega knjižnega jezika (2002). Ljubljana, DZS, str. 547.

⁹⁷ Tomič, A (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje, str. 87.

⁹⁸ Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 331.

⁹⁹ Prav tam, str. 338-342.

¹⁰⁰ Tomič, A (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje, str. 87.

¹⁰¹ Glej: Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 341.

učenca«. ¹⁰² Tako poznamo »verbalno tekstualne (razlaga, razgovor, metoda dela s tekstom ...), ilustrativno-demonstracijske (demonstracije) in laboratorijsko-eksperimentalne,« ¹⁰³ Tomič pa ji dodaja še metodo izkustvenega učenja. ¹⁰⁴

Pri učnih urah zgodovine so zelo pogosto uporabljene metoda razlage, razgovora, slikovne in pisne demonstracije, delo s slikovnim in pisnim gradivom, metoda dela z informacijsko komunikacijsko tehnologijo (giblјive slike, internet, zvočni posnetki ...) metoda dela s grafičnimi izdelki (primer je miselni vzorec), pa tudi druge kot so metoda reševanja problemov, metoda izkustvenega učenja, delo s ustreznimi in materialnimi viri ter terenske metode (opazovanje, odkrivanje, merjenje, snemanje ...) ¹⁰⁵

Potek učne ure

Učitelj skozi vse etape uporablja PowerPoint projekcijo na platno za prikaz slik, besed, odlomka filma, predvajanje himen ... skratka v pomoč pri izvedbi ure.

Uvajanje

V etapi uvajanja po opravljenih administrativnih zadevah učitelj z učenci na podlagi učiteljevih vprašanj in učenčevih odgovorih ponovi snov iz prejšnje ure, kjer se posvetijo še posebej razmeram v zaledju oziroma med civilnim prebivalstvom v času prve svetovne vojne.

Učitelj nato s pomočjo internetne strani www.youtube.com predvaja himni AO ¹⁰⁶ in Kraljevine SHS ¹⁰⁷ za dodatno motivacijo učencev. Učitelj pa še napove kratek kviz, ki ga bodo izvedli proti koncu ure kot etapo zaključnega ponavljanja. Poleg tega pa napove še učne cilje in učno vsebino.

Obraznava nove učne vsebine

Učitelj še preden začne s to etapo razdeli učne liste, ki ga bodo učenci reševali delno med samo uro, delno pa doma za domačo nalogo.

Učitelj vsebino razdeli na štiri vsebinske poudarke: obnova parlamentarnega življenja in Majniška deklaracija, Krfska deklaracija, Država Slovencev, Hrvatov in Srbov in Kraljevina SHS.

Obnova parlamentarnega življenja in Majniška deklaracija

Učitelj učencem pove, da bodo samostojno rešili drugo nalogo na učnem listu in jim najprej predvaja odlomek filma Slovinci v vojni 1914-1918, ki se nanaša na obnovo parlamentarnega življenja, Jugoslovanski klub in na Majniško deklaracijo, potem pa še, prav tako samostojno, tretjo nalogo na učnem listu na podlagi besedila iz Majniške

¹⁰² Tomič, A (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje, str. 87.

¹⁰³ Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 343-344.

¹⁰⁴ Tomič, A (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje, str. 88-89.

¹⁰⁵ Trškan, D. (2008). Didaktika Zgodovine: prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana, Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani, str. 26.

¹⁰⁶ <http://www.youtube.com/watch?v=tQyv6Km8rxs> (AO) (5. 1. 2010).

¹⁰⁷ http://www.youtube.com/watch?v=xkZWSZ_t6EA&feature=related (Kraljevina SHS) (5. 1. 2010).

deklaracije,¹⁰⁸ kjer izvejo vsebino in zahteve tega dokumenta in ki ga učitelj prikaže s pomočjo PowerPointa. Ko učenci to končajo skupaj z učiteljem pregledajo odgovore, hkrati jim pa učitelj spet s pomočjo PowerPointa prikaže sliki zadnjega avstrijskega cesarja Karla,¹⁰⁹ deklaracijskega gibanja¹¹⁰ in Antona Korošca.¹¹¹

Krfska deklaracija

Učitelj najprej razloži ozadje sprejetja te deklaracije, torej da je bila sprejeta 1917, da jo je sprejel Jugoslovanski odbor in pokaže sliko le-tega¹¹² in pove kaj je to bil. Potem pa da navodilo, da naj odlomek iz besedila deklaracije,¹¹³ ki jim ga prikaže na PowerPointu, preberejo sami in rešijo peto nalogo, ki se nanaša na zahteve te deklaracije in kakšna je vsebinska razlika glede na Majniško. Zatem učitelj pregleda, kaj so učenci odgovorili, pokaže pa jim tudi sliki samega dokumenta krfske deklaracije¹¹⁴ in Jugoslovanskega odbora.¹¹⁵

Država Slovencev, Hrvatov in Srbov

Učitelj najprej na PowerPointu pokaže sliko zemljevida te države¹¹⁶ in zastavo.¹¹⁷ Skupaj z učenci primerja meje z današnjo samostojno Slovenijo. Nadaljuje z razlago, kako je potekala ustanovitev države (Narodni svet), da je bila razglašena 29. oktobra 1918 in pokaže sliko razglasitve.¹¹⁸ Pove, kaj je za Slovence pomenila Narodna vlada in pokaže sliki tako sestave vlade¹¹⁹ kot prvega predsednika vlade Josipa Pogačnika.¹²⁰ Razloži kakšne probleme je imela novoustanovljena država in da so ti problemi pomenili, da se je politični vrh vedno bolj nagibal k povezavi s Kraljevino Srbijo. Za zaključek pa jim pokaže še znamko Verigar¹²¹ in učence vpraša, kaj vidijo na znamki, ali ima znamka kakšen simbolni pomen in katerega.

¹⁰⁸ "Majniška deklaracija, 1989 /.../ Podpisniki te listine izjavljamo in sporočamo: 1. da hočemo živeti v suvereni državi slovenskega naroda. 2. kot suverena država bomo samostojno odločali o povezavi z južnoslovanskimi in drugimi narodi v okviru prenovljene Evrope; /.../." Kern, A. N., Nečak, D., Repe, B. (1997). Naše stoletje. Učbenik za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan, str. 216.

¹⁰⁹ http://www.rtv slo.si/_up/photos/2008/10/30/u39477-65608_250px-emperor_karl_of_austria-hungary_1917_blogshow.png (5. 1. 2010).

¹¹⁰ http://www2.arnes.si/~gljsentvid10/oseb_stran/majniska_deklaracija1918_1.jpg (5. 1. 2010).

¹¹¹

http://www.svarog.si/zgodovina/3/econtent/images/47/8685/slo_ob_koncu_19_stol_anton_korosec_8685.jpg (5. 1. 2010).

¹¹² http://www.posavski-vremeplov.com/s/cc_images/cache_1385951650.jpg (5. 1. 2010).

¹¹³ "Država Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki so znani tudi pod imenom Južni Slovani, bo svobodno neodvisno kraljestvo z enotnim teritorijem in enotnim državljanstvom. To bo ustavna, demokratična in parlamentarna monarhija pod vodstvom dinastije Karađorđević, /.../." Kern, A. N., Nečak, D., Repe, B. (1997). Naše stoletje. Učbenik za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan, str. 29.

¹¹⁴ http://www.goriski-panterji.com/Nas_nss/Lagrande_s2_06.jpg (5. 1. 2010).

¹¹⁵ http://www.posavski-vremeplov.com/s/cc_images/cache_1385951650.jpg (5. 1. 2010).

¹¹⁶ Šolski zgodovinski atlas (1994). Ljubljana, DZS, str. 43.

¹¹⁷ <http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:State-shs.png> (5. 1. 2010).

¹¹⁸ http://www2.arnes.si/~gljsentvid10/oseb_stran/ustanovitevshs_oktober_1918ljubl_sr.jpg (5. 1. 2010).

¹¹⁹ http://www2.arnes.si/~gljsentvid10/oseb_stran/clani_vlade1.jpg (5. 1. 2010).

¹²⁰ http://www2.arnes.si/~gljsentvid10/oseb_stran/Josip%20vitez%20Pogacnik_small.JPG (5. 1. 2010).

¹²¹ http://www.muzej-nz.si/images/zbirke/filatelija/filatelija_01.jpg (5. 1. 2010).

Kraljevina SHS

Znova učitelj najprej pokaže zemljevid obsega države¹²² in njeno zastavo.¹²³ Skupaj z učenci ugotavljajo, katera ozemlja sestavlja nova država. Učitelj nadaljuje z razlago pogajanj za združitev Države Slovencev, Hrvatov in Srbov in Kraljevine Srbije v Ženevi, predstavi stališči obeh držav, glede na to kakšna naj bo nova država ali federacija ali naj bi imela vodilno vlogo Srbija. Razloži, da so zaradi težavnega položaja predstavniki Države Slovencev, Hrvatov in Srbov popustili in da je bila 1. decembra razglašena nova država Kraljevina SHS. Učitelj nato prikaže še sliko srbskega princa regenta Aleksandra Karađorđevića,¹²⁴ ki je voditelj nove skupne države. Eden učenec pa potem še prebere kratek odlomek njegovega govora¹²⁵ v učbeniku.

Zaključno ponavljanje

V tej etapi bo učitelj izvedel kviz. Še pred izvedbo uro si pripravi sklop dvanajstih vprašanj.¹²⁶ Učence razdeli v štiri skupine in pove, da bo vsaka odgovarjala na tri vprašanja. Vsaki skupini določi vodjo oziroma jo določi skupina sama, saj je vodja tisti, ki bo izbiral vprašanja, ki so oštevilčena od ena do dvanajst. Točke piše učitelj na tablo in sicer so možne 0 (nepravilen odgovor) $\frac{1}{2}$ (delno pravilen odgovor) in 1 točka (pravilen odgovor). Na koncu kviza točke seštejejo in dobijo zmagovalno skupino (lahko jih je tudi več).

Sklep

Učna ura zgodovine je lahko zelo pestra in zanimiva. Učence je potrebno pritegniti in aktivirati, to nam pa omogoča tudi uporaba različnih metod. Ta članek je le eden od primerov, kako lahko to izvedemo. Za skoraj vsako učno vsebino se najde mnogo materiala (slike, glasbeni in slikovni posnetki, pisno gradivo ...), ki ga lahko učitelj uporabi v konkretni učni uri. Naj nas tega ne bo strah. Učitelj lahko le tako naredi učno vsebino takšno, da bo zanimiva za učence in da bodo ti tudi radi hodili k učnim uram, saj vedo, da jim bo učitelj vedno nekaj novega pokazal, povedal ...

Literatura in viri

Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
Kern, A. N., Nečak, D., Repe, B. (1997). Naše stoletje. Učbenik za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.
Razpotnik, Jelka in Damjan Snoj (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole (2008). Ljubljana, Rokus.
Slovar slovenskega knjižnega jezika (2002). Ljubljana, DZS.

¹²² Šolski zgodovinski atlas (1994). Ljubljana, DZS, str. 43.

¹²³ http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Naval_Ensign_of_the_Kingdom_of_Yugoslavia.svg (5. 1. 2010).

¹²⁴ <http://www.beligrad.com/i09m.gif> (5. 1. 2010).

¹²⁵ Razpotnik, Jelka in Damjan Snoj (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole (2008). Ljubljana, Rokus, str. 17.

¹²⁶ Kakšne so bile razmere na Slovenskem, ki so vodile k razmišljanju o preureditvi Avstro-Ogrske?, Kaj je Jugoslovanski klub?, Kakšne so zahteve Majniške deklaracije?, Kdo je prebral Majniško deklaracijo in kje je bila prebrana?, Kaj je deklaracijsko gibanje?, Kakšne so zahteve Krfske deklaracije?, Kakšna je razlika med Majniško in Krfsko deklaracijo?, Kdaj je bila razglašena Država Slovencev, Hrvatov in Srbov (SHS)?, Kaj je Narodni svet?, S kakšnimi problemi se je Država SHS soočala?, Kako so potekala pogajanja za združitev Države SHS in Kraljevine Srbije?, Kdaj je bila ustanovljena Kraljevina Srbov, Slovencev in Hrvatov?

Tomič, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.

Trškan D. (2008). Didaktika Zgodovine: prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana, Oddelek za zgodovine Filozofske fakultete v Ljubljani.

Šolski zgodovinski atlas (1994). Ljubljana, DZS.

<http://www.beligrad.com/i09m.gif> (5. 1. 2010).

http://www.muzej-nz.si/images/zbirke/filatelija/filatelija_01.jpg (5. 1. 2010).

[http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Naval Ensign of the Kingdom of Yugoslavia.svg](http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Naval_Ensign_of_the_Kingdom_of_Yugoslavia.svg) (5. 1. 2010).

<http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:State-shs.png> (5. 1. 2010).

[http://www.goriski-panterji.com/Nas nss/Lagrande s2_06.jpg](http://www.goriski-panterji.com/Nas_nss/Lagrande_s2_06.jpg) (5. 1. 2010).

http://www.posavski-vremeplov.com/s/cc_images/cache_1385951650.jpg (5. 1. 2010).

[http://www.rtv slo.si/up/photos/2008/10/30/u39477-65608_250px-emperor karl of austria-hungary 1917_blogshow.png](http://www.rtv slo.si/up/photos/2008/10/30/u39477-65608_250px-emperor_karl_of_austria-hungary_1917_blogshow.png) (5. 1. 2010).

[http://www.svarog.si/zgodovina/3/econtent/images/47/8685/slo ob koncu 19 stol anton korosec_8685.jpg](http://www.svarog.si/zgodovina/3/econtent/images/47/8685/slo_ob_koncu_19_stol_anton_korosec_8685.jpg) (5. 1. 2010).

<http://www.youtube.com/watch?v=tQyv6Km8rxs> (AO) (5. 1. 2010).

http://www.youtube.com/watch?v=xkZWSZ_t6EA&feature=related (Kraljevina SHS) (5. 1. 2010).

[http://www2.arnes.si/~glisentvid10/oseb_stran/clani vlade1.jpg](http://www2.arnes.si/~glisentvid10/oseb_stran/clani_vlade1.jpg) (5. 1. 2010).

http://www2.arnes.si/~glisentvid10/oseb_stran/Josip%20vitez%20Pogacnik_small.JPG (5. 1. 2010).

[http://www2.arnes.si/~glisentvid10/oseb_stran/majniska deklaracija1918_1.jpg](http://www2.arnes.si/~glisentvid10/oseb_stran/majniska_deklaracija1918_1.jpg) (5. 1. 2010).

[http://www2.arnes.si/~glisentvid10/oseb_stran/ustanovitevshs oktober 1918ljubl jr.jpg](http://www2.arnes.si/~glisentvid10/oseb_stran/ustanovitevshs_oktober_1918ljubl_jr.jpg) (5. 1. 2010).

POVZETEK

Namen članka je prikazati kako pestrost učnih metod pripomore k temu, da je lahko ura zgodovine zanimiva za učence. Učni proces je lahko učinkovit le, če se uresničuje z različnimi metodami. Metode so načini delovanja, s katerimi subjekti izobraževalnega procesa uresničujejo svoje namene in dosegajo cilje izobraževanja. Uporaba različnih metod je opisana v primeru učne ure Od razpada Avstro-Ogrske do oblikovanja Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Za motivacijo učitelj predvaja posnetek himne obeh držav in napove kviz v zaključku ure. Snov je razdeljena na štiri vsebinske poudarke: obnova parlamentarnega življenja in Majniška deklaracija, Krfska deklaracija, Država SHS in Kraljevina SHS. Pri vseh poudarkih učitelj uporabi različne metode dela. Za zaključek pa učitelj izvede še kviz za ponovitev obravnavane snovi. Učitelj zgodovine lahko uporablja različne metode, ki povečujejo zanimanje učencev.

JASENKO NUMANOVIČ: METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM NA PRIMERU UČNE URE ZAKAJ SO POSLEDICE VOJNE PRETRESLE SVET

UVOD

Delo s slikovnim gradivom je bilo zadnja desetletja pri pouku zgodovine zapostavljeno. Danes se zdi, da učitelji v raznih metodičnih kombinacijah vse bolj uporabljajo metodo dela s slikovnim gradivom. Risanje in slikanje sta bili prvotni obliki človekovega izražanja in beleženja dogodkov, ki so se dogajali pred njim. Tudi z razvojem fotografije, ki naj bi prispevala k večji objektivnosti, slikarska tehnika ni izgubila svojega pomena, saj prikazuje avtorjevo notranjo izpoved. Slika prikazuje pretekle dogodke in popestri ter vizualizira učenčevo doživetje učne snovi. Delo s slikovnim gradivom od učenca zahteva poglobljeno, čustveno zaznamovano razmišljanje na višjem nivoju.

V članku je predstavljena izvedba učne ure z naslovom: Zakaj so posledice vojne pretresle svet?, ki govori o posledicah 1. svetovne vojne.

Poudarek je na metodi dela s slikovnim gradivom, ki učencem omogoča, da so aktivneje vključeni v učni proces, ter da razvijejo sposobnosti opazovanja, opisovanja, izražanja občutij in vrednotenja.¹²⁷

1. METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM

Slike zgodovinskih situacij so pomembne, ker nam pomagajo oblikovati podrobne, dolgotrajnejše in nazorne predstave učencev, hkrati pa spodbujajo učitelja k bolj nazorni in slikoviti razlagi, pa tudi k bolj konkretnim vprašanjem.¹²⁸

Metoda dela s slikovnim gradivom mora biti podkrepljena z ustreznimi vprašanji, uporaba sama bi nam drugače vzela preveč časa in učnih ciljev ne bi mogli doseči. Vprašanja naj si sledijo od bolj splošnih k manj splošnim, oziroma bolj direktnim. Vprašanja ne smejo biti prelahka in izogibati se moramo vprašanjem kot so: Kaj je na sliki, kaj vidite na sliki? Poznamo več vrst slik: dokumentarne realistične slike in fotografije, slikovne rekonstrukcije zgodovinskih objektov in situacij, abstraktne shematske slike in diagrame.¹²⁹

Metodo dela s slikovnim gradivom bi morali uporabljati ne samo enostransko, v informativni funkciji, ampak v povezavi z razgovori in pisnimi viri. Slike lahko uporabljamo tudi pri utrjevanju in sistematizaciji učne snovi. S tako metodo dela pri učencih razvijamo kulturno estetsko doživetje in postopno, etapno opazovanje slik.¹³⁰

Učenci induktivno sprejemajo snov, ki jo obravnavajo in niso le njeni direktni sprejemniki. Učitelji pa s tem postajamo vse bolj usmerjevalci, ki učence spodbujajo k pridobivanju, strukturiranju in sintezi novega znanja.¹³¹

¹²⁷ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3.

¹²⁸ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 3, str. 26.

¹²⁹ Trojar, Š. (1996), str. 29.

¹³⁰ Trojar, Š. (1996), str. 27-28.

¹³¹ Brodnik, V. idr. (2003). Kako do bolj kakovostnega znanja zgodovine. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 7.

Zgodovinopisje je skozi stoletja zaradi slabe razvitosti srednjeveškega slikarstva, zaupalo predvsem besedilnemu zapisu preteklosti. To je vplivalo tudi na metodično strukturo pouka zgodovine v različnih šolah. Delo s pisnimi viri, torej delo s starimi dokumenti je postavljalo metodo razlage v središče. Zgodovinska dela so bila kljub razvoju tiska pusta, torej brez slikovnega gradiva. Naravoslovna gradiva pa so bila v primerjavi s historiografskimi slikovno veliko bolj opremljena. V 17. stoletju se je za slikovno ponazoritev zavzemal češki protestant Komensky, svoje dokončno sprejetje v didaktičnih krogih pa je slikovno gradivo doseglo v 19. stoletju, ko je Herbart utemeljeval metode pouka zgodovine in ob jasni in slikoviti razlagi poudaril pomen ter vlogo demonstracijskih sredstev (karte, slike in podobno).¹³²

Danes v kompleksnem pedagoškem delu pri družboslovnih in humanističnih predmetih uporabljamo različne učne oblike, ki dopuščajo različne učenjske stile učencev. Zaradi globaliziranih družbenih razmer in šolstva pa je potrebno še naprej iskati nove, še bolj uspešnejše poti za didaktični prenos.¹³³

2. UČNA URA ZAKAJ SO POSLEDICE VOJNE PRETRESLE SVET?

2.1. PRIPRAVA NA URO

Učiteljeva učna priprava je zelo pomembna za dobro izvedeno in strukturirano uro. Učitelj mora svoje pedagoško in strokovno znanje nadgraditi s psihično pripravo in organizacijo ure. Snov v osnovni šoli ni preobsežna, zato ima učitelj dovolj možnosti za izbiro različnih načinov dela. Vsebino učne ure naj učitelj razdeli na tri dele.¹³⁴ Ob primerni učilnici učitelj potrebuje računalnik s projektorjem ter platno, možna je uporaba grafoskopa in prosojnic kot nadomestila za omenjena učna sredstva.

2.2. IZVEDBA URE

Ob prihodu v razred učitelj pozdravi učence in poskrbi za mir v razredu. Učitelj in učenci ponovijo vsebino prejšnjih učnih ur tako da učitelj sprašuje učence: Kdaj se je začela in kdaj končala 1. svetovna vojna?, Naštejte centralne in antantne sile; Katera fronta je potekala preko današnjega slovenskega ozemlja? Učitelj določi učenca, ki zapisuje na tablo odgovore. Učitelj nato napove učno naslov ure in učne cilje, torej da bodo učenci spoznali posledice 1. svetovne vojne in politično ter gospodarsko dogajanje po vojni.¹³⁵ Pri obravnavi učne snovi bomo uporabljali učbenik za 9. razred osnovne šole.¹³⁶

Učitelj začne razlago z opisom revščine, boleznin in pomanjkanja po vojni. Učencem prikaže podatke o številu padlih in ranjenih v učbeniku,¹³⁷ prav tako pa na PowerPointu.

Učencem pokaže sliko porušenega Števerjana v učbeniku¹³⁸ in jih vpraša po občutkih ob pogledu na sliko. Glavne občutke učitelj zapiše na tablo. Učitelj določi učenca, ki prebere odlomek iz učbenika, ki opisuje uničenje slovenskega ozemlja.¹³⁹

¹³² Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine: Reformne težnje pri družboslovnih učnih predmetih. Ljubljana: DZS, str. 21.

¹³³ Židan, A. (2004). Za kakovostnejša družboslovna znanja. Didaktični in znanstveni prispevki. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, str. 14-16.

¹³⁴ Možna vsebinska razdelitev učne ure Zakaj so posledice vojne pretresle svet je: posledice vojne, politične in gospodarske krize ter pariška mirovna konferenca.

¹³⁵ Učenec zna ob koncu učne ure naštetih posledice 1. svetovne vojne, učenec zna opisati politično situacijo po vojni, učenec zna naštetih in razložiti vzroke za gospodarsko krizo po vojni.

¹³⁶ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za 9 razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 20-22.

¹³⁷ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008), str. 20.

¹³⁸ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008), str. 20.

Učitelj nato s PowerPointom pokaže par slik,¹⁴⁰ ki prikazujejo uničene stavbe po prvi svetovni vojni ter pokopališča po svetu in v Sloveniji in razloži ter opiše, kaj je na sliki. Na vprašanja učencev odgovarja kratko in jedrnato.

Učitelj nato začne z razlago drugega dela učne ure, torej s političnimi in gospodarskimi krizami. Učitelj učence sproti vpraša, kaj pomenijo besede kot so: republika, avtokracija, inflacija. Učitelj vpraša učence: Kaj počne gospa, ki je na sliki v učbeniku z bankovci?¹⁴¹

Učitelj nato pojasni, da je to inflacija. Učencem pove, da danes stane en svinčnik en evro, torej za deset evrov dobimo deset svinčnikov. Učencem nato razloži, kako bi bilo če bi jutri za isti denar dobili le pet, pojutrišnjem pa le en svinčnik. Učitelj pokaže oporne točke preko PowerPointa (Odstavljeno je bilo mnogo vladarjev, vlade se hitro menjajo; skoraj vse evropske države se znajdejo pred finančnim zlomom, ZDA in Japonska sta v dobrem stanju; največja kriza je na začetku 20. let v Nemčiji; velika inflacija, padec vrednosti denarja; finančna pomoč ZDA), le te si učenci zapišejo v zvezke. Učitelj ob vsaki oporni točki ponovi najpomembnejše podatke, medtem ko učenci prepisujejo s platna.

Učitelj nato začne z razlago tretjega dela učne ure, s pariško mirovno konferenco. Ob razlagi učitelj prikazuje oporne točke z glavnimi poudarki prek Powerpointa (Mirovna konferenca poteka leta 1919 v versajski palači, pri Parizu; prisotni so predstavniki 32 držav, glavni so W. Wilson-predsednik ZDA, D. L. George-ministrski predsednik VB in G. Clemenceau-predsednik Francije; 14 točk, med drugim pravica do samoodločbe; kaznovanje Nemčije; ustanovitev Društva narodov). Učenci naj si le te zapisujejo v zvezke. Nato učitelj pokaže fotografije Velikih treh: W. Wilsona (predsednik ZDA), D. L. Georga (ministrski predsednik VB) in G. Clemenceaua (predsednik Francije) in sliko versajske palače v Parizu.¹⁴² Učitelj naj nato, če je potrebno povečati zanimanje učencev, postavi vprašanje za »veliko petko,« kateri francoski kralj je zgradil palačo v Versaillesu (Ludvik XIV.). Učitelj nato vpraša učence ali jih še kaj zanima in ali je mogoče še kaj nejasnega. Učencem nato postavi ponovljena vprašanja iz učbenika: »Kakšni so bili načrti velikih treh na pariški mirovni konferenci?; Kako so veliki trije kaznovali Nemčijo?; Kakšno vlogo v svetu naj bi imelo društvo narodov?«¹⁴³ Učenci naj dvigujejo roke, če pa ne znajo odgovoriti v celoti, naj učitelj na

kratko povzame odgovor. Učitelj naj nato še enkrat pokaže sliko razdejanja prve svetovne vojne in nato druge svetovne vojne, na koncu pa še sliko razdejanja slovenske osamosvojitvene vojne.¹⁴⁴

¹³⁹ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008), str. 20.

¹⁴⁰ Možno slikovno gradivo je naslednje: **Uničenje v prvi svetovni vojni; Fotografija 1:** http://www.destinacije.com/Slike/Slovenija/SpomeniciiGrobja/Vojasko_Pokopalisce_1_Svetovne_Vojne_V_Soci.JPG; **Fotografija 2:** http://farm3.static.flickr.com/2227/2199323731_8ddd42721c_b.jpg; **Fotografija 3:** http://www.worldwaronecolorphotos.com/html/ww_i_v_5.html; **Vojaška pokopališča; Fotografija 4:** http://www.destinacije.com/Slike/Slovenija/SpomeniciiGrobja/Vojasko_Pokopalisce_1_Svetovne_Vojne_V_Soci.JPG; **Fotografija 5:** http://farm3.static.flickr.com/2227/2199323731_8ddd42721c_b.jpg. Datum iskanja fotografij: 3. 1. 2010.

¹⁴¹ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008), str. 21.

¹⁴² Možno slikovno gradivo je naslednje: **Veliki trije:** T. W. Wilson: http://sl.wikipedia.org/wiki/Woodrow_Wilson; D. L. George: http://en.wikipedia.org/wiki/David_Lloyd_George; G.Clemenceau: http://sl.wikipedia.org/wiki/Georges_Clemenceau; **Versajska palača:** http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Versailles_Garden.jpg. Datum iskanja fotografij: 3. 1. 2010.

¹⁴³ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008), str. 22.

¹⁴⁴ Možno slikovno gradivo je naslednje: **1. svetovna vojna, umetniško delo, Otto Dix:** <http://www.rtv slo.si/kultura/razstave/velik-umetnik-je-vedno-malce-nor/158100>; **2. svetovna vojna, uničenje:** www.sabaoth.infoserve.pl/danzig-online/1945.jpg; **3. Slovenska osamosvojitvena vojna:** http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Tank01vojna_zslo_barikade.jpg. Datum iskanja fotografij in slik: 3. 1. 2010.

Učencem pove, da so se vojne po prvi svetovni vojni še vrstile in da še danes po svetu ni miru. Vzgojni element, ki naj ga skuša učitelj posredovati učencem je nesmiselnost in krute posledice vojn. Tako se učna ura tudi zaključí.

ZAKLJUČEK

Metoda dela s slikovnim gradivom pomaga k boljšemu razumevanju in vizualni predstavljenosti snovi. Učenci si učno snov bolje zapomnijo, ob slikovnem gradivu pa lahko tudi izražajo svoje mnenje in ovrednotijo posamezne zgodovinske dogodke in procese. Učenci s pomočjo slikovnega gradiva pridejo tudi v stik z umetnostjo, s pomočjo katere zaznavajo subjektivni svet umetniškega izražanja. Pri učni uri z naslovom Zakaj so posledice vojne pretresle svet, s pomočjo metode dela s slikovnim gradivom, seveda v povezavi z drugimi učnimi metodami in oblikami, dosežemo pri učencih raznovrstne učne cilje. Prvič vsebinske, kjer učenci znajo navesti posledice vojne, opisati politične in gospodarske krize. Učenci znajo naštetí glavne prisotne na pariški mirovni konferenci, ki poteka leta 1919 v versajski palači učenci znajo razložiti pomen samoodločbe narodov v okviru 14 točk in razložiti kako je bila Nemčija kaznovana. Drugič dosežemo procesne učne cilje, kjer učenci s pomočjo slikovnega gradiva znajo ugotoviti kakšne strahote vojna pusti na civilnem prebivalstvu in na vojaškem osebju. Tretjič dosežemo vzgojne učne cilje, saj znajo sklepati, povezovati in ovrednotiti fotografije ter umetniška dela. Glavni vzgojni cilj pa je dosežen z indirektno kritiko vojne in njenih posledic.

LITERATURA

Brodnik, V. idr. (2003). Kako do bolj kakovostnega znanja zgodovine. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za 9 razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine: Reformne težnje pri družboslovnih učnih predmetih. Ljubljana: DZS.

Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 3, str. 32-38.

Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3-6.

Židan, A. (2004). Za kakovostnejša družboslovna znanja. Didaktični in znanstveni prispevki. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

INTERNETNI VIRI

<http://www.destinacije.com/Slike/Slovenija/SpomeniciiGroblja/Vojasko Pokopalisce 1 Sv etovne Vojne V Soci.JPG>

http://farm3.static.flickr.com/2227/2199323731_8ddd42721c_b.jpg

http://www.worldwaronecolorphotos.com/html/ww_i_v_5.html

<http://www.destinacije.com/Slike/Slovenija/SpomeniciiGroblja/Vojasko Pokopalisce 1 Sv etovne Vojne V Soci.JPG>

http://farm3.static.flickr.com/2227/2199323731_8ddd42721c_b.jpg
http://sl.wikipedia.org/wiki/Woodrow_Wilson
http://en.wikipedia.org/wiki/David_Lloyd_George
http://sl.wikipedia.org/wiki/Georges_Clemenceau
http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Versailles_Garden.jpg
<http://www.rtvsl.si/kultura/razstave/velik-umetnik-je-vedno-malce-nor/158100>
www.sabaoth.infoserve.pl/danzig-online/1945.jpg
http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Tank01vojna_za_slo_barikade.jpg

Datum iskanja za vse internetne vire: 3. 1. 2010

POVZETEK

Metoda dela s slikovnim gradivom je bila v zadnjih desetletjih pri pouku zgodovine zapostavljena. Risanje in pisanje sta prvi zgodovinsko izpričani obliki človekovega izražanja in sta neposredno povezana z razvojem človeštva. Učitelj z metodo dela s slikovnim gradivom v povezavi z drugimi učnimi metodami in oblikami pri učencih doseže poglobljeno, čustveno zaznamovano razmišljanje višjega nivoja. Pri učni uri Zakaj so posledice vojne pretresle svet učitelj s poudarjeno metodo dela s slikovnim gradivom doseže hitro in razumljivo podajanje učne snovi (revščina, bolezni in pomanjkanje; politične in gospodarske krize; mirovna konferenca), sistematično nadzoruje potek učne ure, učenci pa se lahko v zgodovinske dogodke in procese vživijo, predvsem pa si lažje zapomnijo zgodovinske podatke.

NINA PRELOG: IKT PRI POUKU ZGODOVINE NA PRIMERU UČNE URE OBDOBJE MED OBEMA VOJNAMA JE PRINESLO ŠTEVILNE NOVOSTI

1. UVOD

V članku so predstavljene metode dela z videoposnetki, avdio posnetki in slikovnim gradivom, oziroma metode dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo. Namen članka je predstaviti eno od številnih možnosti kombiniranja različnih učnih metod pri pouku zgodovine, na primeru obravnave učne snovi iz obdobja med obema vojnama. Temeljni izziv je približati zgodovinsko tematiko učencem in jo narediti bolj pestro in zanimivo. Današnja tehnologija nam za to ponuja številne možnosti.

2. IKT PRI POUKU ZGODOVINE

Nikoli prej ni učitelj imel toliko možnosti za avdiovizualno in slikovno popestritev pouka zgodovine. Nova tehnologija nam ponuja nove možnosti za vizualizacijo pouka in slikovnega ponazarjanja učne vsebine.¹⁴⁵ Šole so vedno bolj opremljene z informacijsko tehnologijo, kar iznajdljiv učitelj s pridom uporablja pri pouku. Veliko učilnic je že opremljenih z računalniki in projektorji, najsodobnejše pa tudi z elektronskimi tablam. S vso to tehnologijo lahko učitelj v razredu predvaja različne filme, glasbene posnetke in različno slikovno gradivo. Film je eden od elementov, ki nam omogoča kvalitetno, sugestivno, avdio-vizualno in dinamično predstavitev učne vsebine. Pri pouku je najbolje izbrati kratke nekajminutne odlomke iz filma, ki dobro predstavijo učno vsebino. Če so filmi predolgi, učenci film spremljajo preveč površno in so preveč pasivni pri pouku. Takšnemu pouku bi manjkala razmišljujoča komponenta.¹⁴⁶ Učence je pred začetkom filma potrebno opozoriti na katere elemente filma naj bodo pozorni.

Izbrano slikovno gradivo naj bi bilo takšno, ki najbolje predstavi osrednje vsebinske elemente. Pri tem slikovnega gradiva ne sme biti preveč, včasih je bolje da prikažemo eno samo reprezentativno sliko, kot pa množico slik, ki učenca zmedejo. Pri izboru slik moramo biti pozorni na vidik zgodovinske točnosti. Estetski vidik postane pomembnejši, ko učenci spoznavajo oblikovno nov stil življenja ali oblikovanje novega umetniškega sloga. Prikazovanje slik med učno uro je ponekod smiselno razdeliti v več etap, med njimi pa z drugimi metodami (razgovor, razlaga, ...) poglobimo pouk.¹⁴⁷ Prav tako lahko za ponazoritev učne vsebine predvajamo zvočne posnetke. Avdio posnetke lahko uporabimo samo za popestritev pouka ali za sprostitev.¹⁴⁸

3. IZVEDBA UČNE URE

Uvod

Učitelj ob prihodu v razred učence umiri in pozdravi, nato pa napove naslov učne ure. Naslov učne ure se glasi *Obdobje med obema vojnama je prineslo številne novosti*. Ko učenci naslov zapišejo v svoje zvezke, učitelj učence seznanja s cilji učne ure. Cilji so, da učenci spoznajo revolucionarne ideje na področju znanosti in tehnologije ter razširjeno

¹⁴⁵ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 3., str. 32-38.

¹⁴⁶ Prav tam, str. 38.

¹⁴⁷ Prav tam, str. 28-30.

¹⁴⁸ Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino, str. 53.

uporabo tehničnih novosti in izumov. Učenci bodo znali opisati, kako se je v primerjavi s preteklimi obdobji spremenilo življenje žensk in zakaj je nastal pojem »izgubljena generacija.« Učenci bodo znali naštetih pomembnih umetnikov, pisateljev, igralcev in njihov vpliv na vsakdanje življenje. Potem učitelj napove ogled odlomka (4 minut) filma *Luči velemesta*¹⁴⁹ iz l. 1931 s C. Chaplinom v glavni vlogi. Pred začetkom predvajanja filma (preko računalnika in projektorja) učitelj učence razdeli v tri skupine za opazovanje posameznih elementov filma. Vsaka skupina opazuje svoje elemente filma: tehnične novosti, ki se pojavljajo v filmu; kakšna oblačila nosijo igralci (predvsem ženske) in tehnična plat filma (črno-beli film, nemi film, ...). Uvodni del učne ure traja 10 minut. V njem je uporabljena frontalna učna oblika in metodi razlage in dela z gibljivimi slikami.

Obravnavanje učne snovi

Učna snov je razdeljena na 3 poudarke. Ob koncu vsakega poudarka učenci glavne ugotovitve prepišejo iz PowerPoint predstavitve. Ko učenci prepisujejo snov v ozadju tiho igra glasba iz tega obdobja – jazz. Izbrana je bila pesem *Dream a little dream of me*¹⁵⁰ v izvedbi E. Fitzgerald in L. Armstronga. V času razlage sta uporabljena frontalna in individualna učna oblika ter metode razlage, slikovne demonstracije in dela s slikovnim gradivom. Učitelj pri obravnavi učne snovi uporablja PowerPoint predstavitev. Obravnavanje učne snovi traja 25 minut.

Prvi poudarek je Tehnološke novosti in nova spoznanja v znanosti. Po koncu odlomka učitelj prvo skupino vpraša, katere tehnološke novosti so učenci opazili v odlomku. Učenci odgovorijo, da avtomobil. Ko učitelj razloži, kateri so bili razlogi in posledice vedno bolj množične uporabe avtomobila na PowerPointu prikaže slike še nekaterih izumov, katerih uporaba se je povečala (letalo, radio, hladilnik¹⁵¹). Učenci ugotovijo za katere izume gre, učitelj pa razloži vzroke in posledice vedno večje rabe teh izumov. Nato učitelj nadaljuje s projekcijo slik Alberta Einsteina in Sigmunda Freuda¹⁵² na PowerPointu. Učenci poskušajo ugotoviti, kdo je na sliki in zakaj sta znanstvenika pomembna. Učitelj jim pri tem pomaga. A. Einsteina bodo verjetno prepoznali in morda tudi znali, da je utemeljitelj relativnostne teorije, pri S. Freudu pa bodo potrebovali več pomoči oz. učitelj sam razloži, da je Freud utemeljitelj psihoanalize in nezavednega dela človekove duševnosti. Na tem mestu učitelj našteje še nekatera pomembna odkritja v medicini, kot sta inzulin in krvne skupine. Učenci iz PowerPointa prepišejo ključne poudarke prvega dela razlage in ob tem poslušajo glasbo.¹⁵³

Prehod na drug poudarek (Življenje žensk in negotovost izgubljene generacije) učitelj začne z vprašanjem za drugo skupino: Kako so bile oblečene ženske v filmu? Za pomoč jim na PowerPointu prikažemo sliko ženske iz 1920ih let.¹⁵⁴ Učenci odgovorijo, da so imele krila nad gležnji, kostime, okrogle klobuke, ... Učitelj jim pomaga s podvprašanji in dopolni njihovo razlago, da so se ženske ličile, imele krajše pričeske, da so v javnosti kadile in pile

¹⁴⁹ Charlie Chaplin: City lights. Odlomek iz filma Luči velemesta (trajanje posnetka 4:37) URL: http://www.youtube.com/watch?v=C_vqnySNhQ0&feature=fvw (citirano 6. 1. 2010).

¹⁵⁰ Armstrong, L., Fitzgerald, E. Dream a little dream of me (trajanje posnetka 3:09). Vir: e-Mule, program za nalaganje glasbe z spleta (citirano 6. 1. 2009).

¹⁵¹ Viri slik: Radio. URL: <http://scheong.wordpress.com/2009/11/> (citirano 6. 1. 2010).

Hladilnik. URL: <http://crosleyautoclub.com/SS-Cobras.html> (citirano 6. 1. 2010).

Letalo. URL: <http://www.airportjournals.com/Display.cfm?varID=0703009> (citirano 6. 1. 2010).

¹⁵² Viri slik: A. Einstein. URL: <http://www.airportjournals.com/Display.cfm?varID=0703009> (citirano 6. 1. 2010).

S. Freud. URL: <http://www.hist.umn.edu/shank/hist3282/> (citirano 6. 1. 2010).

¹⁵³ Iz PowerPointa zapišejo naslednje: razširjena uporaba tehnoloških novosti (avto, letalski promet, radio, hladilnik, ...), Albert Einstein (relativnostna teorija), Sigmund Freud (psihoanaliza), razvoj medicine.

¹⁵⁴ Vir slik: Moda 1920ta leta. URL: http://shesabetty.typepad.com/shes_a_betty_single_girl_/2008/04/music-finds-the.html (citirano 6. 1. 2010).

alkohol, da so vozile avtomobile. Učitelj poudari, da so v tem času ženske marsikje dobile volilno pravico in da so postajale bolj enakopravne v zakonu in v številnih poklicih, npr. zdravstvu, šolstvu, novinarstvu. Nato učence vpraša, ali oni mislijo, da se je spremenilo življenje vseh žensk, tudi tistih iz nižjih delavskih slojev. Ko učenci ugotovijo da ne, učitelj dodatno pojasni, da se življenje za njih ni tako spremenilo. Učitelj razlago nadaljuje s trditvijo, da sprememb niso občutile samo ženske, ampak tudi moški. Pove, da so te spremembe bile tako pozitivne, kot negativne in izpostavi strahove in izgubljenost povojnih let. Učitelj razloži, da se je negotovost izražala v kulturi, umetnosti, literaturi in glasbi, in da je ta generacija dobila oznako »izgubljena generacija.« Učenci pomembne poudarke drugega sklopa iz PowerPointa prepisujejo v svoje zvezke.¹⁵⁵

V začetku tretjega poudarka (Kultura – umetnost, film, literatura, glasba) učitelj najprej pove, da se ta negotovost izgubljene generacije kaže tudi v številnih delih, ter da so se umetniki zatekali v svet čustev in domišljije. Učitelj našteje nekatere nove smeri v umetniškem izražanju: kubizem, nadrealizem. Za ponazoritev teh umetniških smeri učitelj na PowerPointu prikaže sliki Pabla Picassa in Salvadorja Dalija.¹⁵⁶ Učence vpraša, če poznajo sliko in njune avtorje in če jih ne prepoznajo učitelj pove kdo sta slikarja in umetnostne smeri. Ne tem mestu učitelj omeni še dva pisatelja tega časa, F. Scott Fitzgeralda in Ernesta Hemingwaya in pojasni, da se je v njunih delih izražala negotovost tistega časa. Sedaj se učitelj obrne še k tretji - opazovalni skupini, ki je spremljala tehnično plat odlomka filma. Učenci povejo svoje ugotovitve, da je film črno-beli, da v njem ne govorijo, ampak je dialog napisan na ekranu in da je ob filmu ves čas glasbena spremljava. Učitelj učence vpraša še, kdo je glavni igralec v filmu. Učenci odgovorijo, da Charlie Chaplin. Učitelj razloži, da se je v tem obdobju začel pravi razvoj filma, da so nastali prvi zvočni filmi in proti koncu tridesetih let prvi barvni filmi. Učitelj doda še, da je film vedno bolj postajal popularen med širšimi množicami prebivalstva. Učenci pomembne poudarke tretjega sklopa prepisujejo v svoje zvezke.¹⁵⁷ Istočasno učitelj v ozadju tiho predvaja pesem iz zvrsti jazza (npr. L. Armstrong in E. Fitzgerald Dream a little dream of me). Pred začetkom predvajanja pove, da gre za jazz in da je to bila najpopularnejša glasba tistega obdobja.

Zaključni del učne ure

Zaključni del je izveden frontalno, v dvojicah in v individualni obliki ter traja 10 minut. Učitelj učencem da navodilo, da se v dvojicah pogovorijo o vprašanih v rubriki »ponovimo« v učbeniku¹⁵⁸ na strani 25 in nato v pisni obliki vsak v svoj zvezek odgovori na vprašanje v rubriki »premislj«. Pri tem si lahko pomagajo z zapisom v učbeniku na straneh 23–25. Na koncu učitelj skupaj z učenci ustno preveri rešitve.

ZAKLJUČEK

Pri pouku zgodovine lahko učitelj s pridom uporablja številne učne metode. Veliko možnosti za to ponuja sodobna tehnologija. V dobi interneta je učiteljem na voljo vedno več dobrega gradiva, ki je lahko slikovno, video avdio ali v kakšni drugi obliki. Uporaba

¹⁵⁵ Iz PowerPointa učenci prepisujejo naslednje: enakopravnost žensk – volilna pravica; spremembe v načinu oblačenja žensk, ženske se zaposlujejo v novinarstvu, zdravstvu, šolstvu; izgubljena generacija.

¹⁵⁶ Vir slik: Picasso. URL: <http://www.worldgallery.co.uk/art-print/Enamel-saucepan-25644.html> (citirano 6. 1. 2010).

Dali. URL: <http://www.cise.ufl.edu/~fishwick/ac/2008/project4.html> (citirano 6. 1. 2010).

¹⁵⁷ Pri tretjem poudarku učenci iz PowerPointa prepisujejo naslednje: umetnost: Pablo Picasso in Salvador Dali, književnost: F. Scott Fitzgerald in E. Hemingway; film: Charlie Chaplin; glasba: Jazz.

¹⁵⁸ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za 9. Razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

vseh teh metod v različnih kombinacijah pritegne učence, da raje sodelujejo pri pouku in si lažje zapomnijo snov, učitelj pa si olajša delo. Tako v primeru učne ure, ki je opisana v tem članku, na pester način prikaže časovno obdobje med obema vojnama. S prikazom filma in glasbe jih popelje v obravnavano obdobje, pri tem pa mu je v pomoč različno slikovno gradivo.

4. Viri in literatura:

- A. Einstein. URL: <http://www.airportjournals.com/Display.cfm?varID=0703009> (citirano 6. 1. 2010).
- Armstrong, L., Fitzgerald, E. Dream a little dream of me (trajanje posnetka 3:09). Vir: e-Mule, program za nalaganje glasbe z spleta (citirano 6. 1. 2009).
- Charlie Chaplin: City lights. Odlomek iz filma Luči vlemesta (trajanje posnetka 4:37) URL: http://www.youtube.com/watch?v=C_vqnySNhQ0&feature=fvw (citirano 6. 1. 2010).
- Dali. URL: <http://www.cise.ufl.edu/~fishwick/ac/2008/project4.html> (citirano 6. 1. 2010).
- Hladilnik. URL: <http://crosleyautoclub.com/SS-Cobras.html> (citirano 6. 1. 2010).
- Letalo. URL: <http://www.airportjournals.com/Display.cfm?varID=0703009> (citirano 6. 1. 2010).
- Moda 1920ta leta. URL: http://shesabetty.typepad.com/shes_a_betty_single_girl_/2008/04/music-finds-the.html. (citirano 6. 1. 2010).
- Picasso. URL: <http://www.worldgallery.co.uk/art-print/Enamel-saucepan-25644.html> (citirano 6. 1. 2010).
- Radio. URL: <http://scheong.wordpress.com/2009/11/> (citirano 6. 1. 2010).
- Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za 9. Razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
- S. Freud. URL: <http://www.hist.umn.edu/shank/hist3282/> (citirano 6. 1. 2010).
- Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 3., str. 32-38.
- Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino.

Povzetek

S pomočjo IKT lahko pri pouku predvajamo filme, glasbo, prikazujemo slike, ... Vizualizacija je pomemben del pomnjenja. Na takšen način si učitelj olajša delo, učenci pa si snov lažje zapomnijo. V članku je predstavljena možnost kombiniranja metod dela z videoposnetki, avdio posnetki in slikovnim gradivom. Predstavljena učna ura nosi naslov *Obdobje med obema vojnama je prineslo številne novosti*. Obravnavana je tematika novih odkritij na področju znanosti in tehnologije, spremembe v načinu življenja in odraz sprememb v kulturi. Tekom učne ure je predvajan odlomek filma in glasbe iz tega obdobja. Obravnava učne snovi je izvedena v obliki razgovora z demonstriranjem slikovnega gradiva. Različne metode dela z IKT pouk naredijo bolj dinamičen, nazoren in zanimiv.

INES SLIŠKO: KDO ALI KAJ SO KRIVCI ZA SVETOVNO GOSPODARSKO KRIZO MED OBEMA SVETOVNIMA VOJNAMA

UVOD

Svetovna gospodarska kriza v tridesetih letih dvajsetega stoletja je tema, ki je v preteklosti zajela cel svet, ne samo ZDA. Pravzaprav se v današnjem času soočamo s podobnimi težavami. Zaradi tega je dobro povezati učno vsebino s sedanjimi dogodki, namreč ravno aktualizacija lahko temo ustvari še bolj zanimivo. Pri predstavitvi učne ure bo v rabi frontalna oblika, s prevladujočo metodo razlage. Tako učna oblika, kot metoda sta dokaj ustaljeni in na videz tradicionalni didaktični strukturi. Pa vendar temu ni tako. Namreč ta frontalna učna oblika ni čisto klasična oblika učnega procesa. Prepletena je s postavljanjem vprašanj, motivacijsko tehniko, metodo razgovora in metodo slikovne ter besedne demonstracije. Vse to pa vodi v večjo aktivnost učencev. Raba obeh struktur je čisto primerna, kljub vse večjem negativnem prizvoku v današnjem času, le smiselno kombinirati in nadgrajevati ju je treba.

FRONTALNA UČNA OBLIKA, KOT PREVLAJUJOČA PRI TEJ UČNI URI

Zaradi prevladujoče rabe frontalne učne oblike pri tem poteku učne ure bom predstavila njeno teoretično izhodišče.

Učna oblika je socialna oblika, skozi katero se izvaja učni proces. Poznamo štiri različne učne oblike, in sicer delo v dvojicah, skupinsko učno obliko, individualno obliko ter frontalni pouk. Slednjo obliko imenujemo tudi neposredno poučevanje.¹⁵⁹

Frontalna učna oblika je ena izmed najbolj uporabljenih oblik pri pouku v šoli, pa tudi na drugih institucijah. Didaktiki ločijo dve vrsti frontalnega dela v šoli, in sicer klasično frontalno učno obliko ter neklasično frontalno učno obliko. Pri prvi obliki prevladuje metoda razlage, pri drugi obliki pa uporaba raznolikih metod, s katerimi se razvijajo številne učne spretnosti.¹⁶⁰

Tradicionalna frontalna učna oblika je razumljena kot strogo šablonizirano delo. Pri tem je učitelj prenašalec znanja, učenci pa so postavljeni v pasivno vlogo, saj večinoma le poslušajo učiteljevo razlago. Tudi komunikacija je enosmerna.¹⁶¹

Pri netradicionalni frontalni učni obliki, oziroma akcijski obliki usvajanja znanja, pa so učenci deležni več svobode. Namreč pri tej obliki učitelj spodbuja problemski položaj in učence opozarja na nove vidike ter možnosti. Učitelj učencem lahko pomaga odpraviti napake, lahko pa to storijo tudi učenci sami, oziroma s pomočjo sošolcev.¹⁶²

Tradicionalni model frontalnega poučevanja je močno vpet v pedagoško prakso, zaradi česar ga je težko izkoreniniti.¹⁶³

¹⁵⁹ Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Birografika Bori d.o.o, str. 119.

¹⁶⁰ Trškan, D. (1996). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli, letnik VIII, št. 1, str. 50.

¹⁶¹ Tomić, A., 1997, str. 119.

¹⁶² Tomić, A., 1997, str. 119-120.

¹⁶³ Prav tam, str. 120.

Najbolj smiselna rešitev bi bila v uvedbi večjega deleža raznolikih metod, predvsem metode razgovora. Ta vse bolj prihaja v ospredje učnega procesa, saj zagotavlja globinska spoznanja, učenci pa se počutijo bolj sproščene, enakopravne, svobodne in ustvarjalne. Pridobijo pa tudi govorniške spretnosti in so na tak način veliko bolj aktivni. Kljub temu je ta metoda pri učiteljih zgodovine premalo v rabi.¹⁶⁴

UČNA URA: KDO ALI KAJ SO KRIVCI ZA SVETOVNO GOSPODARSKO KRIZO MED OBEMA VOJNAMA

UČITELJEVA USPOSOBLJENOST

Učitelj mora biti zelo dobro strokovno podkovan v znanju zgodovine, pa vendar to ni zadosti. Namreč učitelj mora biti tudi didaktično-metodično usposobljen. To je velikega pomena, saj mora znati prilagoditi učno snov starosti učencem, jo prikazati na zanimiv način in skušati čimbolj aktualizirati. Poleg tega mora učitelj znati kombinirati različni spekter učnih metod, učnih oblik in motivacijskih tehnik. Slednje imajo nalogo povečevati interes učencev za učno vsebino in šolsko delo.¹⁶⁵ Vse to pa je pomembno za preprečevanje upada motivacije ali koncentracije pri učencih. Didaktična usposobljenost se vidi tudi v učiteljevih učnih pripravah, ki morajo biti čim bolj kvalitetne, saj je na ta način učna ura učinkovitejša.

POTEK UČNE URE

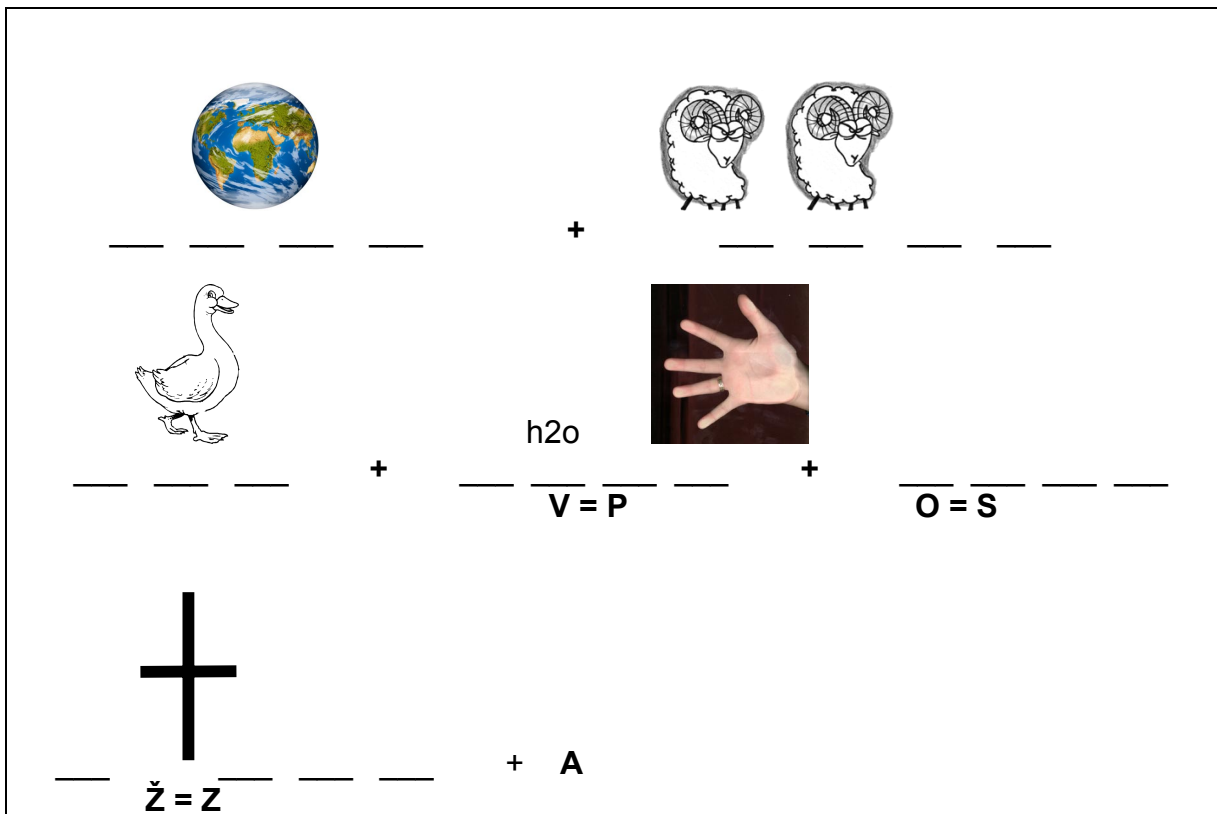
Učno uro o gospodarski krizi v tridesetih letih dvajsetega stoletja učitelj lahko izpelje na različne načine. Tu je prikazana le ena izmed možnih variant.

Za motivacijo učencev bi bil primeren uvod s pomočjo izvedbe reševanja rebusa. Učitelj bi sam sestavil rebus ter ga prikazal s pomočjo grafoskopa, preko prosojnice. Prav tako bi učitelj učencem podal navodila glede časovne omejenosti reševanja rebusa ter glede načina predstavitve rešitve. Namreč učenci bi sami, v lastnih zvezkih zapisali rešitve, nakar bi dvignili roke. Prvi učenec, ki bi rešil rebus, bi podal rešitev. Če rešitev ne bi bila pravilna, bi učitelj še nekaj časa počakal na pravilno rešitev. V primeru, da ne bi bilo odgovora, bi učitelj učencem pomagal pri reševanju rebusa. Sicer pa bi učenci s pomočjo učitelja oblikovali korekten naslov učne ure, rešitev pa bi določen učenec zapisal na tablo. Nato bi učitelj podal še operativne cilje, in sicer bi povedal, katere cilje bodo ob koncu učne ure učenci obvladali.¹⁶⁶

¹⁶⁴ Trojar, Š. (1994). Vloga razgovora pri učnih urah zgodovine, nekatere njegove značilnosti in metodične variante. Zgodovina v šoli, letnik III, št. 4, str. 37.

¹⁶⁵ Trškan, D. (2005). Motivacija in motivacijske tehnike pri pouku zgodovine. Časopis za zgodovino in narodopisje, letnik 76/41, št. 1–2, str 174.

¹⁶⁶ Učitelj bi navedel naslednje operativne cilje: ob koncu ure bodo učenci znali opisati zlata dvajseta leta v ZDA ter jih primerjati s stanjem v evropskih državah, znali bodo pojasniti pojma mafijska združba in prohibicija, znali bodo naštet in razložiti vzroke in posledice gospodarske krize ter naštet glavne točke Novega programa.

Rebus¹⁶⁷

Po teh štirih minutah bi učitelj nadaljeval z obravnavo učne ure. Uporabil bi frontalno učno obliko ter metodo razlage, metodo razgovora ter metodo slikovne in besedne demonstracije. Ta didaktična etapa bi zajela največ časa, in sicer približno pol ure. Učitelj bi učno vsebino razdelil na tri poglobitve poudarke, glede na poglavja v učbeniku. In sicer so ti naslednji: zlata dvajseta leta v ZDA, vzroki in posledice svetovne gospodarske krize ter reševanje gospodarske krize. Vsak izmed poudarkov bi zajemal okoli deset minut časa.

Pri poudarku o zlatih dvajsetih letih v ZDA bi učitelj učencem razložil, da je bila večina evropskih držav po prvi svetovni vojni v gospodarski in politični krizi. Poudaril bi, da so imele ZDA boljši gospodarski položaj ter navedel vzroke temu. Kot zanimivost bi učitelj učencem navedel tudi dejstvo, da je bila v razcvetu tudi prodaja takrat prepovedane alkoholne pijače, predvsem s strani mafijskih združb. Tedaj bi učitelj učencem razložil še neznan pojem, t.j. prohibicija, nakar pa bi učence povprašal po poznavanju morebitnih mafijskih osebnosti. S tem bi uro popestril, pa tudi preveril razumevanje pojma mafija. Seveda bi učitelj od učencev pričakoval odgovor, kot je Al Capone.¹⁶⁸

Pri drugem poudarku bi učitelj učencem razložil vzroke in posledice gospodarske krize. Poudarek bi začel z diskusijo, saj bi učence vprašal, če morebiti vedo, kaj bi lahko bil vzrok krizi. Vprašanje bi podkrepil tudi z vprašanjem o tem, če učenci vedo kaj je to zlom borze na Wall Streetu. Po podanih odgovorih bi učitelj učencem razložil, da je do tega prišlo zaradi zloma borze v New Yorku, saj so cene delnic strahovito padle, zaradi česar so ljudje izgubljali svoja premoženja.¹⁶⁹

¹⁶⁷ Rešitev rebusa predstavlja naslov učne ure, in sicer se glasi Svetovna gospodarska kriza.

¹⁶⁸ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za deveti razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 26-28.

¹⁶⁹ Prav tam, str. 26-28.

Zadnji poudarek pa bi učitelj začel na ta način, da bi učencem pokazal sliko Franklina D. Roosevelta v učbeniku, nakar bi učence povprašal po identifikaciji osebe na sliki.¹⁷⁰ Nato bi učencem prebral glavne točke programa New Deal.¹⁷¹ Hkrati bi uporabil tudi metodo razgovora, saj bi učence povprašal po pomenu in razumevanju določene točke ter jih z njihovo pomočjo podrobneje razložil. Torej bi bili v tem delu uporabljeni metodi demonstracije, tako besedne kot slikovne. Namreč tudi prebrani odlomek lahko deluje motivacijsko, saj je demonstracijsko sredstvo, ki vključuje učence v učni proces skozi postopek analize in vrednotenja besedila.¹⁷²

Zadnjih enajst minut bi učitelj namenil ponavljanju obravnavane učne snovi, ki bi potekalo s pomočjo dela v dvojicah in individualnega podajanja rešitev. S tem bi spodbujal tudi učenčev občutek za skupno odgovornost in samostojno izvajanje dela, kar sta pomembni učni sposobnosti.¹⁷³ To bi storil s pomočjo delovnih listov, ki bi jih razdelil učencem. Ti delovni listi bi predstavljali tudi zapis obravnavane učne snovi. Učenci bi morali v dvojicah, v šestih minutah, rešiti tri raznolike naloge v povezavi z učno snovjo. In sicer bi dopolnjevali manjkajoče besede, povezovali sorodne pojme ter odgovorili na krajša vprašanja. Nato bi učitelj odgovore preveril, na ta način, da bi poimensko poklical določene učence, ki bi morali podati rešitve. Pravilne odgovore bi učitelj pohvalil, napačne pa prijazno preoblikoval. Po preverjanju rešitev, približno petih minutah, pa bi učitelj zaključil učno uro ter učencem zaželel lep dan.

¹⁷⁰ Učitelj bi uporabil sliko iz naslednjega učbenika: Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za deveti razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 28.

¹⁷¹ Prav tam, str. 28.

¹⁷² Trškan, D. (2000). Mnenje dijakov o uporabi ilustrativno–demonstracijske metode pri pouku zgodovine v srednji šoli. Zgodovina v šoli, letnik VIII, št. 3-4, str. 9.

¹⁷³ Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri delu v dvojicah pri pouku zgodovine v srednji šoli. Zgodovina v šoli, letnik VIII, št. 2, str. 5.

**KDO ALI KAJ SO KRIVCI ZA GOSPODARSKO KRIZO MED OBEMA
SVETOVNIMA VOJNAMA
(UČNI IN DELOVNI LIST¹⁷⁴)**

1.) Dopolni manjkajoče besede.

Evropske države so bile po prvi svetovni vojni v finančni krizi, medtem, ko so ZDA imele dober _____ položaj. Veliko so zaslužili s prodajo _____, _____ in s posojanjem _____. Razvila se je avtomobilska, _____ in strojna industrija. Širša množica je imela večji dostop do radia, _____, avtomobilov in gospodinjskih pripomočkov. Ti so postajali vse bolj cenovno _____. Zlata _____ leta so postajala vse bolj zabavna. Razvijala se je tudi _____ industrija, s filmsko metropolo, Hollywoodom. Vendar pa so se zaradi _____ začele širiti tudi mafijske _____.

2.) Smiselno poveži sorodne pojme.

A.) 24. 10. 1929

B.) delnice

C.) bankrot

D.) politična nestabilnost

E.) država

F.) brezposelnost

1.) banke in podjetja

2.) ni poseganja v krizno situacijo

3.) širjenje po svetu

4.) visoka stopnja

5.) strahovit padec

6.) črni petek

3.) V čim krajših stavkih, kratko in jedrnato, odgovori na dani vprašanja.

1.) Kdo je predstavil rešitve za gospodarsko krizo in v kakšni obliki?

2.) Naštej glavne točke Novega programa.

Delovni list

¹⁷⁴ Rešitve delovnega lista:

1.) Pojmi si sledijo v naslednjem vrstnem zaporedju: gospodarski, orožja, hrane, denarja, kemična, telefonov, dostopni, dvajseta, filmska, prohibicije, združbe.

2.) A 6, B 5, C 1, D 3, E 2, F 4.

3.) 1.) Predsednik Franklin D. Roosevelt, v obliki programa New Deal.

2.) Te točke pa so: nova mesta v javnih delih za brezposelne, ugodna posojila za podjetja in kmetovalce s strani novih vladnih agencij, namemba dela proračuna države za socialno politiko in programe pomoči ter sprememba in nadzor dela borze.

SKLEP

Učitelj naj bi s pomočjo raznolikih učnih metod in učnih oblik podal učno snov učencem na zanimiv način. To pa ne izključuje uporabe frontalne učne oblike ali poudarjanja rabe metode razlage. Tudi frontalni učni proces ima svoje prednosti, ki izstopajo iz njene tradicionalne vpetosti. Pomembno pa je, da vključujemo novosti, ki delujejo spodbudno na aktivnost učencev. Med novosti sodi raba raznolikih učnih metod, oblik, motivacijskih tehnik, in podobno.

LITERATURA

1. Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
2. Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Birografika Bori d.o.o.
3. Trojar, Š. (1994). Vloga razgovora pri učnih urah zgodovine, nekatere njegove značilnosti in metodične variante. Zgodovina v šoli, letnik III, št. 4, str. 37-41.
4. Trškan, D. (2000). Mnenje dijakov o uporabi ilustrativno–demonstracijske metode pri pouku zgodovine v srednji šoli. Zgodovina v šoli, letnik VIII, št. 3-4, str. 9-11.
5. Trškan, D. (2005). Motivacija in motivacijske tehnike pri pouku zgodovine. Časopis za zgodovino in narodopisje, letnik 76/41, št. 1–2, str 173-182.
6. Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri delu v dvojicah pri pouku zgodovine v srednji šoli. Zgodovina v šoli, letnik VIII, št. 2, str. 5-8.
7. Trškan, D. (1996). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli, letnik VIII, št. 1, str. 50-57.

POVZETEK

Učna ura obravnava tematiko krize v tridesetih letih dvajsetega stoletja. Učitelj temo zlahka približa učencem s pomočjo aktualizacije, saj se v današnjem času soočamo s podobnimi težavami. Pri oblikovanju poteka učne ure se učitelj osredotoči na obravnavo treh vsebinskih poudarkov, in sicer so ti poudarki naslednji: zlata dvajseta leta ZDA, vzroki in posledice ter reševanje gospodarske krize. V ospredju je frontalna učna oblika, z metodo razlage. Poleg tega pa je v rabi še delo v dvojicah, metode slikovne in besedne demonstracije ter razgovora. Potek učne ure je sestavljen iz etape uvajanja, obravnave in ponavljanja. Frontalni učni proces pri tej učni uri ni klasične oblike, zaradi prepletenosti z raznolikimi didaktičnimi strukturami, zaradi česar je izvzet iz tradicionalne vpetosti v pedagoški proces.

NATAŠA STANOJEVIĆ: SVET MED OBEMA VOJNAMA – KRIZA DEMOKRACIJE

UVOD

Vsaka učna ura vsebuje več etap. Najpogostejše etape so uvajanje ali pripravljajanje, obravnavanje učne snovi in ponavljanje, poleg teh pa poznamo še urjenje ali vadenje in ocenjevanje. Z motivacijo vzbudimo v učencih zanimanje in jih pripravimo na obravnavanje nove učne snovi. Obravnavanja snovi se lotimo z različnimi učnimi oblikami in metodami. Pomembno je, da učence vključimo v učno uro – naj bodo učenci aktivni del ure, ne pa samo pasivni prejemalci informacij. Z zaključnim ponavljanjem utrdimo pridobljeno znanje. Danes so šolske ure sestavljene iz različnih učnih oblik, metod, učnih in motivacijskih tehnik. Le-te med seboj prepletamo in dosežemo večjo aktivnost učencev.

V nalogi bo predstavljen primer učne ure Kriza demokracije (učna tema: Svet med obema vojnama), ki spada v deveti razred osnovne šole. Snov bo podana z uporabo različnih učnih oblik (frontalna učna oblika, individualna ali parna učna oblika) in metod (metoda razlage, metoda pogovora, metoda dela s pisnim gradivom).

1. TEORETIČNA OSNOVA: METODA RAZLAGE, METODA POGOVORA, METODA DELA S PISNIM GRADIVOM

Predstavljene so tri metode, ki se pogosto uporabljajo pri pouku zgodovine.

Metoda razlage je najpogostejša metoda, ki jo uporablja učitelj pri pouku. Poznamo več oblik razlage: pripovedovanje, pojasnjevanje, opisovanje in predavanje. Prednosti metode razlage so, da je zelo ekonomična (glede na čas), z njo dosežemo, da je učna snov sistematično podana in pregledno obravnavana (Tomić, 1997, str. 88).

Metoda razlage pa ima tudi slabosti. Učna ura, kjer učenci večinoma poslušajo in sedijo pri miru, pogosto privede učence v pasivnost. Zlasti v osnovni šoli strnjena razlaga ne bi smela biti daljša od desetih minut. Slabost razlage je tudi to, da je komunikacija enosmerna in ustreza predvsem učencem, katerih spoznavni stil je slušni (Tomić, 1997, str. 88–89; Trojar, 1994, str. 32).

Metodo razlage uporabimo takrat, ko učenci nimajo dovolj predznanja oziroma nobenega znanja o določeni temi ali če je učna snov preveč abstraktna. Pomembno je, da metodo razlage kombiniramo z drugimi metodami, na primer: metoda pogovora, metoda dela s pisnim in slikovnim gradivom, metoda izkustvenega učenja (Tomić, 1997, str. 88).

Metoda pogovora je način dela pri pouku v obliki dialoga med učiteljem in učencem (lahko pa tudi med učenci samimi). Pogovor sestavljata dva dela: vprašanje in odgovor. Če hočemo metodo pogovora uporabiti, morajo učenci imeti neko znanje in izkušnje. Če se obravnava snov, ki je učencem popolnoma tuja, metoda pogovora ni priporočljiva (Tomić, 2002, str. 57).

Uspešnost pogovora je odvisna od tega, kako učitelj postavlja vprašanja in kakšen je njegov odziv na odgovore učencev. Učitelj mora počakati na odgovor učenca in ga ne sme prekinjati. Učitelj ne sme kazati nezadovoljstva, če učenec poda napačen ali pomanjkljiv odgovor. Kvaliteten pogovor ima jasne cilje, zato ga je dobro vnaprej načrtovati in si vprašanja zabeležiti (Tomić, 2002, str. 62–66; Trojar, 1994, str. 39).

Metodo dela s pisnim gradivom uporabljamo za učenje branja, utrjevanje znanja, pridobivanje novih spoznanj ... V šoli uporabljajo tekste oziroma besedila učitelji in učenci. Naloga šole je, da se učence navaja na uporabo tekstov, tako da učenci tekste analizirajo in prepoznajo bistvo. Sestavki morajo biti smiselno izbrani in kratki (Cencič, Cencič, 2002, str. 135).

Pri metodi dela s pisnim gradivom učenci berejo, analizirajo, izluščijo pomembne dele, primerjajo, ugotavljajo podobnosti in razlike, naštejejo bistvene elemente .. Učenci se naučijo smiselno in sistematično brati tekst in oblikovati mnenja o prebranem (Trškan, 2000, str. 3).

2. UČNA URA NA TEMO KRIZA DEMOKRACIJE

2.1. UČITELJEVE PRIPRAVE NA UČNO URO

Za kvalitetno izvedbo učne ure se je potrebno dobro pripraviti. Učitelj učno temo, Kriza demokracije, razdeli na tri vsebinske poudarke: Sovjetska zveza, Italija in Španija (Razpotnik, Snoj, 2008, str. 29–31). Iz vsebine izlušči bistvo in razmisli, kako bo podal učno snov. Učitelj izbere motivacijsko tehniko, ki bo zanimiva za učence. Izbere tudi učne oblike in metode, s katerimi bo aktiviral učence.

Če se učitelj odloči za metodo razlage, mora premisliti, kako bo podal snov, da bo le–ta zanimiva in razumljiva za učence. Pri metodi pogovora mora vnaprej pripraviti vprašanja. Če ura vsebuje dodatno gradivo, kot v našem primeru pisno gradivo, se je potrebno pripraviti in izbrati material. Učitelj lahko najde pisno gradivo v različnih virih (učbeniki, knjige, revije, internet itd. – pomembna je kritična presoja). Besedilo mora biti kratko in razumljivo.

2.2. POTEK UČNE URE

Učitelj po pozdravu in umiritvi učencev začne uro z uvodno motivacijo. Učence vpraša, o katerem obdobju so se pogovarjali zadnjih nekaj ur. Po odgovoru učencev, da so se pogovarjali o času med obema svetovnjima vojnama, učitelj pove, da bodo tokrat učenci sami ugotovili temo današnje ure. Razdeli jim liste, na katerih je skrivanka (tabela, v kateri so skrite besede). Zraven skrivanke so našteje besede, ki jih morajo učenci najti v tabeli. Ko najdejo našteje besede, jim v tabeli ostanejo tri besede: Rusija, Italija in Španija. Učitelj pove, da se bodo pogovarjali o teh državah in o dogajanju v njih med obema vojnama. Nato napove cilje, ki jih bodo učenci ob koncu učne ure dosegli, in sicer: učenec opiše stanje v Sovjetski zvezi, Italiji in Španiji po prvi svetovni vojni, učenec našteje glavne značilnosti Nove ekonomske politike, našteje reforme v SZ, opiše značilnosti planskega gospodarstva, pojasni montirane sodne procese, učenec opiše vzpon fašizma v Italiji, opiše vzpon Mussolinija in njegove reforme, opiše značilnosti italijanske zunanje politike, učenec pojasni politično stanje Španije, razloži začetek, potek in zaključek državljanske vojne ter našteje njene posledice.

Etapa usvajanja se začne s prvim poudarkom – Sovjetska zveza. Učitelj razloži, kakšno je bilo stanje v Sovjetski zvezi po 1. svetovni vojni – državljanska vojna, posledice vojne, reforme vlade, delo Lenina. Učencem razdeli učni list, na katerem je kratek tekst o Novi ekonomski politiki (Dolenc, Gabrič, 2002, str. 56–57). Učenec na glas prebere besedilo. Učitelj nato postavi nekaj vprašanj, na primer: Kdaj so uvedli Novo ekonomsko politiko? Kaj se je zgodilo s podjetji? Kaj je nadzirala država? Na vsako vprašanje odgovori drug učenec. Nato učitelj nadaljuje z razlago – opiše prihod Stalina, razloži stanje v državi, opiše plansko gospodarstvo, dotakne se tudi montiranih sodnih procesov. Učenci s

pomočjo teksta (ki je na učnem listu) (Dolenc, Gabrič, 2002, str. 58) ugotovijo, kaj se je zgodilo z obsojenci.

Učitelj naredi prehod na drugi vsebinski poudarek – Italija. Na kratko razloži stanje v Italiji in opiše vzpon fašizma. Učenec nato prebere tekst o Mussoliniju na učnem listu (Dolenc, Gabrič, 2002, str. 48). Učitelj postavi nekaj vprašanj: Kakšno stranko je ustanovil Mussolini? Kaj je bila njegova želja? Kdaj je prevzel vodenje vlade? Učitelj opiše vladu Mussolinija in reforme, ki jih je nova vlada izvedla. Učenec prebere tekst v učbeniku, ki se navezuje na italijansko zunanjo politiko (Razpotnik, Snoj, 2008, str. 31) in naredi kratko obnovo.

Učitelj naredi prehod na zadnji vsebinski poudarek – Španija. Razloži kakšno je bilo stanje v Španiji v prvi polovici 30-ih let. Učenci preberejo tekst na učnem listu, ki se navezuje na špansko državljansko vojno (Dolenc, Gabrič, 2002, str. 61). Učitelj postavi vprašanja: Kdaj se je začela španska državljanska vojna? Kdo je organiziral upor? Kdo se je bojeval v vojni? Kako so reagirale evropske države? Kdo je pomagal generalu Francu? Kdaj se je končala vojna? Kdo je zmagal v vojni? Ali so v vojni sodelovali Slovenci? Učitelj pove, kakšne so bile posledice vojne.

Učitelj celo uro pazi, da učenci sledijo učni snovi, da je razlaga jasna, razumljiva in zanimiva. Pri pogovoru učitelj počaka na odgovore učencev, sprejme vse odgovore in jih po potrebi dopolni.

V etapi ponavljanja učenci individualno ali v parih rešujejo vprašanja iz učbenika, rubriki Ponovimo in Premisli (Razpotnik, Snoj, 2008, str. 31). Pri reševanju vprašanj si lahko pomagajo z učbenikom in zvezkom. Učitelj hodi po razredu in je na voljo učencem, če bi potrebovali pomoč. Nekaj minut pred koncem ure skupaj pregledajo rešitve. Učitelj izbere nekaj učencev, ki preberejo vprašanje in odgovor. Če je potrebno, učitelj dopolni odgovor.

ZAKLJUČEK

V članku je opisana ena izmed možnosti izpeljave učne ure za učno enoto Kriza demokracije. Zasnova za učno uro vsebuje motivacijsko tehniko, dve učni obliki in tri učne metode. Kombinacija različnih učnih oblik in metod pripomore k večji aktivnosti in motivaciji učencev. Na ta način je učna ura bolj zanimiva in atraktivna, tudi zastavljene cilje lažje dosežemo.

LITERATURA

1. Cencič, M., Cencič, M. (2002). Piročnik za spoznavno usmerjen pouk. Ljubljana, Mladinska knjiga, 264 str.
2. Dolenc, E., Gabrič, A. (2002). Zgodovina 4. Učbenik za četrti letnik gimnazije. Ljubljana, DZS, 248 str.
3. Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana, Rokus, 173 str.
4. Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana, Center FF za pedagoško izobraževanje, 182 str.
5. Tomić, A. (2002). Spremljanje pouka. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 165 str.

6. Trojar, Š. (1994). Vloga razgovora pri učnih urah zgodovine, nekatere njegove značilnosti in metodične variante. V: Zgodovina na šoli. Letnik III. Št. 4, str. 37–41.
7. Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina na šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32–37.
8. Trškan, D. (2000). Metoda dela z besedili pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik IX. Št. 3–4, str. 3–7.

POVZETEK

Predstavljeno učno uro (učna enota Kriza demokracije) sestavljajo trije vsebinski sklopi: Sovjetska zveza, Italija in Španija. Uvodni del je s pomočjo mreže oziroma tabele zasnovan motivacijsko. V etapi usvajanja prevladuje metoda razlage, ki je ena izmed najbolj pogostih metod pri pouku zgodovine. Učitelju omogoča, da snov poda sistematično in pregledno, učenci pa si hitrejšo in lažje zapomnijo podatke. Razlaga ni daljša od 10 minut, zato se je potrebno pripraviti in razmisliti, kako jo podati na jasn in zanimiv način. Metodo razlage kombiniramo z metodo pogovora in metodo dela s pisnim gradivom. Na ta način dosežemo večjo aktivnost učencev. Na koncu učne ure je predvideno ponavljanje s pomočjo vprašanj v učbeniku. Tako ponovimo celotno učno snov in jo utrdimo.

KATJA ISTENIČ: UPORABA FILMA PRI POUKU ZGODOVINE NA PRIMERU UČNE URE KO NEMČIJO PREVZAMEJO NACISTI

1. UVOD

V primarni kot sekundarni socializaciji dobimo o določeni stvari veliko podatkov, predstav in znanja ter predsodkov. Vendar pa ni nujno, da so te predstave resnične in pravilne. Posebej v šoli, kjer nas naj bi učili objektivnih pogledov na stvarnost, je posebej pomembno, da dejstva prikažemo kar se da objektivno. Eden od načinov je vsekakor prikaz filma o obravnavani tematiki, ki pa mora biti seveda zanesljiv in kritično pretresen.

Namen članka je prikazati uporabo filma na primeru učne ure Ko Nemčijo prevzamejo nacisti, saj so prav vprašanja nacizma, nacionalizma in vprašanja glede osebnosti Adolfa Hitlerja večna dilema. Prav pri njihovi razlagi je potrebna velika stopnja samokontrole in objektivnosti, pri tem pa nam pomaga že posneti film.

2. TEORETIČNO IZHODIŠČE

Uporaba filma pri pouku zgodovine pripomore k večji motivaciji in zainteresiranosti učencev za neko snov. Vendar pa moramo kot učitelji dobro paziti na njegove prednosti in pomanjkljivosti, da bo njegova uporaba smotrna. Film predstavlja torej velike prednosti pri poučevanju. Ker gre za gibljive slike, je njegov učinek veliko nazornejši kot le prikazovanje slik, prav tako ustvarja zanimive vizualne učinke in s tem še dodatno pritegne pozornost (zvok, barva ...). Pomembno je, da je film primeren za vse učne tipe učencev, saj oddaja sporočila vsem tipom. Ob filmu se razvija več vrst inteligence, npr. besedne, izražanje vtisov, mnenj in občutkov po filmu, vizualne prostorske inteligence (predstava prostora), tudi glasbene (spremljava, uglasbitev ključnih sporočil) in kinestetične inteligence (igra vlog – improvizacija). Ker nekaterih učnih situacij učenec ne more dejansko doživeti, film omogoča prenos izkušenj, ki so kar najbližje resničnim doživetjem. Film omogoča natančno opazovanje in preučevanje, lahko poudarimo podrobnosti in omogočimo vsakomur, da vidi isto vsebino iz enakega zornega kota.¹⁷⁵

Film je posebno koristen pri pospešenem prikazovanju počasnih ali upočasnjem prikazovanju hitrih procesov, ki bi jih brez takih ali podobnih ponazoril težko ali celo ne mogli opaziti.¹⁷⁶

Film prav tako povečuje učinkovitost vseh oblik samostojnega učenja. To je še posebej pomembno pri učenju na daljavo, vendar pa si tudi pri pouku ogledan film, lahko učenec doma še enkrat pogleda, nekatere stvari dodatno preuči, se vanje poglobi, pri tem pa ga ni strah, da bi ga kdo obsojal. Predvajanje filma ima tudi številne pomanjkljivosti, npr. omogoča le enosmerno komunikacijo, ker le prenaša sporočila in jih ne sprejema, zato ne more nadomestiti učitelja in osebnega stika med učitelji in učenci. Ker film hkrati ponuja zelo veliko informacij, se lahko različne informacije med seboj motijo in izključujejo. Filmi lahko tudi zavajajo, npr. nekateri dogodki na filmu delujejo krajši kot so v resnici ali obratno, prav tako lahko filmi, ki niso kritično pretreseni, podajajo nepravilne podatke. Paziti moramo, da ob filmih učenci ne postanejo preveč pasivni.¹⁷⁷

¹⁷⁵ Fink, A. Predstavitev dvd medija pri poučevanju predmeta zdrava prehrana in dietetika. URL: http://www.pos.si/zbornica/Predstavitev_dvd_medija_pri_poucevanju_predmeta_zdrava_prehrana_in_dietetika.pdf (datum dostopa: 07. 01. 2010).

¹⁷⁶ Tomič, A. (2000). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje, str. 99.

¹⁷⁷ Fink, A. Predstavitev dvd medija pri poučevanju predmeta zdrava prehrana in dietetika. URL: http://www.pos.si/zbornica/Predstavitev_dvd_medija_pri_poucevanju_predmeta_zdrava_prehrana_in_dietetika.pdf (datum dostopa: 07. 01. 2010).

3. POTEK UČNE URE

Učna enota Ko Nemčijo prevzamejo nacisti bomo izvedli v eni šolski uri. Ker je tematika nekoliko problematična je potrebno, da učitelj dobro pozna snov, ostaja čim bolj objektiven in nepristranski. Da bi učno ur dobro izpeljali, moramo imeti v razredu računalnik, LCD projektor in platno.

3.1. UVAJANJE

Uvajanje se začne z vislicami, kjer učenci s pomočjo podajanja črk ugotovijo geslo Svastika ali Kljukast križ.

Učitelj po končani igri pove naslov učne ure: Ko Nemčijo prevzamejo nacisti in napove operativne učne cilje, ki jih bodo skozi uro dosegli. Učenci bodo znali: razložiti vzroke za vzpon Hitlerja in nacizma, povedati, kdaj postane firer in na kakšen način, prepoznati državni vpliv na gospodarstvo in na prevzgojitev naroda. Uvajanje traja 5 minut.

3.2. OBRAVNAVA NOVE UČNE SNOVI

Pri etapi obravnava učne snovi smo snov razdelili na 2 glavni poglavji: Vzroki za Hitlerjev vzpon in njegovo vladanje ter Prevzgojitev nemškega naroda in odnos do arijske rase. Učitelj si pri obravnavi nove učne snovi lahko pomaga z učbenikom¹⁷⁸ in delovnim zvezkom¹⁷⁹ ter priročnikom za učitelje.¹⁸⁰ Za obravnavo učne snovi učitelj porabi 35 minut.

3.2.1. VZROKI ZA HITLERJEV VZPON IN NJEGOVO VLADANJE

Obravnavo prvega vsebinskega poudarka bo potekala v dveh delih, saj bo v vsakem delu prevladovala druga metoda dela.

V prvem delu bosta prikazani metodi razgovora in metoda dela z grafičnimi izdelki. Za začetek učence povprašamo: Kaj se je zgodilo z Nemčijo po 2. svetovni vojni?, Kakšno je bilo njeno finančno stanje?, Kakšna je bila družbena sestava? ... Po kratkem razgovoru učitelj ponovi bistveno in ključne besede zapiše tudi na tablo: Nemčija po vojni podpiše kapitulacijo in ima številne gospodarske probleme (zmanjšanje industrije, mora plačati vojno odškodnino) ter družbene probleme (veliko je vdov in sirot, ogromna razlika med revnimi in bogatimi, številni nemiri in upori delavcev). Učenci prepisujejo tabelski zapis v svoj zvezek.

V drugem delu bo v ospredju uporaba metoda dela z gibljivimi slikami, saj si bodo učenci ogledali film Adolfa Hitlerja. Zelo pomembno je, da učitelj poda navodila za gledanje filma. Učencem pove, da morajo dobro poslušati, si zapisati bistvene poudarke (npr. kakšno letnico, osebo, dogodek) in da je gledanje filma del učne snovi in ne le zabava. "Odlomek se začne z letom 1933, ko na oblast pride Hitler. Ljudje so verjeli, da se bo z njim začelo novo obdobje. 27. 2. 1933 nato nacisti v parlamentu podtaknejo požar in zato okrivijo komuniste. Veliko antinacistov je bilo takrat zaprtih, nacisti pa si pridobijo popolno oblast. Komunistična partija je bila od takrat prepovedana, Hitler pa se pridobi polovico sedežev v parlamentu. Nato je bil izpeljan referendum, na katerem so morali voliti za ali proti nacistom. Udeležba na volitvah je bila 96 % in kar 95 % jih je volilo za naciste. V odlomku

¹⁷⁸ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 32-34.

¹⁷⁹ Burkeljca, M. et al. (2005). Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 37-39.

¹⁸⁰ Drobničnik, J. (2006). Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 41-43.

je prikazana tudi Noč dolgih nožev. 2. 8. 1934 Hitler postane kancler in predsednik države in v odlomku sledi zaprisega Hitlerju."¹⁸¹ Odlomek se začne pri 22:05 minute in konča pri 28:17 minut.¹⁸² Po koncu odlomka učence učitelj povpraša: Kako jim je bil film všeč?, Kateri del so si najbolj zapomnili?, Ali so spoznali kaj novega?, Kaj so se novega naučili? Po tem razgovoru sledi razdelitev učno-delovnih listov z nekaterimi ključnimi dogodki in letnicami. Gre za metodo dela s pisnim gradivom, saj morajo učenci, za vmesno ponavljanje, s pomočjo učbenika¹⁸³ odgovoriti na vprašanja, ki so bila slišana tudi že v filmu: Kdaj Hitler postane kancler?, Kdo je bil obtožen za požig parlamenta?, Po katerem dogodku Hitler postane firer?, Kdo podpira nacizem v Nemčiji?, Kako se kaže nadzor nad gospodarstvom? Kaj se je dogajalo na kristalno noč?. Učenci učno-delovni list rešujejo v paru.

3.2.2. PREVZGOJITEV NEMŠKEGA NARODA IN ODNOS DO ARIJSKE RASE

Pri obravnavi drugega vsebinskega poudarka se bosta prepletali metodi razgovora in razlage. Predvsem bo šlo za vzgojni moment poučevanja, saj učitelj z razlago Hitlerjeve mladine in Zveze nemških deklet prikaže vplivanje države na družbo. Učitelj razloži tudi pojem antisemitizem in kakšen je bil v Nemčiji odnos do Judov. Da je prisotno tudi načelo aktualnosti, učitelj učence povpraša po njihovem mnenju o takšnem vplivanju na družbo in če tudi danes zaznavajo, kakšno podobno vplivanje na lastni koži.¹⁸⁴

3.3. ZAKLJUČNO PONAVLJANJE

Pri zaključnem ponavljanju si učitelj pomaga z delovnim zvezkom za 9. razred (Raziskujem preteklost 9), kjer morajo učenci na strani 37 rešiti nalogo b in na strani 38 nalogo pod naslovom Kako so nacisti gradili družbo arijske rase nalogo a. Učenci nalogi rešujejo v paru. Zaključno ponavljanje traja 5 minut.

4. SLEP

Kot smo videli je metoda dela z gibljivimi slikami zelo primerna za obravnavo nove učne snovi, saj z njo popestrimo pouk in zopet pritegnemo učence k obravnavani snovi. Vendar pa je potrebno poudariti, da film lahko uporabimo tudi pri ostalih dveh etapah kot sta zaključno ponavljanje in uvajanje, kjer se kratki filmi tudi najpogosteje uporabljajo. Prav pri temi Ko Nemčijo prevzamejo nacisti je bil prikaz filma še posebej primerna izbira učila, saj so učenci spoznali realno sliko Hitlerjeve zgodbe.

5. LITERATURA

11. Adolf Hitler. Mediafilm d.o.o. Kranj: 2006. DVD.

12. Burkeljca, M. et al. (2005). Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, 164 str.

¹⁸¹ Prispevki k didaktiki zgodovine. (2010). Letnik VIII. Št. 1. str. 31. Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino. Urednica Danijela Trškan. Dostopno na: http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/Zgodovin/DANIJELA/DIDAKTIKAZGODOVINE/_private/PrispevkiVIII/PrispevkiVIII-1.pdf (datum dostopa: 07. 01. 2010).

¹⁸² Adolf Hitler. Mediafilm d.o.o. Kranj: 2006. DVD.

¹⁸³ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 32, 33.

¹⁸⁴ Primer, da je bil nekdanji učitelj zgodovine enega od učencev nekoliko pristranski (imel striktno komunistične poglede) in mu je te ideje vcepljal v njegovo miselnost in dovoljeval le take nazore.

13. Drobnik, J. (2006). Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, 182 str.
14. Fink, A. Predstavitev dvd medija pri poučevanju predmeta zdrava prehrana in dietetika. URL: http://www.pos.si/zbornica/Predstavitev_dvd_medija_pri_poucevanju_predmeta_zdrava_prehrana_in_dietetika.pdf (datum dostopa: 07. 01. 2010).
15. Prispevki k didaktiki zgodovine. (2010). Letnik VIII. Št. 1. Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino. Urednica Danijela Trškan. http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/Zgodovin/DANIJELA/DIDAKTIKAZGODOVINE/_private/PrispevkiVIII/PrispevkiVIII-1.pdf (datum dostopa: 07. 01. 2010).
16. Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, 150 str.
17. Tomič, A. (2000). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje, 244 str.

POVZETEK

Ospredje članka predstavlja metoda dela z gibljivimi slikami, katero smo uporabili pri obravnavi učne snovi. Osrednji del članka predstavljajo uvajanje, obravnava nove učne snovi in zaključno ponavljanje. V uvajanju uporabimo motivacijsko tehniko vislice, pri katerih učenci ugotovijo rešitev Svastika ali kljukasti križ. Pri obravnavi nove snovi smo snov razdelili v Vzroki za Hitlerjev vzpon in njegovo vladanje ter Prevzgojitev nemškega naroda in odnos do arijske rase. Pri prvem poglavju so v ospredju metode razgovora, dela z gibljivimi slikami in dela s tekstom. Pri drugem poglavju pa metodi razlage in razgovora, močan je tudi vzgojni moment. Zaključno ponavljanje vsebuje reševanje nalog v delovnem zvezku. Metoda dela z gibljivimi slikami je metoda, s katero pritegnemo učenčevo pozornost in s pomočjo ostalih metod učna snov postane zanimivejša in lažja za zapomnitev.

MATIJA KETIŠ: METODA RAZGOVORA PRI POUKU ZGODOVINE. KONKRETNA IZPELJAVA UČNE URE: ZAKAJ JE BIL MIR EVROPI IZGUBLJEN?

UVOD

Učitelji se vedno sprašujejo kako učence pripraviti k sodelovanju in v njih vzbuditi zanimanje za zgodovino. Poučevanje zgodovine je zelo pomembno za človeški razvoj. Znanje, ki ga učenci osvojijo, jim pomaga pri boljšem razumevanju sveta okoli njih. Poznavanje preteklosti vodi k boljšem razumevanju sedanjosti in tu nastopi glavna učiteljeva naloga, kako predstaviti znanje, da bo učence pritegnilo k razmišljanju in vrednotenju zgodovinskih dejstev.

Namen članka je predstaviti konkretno izpeljavo učne ure pri pouku zgodovine. Učiteljev izbor didaktičnih metod, oblik in motivacijskih tehnik mora biti čim bolj raznolik, da učence aktivno vključi v pouk zgodovine.

V pričujočem članku bo predstavljena metoda razlage kot ena izmed ključnih metod pri poučevanju zgodovine. Ta metoda je v povezavi z drugimi odlično sredstvo za posredovanje znanja, saj učencem kronološko približa snov, hkrati pa dobijo tudi slikovno predstavo o razvoju v Evropi med prvo in drugo svetovno vojno.

METODA RAZLAGE PRI POUKU ZGODOVINE

Metoda razlage je najpogostejša učna metoda pri pouku zgodovine. Za metodo razlage je značilna enogovorna komunikacija. Z razlago učitelj spodbuja in usmerja učenčevo miselno aktivnost. Učitelj se za to metodo odloči, kadar učenci nimajo dovolj predznanja in kadar jim je snov miselno pretežka (Blažič 2003, str. 346).

Prednostni ustne razlage so številne. Učitelj lahko snov jasno sistematizira in jo oblikuje v celoto. Pomembno je, da učitelj poudarja ključne misli in spoznanja na takšen način, da si učenci obravnavano snov čim lažje zapomnijo in zabeležijo. Učitelj je med izvajanjem te metode z vso aktivnostjo na voljo vsem učencem. Metoda razlage pa ima tudi nekaj pomankljivosti. Največji problem je enosmerna komunikacija, ki lahko učitelja postavi v avtoritativni položaj in s tem v zanemarjanje učencev. S tem lahko učence pripelje v pasivnost in poslabša učinkovitost izobraževalnega procesa (Prav tam, str. 350).

Metoda razlage najpogosteje poteka v frontalni obliki, tako da učitelj snov razlaga celemu razredu. Razporeditev učencev v razredu mora biti takšna, da vsi vidijo in slišijo učitelja. Med učiteljem in učenci poteka stalna vizualna neverbalna komunikacija (Prav tam, str. 350).

Razlaga mora biti zanimiva, privlačna in živahna. S tem učitelj še dodatno motivira učence za delo. Z razgibanim govorom in uporabo najrazličnejših učnih pripomočkov učitelj ustvarja živahno dogajanje v razredu.

UČNA URA NA TEMO IZGUBLJENI MIR V EVROPI

UČITELJEVA PRIPRAVA NA UČNO URO

Učitelj se pred vstopom v razred najprej dobro pripravi. Potrebna je natančna učna priprava, kjer zapiše učne cilje, ki jih bodo učenci na koncu učne ure dosegli, zabeleži katere metode in oblike dela bo uporabljal in s katerimi učnimi sredstvi si bo pomagal pri izvedbi učne ure. Zelo pomembne pri pripravi so motivacijske tehnike, ki se jih uporablja v vseh učnih etapah (Trškan 2008, str. 26–27). Ravno z dobrim motiviranjem in živahno

razlago bo učence aktiviral in jih vključil v uspešen pedagoški proces. Za lažjo izvedbo si snov razdeli na vsebinske poudarke in v naprej pripravi nekaj vprašanj, ki jih bo učencem postavil med razlago snovi.

Da bi bil potek učne ure čim bolj učinkovit, učitelj metodo razlage kombinira z metodo dela s slikovnim in pisnim gradivom, pripravi PowerPoint prezentacijo in vključi še nekaj učnih tehnik za dodatno motivacijo pri pouku.

POTEK UČNE URE

Učitelj vstopi v razred, najprej pozdravi učence in zabeleži formalnosti v šolski dnevnik. Sledi uvodno motiviranje, ki ga izvede z pomočjo informacijsko-komunikacijske tehnologije. Uporabi metodo dela z internetom. Na PowerPoint prezentaciji prikaže slike s pariške mirovne konference¹⁸⁵ in zemljevidom Evrope,¹⁸⁶² na katerem so označene novo nastale države. Učence povpraša, katere so te države in kdo so ljudje na sliki. Z skupinskim delom se dokopljejo do pravih rešitev in lahko nadaljujejo z novo učno etapo.

Sledi obravnavanje nove učne snovi. Prvi vsebinski poudarek je Pariška mirovna konferenca in načrti velikih voditeljev. Z metodo razlage učencem razloži kakšne načrte so imeli veliki trije pri oblikovanju novih držav v vzhodni Evropi in kakšen je bil njihov namen. Poudari pomen odsotnosti ZDA na mednarodnem prizorišču in nove težnje fašistične Italije in Nemčije pri njihovih zahtevah (Razponik, Snoj 2008, str. 35). Učencem postavi vprašanje: Kakšne načrte sta imela Hitler in Mussolini glede njihovih držav?

Sledi drugi vsebinski poudarek z naslovom Neuspeh Društva narodov. Poudari glavni namen društva, ki naj bi varovalo mir v svetu, vendar je bilo neuspešno. Metodo razlage prekine in jo kombinira z metodo razgovora. Učencem postavi vprašanje: Zakaj je bilo Društvo narodov

neuspešno pri zagotavljanju miru na svetu? Po krajšem razgovoru pokaže na PowerPoint prezentaciji zapis učne snovi, kjer dobijo učenci odgovor na zastavljeno vprašanje, zapisan po alinejah. Učenci si lahko na takšen način ustvarijo kvaliteten zapis učne snovi. Nato sledi nadaljna razlaga učne snovi, kjer učitelj predstavi tekmo v oboroževanju in dokončen zaton Društva narodov. Pri tem si pomaga s slikovno demonstracijo v učbeniku.¹⁸⁷³ Za motivacijo povpraša učence, kaj si predstavljajo pod temi karikaturami in kako lahko to povežejo s snovjo, ki so jo razložili do sedaj. Tako učitelj učence motivira in izvede krajše ponavljanje snovi.

Zadnji vsebinski poudarek z naslovom Politika popuščanja učitelj prične z sliko na Powerpoint prezentaciji. Pokaže sliko iz leta 1936, ko sta Italija in Nemčija podpisali sporazum o sodelovanju.¹⁸⁸ Kasneje se jima pridruži še Japonska in oblikujejo zvezo os Rim, Berlin, Tokio z imenom sile osi. Učencem postavi vprašanje, če bi znali razložiti pomen tega sporazuma. V krajšem razgovoru poudarijo bistvene značilnosti sporazuma in učitelj nadaljuje z razlago politične situacije v Evropi. Spet sledi vprašanje: Kaj je politika popuščanja? Zakaj so evropski politiki popuščali Hitlerjevim zahtevam? Učitelj počaka na odgovore učencev, nato pa jim na PowerPoint prezentaciji poda zapis učne snovi in

¹⁸⁵ Uporabi sliko iz učbenika: Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 35.

¹⁸⁶ Uporabi zemljevid dostopen na internetni strani: http://www.svarog.si/zgodovina/4/index.php?page_id=7857 (januar 2010).

¹⁸⁷ Uporabi slike iz učbenika: Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 36.

¹⁸⁸ Uporabi sliko dostopno na internetni strani: http://www.affordable-cruises-tours.com/photo/11241078286106_Rome_Berlin_Tokyo_Axis_Picture.jpg (januar 2010).

poglavitne točke tega vsebinskega poudarka. Na koncu sledi še predstavitev munchenskega sporazuma. Učitelj naprej predstavi glavne akterje in nato vsebino sporazuma. Učencem pove, da se Hitler tega sporazuma ni držal, ker je že kmalu za tem zasedel Češkoslovaško in napadel Poljsko. Nato ponovi glavne točke politike popuščanja. Enega učenca določi, da prebere vprašanje iz učbenika pod rubriko Premisli.¹⁸⁹ S skupnim delom odgovorijo na vprašanje.

Zadnjo etapo učnega procesa učitelj izvede s pomočjo učne tehnike izpolnjevanke. Učitelj delovno nalogo sestavi sam, ko piše učno pripravo. Vsebinsko učne ure zbere v kratki obnovi in izbriše nekaj besed. Učenci tako ob reševanju delovnega lista urijo tudi branje in pisanje slovenskega knjižnega jezika in hkrati ponovijo snov, ki so jo obravnavali. Naloga je sestavljena tako, da napove prihodnjo učno tematiko.

ZAKLJUČEK

Učna metoda razlage je zelo uporabna pri zgodovinskem pouku. Pomembno je, da učitelj ne zaide v dolge monologe pri razlagi in govori samemu sebi. Ta učna metoda je namenjena učencem. Zato se mora učitelj potruditi, da razlaga čim bolj atraktivno, vživeto in zanimivo. Vključevanje učencev v razlago in kombiniranjem te metode z metodo razgovora je priporočljivo, saj ustvari pouk bolj zanimiv in sproščen, vendar mora učitelj paziti, da ne pretrga vodilne misli razlage. V pouk zgodovine lahko vključimo veliko metod in ravno kombinacija z metodo razlage naredi pouk zgodovine zares zgodovinski.

LITERATURA

Blažič, M. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.

Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanje in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.

[http://www.affordable-cruises-](http://www.affordable-cruises-tours.com/photo/11241078286106_Rome_Berlin_Tokyo_Axis_Picture.jpg)

[tours.com/photo/11241078286106_Rome_Berlin_Tokyo_Axis_Picture.jpg](http://www.affordable-cruises-tours.com/photo/11241078286106_Rome_Berlin_Tokyo_Axis_Picture.jpg) (januar 2010).

http://www.svarog.si/zgodovina/4/index.php?page_id=7857 (januar 2010).

POVZETEK

Učna metoda razlage je zelo uporabna pri zgodovinskem pouku. Pomembno je, da učitelj ne zaide v dolge monologe pri razlagi in govori samemu sebi. Ta učna metoda je namenjena učencem. Zato se mora učitelj potruditi, da razlaga čim bolj atraktivno, vživeto in zanimivo. Priporočljivo je, da razlago prepletamo z drugimi metodami in učnimi oblikami, saj na ta način dobro izpopolnimo pouk in ga naredimo privlačnejšega za učence, npr. na primeru učne ure, kjer so vsebinski poudarki: Pariška mirovna konferenca in načrti velikih voditeljev; Neuspeh Društva narodov; Politika popuščanja. Pri tovrstnem delu je treba paziti na vlogo učencev v razredu, da ne postanejo le pasivni poslušalci in opazovalci. Učitelj v dobro razlago vključi čim več slikovnih virov in spodbuja medsebojno komunikacijo kot je prikazano tudi v članku. Učenčeva neposredna aktivnost dobro vpliva na razvoj kritičnega mišljenja kar pa je osnovni cilj pedagoškega izobraževanja.

¹⁸⁹ Uporabi učbenik: Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 37.

MIRJAM KOPLAN: SPOZNAVANJE NAPETOSTI NA VZHODU IZ ZGODOVINSKIH VIROV

1. Uvod

Med učenci je pogosto slišati, da je zgodovina veda o mrtvih, ki muči žive. Takšno mnenje si učenci ustvarijo predvsem pri frontalnem sprejemanju številnih informacij, pri katerem le pasivno spremljajo dogajanje.

Ta članek poskuša predstaviti enega od načinov, kako povečati učenčevo aktivno sodelovanje pri učni uri in s tem tudi njegovo zanimanje, prikazuje pa tudi, kako z zgodovinskimi viri učencem predstaviti duh nekega časa. Takšen način poučevanja je predstavljen na primeru dveh učnih ur z naslovom Napetosti na Vzhodu.

2. Delo z zgodovinskimi viri pri pouku zgodovine

Josip Demarin je prepričan, da mora učitelj učence na samostojno raziskovalno delo navajati, kjer je to le mogoče. »Učenci morajo do gotove mere in po stopnji svojega razvoja doživljati na zgodovinskem gradivu znanstveno-študijsko obravnavo in obvladovanje zgodovinskih problemov.«¹⁹⁰ Učenci tako spoznajo zgodovinske podatke, pogled na dogodke v nekem času, ob srečanju z zgodovinskimi viri pa se naučijo tudi rokovanja z njimi. Na takšno delo jih je treba pripraviti in jim pokazati, kako naj opazujejo in razmišljajo.

Članek prikazuje uporabo slikovnih in pisnih virov. Kje jih dobiti? V sodobnem času marsikaj najdemo na internetu, pa tudi v knjigah, zbirkah virov ipd. Ko jih najdemo, pa se pravo delo šele začne, saj je treba pripraviti naloge. Pri metodi dela s slikovnim gradivom lahko učencem zastavimo katerega od sledečih vprašanj: Kaj je avtor želel, da se vidi na sliki? Kdo/kaj je na njej in kaj počne? Komu je namenjena? Kakšen je njen pomen? V kakšni povezavi je karikatura s problemom, osebami in dogodki, ki jih predstavlja? Kakšno je tvoje mnenje o njej?¹⁹¹ Učencu lahko damo tudi nalogo, naj sam karikira določen zgodovinski dogodek in tako spodbudimo njegovo razmišljanje, spoznavanje in ustvarjalnost.

Tudi naloge s pisnimi viri preverjajo več kategorij. Od učencev pričakujemo razumevanje (interpretacijo in razlago z lastnimi besedami), uporabo (notranjo analizo in zgodovinsko ozadje), vrednotenje (ocenjevanje zanesljivosti, primerjavo, razlago pomena in namena dokumenta) ter sintezo.¹⁹²

¹⁹⁰ Demarin, Josip: *Pouk zgodovine v osnovni šoli. Specialna didaktika*. Ljubljana: DZS, 1964. Stran 6.

¹⁹¹ Vprašanja so povzeta po: Danijela Trškan: *Izbrane teme iz obče in slovenske zgodovine ter aktivne metode dela z zgodovinskimi pisnimi in slikovnimi viri: Seminar za osnovnošolske in srednješolske učitelje, 1. in 2. februar 2002*. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Oddelek za zgodovino, stran 20–24. V: Danijela Trškan: *Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje*. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta (razmnožil), 2008. Strani 93–94.

IN po Vilma Brodnik: *Delo z zgodovinskimi viri. Predstavitev za profesorje*. Zavod republike Slovenije za šolstvo. (14.4.2006) Dostopno na internetu:

<http://www.zrss.si/default.asp?link=predmet&tip=6&pID=34&rID=1445>. Uporabljeno 12. 1. 2009.

¹⁹² Povzeto po: Danijela Trškan: *Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje*. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta (razmnožil), 2008. Stran 99–102.

3. Primer prve učne ure

3.1 Japonska, velesila na vzhodu

Uvodna motivacija

Učence že ob prihodu v razred pričakajo nežni zvoki japonske glasbe, ki jih bodo umirili in pripravili na pouk. Ob zvonjenju so že pripravljene in učitelj lahko začne s poukom. Pozdravi z japonskim pozdravom »kon'nichiwa« in ruskim »privet« in predvaja dva kratka posnetka ljudske glasbe (japonskega in ruskega). Preko poslušanja poskušajo učenci prepoznati državo, o kateri bodo govorili. Nato jih učitelj ob zemljevidu povpraša, kaj je državama skupno. Tako jih pripelje do naslova učne ure: »Napetosti na Vzhodu«. Sledi napoved, kako bo učna ura potekala in česa se bodo naučili,¹⁹³ kar učence motivira in osmisli njihovo početje. Nato učitelj prosi, naj si vsak zapiše tri asociacije ob besedi Japonska. Ko učenci pišejo, učitelj na tablo napiše podnaslov: »Japonska – velesila na vzhodu«. Po pol minute tri učence prosi, naj zapisano preberejo.

Obravnavanje nove učne snovi in zaključek

S kratkim videom,¹⁹⁴ ki prikazuje Japonsko skozi zgodovino, učence motiviramo za spoznavanje, kako se je razvijala, da je postala gospodarska velesila. Ob razlagi učenci na delovnih listih dopolnjujejo miselni vzorec (slika 1), rešitve pa sproti prikazuje tudi učitelj.¹⁹⁵ Pri razlagi vojaških operacij lahko že uporabimo zgodovinske vire. Na zemljevidu japonskega imperija¹⁹⁶ učitelj osmisli razlago in pokaže osvojene kraje. Na primeru tajvanskega bankovca¹⁹⁷ iz časa japonske nadoblasti učitelj preveri, če vedo, kakšen zgodovinski vir je (pisni, ustni ali materialni; primarni ali sekundarni). Vpraša jih, kaj lahko iz takega bankovca ugotovijo.

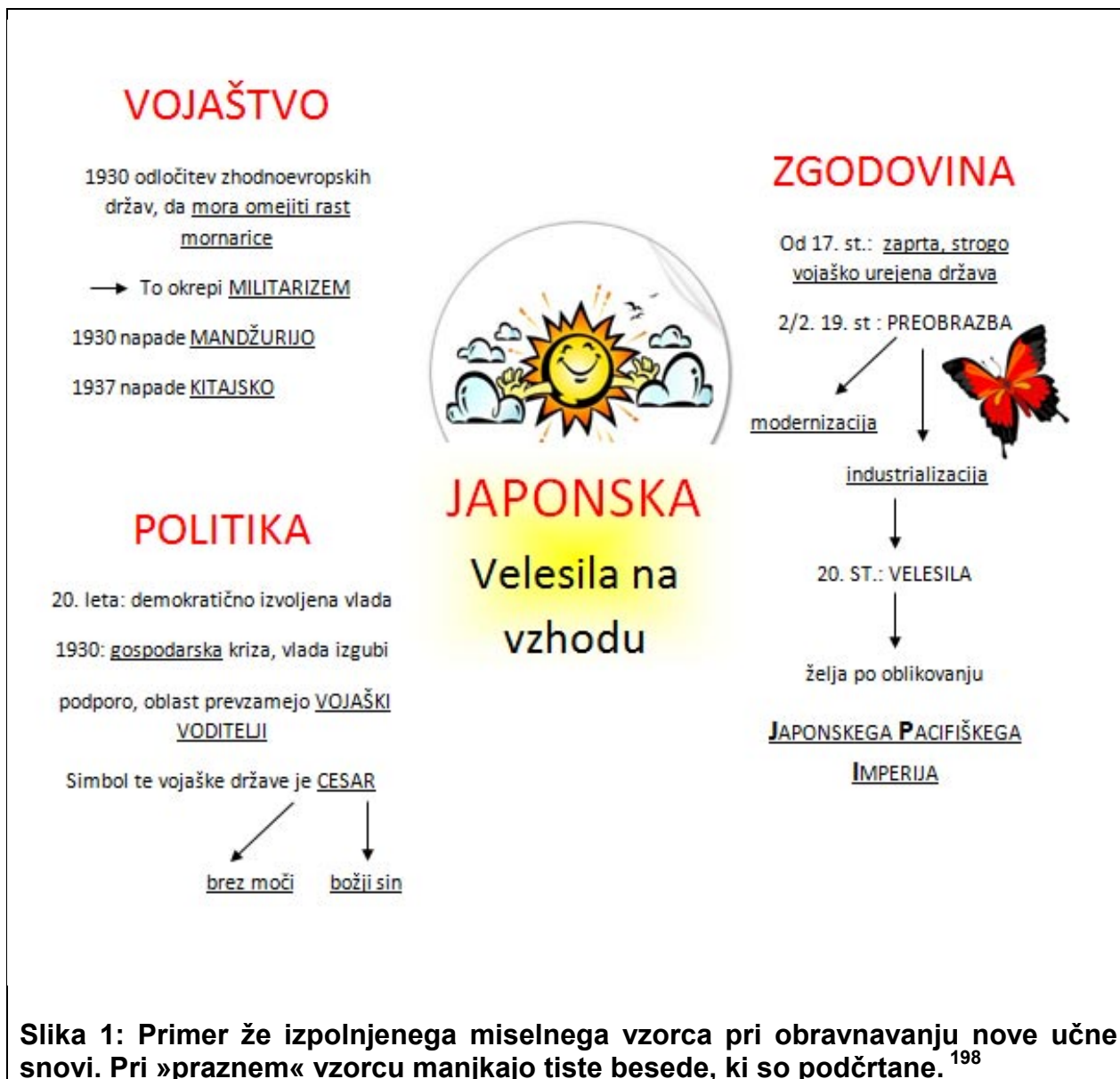
¹⁹³ Napoved učne ure: Ura bo sestavljena iz dveh tematskih sklopov. Pri spoznavanju Japonske si bodo najprej skupaj pogledali kratek posnetek japonske zgodovine in kulture, nato pa bodo spoznali, kako je ta država postala velesila. Ob razlagi boste dopolnjevali miselne vzorce. Nato bomo skupaj pogledali nekaj slikovnega gradiva iz obravnavanega časa in iz njega poskusili izluščiti čimveč podatkov. Tudi pri drugi temi, ki naj bo zaenkrat še skrivnost, boste morali aktivno sodelovati. Naslednjo uro pa boste sami podrobneje spoznavali tisto temo z delom z zgodovinskimi viri. Torej, naučili se boste precej zanimivih podatkov in dela z zgodovinskimi viri. S tem znanjem boste tudi bolje razumeli dogajanje v drugi svetovni vojni.

¹⁹⁴ Primer filma z naslovom JAPAN: Land of the Rising Sun je dostopen na spletnem portalu YouTube (<http://www.youtube.com/watch?v=z9Pj1FtTsM>; uporabljeno 6. 1. 2010). Zaradi pomanjkanja časa lahko učitelj prikaže le najbolj bistvene podatke od 0:56 do 2:50. Ker je video v angleščini, učitelj zraven kaj opomni – bistveno je, da učenci vidijo slike in slišijo glasbo.

¹⁹⁵ To lahko stori s pisanjem na projnico ali pa odkrivanjem odgovorov v programu PowerPoint.

¹⁹⁶ Primere takšnih zemljevidov se dobi tudi na internetu, npr. http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/65/Japanese_Empire2.png/400px-Japanese_Empire2.png in http://www.japanfocus.org/data/asia_map_large.jpg. Uporabljeno 6. 1. 2010.

¹⁹⁷ Primer bankovca: Taivan (Japanese colony) 1932 bank note. Internet: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e3/Taiwan_%28Japanese_Colony%29_1932_bank_note_-_10_yen_%28front%29.jpg (uporabljeno 6. 1. 2010).

Slika 1: Primer že izpolnjenega miselnega vzorca pri obravnavanju nove učne snovi. Pri »praznem« vzorcu manjkajo tiste besede, ki so podčrtane.¹⁹⁸

Ob fotografijah japonskega zavzetja Mandžurije¹⁹⁹ učitelj spodbuja razmišljanje in debato o času in vojni. Pri tem mora paziti na red in disciplino ter vključiti čimveč učencev. Učenci zopet poskusijo ugotoviti, za kakšen vir gre, ter vir opišejo.

Zadnji primer pa je propagandni letak.²⁰⁰ Učenci skušajo ugotoviti, kdo, kaj in zakaj je propagiral. Učitelj jih spodbudi k razmišljanju, kako je s propagando danes.

¹⁹⁸ Vsebina miselnega vzorca je povzeta po Razpotnik, Jelka: *Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole*. Ljubljana: Rokus Klett, 2008. Slike so snete iz interneta: Vir slik: http://rlv.zcache.com/waking_up_sun_sticker-p217541781981341528qjcl_400.jpg in <http://web.utk.edu/~familife/butterfly.jpg> (uporabljeno 12. 1. 2010).

¹⁹⁹ Nekaj povezav do fotografij: Japan occupies Chinese Manchuria, 1932. Internet: http://4.bp.blogspot.com/_YYMeAu4i7gA/SwJaK8flkrI/AAAAAAAG4c/9qfDuFgizFI/s1600/japan-invades-manchuria-1932-china-01.JPG (uporabljeno 6. 1. 2010); Japan invades Manchuria. Internet: http://1.bp.blogspot.com/_YYMeAu4i7gA/SwJaLgBCNqI/AAAAAAAG40/FtBVwk2rSio/s1600/japan-invades-manchuria-1932-china-04.jpg (uporabljeno 6. 1. 2010); Japan invades Manchuria 1932. Internet: http://1.bp.blogspot.com/_YYMeAu4i7gA/SwJaLAIQjwI/AAAAAAAG4k/rE9wYze1Usc/s1600/japan-invades-manchuria-1932-china-02.jpg (uporabljeno 6. 1. 2010).

²⁰⁰ Na primer japonski propagandni letak, ki prikazuje zavzetje ruskega mesta Khabarovsk v času ruske državljanske vojne. Vir: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Khabarovsk_intervention.jpg. Uporabljeno 6. 1. 2010.

Zdaj, ko so spoznali Japonsko, pa je na vrsti še druga država na Vzhodu, kjer je bil čas pred drugo svetovno vojno prav tako čas napetosti.

3.2 Zakaj je bil podpisan sporazum Hitler-Stalin?

Ker želimo, da so učenci čimbolj aktivni, bodo poskusili odgovore na ta vprašanja poiskati sami. Pri spoznavanju Japonske zgodovine so se učenci že uvedli v delo z zgodovinskimi viri, zato bodo zdaj lahko delali samostojno.

Učitelj učencem privošči 20 sekund odmora in jim predvaja nemško nacistično himno. Zopet poskusijo ugotoviti, katero državo glasba predstavlja. Učitelj nato prikaže karikaturu svežeporočenih Hitlerja in Stalina (slika 2) in vpraša, če prepoznajo katero od oseb. Kaj karikatura prikazuje? Odgovor na to bodo dobili vsak čas, in sicer ob videu, ki prikazuje, kako je potekal podpis sporazuma.²⁰² V zaključnem ponavljanju učitelj vsakega od učencev prosi, naj pove, kateri podatek si je v tej uri najbolj zapomnil. Pri tem jih spodbuja k čimbolj različnim odgovorom. Nazadnje napove, da bodo naslednjo uro delali z zgodovinskimi viri.

Slika 2: Karikatura za uvodno motivacijo.²⁰¹

4. Primer druge učne ure

Mize v učilnici so postavljene tako, da štirje učenci sedijo eden nasproti drugega. Učenci najprej ponovijo, kar so se naučili v prejšnji uri in dobijo navodila. V skupinah po štiri bodo najprej reševali naloge, navezane na zgodovinske vire.²⁰³ Vsak učenec dobi en sklop nalog (primer: slika 3) ob slikovnem viru in enega ob odlomku iz časopisa. V isti skupini so vsi viri različni. Naloge bodo reševali individualno, čemur je namenjenih 10 minut, nato pa ima skupina še 15 minut časa za izdelavo skupnega plakata, ki naj vsebuje vse bistvene podatke o sporazumu (kdo, kdaj in kje ga je podpisal, zakaj je do sporazuma prišlo, kakšne so posledice, kaj je sporazum določal).

²⁰¹ Vir: <http://www.sme.sk/cdata/3466423/karikatura4.jpg>. Uporabljeno 6. 1. 2010.

²⁰² Video z naslovom *Signing the Molotov-Ribbentrop Pact* je dostopen na spletnem portalu YouTube: <http://www.youtube.com/watch?v=nKHpHgpRuHY>. Uporabljeno 6. 1. 2010. Posnetek traja 9 minut in ker je v angleščini, učitelj zraven razlaga, na kar se je moral že vnaprej pripraviti.

²⁰³ Uporabljeni so sledeči viri:

- zemljevidi (podpisani zemljevid z označeno mejo /primer: <http://www.deathcamps.org/occupation/pic/molotovmap.jpg> (uporabljeno 6. 1. 2010)/, zemljevid osvojenih ozemelj /primer: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2b/Ribbentrop-Molotov.PNG> (uporabljeno 6. 1. 2010)/);
- različne fotografije /primer: http://www.conservapedia.com/images/thumb/5/5e/P80_6.jpg/180px-P80_6.jpg (uporabljeno 6. 1. 2010)/
- in karikature (primer karikature pri sliki 3),;
- časopisni viri /primer: Politično presenečenje brez primere. *Slovenski gospodar*. 73/35. (30. 8. 1939). Strani 2 in 3./;
- besedilo sporazuma /vir: Weber T., Novak D.: *20. stoletje v virih, besedi in sliki*. Ljubljana: DZS, 1996. Strani 55 in 58/.

I

Na sliki je karikatura angleškega avtorja, ki je nastala po sporazumu Hitler Stalin, ki je vseboval tajni del o razdelitvi Poljske. Na podlagi karikature poskusi odgovoriti na naslednja vprašanja.

Opombe h karikaturi:

- Deklici na plašču piše Poland, kakor v angleščini poimenujejo Poljsko.
- Pri lisici je napis Nazi Germani, kar v prevodu pomeni Nacistična Nemčija.
- Pri medvedu pa piše Soviet Russia, kar v prevodu pomeni Sovjetska Rusija

VPRAŠANJE	INTERPRETACIJA	DOKAZ – KAKO VEŠ	KAKO PREPRIČAN SI O TEM
Opiši sliko			

Za kakšno sliko gre? Je to umetniška slika, ilustracija, fotografija, karikatura ali kaj drugega?			
Ali prepoznaš kakšno zgodovinsko osebo? Če ja, koga?			
Ali so na sliki uporabljeni kakšni simboli? Kateri?			
Te slika spominja na katero od pravljic? Če da, na katero?			
Ali se slika čemu posmehuje? Čemu?			
Kakšna se ti zdi slika? Ti je všeč?			

Slika 3: Primer naloge za delo z viri.²⁰⁴

²⁰⁴ Razpredelnica je narejena po vzorcu v: Robert Stradling: *Poučevanje Evropske zgodovine 20. stoletja*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2004. Stran 127. Karikatura je vzeta iz interneta: Little Goldilocks Riding Hood: <http://www.loc.gov/rr/print/swann/herblock/images/s03388u.jpg> (uporabljeno 6. 1. 2010). Ostale naloge so narejene na podoben način (podobna tabela, le drugačna vprašanja, spremno besedilo in slika/pisni vir).

Te zahteve ima učitelj zapisane na tabli ali pa prosojnici, tako da jih lahko učenci kadarkoli pogledajo.

Poleg plakata pa mora vsaka skupina pripraviti še pet vprašanj za kviz, v katerem bodo tekmovali in bo najboljši skupini prinesel opravičilo domače naloge. Če katera skupina ne bo imela dovolj vprašanj, dobi minus točko, dodatno točko pa prinese kvaliteta vprašanj in odlično izdelan plakat. V vsaki skupini učitelj izbere učenca, ki bo pazil na čas in vodil skupino. Sproti jih opozarja tudi sam, ko hodi po razredu in preverja, kako učenci delajo ter jim v pomaga.

Po kvizu sledi zapis učne snovi²⁰⁵ in navodila glede domače naloge – učenci naj miselni vzorec Japonske prepisejo v sklenjeno besedilo in vse podatke vrišejo v časovni trak. V primeru težav si lahko pomagajo z učbenikom.

Naloge z viri naj učenci nalepijo v zvezek. Učitelj jih ne preverja, saj je namen predvsem v tem, da so sami poskusili izluščiti čimveč podatkov iz vira in spoznali nov pogled na zgodovinsko dogajanje. Ali so njihove ugotovitve glede zgodovinskih dogodkov točne so pa izvedeli že pri kvizu in zapisu snovi. Izmed plakatov učenci izberejo tri najboljše, ki jih učitelj obesi v učilnici, ostale pa učenci odnesejo domov.

5. Zaključek

Pri poučevanju zgodovine 20. stoletja so učitelju na voljo številni zgodovinski viri, ki jih lahko uporabi pri delu z učenci. Z branjem in opazovanjem ob primerno zastavljenih vprašanjih spodbudimo učenčev interes, na učinkovit način mu predstavimo duh časa in ga hkrati učimo rokovanja z zgodovinskim gradivom. Na takšno poučevanje se mora učitelj dobro pripraviti, saj mora poiskati vire in ob njih sestaviti vprašanja različnih zahtevnosti, ki bodo spodbudila učenčevo razmišljanje in doživljanje ob viru. Pri pouku metodo dela z zgodovinskimi viri kombiniramo z drugimi metodami, ki naj prav tako poskusijo narediti pouk čimbolj atraktiven in zanimiv. Učencem je treba dati natančna navodila in jih v delo z viri, če ga niso navajeni, uvesti.

Delo z zgodovinskimi viri je ena od učnih metod, katere priprava in izvedba vzame veliko časa, vendar se to pozna pri znanju učencev in zanimanju za zgodovinske podatke. Po tako bližnjem srečanju z zgodovino morda učenec nekoč spozna, da je zgodovina res učiteljica življenja.

6. Viri in literatura

Literatura

Brodnik, Vilma: *Delo z zgodovinskimi viri. Predstavitev za profesorje*. Zavod republike Slovenije za šolstvo. (14. 4. 2006) Dostopno na internetu:

²⁰⁵ Učenci snov zapišejo v zvezek. (Pod)naslov je Sporazum Hitler-Stalin. Del zapisa snovi: »Hitlerjeva napadalna politika je skrbela marsikoga, tudi Stalina. Zaradi neuspešnih pogajanj za podpis sporazuma z Anglijo in Francijo je avgusta 1939 prišlo do podpisa sporazuma o nenapadanju, ki ga imenujemo sporazum Hitler-Stalin.« Zapis snovi vsebuje tudi podatke, da je bil podpis presenečenje, saj je Stalin veljal za Hitlerjevega nasprotnika, ko je trdil, da je prav on največji sovražnik komunizma. Do sporazuma je prišlo, ker se Stalin ni želel zaplesti v vojno, na katero še ni bil pripravljen. Zapis vsebuje tudi določila sporazuma in podatek, da je Hitler zdaj, ko je dobil zagotovilo, da ga pri napadu na Poljsko ne bo oviral nihče, to državo septembra 1939 napadel in tako začel drugo svetovno vojno. Zapis je povzet po: Razpotnik, Jelka: *Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole*. Ljubljana: Rokus Klett, 2008. Stran 39.

<http://www.zrssi.si/default.asp?link=predmet&tip=6&pID=34&rID=1445> Datum rabe: 12. 1. 2009.

Demarin, Josip: *Pouk zgodovine v osnovni šoli. Specialna didaktika*. Ljubljana: DZS, 1964.
Razpotnik, Jelka: *Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole*. Ljubljana: Rokus Klett, 2008.

Stradling, Robert: *Poučevanje evropske zgodovine 20. stoletja*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2004.

Trškan, Danijela: *Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje*. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta (razmnožil), 2008.

Viri

Weber T., Novak D.: *20. stoletje v virih, besedi in sliki*. Ljubljana: DZS, 1996.

Anglija in Francija bosta branili Poljsko. *Nova doba*. XXI/21 (25. 8. 1939). Stran 1. Dostopno na www.dlib.si. Uporabljeno: 6. 1. 2010.

Kaj vsebuje pogodba med Rusijo in Nemčijo. *Nova doba*. XXI/21 (25. 8. 1939). Stran 1. Dostopno na www.dlib.si. Uporabljeno: 6. 1. 2010.

Pariz: vpoklic 700.000 novih rezervistov. *Nova doba*. XXI/21 (25. 8. 1939). Stran 1. Dostopno na www.dlib.si. Uporabljeno: 6. 1. 2010.

Politično presenečenje brez primere. *Slovenski gospodar*. 73/35. (30. 8. 1939). Strani 2 in 3. Dostopno na www.dlib.si. Uporabljeno: 6. 1. 2010.

Zagotovilo Rusije malim državam. *Nova doba*. XXI/21 (25. 8. 1939). Stran 1. Dostopno na www.dlib.si. Uporabljeno: 6. 1. 2010.

Slikovno gradivo:

Japan occupies Chinese Manchuria, 1932. Internet: http://4.bp.blogspot.com/_YYMeAu4i7gA/SwJaK8fIkrl/AAAAAAAAG4c/9qfDuFgizFI/s1600/japan-invades-manchuria-1932-china-01.JPG (uporabljeno 6. 1. 2010).

Japan invades Manchuria. Internet: http://1.bp.blogspot.com/_YYMeAu4i7gA/SwJaLgBCNqI/AAAAAAAAG40/FtBVwk2rSio/s1600/japan-invades-manchuria-1932-china-04.jpg (uporabljeno 6. 1. 2010).

Japan invades Manchuria 1932. Internet: http://1.bp.blogspot.com/_YYMeAu4i7gA/SwJaLAIQjwI/AAAAAAAAG4k/rE9wYze1Usc/s1600/japan-invades-manchuria-1932-china-02.jpg (uporabljeno 6. 1. 2010).
http://www.hot.ee/evlliit/mrp_0.jpg (uporabljeno 6. 1. 2010). (Podpisovanje sporazuma)

Molotov-Ribbentrop-Stalin. Internet: http://1.bp.blogspot.com/_HeUY-A2efl4/R_B6knfUU_I/AAAAAAAABHI/B6eHBOindcw/s400/250px-MolotovRibbentropStalin.jpg (uporabljeno 6. 1. 2010).

Stalin and Von Ribbentrop at the signing of the non-aggression pact. Internet: http://www.conservapedia.com/images/thumb/5/5e/P80_6.jpg/180px-P80_6.jpg (uporabljeno 6. 1. 2010).

Planned division of Central Europe according to the Molotov-Ribbentrop Pact. Internet: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2b/Ribbentrop-Molotov.PNG> (uporabljeno 6. 1. 2010).

Molotov – v. Ribbentrop Pact Map. Internet:
<http://www.deathcamps.org/occupation/pic/molotovmap.jpg> (uporabljeno 6. 1. 2010).

Little Goldilocks Riding Hood:
<http://www.loc.gov/rr/print/swann/herblock/images/s03388u.jpg>
(uporabljeno 6. 1. 2010).

Wonder how long the honeymoon will last? Internet:
<http://www.sme.sk/cdata/3466423/karikatura4.jpg> (uporabljeno 6. 1. 2010).

Stalin und nazi Germania tanzen auf Polen. Internet:
<http://www.geschichteinchronologie.ch/eu/ch/nebelspalter-Hitler-Stalin/1939/1939-10-Stalin-und-nazi-Germania-tanzen-auf-Polen.JPG> (uporabljeno 6. 1. 2010).

David Low: Rendezvous. Evning standard, Spetember 20, 1039. Internet:
<http://shirazsocialist.files.wordpress.com/2009/09/lse26921.png> (uporabljeno 6. 1. 2010).

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/thumb/6/6e/Stalin_Hitler_photomontage.png/552px-Stalin_Hitler_photomontage.png (uporabljeno 6. 1. 2010). Montaža fotografije Hitlerja in Stalina.

Khabarovsk intervention. Internet:
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Khabarovsk_intervention.jpg (uporabljeno 6. 1. 2010).

Taiwan (Japanese colony) 1932 bank note. Internet:
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e3/Taiwan_%28Japanese_Colony%29_1932_bank_note_-_10_yen_%28front%29.jpg (uporabljeno 6. 1. 2010).

Japanese Empire. Internet:
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/65/Japanese_Empire2.png/400px-Japanese_Empire2.png (uporabljeno 6. 1. 2010).

Povzetek

Za poučevanje zgodovine 20. stoletja ima učitelj na voljo precej zgodovinskih virov, ki lahko popestrijo učno uro in učencem približajo snov. Članek prikazuje njihovo uporabo na primeru dveh učnih ur z naslovom Napetosti na Vzhodu. Na primeru vzpona Japonske, natančneje njene vojaške moči, učitelj učencem predstavi delo z viri (kaj opazujemo, na kaj smo pozorni), ki se ga potem samostojno lotijo pri spoznavanju sporazuma Hitler-Stalin. Učenci ob vnaprej pripravljenih vprašanjih različnih zahtevnosti odkrivajo zgodovinske podatke in se učijo rokovanja z viri. Ker je treba vire časovno umestiti, metodo dela z zgodovinskimi viri kombiniramo z drugimi metodami, ki pa morajo biti prav tako atraktivne za učenca in morajo povečevati njegovo aktivnost. Priprava in izvedba takšnega dela vzameta učitelju veliko časa, vendar je njegov trud poplačan z večjim zanimanjem in znanjem učencev.

MARUŠA MIHELČIČ: METODA RAZLAGE KOT ATRAKTIVNA UČNA METODA (DOLOČANJE SLOVENSКИH MEJ V OKVIRU KRALJEVINE SHS)

UVOD

Metoda razlage učitelju omogoča, da večje količine snovi v relativno kratkem času sistematično obdelata. Z uveljavitvijo sodobnih učnih metod pa je metoda razlage požela veliko kritik, saj naj bi povzročala pasivizacijo učencev. Z nalogo želimo dokazati, da ima metoda razlage s povezavo drugih učnih metod kljub očitkom še vedno svoje mesto v sodobnem pouku.

1. METODA RAZLAGE V SENCI SODOBNIH UČNIH METOD

Miselne dejavnosti učitelj neposredno ne more povzročiti, lahko pa jo spodbuja z različnimi sredstvi.²⁰⁶ Za oblikovanje kakovostnih didaktičnih odločitev o metodičnem ravnanju pa je potrebno dobro teoretično metodično znanje, ki vključuje poznavanje in razumevanje posameznih metod, njihovih značilnosti ter ustrezno rabo v različnih didaktičnih razmerah.²⁰⁷

Pojmovanje metod in njihova uporaba se je skozi čas spreminjala. Tradicionalno pojmovanje metod zajema predvsem delovne postopke učitelja v učnem procesu, sodobna didaktika pa metodo opredeljuje kot strategijo učitelja in učenca.²⁰⁸ Za tradicionalni pouk je torej značilno, da temelji na metodah učiteljevega poučevanja, ki se pretežno odvijajo v frontalni učni obliki, pri pridobivanju nove učne snovi pa prevladuje metoda učne razlage.²⁰⁹ Pri učencih naj bi tako prevladovalo mehansko učenje ter reproduktivno mišljenje.²¹⁰ V nasprotju s tradicionalnim poukom, kjer je v ospredju učitelj, pa sodobne teorije pouka poudarjajo učenčevo aktivno pridobivanje novih informacij, uveljavitev samostojnih metod dela v vseh fazah učnega procesa, usposabljanje učencev za reševanje dilem in problemov v različnih življenjskih okoliščinah ter motiviranje učencev.²¹¹ Sodobna didaktična teorija in praksa se naslanjata predvsem na teoretična dela, ki izhajajo iz anglosaksonskega sveta. V teh priročnikih je postopno začela prevladovati pragmatična pedagoška teorija, ki je začela izpodrivati didaktično tradicijo. Tako je v didaktičnih krogih začelo prevladovati mnenje, da je učiteljevo neposredno poučevanje oziroma razlaganje neprimerno, saj naj bi učence premalo miselno spodbujalo, jih učno motiviralo ter aktiviralo.²¹² Omenjena metoda je s sodobno didaktično prakso začela izgubljati svoj pomen, predvsem zaradi domnevne pasivizacije učencev.²¹³ Vendar je na tej točki potrebno poudariti, da je aktivnost učenca odvisna predvsem od učitelja. V primeru, da slednji razlaga dolgočasno, prezahtevno za razvojno stopnjo učencev, nepovezano ter nerazumljivo, metoda razlage dejansko povzroča pasivnost. Poleg tega pa vodi v učenje na pamet ter ne usmerja učencev v iskanje smisla določene snovi. Odgovornost je torej v

²⁰⁶ Ermenc, K. (2000). Učna metoda razlage – v učnem procesu odvečni ali nujni element? Didakta, letnik št. 50/51, str. 7.

²⁰⁷ Strmčnik, F. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 343.

²⁰⁸ Karba, P. (2000). Uvajanje nekaterih sodobnih metod poučevanja zgodovine v osnovni in srednji šoli. Magistrsko delo. Maribor: Pedagoška fakulteta, str. 23.

²⁰⁹ Prav tam, str. 26.

²¹⁰ Prav tam, str. 30.

²¹¹ Prav tam, str. 45.

²¹² Strmčnik, F. (2001). Didaktika – osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, str. 189.

²¹³ Ermenc, 2000, str. 6.

veliki meri na učitelju. Dobra razlaga v prvi vrsti odraža samo naravo učne vsebine, ob tem pa se mora prilagajati učnemu cilju in učencem.²¹⁴ Uporabna je zlasti za obravnavo teoretičnih vsebin in snovi, ki jih učenci brez pomoči učitelja ne morejo uspešno osvojiti. Učitelj na ta način vzpostavlja stik med psihičnimi strukturami učenca ter obravnavano snovjo. Strmčnik pravi, da je v ospredju sicer spoznavanje in usvajanje snovi, vendar ta stik med učitelji, učenci in snovjo ni samo kognitiven, temveč zajema tudi čustveno doživljanje in procese vrednotenja.²¹⁵ Kljub vsem očitkom pa ima pravilno uporabljena metoda razlage svoje mesto v sodobni šoli, seveda tudi s kombinacijo drugih metod kot so metoda razgovora, demonstracije, IKT in drugimi.²¹⁶

2. UČNA URA: DOLOČANJE SLOVENSКИH MEJ V OKVIRU KRALJEVINE SHS

2.1. DOBRO JE VEDETI

Na učno uro se moramo že predhodno pripraviti. Za izvedbo potrebujemo učne pripomočke kot sta računalnik in projektor, s pomočjo katerih bomo projicirali že vnaprej pripravljene PowerPoint prosojnice, s katerih bodo učenci zapisovali učno snov. Za uvodno motivacijo potrebujemo še grafoskop, preko katerega bomo prikazali prosojnico z miselnim vzorcem. Med učili bomo uporabili učbenik in zemljevid. Glede na to, da bomo za podkrepitev metode razlage uporabili še metodo besedne in slikovne demonstracije, moramo za slikovno in besedno gradivo že predčasno poskrbeti. Skozi celotno učno uro bo izpostavljena zlasti frontalna učna oblika, čeprav bo nekaj individualnega dela s prepisovanjem s PowerPoint prosojnic.

2.2. IZVEDBA UČNE URE

Učitelj ob vstopu v razred pozdravi učence. Ko se učenci umirijo, učitelj začne z uvodno motivacijo. Učencem na prosojnici pokaže miselni vzorec, ki nima naslova.²¹⁷ Na podlagi opornih točk in podnaslovov morajo učenci ugotoviti naslov učne ure. Učitelj učence spodbudi, da dvignejo roke in poskušajo ugotoviti naslov. Učencem da čas za razmislek, z odobravanjem sprejme vse predloge, po 3 minutah pa razredu zaupa pravi naslov, ki se glasi Določanje slovenskih mej v okviru Kraljevine SHS.

Učitelj učencem pove, da morajo za boljše razumevanje poznati snov pretekle učne ure.²¹⁸ Učitelj izvede uvodno ponavljanje, pri katerem uporabi frontalno učno obliko z metodo razgovora in besedne demonstracije, ki jo poveže tudi z metodo razlage. Učitelj učencem zastavlja ponovljena vprašanja: Kdaj in kje so ustanovili Narodno vijeće?, Kakšno funkcijo je imelo Narodno vijeće?, Kdo je bil Anton Korošec?, Kdaj so se južnoslovanski narodi odcepili od Avstro-Ogrske?, Kakšna je bila funkcija Narodne vlade?. Na PowerPoint predstavitvi učitelj pripravi tudi oporne točke, ki jih morajo učenci poznati iz pretekle učne

²¹⁴ Prav tam, str. 8.

²¹⁵ Strmčnik, 2003, str. 346.

²¹⁶ Tomič, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje, str. 88–89.

²¹⁷ Miselni vzorec vsebuje tri podnaslove: Boj za severno mejo, Boj za zahodno mejo in Pridobitev Prekmurja. Pri prvem vsebinskem poudarku izpostavimo Rudolfa Maistra, pridobitev Štajerske ter koroški plebiscit. Pri drugem navedemo Rapalsko pogodbo in Julijska krajino. Pokrajinsko upravo v Ljubljani in Trianonsko pogodbo pa izpostavimo pri zadnjem. Na podlagi podatkov o naslovu ugibajo učenci.

²¹⁸ Učenci morajo poznati pojem Narodno vijeće kot vrhovno predstavniško telo Slovencev, Hrvatov in Srbov v avstro-ogrski monarhiji, ki je bilo ustanovljeno leta 1918 v Zagrebu. Poznati morajo Antona Korošca kot predsednika Narodnega vijeća. Vedeti morajo, da so se južnoslovanski narodi 29. oktobra odcepili od Avstro-Ogrske. Poznati morajo zakonodajno in izvršilno oblast Narodne vlade, ki je v Državi SHS imela federalni položaj.

ure.²¹⁹ Učitelj odgovore učencev dopolni z manjkajočimi podatki in dodatno razlago. Ob tem izpostavi tudi strah slovenskih politikov ob koncu vojne glede določitve mej s sosednjimi državami in iskanje podpore v jugoslovanski državi. Prebere odlomek iz učbenika²²⁰, ki opisuje situacijo. Na ta način ponavljanje naveže na obravnavanje nove učne snovi. Ponovitvi snovi pretekle učne ure nameni 7 minut.

Učitelj učence pozove naj pogledajo stenski zemljevid.²²¹ Ob zemljevidu skupaj z učenci ugotavlja, s katerimi državami so meje problematične. Preko metode razlage, razgovora in metode dela s slikovnim gradivom ugotovijo, da so to meja z Avstrijo, Italijo in Madžarsko. Pove, da bodo začeli s problematiko določanja severne meje, kar je tudi prvi vsebinski poudarek. Pri razlagi uporablja PowerPoint s ključnimi točkami. Učencem pa med razlago nameni tudi dovolj časa, da te podatke prepisujejo v svoje zvezke. Učitelj izpostavi pomen Rudolfa Maistra, generala slovenske vojske, ki je na začetku novembra 1918 uspel zasesti Maribor in Radgono. Maistrov uspeh so upoštevali tudi na pariški mirovni konferenci. Na omenjeni konferenci so sklenili, da za mejo med Avstrijo in kraljevino SHS določijo reko Muro. Maribor z okolico je bil tako priznan za del slovenskega ozemlja.²²² Podoben načrt je imel Maister na Koroškem, vendar mu zaradi izčrpanosti vojske ni uspelo. Zaprošil je za pomoč v Beograd, vendar je srbska vojska posredovala prepozno. Zaradi različnih predlogov o določitvi meje so se na Koroškem odločili za plebiscit, ki je potekal 10. oktobra 1920.²²³ Ob tem učitelj na PowerPoint pokaže zemljevid iz učbenika²²⁴ in metodo razlage kombinira z metodo slikovne demonstracije. Ob zemljevidu razloži, da so Koroško razdelili na dve plebiscitni coni. Odločeno je bilo, da se plebiscit najprej izvede v coni A. Če bi se prebivalci cone A odločili za Jugoslavijo, bi se plebiscit izvedel še v coni B. Z željo, da bi pridobili glasove, se je na obeh straneh razvila močna plebiscitna propaganda. Učitelj na PowerPoint predstavitvi pripravi primer jugoslovanske in avstrijske propagande.²²⁵ Prosi dva izmed učencev, da prebereta odsek. En naj propagira Avstrijo, drugi pa Jugoslavijo. Učence povpraša, za katero državo bi se odločili, na podlagi slišane. Na podlagi metode razgovora skupaj ugotovijo, da je bila avstrijska propaganda precej bolj učinkovita.

Drugi vsebinski poudarek je določitev meje z Italijo. Učitelj učencem razloži, da je že londonski sporazum iz leta 1915 obljubil Italiji skoraj tretjino slovenskega ozemlja. Na ta sporazum se je Italija sklicevala tudi na pariški mirovni konferenci. Svoje zahteve je želela podkrepiti celo z vojaškim posredovanjem, vendar so jih pri Vrhniku ustavile jugoslovanske sile. Pariška mirovna konferenca je državam naložila, naj se o poteku meje dogovorita sami. Do sporazuma je prišlo leta 1920 z Rapalsko pogodbo.²²⁶ Učitelj učencem razdeli zemljevid Slovenije. Domača naloga učencev je, da s pomočjo učbenika²²⁷ v zemljevide vrišejo mejo, glede na kraje, ki jih navaja učbenik.

Tretji vsebinski poudarek se nanaša na pridobitev Prekmurja. Kraljevina SHS ga je pridobila za sodelovanje pri komunistični revoluciji leta 1919 na Madžarskem. Prekmurje je v upravljanje dobila pokrajinska uprava v Ljubljani. Dokončno pa je bila meja med

²¹⁹ Vsebina je v: Kern, A. N., Nečak, D., Repe, B. (1997). Naše stoletje. Zgodovina za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan, str. 30.

²²⁰ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 42.

²²¹ Učitelj uporabi zemljevid: Slovenia etnografici; frontiere politiche dopo il 1918; principali linee di comunicazione; industria (1945).

²²² Kern, A. N., Nečak, D., Repe, B., 1997, str. 70.

²²³ Razpotnik, J., Snoj, D., 2008, str. 42–43.

²²⁴ Uporabi zemljevid iz učbenika: Kern, A. N., Nečak, D., Repe, B., 1997, str. 71.

²²⁵ Prav tam, str. 71.

²²⁶ Razpotnik, J., Snoj, D., 2008, str. 44.

²²⁷ Prav tam, str. 44.

Madžarsko in Kraljevino Jugoslavijo določena leta 1920, s podpisom Trianonske pogodbe.²²⁸ Učitelj osrednjemu delu nameni 30 minut.

V zaključnem ponavljanju, ki traja 5 minut, pa učitelj izvede nekakšen brainstorming, saj mora vsak izmed učencev povedati, kaj si je pri uri zapomnil.

ZAKLJUČEK

Vživeto in razumljivo pripovedovanje lahko učence pritegne prav toliko kot druge atraktivnejše učne metode. Za kakovostno razlago je v veliki meri odgovoren učitelj, katerega naloga je, da se na posamezno učno uro dobro pripravi. Vendar je potrebno poudariti, da metoda razlage pri pouku nikakor ne sme prevladovati, saj je za kakovosten pouk potrebna kombinacija učnih oblik, metod, tehnik in sredstev, ki podkrepijo razlago. Kljub številnim kritikam metoda razlage še vedno igra poglobilno vlogo pri pouku, a je potrebno opozoriti, da uporaba metode ne sme biti izhod v sili in izgovor za učiteljevo nepripravljenost.

LITERATURA

- 1.) Ermenc, K. (2000). Učna metoda razlage – v učnem procesu odvečni ali nujni element? Didakta, letnik št. 50/51.
- 2.) Karba, P. (2000). Uvajanje nekaterih sodobnih metod poučevanja zgodovine v osnovni in srednji šoli. Magistrsko delo. Maribor: Pedagoška fakulteta.
- 3.) Kern, A. N., Nečak, D., Repe, B. (1997). Naše stoletje. Zgodovina za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.
- 4.) Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus.
- 5.) Strmčnik, F. (2001). Didaktika – osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- 6.) Strmčnik, F. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- 7.) Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje.

POVZETEK

V sodobnih didaktičnih krogih se je uveljavilo mnenje, da neposredno poučevanje in razlaganje učence premalo miselno spodbuja in povzroča neaktivnost. Zagovorniki metode razlage pa nasprotno razlagajo, da napeto pripovedovanje aktivira učence, pritegne njihovo pozornost, prebudi domišljijo in vzbudi predstave, k čemur pripomore tudi kombinacija različnih metod. Prevladujoča metoda pri izvedbi učne ure je metoda razlage, ki se pri posameznih etapah povezuje z različnimi elementi. Vključene so metoda razgovora, metoda besedne ter slikovne demonstracije in metoda dela s slikovnim gradivom *pri vsebinskih poudarkih: Boj za severno mejo, Boj za zahodno mejo in Pridobitev Prekmurja*. Pri uvodni motivaciji je uporabljen miselni vzorec, ki spodbuja učence k razmišljanju o naslovu učne ure, zadnje minute ure pa so namenjene brainstormingu, pri katerem učenci izpostavijo posamezne pojme. Kljub temu, da je učiteljevemu razlaganju namenjenega precej časa, pa lahko s kombinacijo različnih metod in tehnik spodbudimo tudi učenčevo aktivnost.

²²⁸ Prav tam, str. 44.

ROK MIŠČEVIČ: METODA RAZLAGE KOT PREVLAJUJOČA UČNA METODA PRI POUKU ZGODOVINE. NA PRIMERU UČNE URE: POLOŽAJ SLOVENSКИH NARODNIH MANJŠIN PO PRVI SVETOVNI VOJNI

UVOD

Učitelj podaja učencem znanje po določenih poteh, ki jih imenujemo učne metode. Pri izbiri učnih metod je zelo pomembno kako in kdaj jih učitelj pri pouku uporabi.²²⁹ Predvsem pa je pomembno, da je učnih metod, oblik in motivacijskih tehnik čim več. Na ta način učitelj doseže večjo zanimivost, atraktivnost same učne ure in pripomore k sodelovanju in aktivnosti učencev.

Tako se lahko pojavi vprašanje, ali je metoda razlage, kot prevladujoča učna metoda pri pouku, ustrezna in dovolj privlačna, upoštevajoč sodobne trende, ki težijo k čim večji vpletenosti in aktivnosti učenca v učnem procesu. Namen članka je torej predstaviti pomen metode razlage pri pouku zgodovine, in kako le-ta vpliva na privlačnost pouka in aktivnost samih učencev med poukom.

V članku je predstavljena učna ura na temo Slovenci med obema vojnama z naslovom Položaj slovenskih narodnih manjšin po prvi svetovni vojni.

1. METODA RAZLAGE PRI POUKU ZGODOVINE

Metoda razlage je bila poglobljena učna metoda že v srednjem veku,²³⁰ temu pa je tako verjetno tudi danes. Dejstvo je, da učiteljeve razlage ni mogoče izgnati iz šole, ker je ustna beseda še vedno glavni način interakcije med ljudmi. Metoda razlage je zato potrebna in pomembna, potrebno pa jo je prilagoditi didaktični situaciji.

Primerna je v primeru, ko učenci nimajo dovolj znanja, da bi bil mogoč razgovor, kadar hoče učitelj z živo besedo vplivati na fantazijo in čustva učencev, kadar vsebine ni mogoče spoznati na drugačen način, lahko pa tudi kadar učitelj želi privarčevati s časom,²³¹ saj je metoda razlage zelo ekonomična glede na čas.²³²

Metoda razlage pa ima tudi nekatere pomanjkljivosti, ki se jih mora učitelj zavedati. Pri razlagi ni mogoče zagotovo vedeti, ali so jo učenci razumeli. Seveda učitelj učencem lahko sproti postavlja vprašanja, da preveri razumevanje, a v tem primeru gre potem za kombinacijo metod razlage in razgovora. Učitelj mora poskrbeti, da pozna znanje učencev, da razlago lahko prilagodi vsemu razredu.²³³

Razlaga lahko poteka v več oblikah. Najpogostejše so pripovedovanje, opisovanje, poročanje, pojasnjevanje, lahko pa gre tudi za pripovedovanje in opisovanje učencev ali ustni govor prek radia, televizije, magnetofona, računalnika, ...²³⁴

Med razlago morajo učenci slediti učiteljevim mislim. Tu pa se postavljajo vprašanja ali je metoda razlaga dovolj privlačna, da učence pritegne k sodelovanju in aktivnosti. Učenec razlago lahko spremlja pasivno, ni pa nujno. Če učenca vsebina zanima in jo učitelj pravilno oblikuje ter spretno podaja, bo učenec prej ali slej postal aktiven.²³⁵ S tem torej vse niti v rokah drži učitelj, kar pomeni, da sama izbira učne metode še ne pomeni privlačnosti učne ure in aktivnosti učencev, temveč ključno vlogo igra učiteljeva izvedba izbrane učne metode.

²²⁹ Andoljšek, I. (1976). Osnove didaktike. Ljubljana: Dopolna delavska univerza Univerzum, 67.

²³⁰ Prav tam, 71.

²³¹ Prav tam.

²³² Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, 88.

²³³ Andoljšek, 1976, 71.

²³⁴ Andoljšek, 1976, 71-73.

²³⁵ Andoljšek, 1976, 71.

2. POTEK UČNE URE

Zelo pomembno je, da učitelj učno uro skrbno, dosledno in preudarno načrtuje. Predvideti mora motivacijske tehnike, učne oblike in učne metode in jih prilagoditi učni temi in učinkovito inkorporirati v učni proces. Nekatero učne metode so pri določenih učnih temah namreč primernejše od drugih. Učitelj učno enoto z naslovom Položaj slovenskih manjšin po prvi svetovni vojni razdeli na tri vsebinske poudarke (Slovenci v Avstriji, Slovenci v Italiji, Slovenci na Madžarskem), v katerih uporabi različne učne metode in učne oblike. Učitelj mora učinkovito in primerno izvesti tudi didaktično redukcijo učne snovi, da bo razlagana učna snov ustrezna za učence 9. razreda osnovne šole. Obravnavana učna enota bo izvedena v eni šolski uri.

2.1. Uvajanje

Učitelj po uvodnem pozdravu, po prihodu v razred, učno uro začne z motivacijsko tehniko uporabe glasbe. S predvajanjem glasbe doseže, da se učenci umirijo, obenem pa pritegne njihovo pozornost. V uvodnem delu nato ob predvajanju glasbe izvede ponavljanje prejšnje učne ure. Paziti mora, da glasba ni preglasna. Učitelj postavlja vprašanja, učenci pa prosto odgovarjajo. Na ta način učitelj poskuša doseči čim večjo vpletenost vseh učencev in jih tako motivirati za učno snov. V uvodnem delu učne ure pa učence seznanj tudi z nekaterimi učnimi cilji,²³⁶ ki jih bodo dosegli po koncu učne ure, iz česar izpelje naslov učne ure. (Potreben čas je 5 minut.)

2.2. Obravnavanje nove učne snovi

V prvem vsebinskem poudarku, z naslovom Slovenci v Avstriji, učitelj predstavi položaj Slovencev na Koroškem po plebiscitu. Pomembno je razložiti pomen germanizacije, saj iz nje izvirajo ukrepi Avstrije proti slovenski manjšini. Potrebno je pojasniti ukinjanje narodnih pravic slovenske manjšine in posledično zmanjšanje števila opredeljenih za Slovence.²³⁷ Ta del poteka v frontalni obliki, uporabljena je metoda razlage. Nato učitelj da jasno navodilo, da naj učenci s pomočjo učbenika²³⁸ na str. 45 odgovorijo na vprašanja o položaju koroških Slovencev. Tu frontalno obliko zamenja individualna učna oblika, uporabljena metoda pa je metoda dela s pisnim gradivom. Učenci si med razlago snov sproti zapisujejo v zvezke. (Potreben čas: 13 minut.)

Pri drugem vsebinskem poudarku, Slovenci v Italiji, se učitelj naveže na prvega in izpostavi, da se je s podobnimi težavami soočala tudi slovenska manjšina v Italiji. Razloži, da so bili Slovenci, v očeh italijanskih oblasti, manjvreden narod, zato so s Slovenci tudi tako ravnali. Izpostavi in pojasni nov pojem italijanizacija.²³⁹ Učence vpraša, ali kdo ve kaj ta pojem pomeni. Učence z namigi pripelje do odgovora, ki ga potem še enkrat sam povzame, zaradi večje nazornosti. Med razlago tako učitelj uporabi tudi metodo razgovora. Učence lahko vpraša tudi zakaj mislijo, da so s italijanska država ravnala tako. Na ta način poskuša izzvati kritično razmišljanje. Počaka na odgovor, med tem pa ves čas učence spodbuja, predvsem pa ne obsoja napačnih odgovorov. Nato se vrne k metodi razlage in razloži pomen in delovanje TIGR-a, s čimer zaključi drugi vsebinski poudarek.²⁴⁰ Zapis učne snovi poteka sproti. (Potreben čas je 10 minut)

V zadnjem vsebinskem poudarku učencem razlaga položaj Slovencev na Madžarskem. Na ta poudarek preide z vprašanjem: Ali poleg slovenskih manjšin na Koroškem in v Italiji

²³⁶ 'Po koncu učne ure boste znali naštetih slovenske narodne manjšine. Znali boste opisati značilnosti posameznih manjšin in ovrednotiti odnos Avstrije, Italije in Madžarske do slovenskih narodnih manjšin. Znali boste pojasniti vzroke za diskriminatorno obnašanje teh držav do slovenskih narodnih manjšin.

²³⁷ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, 45.

²³⁸ Prav tam, 45.

²³⁹ Prav tam, 46.

²⁴⁰ Prav tam, 46.

poznate še katero slovensko narodno manjšino? Če učenci ne vedo odgovora, jim pove, da si lahko pomagajo z zemljevidom v učbeniku,²⁴¹ na str. 47. Tako torej uporabi metodo razgovora in metodo dela s slikovnim gradivom. Ko učenci odgovorijo, jim pojasni, da je bila slovenska narodna manjšina na Madžarskem najmanjša od treh omenjenih. Razloži, da so bili tudi tukaj Slovenci izpostavljeni raznarodovalnim procesom in definira pojem madžarizacija.²⁴² Uporabi torej metodo razlage in frontalno obliko. Zapis učne snovi poteka sproti. (Potreben čas je 7 minut.)

2.3. Zaključno ponavljanje

V fazi zaključnega ponavljanja učitelj zopet uporabi motivacijsko tehniko glasbe ob pouku. Učence razdeli v dvojice, ki potem v parih odgovarjajo na vprašanja v učbeniku²⁴³ pod rubrikama Ponovimo in Premisli. Da jim natančna navodila in pove koliko časa imajo na voljo. Med reševanjem pomaga učencem, če imajo težave. Po izteku tega časa izbere nekaj učencev, ki preberejo odgovore. Med poročanjem se učitelj vključuje in učence dopolnjuje, kadar je potrebno. (Potreben čas je 10 minut)

ZAKLJUČEK

Metoda razlage je najpogostejša učna metoda pri pouku zgodovine. Razlog za to je učinkovitost in preprostost uporabe, ekonomičnost glede na čas in sistematičnost in preglednost obravnavane učne snovi.²⁴⁴ Učenci imajo to učno metodo radi, saj jim je na ta način učna snov podana doživeto in nazorno, poleg tega pa učitelj v razlagi povzame bistvo in tako učencem olajša zapis same učne snovi in učenje. Predvsem je ta metoda uporabna za podajanje zahtevnejših vsebin. Izvedba te metode mora biti prepričljiva, atraktivna in nazorna. Pomembno je, da učenci ne postanejo pasivni in nepozorni. Kljub temu, pa s to metodo učitelj ne sme pretiravati, kar pomeni, da jo je potrebno kombinirati in združevati z drugimi učnimi metodami, s čimer se poveča pestrost učnih ur.

LITERATURA

- Andoljšek, I. (1976). Osnove didaktike. Ljubljana: Dopisna delavska univerza Univerzum.
- Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
- Tomič, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.

POVZETEK

V didaktičnem članku je predstavljena ena izmed možnih izpeljav učne ure na temo Položaj slovenskih narodnih manjšin po prvi svetovni vojni, s poudarkom na metodi razlage. Metoda razlage je najpogostejša učna metoda pri pouku zgodovine. Razlog za to je učinkovitost in preprostost uporabe. V članku je opisana učna ura, ki je razdeljena na tri učne etape in tri vsebinske poudarke (Slovenci v Avstriji, v Italiji in na Madžarskem), v kateri učitelj metodo razlage kombinira z metodo razgovora, metodo dela s pisnim in slikovnim gradivom, uporabi pa tudi različne učne oblike (frontalna oblika, individualno delo in parno delo). V uvodu pa uporabi motivacijsko tehniko pouk ob glasbi. Izvedba metode razlage mora biti prepričljiva, atraktivna in nazorna. Pomembno je, da učenci ne postanejo pasivni in nepozorni. Kljub temu pa je metoda razlage pomembna, saj je ustna beseda še vedno glavna oblika interakcije med ljudmi.

²⁴¹ Prav tam, 47.

²⁴² Prav tam, 47.

²⁴³ Prav tam, 47.

²⁴⁴ Tomič, 1997, 88.

MATEVŽ OVEN-BRECELJ: KRALJEVINA SHS – KAJ SE JE DOGAJALO?

UVOD

Učna tema *svet med vojnama* in učna enota *Kraljevina SHS* sta pomembni, za učence zadnjega razreda osnovne šole, zaradi pretežno politične tematike, težje razumljiv tematski sklop predmetnika zgodovine. Hkrati pa je tudi zelo pomemben za zgodovino Slovencev, pa tudi za natančnejše razumevanje nekaterih situacij današnjega, predvsem političnega življenja. in meddržavnih odnosov naše države s sosednjimi republikami. Tako je, tudi tokrat, pri obravnavi državne tvorbe Kraljevine SHS, učitelju oz. predavatelju zgodovine, naložena pomembna naloga; ne le, da učence in dijakom to snov razlaga, temveč tudi, da jim jo poda na njim simpatičen način, saj je le tako dosežen cilj širše ideje šolanja; vzbuditi zanimanje za razlago teme in učence usmeriti, da iz njih znajo črpati koristne informacije. V članku, ki je pred nami, bo predstavljena idejna zasnova učne ure, za učno enoto *Kraljevina SHS*. Poudarja pomembnost priprave na učno uro. »Priprave za delo z učenci namenoma ne bomo omejili samo na pouk, ker se bomo prav kmalu morali poslovi od miselnosti, da je pedagoško delo samo pouk in nič več.«²⁴⁵ Pričujoči članek bo predvideval poučevanje z različnimi učnimi oblikami; s frontalno, individualno in parno učno obliko. Vseboval bo tudi več različnih učnih metod: metodo razlage, metodo razgovora ali pogovora, metodo slikovne demonstracije, metodo dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo. Na slednji bo velik poudarek, saj si sodobno zasnovane učne ure brez le-te dandanes zagotovo ne moremo več predstavljati. Motivacijske tehnike so prav tako zelo pomembne, tako, da so tudi te vključene v potek učne ure. »V pripravi na sodobno pedagoško delo bo moral učitelj predvidevati tudi, kako bo učence motiviral za delo, za samostojno ustvarjalno aktivnost.«²⁴⁶

TEORETIČNA ZASNOVA UČNE URE

Učna ura je uspešna tedaj, kadar uspemo na njenem samem začetku pridobiti pozornost učencev in jo do zadnje minute tudi obdržati. Pri tem je pomemben tako učiteljev odnos do učečih, kot tudi odnos do snovi, ki jim jo predava. Bolj kot učitelj upošteva didaktična načela, postopnost, nazornost, sistematičnost, ustreznost, aktivnost, življenjskost itd., bolj učence pritegne k svoji razlagi in končno doseže ne le, da razlage ne motijo, temveč tudi, da jo zbrano poslušajo in, po potrebi, v njej tudi aktivno sodelujejo. »Na vprašanje kaj je pomembnejše za učenje: sposobnosti ali motivacija, psihologija učenja odgovarja: "To je isto, kot če bi se spraševali, kaj je bolj pomembno za nastanek valov, voda ali veter? Voda je samo možnost za nastanek valov. Valovi pa bodo nastali, če bo zapihal veter."«²⁴⁷ »Pri pripravi učnih položajev me je vodilo prepričanje, da je motivacija temeljni dejavnik uspešnega učenja.«²⁴⁸

ETAPA PRIPRAVLJANJA ALI UVAJANJA

Učna enota bo obravnavana 45 minut oz. eno šolsko uro. Glede na to, da bo celoten učni proces učne ure temeljil na metodi dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, mora biti učilnica opremljena z naslednjimi učnimi pripomočki: računalnikom, LCD projektorjem

²⁴⁵ Tomič, Ana. (1976), Strukturiranje učne priprave.V: Sodobno pedagoško delo. Ljubljana ZSRŠZŠ, str 165.

²⁴⁶ Prav tam, str 166.

²⁴⁷ Prav tam, str 167.

²⁴⁸ Karba, Pavla. (1996), Zgodovina v šoli drugače-metodični priročnik za učitelje. Ljubljana: DZS, str 19.

in projekcijskim platnom, zaželjeno pa je tudi, da imajo okna senčna zastirala, za primer moteče zunanje svetlobe.

Učno uro bomo začeli s tremi kratkimi vprašanji snovi prejšnjih učnih ur, saj želimo učno snov čimbolj logično in jasno pridati že osvojeni snovi (o prehodu Slovencev iz AO monarhije v Kraljevino SHS). Učenci odgovarjajo s kratkimi odgovori, tako da vse skupaj traja slabi dve minuti. Uvajanje bomo nadaljevali z ogledom krajšega odlomka nemega dokumentarnega filma,²⁴⁹ poleg katerega bomo zavrteli himno Kraljevine SHS.²⁵⁰ Ogled sam bo trajal približno 4 minute, čemur sledi kratka analiza videnega; prek vprašanj bomo učence pripeljali do kratke obnove videnega odlomka. S takšnim ogledom dosežemo, da si učenci bolje predstavljajo čas, v katerega jih bo čez nekaj trenutkov popeljala učna ura, sam ogled odlomka in lahkotnejša vprašanja (kako si glede na posnetek, predstavljajo ta čas, kakšni so bili njihovi občutki med ogledom ...), ki se nanj navezujejo, pa na učence delujejo tudi zelo motivacijsko in poživljajoče, saj nanje z lahkoto odgovarjajo. Film je že sam po sebi zanimiv in atraktiven, vprašanja, zastavljena na veder in lahek način, pa jim dajo občutek vključenosti, kar je dober začetek učne ure. Kot metodo dela z materialnimi viri, učencem prinesemo na vpogled predmet s časa Kraljevine SHS (npr. čelado vojske Kraljevine SHS) in knjigo na to temo.²⁵¹ Na ta način zadovoljimo tako vizualne, kot tudi kinestetične tipe učencev, na kar moramo biti konstantno pozorni. »Odkar smo ugotovili, da imamo ločen spomin za to, kar vidimo, slišimo ali storimo, je jasno, da premišljena kombinacija vseh naših čutov omogoča zelo učinkovito učenje.«²⁵²

ETAPA OBRAVNAVANJA NOVE UČNE SNOVI

Pri tej etapi bomo potrebovali učbenik *Raziskujem preteklost*,²⁵³ ki bo predstavljal vsebinsko hrbtenico učni uri. Pripravili bomo tudi PowerPoint projekcijo, ki bo spremljala celotno učno uro, delavne liste z vprašanji, ki jih bodo učenci dobili za samostojno delo, ter pole praznega papirja, na katere bodo učenci pisali med ponavljanjem v parni učni obliki. Vprašanja morajo biti jasno zastavljena, učitelj pa mora tudi jasno povedati potek naloge reševanja delavnega lista; pravila reševanja in kako priti do odgovorov, kje jih iskati. Obravnavo nove učne snovi bomo v pripravi razdelili na sklope. »Ti tematski sklopi (...) odražajo veliko intenzivnost in dinamiko prelomnih dogajanj, vsebujejo pa tudi za mladino pomembne vzgojno-izobraževalne potence.«²⁵⁴

Prvi vsebinski sklop bomo poimenovali *Raznolika Kraljevina SHS*. V okviru tega sklopa bomo učencem s frontalno učno obliko predstavili narodnostno, versko in gospodarsko raznolikost ter razlike med posameznimi državami znotraj Kraljevine SHS; Srbijo, Hrvaško in Slovenijo. Razlaga je podkrepljena z metodo dela z IKT; pri vsaki raznolikosti prikazemo primerno sliko, npr. pri verstvih fotografije različnih verskih objektov, bomo prikazali slike oz. fotografije s primerne časa in prostora. Nato sledi branje dveh izbranih odstavkov poglavja *Kakšen je bil položaj Slovencev v Kraljevini SHS*: učenci ju bodo na glas prebrali; za glasno branje bomo, nekoliko taktično, a tudi praktično, določili nemirne učence. Nato naj individualno odgovorijo na vprašanja, pripravljena na delavnem listu. Ti so bili razdeljeni takoj po koncu uvajanja. Čas za reševanje je 6 minut. Ko učenci končajo z reševanjem, skupaj, po sistemu učiteljevega klicanja, pregledamo in popravimo odgovore.

²⁴⁹ Film: <http://www.youtube.com/watch?v=Rzzbeeb2qDQU> (Datum dostopa: 10. 1. 2010)

²⁵⁰ Posnetek himne: http://www.youtube.com/watch?v=xkZWSZ_t6EA (Datum dostopa 10. 1. 2010)

²⁵¹ Rozman, F., Melik, V., Repe, B. (1999), *Zastave vihrajo*. Ljubljana: Modrijan, str. 58–89.

²⁵² Rose, C., Goll, L. (1993), *Umetnost učenja*. Ljubljana: Tangram, str. 157.

²⁵³ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008), *Raziskujem preteklost 9*. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 48, 49 in 50.

²⁵⁴ Trojar, Štefan. (1993), *Sodobni pogledi na pouk zgodovine*. Ljubljana: DZS, str. 108.

Ko končamo s pregledovanjem, sledi enostavna razlaga o politični ureditvi in situaciji v SHS; prve volitve 1920 v ustavodajno skupščino Kraljevine SHS, o zmagi SLS, omenimo pa tudi, da se je politika pripravljala na pisanje nove ustave za to novo državno tvorbo.

Drugi vsebinski sklop je imenovan *Vidovdanska ustava*. Učencem razložimo, da je ustava temeljna listina vsake državne tvorbe in tako za le-to ključnega pomena. Vprašamo, če učenci vedo kaj o slovenski ustavi; kdaj je bila sprejeta in, morda, kdo jo je pisal. Nato temo navežemo na situacijo v SHS in kakšni so bili potrebe in problemi pri pisanju le-te. Zraven konstantno prikazujemo PowerPoint projekcijo, na kateri so fotografije ustave, tedanjih politikov, parlamentarnih zasedanj, ipd. Nato z razlago in projekcijo preidemo na novo ustavo Kraljevine SHS; naštejemo, tako na projekciji, kot ustno, nekaj osnovnih podatkov o sami ustavi, ter o njenem pisanju in sprejemanju (sprejeta 28. junija 1921 na Vidov dan, sprejeta z večinsko podporo srbskih nacionalistov, nestrinjanje in protestni odhod poslancev SLS, uzakoni dedno nasledstvo dinastije Karađorđević, unitarizem, centralizem, njeni napredni vidiki, prepoved Komunistične partije, obdobje 1921, do nastopa kraljeve diktature leta 1929, je obdobje parlamentarizma, itd.).

Tretji vsebinski sklop poimenujemo *Slovenski politični tabori*. Tudi tu uporabimo frontalno učno obliko. Učence najprej povprašamo, kaj vedo o današnji domači politiki; kdo je predsednik vlade, parlamenta, katere politične stranke poznajo ipd. Tako zopet zadostimo didaktičnemu načelu aktualizacije, kar je koristno, tako za širše razumevanje današnje politike, kot za lažje razumevanje obravnavane zgodovinske. Nato navežemo na politične stranke na našem ozemlju v času Kraljevine SHS. Naštejemo vse tri politične tabore in glede na njih razvrstimo politične stranke. Vse skupaj podpremo s shematičnim prikazom v učbeniku.²⁵⁵ Naštejemo in na projekciji prikazemo tudi pomembnejše politike vsakega tabora, pa tudi družbene akcije in organizacije, ki so jih organizirali. Posebno nalogo pa bomo podelili učencem v zvezi z dr. Antonom Korošcem: doma naj pregledajo celotno poglavje *Kakšen je bil položaj Slovencev v kraljevini SHS* in naredijo miselni vzorec z naslovom *Dr. Anton Korošec*. Povemo jim, da bomo rešitve domače naloge pregledali med uvodom v naslednjo učno uro.

ETAPA URJENJA IN PONAVLJANJA

Zadnja etapa je namenjena ponovitvi in utrditvi med uro osvojenega znanja. »Čas, namenjen ponavljanju, priključ vsaj podvoji, nekatere študije kažejo še na večje razlike.«²⁵⁶ »S ponavljanjem skušamo snov trajno shraniti v dolgotrajnem spominu, tako, da dejstva shranimo v našem slušnem, vidnem ali gibalnem spominu. Možgani imajo več mest za pomnjenje. Vključite jih čim več, pa si boste snov bolje zapomnili.«²⁵⁷ Odločimo se, da bomo snov ponovili z metodo dela z grafičnimi izdelki, v parni učni obliki. Med učence razdelimo prazne pole papirja, na katere bodo zapisali ponovitevno nalogo: v obliki preprostega miselnega vzorca z naslovom *Kraljevina SHS*, bosta po dva učenca skupaj napisala bistvene podatke, ki sta jih spoznala v iztekajoči se učni uri. »Učni vzorci odlično ponazarjajo povezanost različnih misli in hkrati spodbujajo nastanek asociacije. To je le eden od številnih razlogov za njihovo uporabo.«²⁵⁸

²⁵⁵ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008), Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 50.

²⁵⁶ Rose, C., Goll, L. (1993), Umetnost učenja. Ljubljana: Tangram, str. 159.

²⁵⁷ Prav tam, str. 158.

²⁵⁸ Prav tam, str. 159.

SKLEP

V članku je predstavljena ena od idej, kako naj bi potekala kvalitetna učna ura, s poudarkom na motivaciji učencev, saj brez le-te, ura ne more biti uspešna. Prav vedno je pomembna dobra priprava. Dobro je uro načrtovati od začetka do konca, praktično iz minute v minuto. Učenci morajo čutiti, da je učitelj pripravljen, suveren in da ve kaj dela. Zelo je pomembna tudi čimbolj atraktivna predstavitev snovi, saj morajo, hočeš nočeš, učenci imeti razlog, poleg pridobivanja znanja in bojazni pred kaznijo, da poslušajo razlago.

LITERATURA

Film: <http://www.youtube.com/watch?v=Rzzbeb2qDQU> (Datum dostopa: 10. 1. 2010)

Karba, Pavla. (1996), Zgodovina v šoli drugače-metodični priročnik za učitelje. Ljubljana: DZS.

Posnetek himne: http://www.youtube.com/watch?v=xkZWSZ_t6EA (Datum dostopa 10. 1. 2010).

Razpotnik, J., Snoj, D. (2008), Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

Rose, C., Goll, L. (1993), Umetnost učenja. Ljubljana: Tangram.

Rozman, F., Melik, V., Repe, B. (1999), Zastave vihrajo. Ljubljana: Modrijan.

Sodobno pedagoško delo. (1976), Ljubljana: ZSRSZŠ, str 165.

Trojar, Štefan. (1993), Sodobni pogledi na pouk zgodovine. Ljubljana: DZS.

POVZETEK

Obravnava učne enote *Kraljevina SHS* bo trajala 45 minut, eno šolsko uro. Razdeljena bo na tri etape učnega procesa: pripravljanje ali uvajanje, obravnavanje nove učne snovi in urjenje/ponavljanje. V prav vsaki izmed njih se bomo odločili za drugačne učne metode; stalno je prisotna metoda, ki jo danes težko izpustimo iz učnega procesa; metoda dela z informacijsko komunikacijskimi sredstvi, potem je tu še metoda dela z materialnimi viri, ki učence še dodatno spodbudi k pozornosti, pa metoda dela s slikovnim gradivom, za domačo nalogo pa učenci dobijo v izdelavo miselni vzorec z naslovom *Dr. Anton Korošec*, za katerega bodo informacije črpali iz učbenika. Poudariti je treba pomembnost didaktičnih načel, saj so tudi te pomembne za ohranjanje koncentracije in pozornosti učenca. V učni uri jih bomo tako npr. povprašali po tem, katere današnje domače politike in politične stranke poznajo, ter tako navezali na (podobno) situacijo na političnem prizorišču časa Kraljevine SHS. Na koncu sledi ponovitev: skupaj z učenci izdelamo, s pomočjo učne tehnike brainstorminga, miselni vzorec, ki vsebuje grob povzetek celotne učne ure.

Aktivno vključevanje učencev v vnaprej dobro pripravljeno razlago, je ključ do dobro izvedene učne ure in posledično do dobrih rezultatov vseh udeležencev učnega procesa.

MAŠA PAVLIČ: »O IZOBRAŽEVANJU SI ZAPOMNIMO TRI POMEMBNE STVARI. PRVA JE MOTIVACIJA. DRUGA JE MOTIVACIJA. TRETJA JE MOTIVACIJA.«²⁵⁹ NA PRIMERU UČNE URE: KRALJEVINA JUGOSLAVIJA DO IZBRUHA 2. SVETOVNE VOJNE

UVOD

Motivacija je eden izmed pomembnih dejavnikov, ki vplivajo na kakovost učenja ter na kakovost doseženih rezultatov. Na motivacijo v razredu vplivajo številni dejavniki, kot so medosebni odnosi, delovno ozračje, obremenjenost učencev, učna diferenciacija idr. Gotovo pa ima največjo in najpomembnejšo vlogo pri motiviranju učencev učitelj. Od trenutka, ko učitelj vstopi v razred, pa do konca šolske ure, si mora učitelj prizadevati, da pritegne pozornost učencev in s tem povečuje kakovost učnega procesa.

Namen tega članka je na primeru učne ure zgodovine z naslovom Kraljevina Jugoslavija do izbruha 2. svetovne vojne, pokazati, na kakšen način lahko učitelj čim bolje motivira učence in zakaj je tako pomembno, da motivacija poteka celo učno uro.

TEORETIČNA IZHODIŠČA ZA ZASNOVO UČNE URE

»O motivaciji govorimo takrat, kadar so ustvarjeni pogoji, ki spodbujajo posameznikovo dejavnost in jo usmerjajo.«²⁶⁰ Po mnenju Marentič – Požarnikove poznamo dve vrsti motivacije, zunanjo²⁶¹ in notranjo,²⁶² ki pa se nenehno povezujeta in delujeta druga na drugo. Notranjo motivacijo povezuje s tremi različnimi dejavniki: radovednostjo in interesom, vrednotami in odnosom do prihodnosti. Glede na namen članka je najbolj pomembno izpostaviti dejavnik radovednosti in interesa. Učitelj naj bi za doseganje večje motiviranosti v razredu uporabljal moment presenečenja in različne problemske situacije ter posvečal veliko pozornost predvsem situacijskemu interesu. Pomembno je namreč, da zna učitelj ustvariti takšno situacijo, ki zbudi interes pri tistih učencih, ki ga prvotno niso imeli.²⁶³

Če se osredotočimo direktno na učno uro, je pomembno, da učitelj motivira od začetka do konca učne ure. Učitelj na učenčevo motivacijo vpliva z vso svojo osebnostjo. »Tako lahko

²⁵⁹ Terrel Bell (nekdanja ameriška ministrica za izobraževanje) V: Ivanec, S. (2004). Motiviranje učencev pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana, str. 20.

²⁶⁰ Švagan, M. (1998). Motivacija. Matematika v šoli, letnik 6, str. 159. V: Ivanec, S. (2004). Motiviranje učencev pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana, str. 20.

²⁶¹ »Pri zunanji motivaciji, nas sama aktivnost v resnici ne zanima, zanima nas samo to, kar nam bo aktivnost prinesla.« (Woolfolk, A. (2002). Pedagoška psihologija. Ljubljana: Educy, str. 320 V: Ivanec, S. (2004). Motiviranje učencev pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana, str. 30. Torej, če je učenec zunanje motiviran, pri pouku posluša in sodeluje ker meni, da bo tako npr. lažje dobil dobro oceno ali se izognil slabi. Ni pa nujno, da ga sama snov zanima in pritegne.

²⁶² Pri notranji motivaciji se »posameznik potrudi neodvisno od zunanjih dejavnikov, ki sledijo (nagrade, kazni) – razlog za akcijo je v človeku samem.« Berdajs, A. (1994 b). Notranja in zunanja motivacija v šoli. Didakta, letnik 3, št. 14–15, str. 19. V: Ivanec, S. (2004). Motiviranje učencev pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana, str. 33. Če želimo zbuditi zanimanje in interes za samo snov, moramo torej vplivati na učenčevo notranjo motivacijo.

²⁶³ Marentič – Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka, Ljubljana: DZS, str. 190–193. V: Ivanec, S. (2004). Motiviranje učencev pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana, str. 36–38.

oster glas, namršena obrazna mimika zatre vnemo učencev, saj ti za motivacijo potrebujejo motiviranega učitelja.«²⁶⁴

Učitelj naj torej v razred vstopi nasmejan in dobre volje. V uvodni fazi, ko učitelj napove učne cilje, naj bodo ti strukturirani kot sistem praktičnih nalog, ki so po možnosti čim bolj problemske in povezane z izkušnjo učencev, pravi Strmčnik.²⁶⁵

V uvodni fazi je nepogrešljiva tudi uvodna motivacija, saj »zagotavlja takojšnje učno angažiranje učencev, ki bi sicer, če sploh, nastopilo šele po krajšem ali daljšem obravnavanju učne vsebine.«²⁶⁶ Uvodno motivacijo dodatno okrepi presenečenje, torej nekaj kar učenci ne pričakujejo.²⁶⁷

Tudi pri obravnavi nove učne snovi je potrebno učence nenehno dodatno motivirati, saj lahko zaradi učne vsebine ali učnih postopkov, ki postajajo vse manj zanimivi, zaradi utrujenosti in padca koncentracije, motivacija pade in učenci ne sledijo več zbrano pouku. Zato je pomembno, da uporabljamo različne oblike in metode, ki aktivirajo učenca in tako preprečujejo, da bi njegova motivacija padla. Učence običajno motivirajo predvsem problemske, življenjske, aktualne in koristne teme in interpretacije. Učenci lažje ohranjajo koncentracijo, če znamo poudariti bistveno in če jim zastavljamo naloge in vprašanja primernih težavnosti.²⁶⁸

Za zaključno ponavljanje Strmčnik predlaga, da povemo kakšno zanimivost, ki jo namerno izpustimo pri razlagi, da na koncu ponovno pritegnemo njihovo pozornost.²⁶⁹

POTEK UČNE URE Kraljevina Jugoslavija do izbruha 2. svetovne vojne

Učno uro Kraljevina Jugoslavija do izbruha 2. svetovne vojne bomo izvedli v eni šolski uri. Učitelj bo za izvedbo potreboval tablo, kredo, računalnik, projektor, platno, Microsoft PowerPoint program in zvočnike za predvajanje glasbe.

Uvajanje

Učitelj nasmejan vstopi v razred in pozdravi učence. Napove, da bodo danes uro začeli nekoliko drugače in sicer namesto, da bi jim on direktno povedal, kaj bo tema sledeče ure, bodo to poskušali ugotoviti sami. Za uvodno motivacijo učitelj na platno projicira sliko grba Kraljevine Jugoslavije, nad katerim je pajek spletel svojo mrežo,²⁷⁰ v ozadju pa igra pesem Jugoslavijo.²⁷¹ Z različnimi vprašanji²⁷² učitelj poskuša učence pripeljati do pravih sklepanj. Če glasba in grb nista dovolj dober namig, jim pri zadnjem vprašanju učitelj poskuša pomagati še z geslom: »En kralj, ena država, en narod, en jezik.« Učitelj jih vpraša, če bi lahko z eno besedo povzeli, o čem bodo govorili in pričakuje odgovor: »O

²⁶⁴ Tomić, A. (2002). Spremljanje pouka. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 26. V: Ivanec, S. (2004). Motiviranje učencev pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana, str. 41.

²⁶⁵ Strmčnik, F. (2001). Didaktika. Osrednje teoretične teme. Ljubljana: Filozofska fakulteta. V: Ivanec, S. (2004). Motiviranje učencev pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana, str. 43.

²⁶⁶ Strmčnik, F. (2001). Didaktika. Osrednje teoretične teme. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 163. V: Ivanec, S. (2004). Motiviranje učencev pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana, str. 44.

²⁶⁷ Strmčnik, F. (2001). Didaktika. Osrednje teoretične teme. Ljubljana: Filozofska fakulteta. V: Ivanec, S. (2004). Motiviranje učencev pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana, str. 43.

²⁶⁸ Strmčnik, F. (2001). Didaktika. Osrednje teoretične teme. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 165 – 166. V: Ivanec, S. (2004). Motiviranje učencev pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana, str. 44.

²⁶⁹ Prav tam. V: Ivanec, S. (2004). Motiviranje učencev pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana, str. 45.

²⁷⁰ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 51.

²⁷¹ <http://www.youtube.com/watch?v=cxdLbSsqxkrc&feature=related> (datum dostopa: 11. 1. 2010)

²⁷² Kaj po vašem mnenju predstavlja slika?«, »Katere države so zastopane v grbu?«, »Kaj po vašem mnenju predstavlja pajek?

Jugoslaviji«. Če točnega odgovora ne dobi takoj, jih spomni na pesem, ki je igrala v ozadju. Po ugotovljeni temi, učitelj na tablo napiše točen naslov učne ure. Pred začetkom obravnave nove učne snovi, napove še učne cilje, za tekočo uro, ki so oblikovani v konkretni, oprijemljivi obliki in ki učencem povedo, kaj bodo po zaključeni uri zmožni napraviti, ne pa kaj se bodo učili, saj so tako bolj privlačni za učence.²⁷³ Začetno uvajanje se zaključi po 10 minutah.

Obravnava nove učne snovi

Učitelj obravnava nove učne snovi razdeli na tri učne poudarke, ki jih bo obdelal v 25 minutah. Začne s poudarkom Šestojanuarska diktatur«. Za uvod razloži razmere pred uvedbo šestojanuarske diktature. Učence še enkrat spomni na sliko iz uvodne motivacije in jim razloži, da je centralizem v takratni Kraljevini SHS povzročal velik odpor nesrbskih narodov, samovoljno poseganje kralja Aleksandra, pa naj bi ga še poglobilo. Na kratko opiše dogodek streljanja v parlamentu, kakšne posledice je imel in da je bil povod za uvedbo šestojanuarske diktature.²⁷⁴

Za nadaljnjo delo učitelj napove metodo dela s pisnim gradivom in sicer za delo v dvojicah. Učencem razdeli odlomke z naslovom Šestojanuarska ustava 1929.²⁷⁵ Naroči jim naj najprej vsak zase preberejo odlomek, nato pa v dvojicah odgovorijo na vprašanje na listu.²⁷⁶ Učenci imajo za nalogo časa 3 minute, med tem pa se učitelj sprehaja po razredu in nadzoruje delo ter opazuje ali morda kdo potrebuje pomoč. Po pretečenih 3 minutah pokliče nekaj učencev, da poročajo, kako so odgovorili.

Po poročanju učitelj na podlagi povedanega na kratko povzame osrednji cilj šestojanuarske diktature in razloži, na kakšen način je kralj to dosegel. Učenci si ob njegovi razlagi snov samostojno zapisujejo. Na koncu omeni še oktroirano ustavo, s katero naj bi Aleksander nekoliko omilil zahteve šestojanuarske diktature.²⁷⁷

V nadaljevanju učitelj naroči učencem, naj odprejo delovne zvezke,²⁷⁸ na strani 58 in rešijo nalogo d. Učitelj predvaja videoposnetek,²⁷⁹ učenci pa individualno odgovorijo na vprašanja v delovnem zvezku. Učitelj nato pokliče dva izmed učencev, da prebereta kaj sta odgovorila na vprašanja.²⁸⁰ Učitelj po potrebi popravi odgovore. Za dodatno motivacijo učencev, pokaže še sliko kralja Aleksandra²⁸¹ in sliko njegovega groba,²⁸² na katerem naj bi bile zapisane njegove zadnje besede.

²⁷³ Učenec: zna povedati vzroke in posledice šestojanuarske diktature; zna navesti datum uvedbe diktature; zna pojasniti namen oktroirane ustave; zna argumentirati centralistično in unitaristično naravnost diktature; zna opisati novo ureditev Kraljevine Jugoslavije; zna naštetih spremembe, ki jih je prineslo kraljevo namestništvo; zna povedati vzroke za nastanek hrvaške banovine in kako je to vplivalo na ostale nesrbske narode; zna naštetih vzroke za pristop k trojnemu paktu in kakšne posledice je imel pristop.

²⁷⁴ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 51.

²⁷⁵ Vode, A. (2004). Skriti spomin. Ljubljana: Nova revija, str. 26.

²⁷⁶ Kakšne so bile posledice uvedbe šestojanuarske diktature za nesrbske narode?

²⁷⁷ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 51.

²⁷⁸ Burkeljca, M. et al. (2005). Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 58.

²⁷⁹ Burkeljca, M. et al. (2005). Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, zgoščenka priložena delovnemu zvezku.

²⁸⁰ Učitelj pričakuje odgovor na prvo vprašanje: »Prikazuje atentat na jugoslovanskega kralja Aleksandra v Marseillu v Franciji.« Pričakovani odgovor na drugo vprašanje: »Atentat je izvedel makedonski nacionalist ob podpori hrvaških nacionalistov (ustašev).«

²⁸¹ https://grjmng.bl.u.livestore.com/y1m-NX7MJM7-4zelkw_tzfhwMf-H_JdW3-h6HnNrdL1UJIde8n4TYMJP6ZdLb7DWGyGmhB0HRt47PLXn2Pa-tP84voHO47BAT5QwuSoXr78oWJgpHehINOBS3ZnMMboUa_83_v-aPus15M/Kralj_aleksandar1.jpg (datum dostopa: 11. 1. 2010)

²⁸² <http://shrani.si/f/s/Wh/4iuPzEks/aleksander2.jpg> (datum dostopa: 11. 1. 2010)

Učitelj nadaljuje z drugim poudarkom.²⁸³ Pojasni, zakaj oblasti ni prevzel Aleksandrov sin ampak njegov bratranec, kaj pomeni beseda regent in kakšne so bile razmere po prihodu Pavla Karađorđevića na oblast. Razloži tudi kako je prišlo do nastanka hrvaške banovine in učence povpraša, kako menijo, da so se na to odzvali Slovenci.²⁸⁴ V kratkem razgovoru jim pojasni, kaj je zahtevala Slovenija, kaj bi jim uresničitev teh zahtev prinesla in zakaj se to ni uresničilo. Učenci si ob razlagi sproti samostojno zapisujejo.

Da bi si učenci lažje predstavljali takratno razdelitev, jim učitelj pokaže zemljevid banovin²⁸⁵ ter jim naroči, da za domačo nalogo rešijo nalogo b v delovnem zvezku na strani 57.²⁸⁶

V tretjem učnem poudarku učitelj pojasni, kakšne so bile razmere Kraljevine Jugoslavije tik pred izbruhom 2. svetovne vojne in kaj so bili vzroki, da je Jugoslavija pristopila k trojnemu paktu. Za popestritev učitelj pokaže karikaturu²⁸⁷ in učencem zastavlja različna vprašanja.²⁸⁸ V razgovoru skupaj pridejo do zaključka, kakšne so bile posledice pristopa k trojnemu paktu za ljudske množice in kako so številne demonstracije po državi izvale napad na Jugoslavijo, brez vojne napovedi, 6. aprila 1941 zjutraj.²⁸⁹ Po zaključenem razgovoru učitelj pokaže še nekaj slik, ki prikazujejo napad na Beograd²⁹⁰ in začetek 2. svetovne vojne za Jugoslavijo.²⁹¹

Zaključno ponavljanje

Za zaključno ponavljanje učitelj sestavi križanko,²⁹² za katero imajo učenci časa 7 minut, nato v treh minutah učitelj pokliče nekaj učencev, da povedo pravilne rešitve in jih po potrebi popravi.

Za konec jim učitelj naroči, naj za domačo nalogo, do naslednjič rešijo naloge c, č, a in b v delovnem zvezku, na strani 58.²⁹³

Zaželi jim lep dan in se poslovijo.

²⁸³ Naslov poudarka: »Kraljevo namestništvo kneza Pavla«

²⁸⁴ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 52.

²⁸⁵ http://www.harvardi.com/images/dravska_savska_banovina_1929_1931.jpg (datum dostopa: 11. 1. 2010)

²⁸⁶ Burkeljca, M. et al. (2005). Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 57.

²⁸⁷ http://www.mladina.si/mladina/200415/clanek/nar-kdo_je_kdaj--vanja_pirc/img/kdo2_display.jpg (datum dostopa: 11. 1. 2010)

²⁸⁸ Kaj lahko razberete na podlagi karikature?«, »Kakšne so bile razmere v Jugoslaviji, po pristopu k trojnemu paktu?

²⁸⁹ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 52.

²⁹⁰ http://direkt.si/uploads/articles/2008/04/08/72657_1.jpg (datum dostopa: 11. 1. 2010)

²⁹¹ http://images.google.si/imgres?imgurl=http://yumodelclub.tripod.com/history_of_yugoslav_aviation/slike/1941.jpg&imgrefurl=http://yumodelclub.tripod.com/history_of_yugoslav_aviation/history.htm&usq=__CdGT7zC4Gw8Q_TbW4WPFncOhkWA=&h=344&w=358&sz=22&hl=sl&start=4&um=1&tbnid=7cftmrNcAuCw4M:&tbnh=116&tbnw=121&prev=/images%3Fq%3D6.%2Bapril%2B1941%26hl%3Dsl%26sa%3DG%26um%3D1 (datum dostopa: 11. 1. 2010)

²⁹² Rešitve križanke: Aleksander, Radić, diktatura, kralj, Ljubljani, devet, savska, oktroirana, atentat, Pavel, Stojadinović, Mussolini, avgusta, Cvetković, Slovenci, Vladko, paktu, banovina, Hitler, Nemčija, udar. Glavno geslo križanke je Kraljevina Jugoslavija.

²⁹³ Burkeljca, M. et al. (2005). Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 58.

SKLEP

Na primeru učne enote Kraljevina Jugoslavija do izbruha 2. svetovne vojne sem poskušala pokazati, kako lahko pritegnemo učence in povečamo njihovo aktivnost tekom učne ure ter s tem dosežemo, da so bolj motivirani za delo in dosegajo posledično boljše učne rezultate. Učitelj torej na motivacijo ne sme pozabiti in si mora prizadevati, da jo ohranja na višku skozi celotno šolsko uro.

LITERATURA

- Ivanec, S. (2004). Motiviranje učencev pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana, str. 30.
- Burkeljca, M. et al. (2005). Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 57 – 58.
- Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 51 – 52.
- Vode, A. (2004). Skriti spomin. Ljubljana: Nova revija, str. 26.

Internetni viri:

- <http://www.youtube.com/watch?v=cxdLbSqxkrc&feature=related> (datum dostopa: 11. 1. 2010)
- https://grjmng.blu.livefilestore.com/y1m-NX7MJM7-4zelkw_tzfhwmf-H_JdW3-h6HnNrdL1UJIde8n4TYMJp6ZdLb7DWGyGmhB0HRt47PLXn2Pa-tP84voHO47BAT5QwuSoXr78oWJgpHehINObS3ZnMMboUa_83_v-aPus15M/Kralj_aleksandar1.jpg (datum dostopa: 11. 1. 2010)
- <http://shrani.si/f/s/Wh/4iuPzEks/aleksander2.jpg> (datum dostopa: 11. 1. 2010)
- http://www.hervardi.com/images/dravska_savska_banovina_1929_1931.jpg (datum dostopa: 11. 1. 2010)
- http://www.mladina.si/mladina/200415/clanek/nar-kdo_je_kdaj--vanja_pirc/img/kdo2_display.jpg (datum dostopa: 11. 1. 2010)
- http://direkt.si/uploads/articles/2008/04/08/72657_1.jpg (datum dostopa: 11. 1. 2010)
- http://images.google.si/imgres?imgurl=http://yumodelclub.tripod.com/history_of_yugoslav_aviation/slike/1941.jpg&imgrefurl=http://yumodelclub.tripod.com/history_of_yugoslav_aviation/history.htm&usq=CdGT7zC4Gw8Q_TbW4WPFncOhkWA=&h=344&w=358&sz=22&hl=sl&start=4&um=1&tbnid=7cftmrNcAuCw4M:&tbnh=116&tbnw=121&prev=/images%3Fq%3D6.%2Bapril%2B1941%26hl%3Dsl%26sa%3DG%26um%3D1 (datum dostopa: 11. 1. 2010)

POVZETEK

Namen članka je bil prikazati, kako je pomembno, da učitelj učence motivira od začetka do konca učne ure. V teoretični obliki to prikazuje v prvem delu članka. V drugem delu pa članek na podlagi učne ure: Kraljevina Jugoslavija do izbruha 2. svetovne vojne poskuša pokazati, kako naj bi to potekalo v praksi. V uvajanju učenci ugibajo temo ure, s pomočjo slikovnega ter glasbenega gradiva. Pri obravnavi nove snovi, je snov razdeljena na šestojanuarsko diktaturo, kraljevo namestništvo kneza Pavla ter pot v vojno. V prvem delu učitelj kot metodo uporabi delo s pisnim gradivom, delo z gibljivimi slikami in slikovno demonstracijo. Slednja prevladuje tudi v drugem in tretjem delu. Za zaključno ponavljanje učitelj sestavi križanko. Motivacija pri pouku je izredno pomembna, saj vpliva na aktivnost učencev in doseganje boljših učnih rezultatov.

JASMINA TOMŠE: METODA RAZGOVORA PRI POUKU ZGODOVINE NA PRIMERU UČNE URE: KAKO SO SLOVENCİ VODILI GOSPODARSTVO

1. UVOD

Pouk zgodovine prevečkrat poteka na tradicionalen način in sicer tako, da je vse delo v učiteljevih rokah in njegovi razlagi. Vendar pa kot pravi Tomaž Weber v svoji knjigi, čeprav je takšno delo ekonomično, sta samostojnost in aktivnost učencev pri tem zelo omejeni.²⁹⁴ Obstaja veliko načinov, da učence aktivno vključimo v pouk ter jih vzpodbudimo k razmišljanju in k sodelovanju. Ena takšnih možnosti je metoda razgovora. Namen tega članka je poudariti pomembnost te metode ter pokazati kako pozitivno vpliva na učence.

2. METODA RAZGOVORA PRI POUKU ZGODOVINE

2.1. TEORETIČNI DEL

»Razgovor je dialoška ali erotematska metoda (gr. Erotema – vprašanje) in poteka v obliki razgovora med subjekti, to je med učitelji in učenci samimi.«²⁹⁵ Učitelj postavlja vprašanja o učni snovi, »učenec pa odgovarja tako, da analizira, primerja, sklepa, povezuje, vrednoti in snov abstrahira.«²⁹⁶ Takšen razgovor o zgodovinskih dejstvih je zelo naraven in predvsem privlačen način obravnavanja nove snovi pri pouku zgodovine. Učenci pri razgovoru radi sodelujejo in tudi sami postavljajo vprašanja, podajajo svoja mnenja, misli in izkušnje o zgodovinskem gradivu.²⁹⁷ V razgovoru učitelj učence dopolnjuje in popravlja ter skupaj z njimi prihaja do novih sklepov. S pomočjo te metode lahko zgodovinsko gradivo dopolnimo, poglobimo in napravimo vzročno-posledične zveze.²⁹⁸ »Metoda razgovora je zelo primerna za navajanje učencev, da razmišljajo o politično ekonomskih in socialno kulturnih faktorjih, ki pogojujejo zgodovinska dogajanja. To jim bo omogočilo, da bodo po svoji sposobnosti in dojemljivosti pojasnjevali zgodovinska dejstva in pojave znanstveno in pravilno.«²⁹⁹

Pri metodi razgovora so izredno pomembna učiteljeva vprašanja. So pot ali vsaj zelo pomemben del te poti do znanja.³⁰⁰ Gledano z didaktičnega vidika so vprašanja ustrezna takrat, kadar so psihološko ustrezna (prilagojena znanju, sposobnostim, razvojni stopnji in individualnim značilnostim učencev), metodološko ustrezna (se skladajo z metodološkimi značilnostmi vsebine in temo razgovora), jezikovno pravilna (gledano z jezikovnega in strokovno-vsebinskega vidika pravilna in pravilno jezikovno oblikovana) in adekvatna odgovoru (vprašanje učenca usmerja k odgovoru).³⁰¹

Metoda razgovora je pri pouku zgodovine zelo priporočljiva, ker prideta do izraza aktivnost in samostojnost učencev. Na ta način pa je omogočen tudi razvoj njihove kritične presoje in ocenjevanja.³⁰² Učence je potrebno pripraviti do tega, da sodelujejo v razgovoru s svojimi lastnimi izkušnjami, mnenji, sklepi in spoznanji, bodisi iz katere od prejšnjih razlag

²⁹⁴ Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: DZS, str. 111.

²⁹⁵ Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 355.

²⁹⁶ Karba, P. (2000). Uvajanje nekaterih sodobnih metod poučevanja zgodovine v osnovni in srednji šoli. Magistrsko delo. Maribor: Univerza v Maribor, Pedagoška fakulteta, Oddelek za zgodovino, str. 31.

²⁹⁷ Demarin, J. (1964). Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS, str. 61.

²⁹⁸ Weber, T. (1981), str. 100.

²⁹⁹ Demarin, J. (1964), str. 62.

³⁰⁰ Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003), str. 356.

³⁰¹ Prav tam, str. 357.

³⁰² Weber, T. (1981), str. 101.

ali pa iz domačega branja, radijskih poročil, televizijskih oddaj itd., vendar v zvezi s snovjo, ki se obravnava.³⁰³ Pri metodi razgovora moramo vendarle biti pazljivi, da z njo ne pretiravamo. Od učencev ne smemo zahtevati, da si odgovore izmišljajo ali jih ugibajo, sklepajo na podlagi pomanjkljivih podatkov in neznanih dejstev. Razgovor se ne sme izjaloviti v prazne besede brez pozitivnih rezultatov. Če učitelj v učni praksi pretirava pri uporabi te metode, se lahko pojavi razkosanost in nepovezanost pri osvajanju zgodovinskega gradiva. Metodo razgovora se zato uporablja v primerni kombinaciji z ostalimi metodami.³⁰⁴

2.2. KONKRETNA IZVEDBA UČNE URE

2.2.1 UVAJANJE

Učna ura bo trajala eno šolsko uro (45 min). Na začetku učne ure učitelj izvede uvodno motivacijo. To stori s pomočjo učne tehnike rebus, ki jo pripravi že pred uro in jo pred razredom projicira na tablo. Ko učenci rešijo rebuse (kmetijstvo, obrt, trgovina, industrija), učitelj pokliče enega od njih, da na tablo zapiše vse štiri dobljene besede in ves razred vpraša, kaj bi lahko bila nadpomenka teh besed. Pričakovan odgovor je gospodarstvo. Učitelj za tem napove temo sledeče učne ure in poda še učne cilje, ki jih bodo učenci osvojili do konca ure.³⁰⁵ Učenci zapišejo naslov v svoje zvezke, učitelj pa na tablo. Odprejo učbenike.³⁰⁶

2.2.2. ETAPA OBRAVNAVANJA NOVE UČNE SNOVI

Učna snov je razdeljena na tri vsebinske poudarke. Prvi vsebinski poudarek ima naslov Zakaj je propadal slovenski kmet. Učitelj s pomočjo grafoskopa projicira na tablo zemljevid iz učbenika,³⁰⁷ ki prikazuje, kje v Sloveniji je prevladovalo kmetijstvo (poljedelstvo, gozdarstvo, ribištvo). Učence ob karti sprašuje, kateri deli so bili izrazito kmetijski, v katerih delih je bilo najmanj kmetijstva, kateri del je bil najbolj usmerjen v industrijo in zakaj so danes nekatera območja slabše razvita v primerjavi s takratnim obdobjem. Po razgovoru nadaljuje z razlago, da so bile zaradi velikega števila kmečkega prebivalstva slovenske kmetije majhne. Večina obdelovalne zemlje je bila namenjena živinoreji in le majhen del poljedelstvu. Donos je bil zelo nizek. Učencem postavi vprašanje, kateri bi lahko bili vzroki za tako nizek donos. Učenci sami razmišljajo in poskušajo ugotoviti te vzroke. Vzroki so tehnološko slabo opremljene kmetije, malo strojev in večinoma ročno obdelovanje zemlje. Nadalje razlaga, da so se morali kmetije zadolževati, če so hoteli preživeti. Zaradi gospodarske krize leta 1929 kmetije niso mogli več prodajati svojih izdelkov in posledično tudi niso bili več sposobni plačevati svojih dolgov. Začeli so prodajati kmetije. Nekateri so poiskali delo v mestih, nekateri pa so se izseljevali zlasti v ZDA.³⁰⁸ Drugi vsebinski poudarek se nanaša na industrijo. Učence povpraša, o tem katere so bile po njihovem mnenju najpomembnejše industrijske panoge na slovenskem prostoru. Če

³⁰³ Prav tam, str. 102

³⁰⁴ Demarin, J. (1964), str. 63.

³⁰⁵ Operativni učni cilji: Učenec zna: pojasniti kako so Slovenci vodili kmetijstvo, opisati kakšen je bil delež slovenskega prebivalstva v kmetijstvu, opisati značilnosti slovenskega kmetijstva, opisati težave kmetov zaradi gospodarske stiske, razložiti stanje slovenske industrije, naštetih najbolj pomembne industrijske panoge v Sloveniji, pojasniti težave razvoja gospodarstva zaradi tujega kapitala, opisati razmere v trgovini, naštetih najbolj pomembne turistične točke v Sloveniji, ovrednotiti pomen turizma za slovensko ozemlje in za Slovence.

³⁰⁶ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 53.

³⁰⁷ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008), str. 53.

³⁰⁸ Učna vsebina je iz: Razpotnik, J., Snoj, D. (2008), str. 53.

učenci ne predvidevajo prav, jim učitelj pomaga s podvprašanji in skupaj pridejo do ugotovitve, da so to bile lesna, kovinska, živilska in tekstilna industrija. Učence razdeli v dvojice in jim razdeli delovne liste, na katerih imajo zemljevid.³⁰⁹ Pove jim, naj na prazne črte napišejo imena največjih industrijskih središč in ugotovijo, katere slovenske pokrajine so bile industrijsko najbolj razvite. Časa imajo tri minute. Ko končajo, kliče učence (po enega iz vsake dvojice), da povedo kaj so ugotovili. Nadaljuje z razlago o industrijskih panogah. Pove, da sta na Gorenjskem in Koroškem prevladovali železarska in lesna industrija, na Štajerskem pa je prevladovala živilska industrija. Učence spodbudi k razmišljanju z vprašanjem, kakšni so razlogi za to in zakaj ravno te industrijske panoge prevladujejo na omenjenih področjih. Učitelj naprej razlaga o kapitalu, ki je bil večinoma v tujih rokah. Prevladoval je avstrijski, nemški, češki in francoski kapital. Tudi lastniki dveh najpomembnejših podjetij (Trboveljske premogokopne družbe in jeseniške železarne) so bili tujci. Učitelj s pomočjo grafoskopa prikaže sliko velesejma v Ljubljani³¹⁰ in ob tem pove, da je ta vsakoletni sejem od leta 1921 spodbujal razvoj trgovine. Slovenska trgovina je bila v času med obema vojnama dobro organizirana. Večina trgovina je bila v rokah zasebnikov. Učitelj vpraša učence, kaj to sploh pomeni in kako je s tem danes. K razlagi o trgovini še doda, da je gospodarska kriza 1929 tako prizadela trgovino na Slovenskem, da je v letih 1931-1937 propadla tretjina trgovin.³¹¹

Tretji vsebinski poudarek je posvečen turizmu. Učitelja zanima, kaj menijo učenci o turizmu po prvi svetovni vojni, ali je bil razvit in kje. Ko učenci podajo svoje odgovore, učitelj razloži, da je bil v tistem času razvit zdraviliški (Rogaška Slatina), morski (Portorož) ter zimski turizem (Kranjska Gora) in da je bilo takrat za turistične kraje razglašeni kar 70 slovenskih mest in vasi. Poudari, da je bil turizem za slovenske dežele zelo pomemben. Da spet spodbudi učence k lastnemu razmišljanju, jih vpraša, kakšen pozitiven pomen je imel turizem za slovensko ozemlje in ljudi (spodbujal je razvoj krajev, nudil možnosti za zaslužek in nova delovna mesta).³¹²

2.2.3. ETAPA PONAVLJANJA UČNE SNOVI

V etapi ponavljanja, kateri je namenjenih 10 minut, učenci ponovijo snov učne ure. Učitelj pripravi učne liste z vprašanji. Učencem razloži navodila - v 5 minutah odgovorijo na krajša vprašanja, ki so na listu,³¹³ zadnje daljše vprašanje pa jim dodeli za domačo nalogo, ki jo naredijo do naslednje ure zgodovine. Ko učenci rešijo vprašanja, jih učitelj preveri tako, da pokliče posameznega učenca, ki prebere vprašanje in pove odgovor. Učitelj dopolnjuje in popravlja napačne odgovore.

3. ZAKLJUČEK

Metodi razgovora pripada pomembno mesto pri obdelavi zgodovinskega gradiva. Lahko jo na različne načine uporabljamo v souporabi z drugimi metodami, v vsakem delu ali v vsaki vrsti učne ure, včasih v večjem, včasih v manjšem obsegu.³¹⁴ Metoda razgovora zelo pozitivno vpliva na učence in njihovo delo, saj jih aktivno vključuje v sam pouk, vzpodbuja

³⁰⁹ Dobnik, J., Mirjanič, A., Pačnik, H., Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 67.

³¹⁰ Slika v: Razpotnik, J., Snoj, D. (2008), str. 55.

³¹¹ Učna vsebina je iz: Razpotnik, J., Snoj, D. (2008), str. 55.

³¹² Prav tam.

³¹³ Vprašanja za ponovitev: Kakšen je bil delež slovenskega prebivalstva v kmetijstvu?, Kje je v Sloveniji prevladovalo kmetijstvo?, Kakšne so bile značilnosti slovenskega kmetijstva?, Naštej vzroke za nizek donos v kmetijstvu, Katere so bile najpomembnejše industrijske panoge v Sloveniji?, Opiši razvoj turizma v Sloveniji in ovrednoti njegov pomen za našo državo.

³¹⁴ Demarin, J. (1964), str. 61.

k razmišljanju, sodelovanju in pogloblja njihovo zgodovinsko znanje. Na ta način učenci razvijajo samostojnost in ustvarjalnost.

4. LITERATURA

1. Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
2. Demarin, J. (1964). Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS.
3. Dobnik, J., Mirjanič, A., Pačnik, H., Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus.
4. Karba, P. (2000). Uvajanje nekaterih sodobnih metod poučevanja zgodovine v osnovni in srednji šoli. Magistrsko delo. Maribor: Univerza v Maribor, Pedagoška fakulteta, Oddelek za zgodovino.
5. Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
6. Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: DZS.

POVZETEK

Učna metoda razgovora je pri pouku zgodovine ena najpomembnejših metod. Učence tako aktivno vključimo v samo delo pri pouku in s tem spodbujamo njihovo sodelovanje in razmišljanje. Razgovor je pomemben pri pojasnjevanju, presoji in posploševanju zgodovinskih dejstev. Primer, kako lahko vključimo metodo razgovora v učno uro zgodovine, je opisan v članku. Učence skozi vso uro aktivno vključujemo v delo z vprašanji in jih s tem vzpodbujamo, da sami razmišljajo o gospodarstvu Slovencev po prvi svetovni vojni. O kmetijstvu, industriji in turizmu podajamo zgodovinsko snov ob zemljevidih, slikah ... Ob vsem tem pa učencem postavljamo vprašanja in jih vodimo, da se na ta način sami spoznajo z nekaterimi zgodovinskimi dejstvi. Z razgovorom prispevamo k lažjemu osvajanju zgodovinskega mišljenja, znanstvenega pogleda na svet in k uresničevanju učno - vzgojnih ciljev pouka zgodovine.

SANDRA HRASTAR: ŽIVLJENJE IN USTVARJANJE SLOVENCEV MED OBEMA VOJNAMA

UVOD

Pri učencih lahko velikokrat slišimo pogovore, da je zgodovina dolgočasna, nezanimiva ter da so pri njej pomembne le letnice. Seveda se čez predmet ponavadi pritožujejo tisti učenci, ki imajo kakšno slabo oceno in se jim učenje zgodovine še dodatno upira. Eden izmed vzrokov za neinteres je lahko tudi učiteljeva razlaga, ki zaradi predolgega monologa učence ponavadi bolj pasivizira kot pa aktivira.

Pričujoči članek predstavlja 2 učni uri (90 minut) z naslovom Življenje in ustvarjanje Slovencev med obema vojnama. V skladu z učnim načrtom sta učni uri primerni za devetošolce osnovne šole. S pomočjo različnih učnih metod, oblik in motivacijskih tehnik bomo skušali doseči namen članka, in sicer učencem prikazati vsakdanje življenje slovenskega prebivalstva med leti 1918–1941, njihove dosežke v športu, umetnosti in kulturi. Ker učna snov vsebuje veliko novih informacij, bo v članku pogosto omenjena metoda razlage, s tem pa se tudi odpira glavni problem, in sicer kako lahko metodo razlage naredimo bolj atraktivno in zanimivo, tako da bodo učenci med obravnavo učne snovi radi prisluhnili učitelju.

KAKO UČINKOVITO RAZLOŽITI UČNO SNOV?

Učiteljevo poznavanje in uporaba različnih učnih metod, oblik in tehnik popestri pouk zgodovine in dodatno vključi učenca k sodelovanju.³¹⁵ Kljub temu pa je treba učno snov na neki točki razložiti, tako da učenci lažje razumejo, kaj predstavlja na primer umetniška slika iz časa ekspresionizma in kaj opisuje starejše besedilo.

Metoda razlage ima pomembno vlogo pri pouku zgodovine, saj lahko učencem pojasni nove pojme, pripoveduje zgodbe o ljudeh iz pretekle zgodovine ter opisuje, kako so potekale vojne.³¹⁶ Štefan Trojar pravi, da je z razlago mogoče "učencem učinkovito prikazati življenjske situacije ljudi v preteklosti, prav tako pa tudi predstaviti potek zgodovinskih procesov."³¹⁷ Metoda razlage pa včasih nosi tudi negativni prizvok, saj se je "v tradicionalni šoli uveljavila [...] v obliki pripovedi o političnem in vojaškem dogajanju"³¹⁸ in je bila zato "preveč osredotočena na podrobno nizanje zapletene poti dogajanja in na letnice."³¹⁹ Verjetno tudi iz tega izvira dejstvo, da mnogo učencev meni, da je zgodovinska razlaga suhoparna. Da bi se učitelji izognili navadam starejših predhodnikov, ki so se v razredu posluževali dolgih razlag v (tradicionalni) frontalni učni obliki in s tem "prikrajšali" učence za sodelovanje, je pomembno, da se učitelj prilagodi sodobnemu času. Trojar pravi: "Pri živem in problemskem pouku zgodovine naj bi bile razlage krajše, povezovale pa naj bi se tudi s slikami in odpirale pot raznim vrstam razgovorov."³²⁰ Tako je od učitelja odvisno, ali bo metodo razlage popestril še s slikovno in besedno demonstracijo, z metodo

³¹⁵ Učne metode, oblike in tehnike so dobro opisane v didaktičnem gradivu. Gl. Trškan, Danijela (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. 3. prenovljena izdaja (za študijsko leto 2008/09). Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 47–105.

³¹⁶ Povzeto po: Prav tam, str. 63.

³¹⁷ Trojar, Štefan (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. Zgodovina v šoli, III, št. 3, str. 32.

³¹⁸ Prav tam.

³¹⁹ Prav tam.

³²⁰ Trojar, Štefan (1994), str. 32.

razgovora in spodbudil komunikacijo v razredu. Vse to mu lahko uspe le, če se nenehno izobražuje, prebira stare pisne vire, uporablja preproste besede ter je, kot pravi Trojar, "sposoben hkrati prisluhniti svoji govornici in spremljati odzive učencev."³²¹ Predmet zgodovine tako tudi ne bo več dolgočasen, če bo učitelj kombiniral razlago še z aktualnimi primeri (npr. iz svojega življenja).

UČNI URI ZGODOVINE V 9. RAZREDU NA PRIMERU ŽIVLJENJE IN USTVARJANJE SLOVENCEV MED OBEMA VOJNAMA

1.) UVAJANJE (8 minut)

Učitelj vstopi v razred in pozdravi učence. Najprej preveri prisotnost in odsotnost učencev ter jim postavi nekaj ponovitvenih vprašanj prejšnje učne ure (Ali bi znali naštetih 3 pomembne narode, ki so živeli v kraljevini SHS?, Katera država je bila v kraljevini gospodarsko najbolj razvita?). V nadaljevanju si pripravi učne pripomočke (list z vprašanji, računalnik, projekcijsko platno) in motivira učence s kvizom. Postavi jim 5 vprašanj (npr. 5. vprašanje: Kako imenujemo obdobje med leti 1918–1941?) in jim pove, da bodo skupaj morali ugotoviti naslov učne enote. Nato jih še enkrat povpraša po odgovorih na vprašanja in na PPT–u se izpiše naslov učne ure Življenje in ustvarjanje Slovencev med obema vojnama.

Za uvodno ponavljanje in kviz porabi učitelj 6 minut, v 2 minutah pa učencem napove še učne cilje, npr. da se bodo v okviru dveh učnih ur naučili, kako so živeli različni sloji slovenskega prebivalstva med leti 1918–1941, znali bodo naštetih vsaj 3 imena takratnih športnikov, 3 poslopja, ki so bila zgrajena med obema vojnama itd.

2.) OBRAVNAVANJE NOVE SNOVI (20 minut + 17 minut + 20 minut)

Pri obravnavanju prve učne ure uporabijo učenci učbenik za 9. razred osnovne šole.³²² Učitelj poleg omenjenega učbenika črpa dodatne informacije še iz učbenika Koraki v času.³²³ Celotna učna snov bo razdeljena na tri podnaslove in vsebinske poudarke. Prvi in drugi podnaslov obravnavata prvo učno uro, medtem ko v drugi učni uri pride v ospredje tretji podnaslov in didaktična etapa zaključnega ponavljanja.

Pri prvem podnaslovu Položaj kmetov, delavcev in meščanov uporabi učitelj metodo slikovne demonstracije (PPT), metodo dela s slikovnim gradivom, metodo razgovora in skupinsko učno obliko. Razred razdeli v 3 skupine, ki nato prejmejo list A4 format z navodili in vprašanji. 1. skupina mora prebrati odlomek iz učbenika (str. 56), ki govori o kmetih ter odgovoriti na vprašanja, ki se nanašajo na besedilo. Podobno storijo tudi člani 2. (odlomek o delavcih) in 3. skupine (odlomek o meščanih). Učenci imajo na voljo 8 minut časa. Vodje skupine morajo, vsaka v 2 minutah, na glas prebrati vprašanja in odgovore. Učitelj na PPT–u pokaže graf.³²⁴ Na graf, ki prikazuje delež kmetov, delavcev in meščanov postavi vprašanja (Katerega prebivalstva je bilo največ/najmanj?, Koga je gospodarska kriza najbolj prizadela?). Prvi podnaslov traja 20 minut.

³²¹ Prav tam, str. 36.

³²² Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus., str. 56–57.

³²³ Dolenc, E., Gabrič, A. (et al.) (2003). Koraki v času–20. stoletje. Zgodovina za 8. razred osemletke in 9. razred devetletke. Ljubljana: DZS, d. d., str. 64–65.

³²⁴ Spletna stran: http://www.svarog.si/zgodovina/4/index.php?page_id=8128 (Dostop: 30. 12. 2009).

Drugi podnaslov je Slovenci in šport. Učitelj uporabi frontalno učno obliko, metodo razlage in razgovora, metodo dela z informacijsko–komunikacijsko tehnologijo (youtube) in slikovno demonstracijo. Učence vpraša, s katerim športom se najraje ukvarjajo in na PPT–u prikaže slike športnih zvrsti, s katerimi so se ukvarjali meščani med obema vojnoma.³²⁵ Nato začne s pripovedovanjem, kjer omeni športni društvi Sokol in Orel, telovadca Leona Štuklja (slika na PPT–u), njegovo življenje³²⁶, Bloudkovo skakalnico v Planici (slika Planice na PPT–u) in rekordne dosežke³²⁷, plavalni klub Ilirija³²⁸ ter šahista Milana Vidmarja.³²⁹ Za razlago porabi učitelj 10 minut, saj učencem prikaže veliko slikovnega gradiva, vmes pa sproži tudi metodo razgovora (Ali ste kdaj že osvojili kakšno medaljo?, Kateri znani slovenski športniki danes tekmujejo v smučarskih skokih, na bradlji, drogu, v plavanju?), ki traja 5 minut. Učno uro učitelj sklene s pesmijo Planica Planica.³³⁰

Tretji podnaslov je Kultura in umetnost. Učitelj uporabi enake metode kot pri drugem podnaslovu, razen metode dela z IKT. Na PPT–u pokaže učencem sliko Ite Rine,³³¹ ki je zaslovela s filmom Erotikon³³² in opiše njeno življenje.³³³ Pouk se nadaljuje s prikazom slik stavb, ki so takrat nastale (Univerza v Ljubljani, NUK ...).³³⁴ Učitelj vpraša učence, če kdo izmed njih pozna na sliki vsaj 3 stavbe. Razloži jim, da se je v 30. letih veliko gradilo, poudari pomen univerze za slovensko prebivalstvo, naredi primerjavo študentov nekoč in danes,³³⁵ razloži pomen slovenščine kot učnega jezika, Plečnika v slovenski arhitekturi, omeni predstavnike slovenske književnosti (Otona Župančiča), slikarje in glasbenike. Zadnji del se izvede v 20 minutah.

3.) URJENJE IN ZAKLJUČNO PONAVLJANJE (25 minut)

Učitelj nameni zaključnemu ponavljanju 25 minut. Učenci dobijo učno–delovni list z vprašanji s kratkimi odgovori (Kdo je zastopal interes kmetov?), alternativne izbire (Ali drži, da so v športu sodelovali le moški?) itd. Na hrbtni strani lista rešujejo nalogo povezovanja (Povežite trditve v levem stolpcu s trditvami v desnem. Primer: Oton Župančič, Prežihov Voranc in Alojz Gradnik so bili ... predstavniki slovenske književnosti med leti 1918–1941). Pri zadnji nalogi pa morajo na kratko opisati vsakdanjik kmeta/delavca/meščana. Skupaj z učiteljem preverijo rešitve.

³²⁵ Spletne strani: <http://www.plavalniklub-ilirija.si/zgodovina-kluba.php> (slika plavalcev), <http://www.gore-ljudje.net/novosti/43076/> (slika planincev), <http://www.nk-koper.com/zgodovina.htm> (slika nogometašev) (Dostop: 5. 1. 2010).

³²⁶ Spletne strani: <http://www.dolmuzej.com/media/leon11.jpg> in <http://www.novomesto.si/si/novomesto/obcina/osebnosti/stukelj/> (Dostop: 4. 1. 2010).

³²⁷ Spletne strani: http://sl.wikipedia.org/wiki/Bloudkova_velikanka in <http://www.delo.si/clanek/o272558> (Dostop: 6. 1. 2010).

³²⁸ Spletna stran: <http://www.plavalniklub-ilirija.si/zgodovina-kluba.php> (Dostop: 2. 1. 2010).

³²⁹ Spletna stran: http://sl.wikipedia.org/wiki/Milan_Vidmar (Dostop: 4. 1. 2010).

³³⁰ Spletna stran: <http://www.youtube.com/watch?v=22FaHWFChpQ> (Dostop: 4. 1. 2010).

³³¹ Spletna stran: www.kinoteka.si/.../knjige/x250_Ita_Rina.jpg (Dostop: 4. 1. 2010).

³³² Razpotnik, J., Snoj, D. (2008), str. 58.

³³³ Spletna stran: http://sl.wikipedia.org/wiki/Ida_Kravanja (Dostop: 4. 1. 2010)

³³⁴ Spletne strani: http://www.uni-lj.si/portal/modules/freetextbox/imageview.aspx?path=/files/ULJ/userfiles/ulj/o_univerzi_v_lj/uni_arhiv/LJ62%20copy.jpg (slika ljubljanske univerze) in http://en.wikipedia.org/wiki/File:Nat_library_slovenia.JPG (NUK) (Dostop: 3. 1. 2010).

³³⁵ Spletna stran: http://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/univerza_v_stevilkah.aspx (Dostop: 4. 1. 2010).

SKLEP

Pričujoči članek Življenje in ustvarjanje Slovencev med obema vojnoma je prikazal metodo razlage v kombinaciji z različnimi metodami, oblikami in motivacijskimi tehnikami. Treba je poudariti, da je v članku izbrana le ena od številnih idej, kako lahko učitelj izpelje zanimivo učno uro. Ker smo si ljudje različni, bi verjetno marsikateri učitelj drugače izpeljal zgoraj opisano učno uro in uporabil druge metode. Kljub temu, je najbolj pomembno, da učitelj predstavi učencem zgodovinske dogodke tako, da si jih bodo znali predstavljati in jih poskušali razumeti.

LITERATURA in SPLETNI VIRI

- 1.) Dolenc, E., Gabrič, A. (et al.) (2003). Koraki v času–20. stoletje. Zgodovina za 8. razred osemletke in 9. razred devetletke. Ljubljana: DZS, d. d.
- 2.) Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
- 3.) Trojar, Štefan (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. Zgodovina v šoli, III. št. 3, str. 32-37.
- 4.) Trškan, Danijela (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. 3. prenovljena izdaja (za študijsko leto 2008/09). Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.
- 5.) Spletne strani:
http://www.svarog.si/zgodovina/4/index.php?page_id=8128 (Dostop: 30. 12. 2009)
<http://www.dolmuzej.com/media/leon11.jpg> in
<http://www.novomesto.si/si/novomesto/obcina/osebnosti/stukelj/> (Dostop: 4. 1. 2010)
http://sl.wikipedia.org/wiki/Bloudkova_velikanka (Dostop: 4. 1. 2010)
<http://www.plavalniklub-ilirija.si/zgodovina-kluba.php> (slika plavalcev) (Dostop: 2. 1. 2010)
<http://www.gore-ljudje.net/novosti/43076/> (slika planincev) (Dostop: 5. 1. 2010)
<http://www.nk-koper.com/zgodovina.htm> (slika nogometašev) (Dostop: 5. 1. 2010).
http://sl.wikipedia.org/wiki/Milan_Vidmar (Dostop: 4. 1. 2010)
<http://www.youtube.com/watch?v=22FaHWFChpQ> (Dostop: 4. 1. 2010)
www.kinoteka.si/.../knjige/x250_Ita_Rina.jpg (Dostop: 4. 1. 2010)
http://sl.wikipedia.org/wiki/Ida_Kravanja (Dostop: 4. 1. 2010)
http://www.uni-lj.si/portal/modules/freetextbox/imageview.aspx?path=/files/ULJ/userfiles/ulj/o_univerzi_v_lj/uni_arhiv/LJ62%20copy.jpg (Dostop: 3. 1. 2010)
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Nat_library_slovenia.JPG (Dostop: 3. 1. 2010)
http://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/univerza_v_stevilkah.aspx (Dostop: 4. 1. 2010)

POVZETEK

V članku je bila izpostavljena metoda razlage, s katero lahko učitelji hitreje izpeljejo učno snov. Kljub temu sama metoda razlage vpliva na učence bolj pasivno kot pa aktivno. Da bi se učitelji izognili dolgim razlagam, morajo poiskati ustrezno rešitev. V članku smo ugotovili, da lahko metodo razlago kombiniramo še z metodo razgovora in s slikovno demonstracijo. Omenjene metode smo uporabili v učni uri Življenje in ustvarjanje Slovencev med obema vojnoma, kjer smo učno snov razdelili na 2 učni uri s podnaslovi (Položaj kmetov, delavcev in meščanov; Slovenci in šport; Umetnost in kultura) in s poudarki na posledicah gospodarske krize, omembi športnikov, stavb ... Članek predstavlja le eno izmed idej, kako lahko učitelj izvede učno uro. Le-to bi nekateri učitelji izvedli drugače, pa vendar je na koncu pomembno, da vsi učenci

MATEJA JERMAN: NETRADICIONALNA FRONTALNA UČNA OBLIKA POUKA NA PRIMERU ZAČETKA DRUGE SVETOVNE VOJNE

UVOD

V preteklosti je bila najpogostejša oblika poučevanja frontalna z razlago. Učenci so bili pasivni prejemniki znanja. Danes vemo, da tako poučevanje ni primerno, saj hitro izgubimo pozornost učencev, posledično pa je tudi količina zapomnjene snovi manjša. Zato danes v učni proces skušamo čim bolj vplesti tudi učence.

Namen članka je, da ugotovimo na kakšen način lahko učence bolj vključimo v sam pouk, kljub temu, da se obravnava neka nova snov, pri kateri učenci nimajo veliko predznanja. Z netradicionalno frontalno učno bomo predstavili, na kakšen način se lahko obravnava učna ura o začetkih druge svetovne vojne.

1. NETRADICIONALNA FRONTALNA UČNA OBLIKA

V šoli didaktiki ločijo dve vrsti frontalnega dela. Poznamo klasično frontalno učno obliko, pri kateri prevladuje predavanje oz. razlaga, vendar pa ta oblika onemogoča razvijanje učnih spretnosti. Učenci namreč niso motivirani za delo, poleg tega pa je količina zapomnjene snovi majhna.³³⁶

Zato je bolj primerna neklasična frontalna oblika pouka. Učitelj pouk organizira tako, da pri frontalnem delu uporablja različne učne metode, na primer metodo razlage, razgovora, demonstrativno metodo idr.³³⁷

Etape, ki so značilne za netradicionalni frontalni pouk, so uvodna motivacija, usvajanje, utrjevanje ter ponavljanje učne snovi. Motivacija poteka v obliki razgovora, pri usvajanju pa uporabimo metodo razlage, razgovora, demonstracije oz. metodo dela z učbenikom in zemljevidi. Utrjevanje poteka ob sprotni tabelski sliki, ponavljanje pa lahko izvedemo v ustni obliki oz. v krajši pisni obliki.³³⁸

Z metodo razlage učencem učinkovito prikažemo življenjske situacije ljudi v preteklosti ter predstavimo potek zgodovinskih procesov.³³⁹ Metoda je ekonomična glede časa, omogoči tudi sistematično in pregledno obravnavo snovi. Primerna je, ko se obravnava nova snov, problem pa je, ker hitro pripelje do pasivnosti učencev.³⁴⁰ Zato je potrebno uporabiti tudi druge metode.

Razgovor vodi učitelj tako, da z vprašanji spodbuja učence k večji aktivnosti. Tako učitelj spodbuja razvoj kritičnega presojanja in ocenjevanja dogodkov.³⁴¹ Pogoji pa je določeno predznanje učencev, komunikacijske sposobnosti ter klima v razredu.³⁴²

Zelo učinkovita je tudi metoda demonstracije, pri kateri mora učitelj obvezno opozoriti učence, na kaj morajo biti pozorni. Učenci s to metodo tudi zaposlijo več čutov.³⁴³

Zapis učne snovi v obliki miselnega vzorca je primeren, saj imajo učenci zapisane ključne besede, ki jih morajo poznati. Prihranimo tudi čas, tak zapis snovi pa spodbuja tudi učinkovitejše učenje ter večjo ustvarjalnost.³⁴⁴

³³⁶ Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: zgodovina v šoli, letnik VIII, št. 1., str. 50.

³³⁷ Prav tam, str. 50.

³³⁸ Prav tam, str. 51.

³³⁹ Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloge kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32.

³⁴⁰ Tomič, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 88.

³⁴¹ Weber, T. (1981). Teorija in praksa zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS, str. 98.

³⁴² Tomič, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 92.

³⁴³ Prav tam, str. 98.

2. UČNA URA: ZAČETKI DRUGE SVETOVNE VOJNE

2.1. UČITELJEVA PRIPRAVA NA UČNO URO

Da je učna ura na osnovi netradicionalne frontalne učne oblike lahko kakovostno izvedena, se mora učitelj temeljito pripraviti. Pripraviti mora učinkovito uvodno motivacijo, s katero bo navdušil učence. Že prej mora vedeti kateri del snovi bo razložil z razgovorom in kakšna vprašanja bo postavil, da bodo učenci sodelovali pri razgovoru. Ker je uporabljen tudi posnetek iz interneta, mora izbrati primeren video. Učno temo razdeli na tri vsebinske poudarke. Že vnaprej mora pripraviti tudi križanko za ponovitev.

2.2. POTEK UČNE URE

Po pozdravu in zapisu v dnevnik učitelj učencem pove, da bodo začeli z obravnavanjem nove snovi, učenci pa bodo morali sami ugotoviti kakšna je vsebina učne ure. Učitelj učencem za uvodno motivacijo prikaže slike treh voditeljev, ki so bili v preteklosti zelo pomembni. Na prvi sliki prikaže Hitlerja,³⁴⁵ na drugi Stalina³⁴⁶ ter tretji Churchilla.³⁴⁷ Vpraša jih, v katero obdobje zgodovine bi umestili te državne voditelje. Skupaj ugotovijo, da bodo obravnavali drugo svetovno vojno. Pove jim, da bo zapis snovi potekal v obliki miselnega vzorca na tabli. Učencem pove, da si morajo sproti zapisovati vse, kar bo napisal na tablo. Predviden čas je 5 minut.

Pripravljenost posameznih držav na vojno

Prvi tematski sklop je zasnovan na frontalni učni obliki z razlago, v kombinaciji z razgovorom. Učitelj učencem pove, da so konec 30. let potekale priprave na vojno. Najbolj sta se pripravljali Nemčija in Japonska. Prva svetovna vojna se je začela z napadom Nemčije na Poljsko 1. septembra 1939.³⁴⁸ Učitelj učence vpraša: Ali mislite, da se je Poljska dolgo upirala napadu Nemčije, če upoštevate velikost Nemčije, število vojakov in motoriziranost Nemčije? Učenci sami ugotovijo, da je Nemčija večja država, imela je več vojakov, na vojno se je pripravila prej, zato je imela več tankov, letal in orožja. Učitelj nato z metodo razlage razloži, da sta vojno 3. septembra Nemčiji napovedali Francija in Velika Britanija. Maja 1940 je Nemčija začela napad na Francijo. Razloži, da je Nemčija prodirala preko Nizozemske in Belgije, Francija pa je kapitulirala 22. junija 1940. Učitelj pove, da je Velika Britanija, da bi rešila zavezniške vojake, poslala v pristanišče Dunkerque vse svoje razpoložljive ladje. Omeni tudi, da je Nemčija okupirala severni del Italije.³⁴⁹ Predviden čas je 10 minut.

Bliskovita vojna

V drugem tematskem sklopu učitelj z metodo z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo učencem približa pojem bliskovita vojna. Na Youtubu pokaže posnetek napada Nemčije na Nizozemsko, Belgijo in Francijo.³⁵⁰ Pred tem učence opozori, da morajo biti pozorni na to kako hitro je napad potekal in kakšna je bila motorizacija vojske. Odlomek nato analizirajo z metodo razlage. Skupaj ugotovijo, da je taktika uspešna, ker je napad hiter, najprej

³⁴⁴ Buzan, T. (2004). Delaj z glavo. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 12.

³⁴⁵ <http://www.electricscotland.com/thomson/images/20.19%20AdolfHitler.jpg>, citirano 29. 12. 2009.

³⁴⁶ <http://shadowwar.files.wordpress.com/2009/05/stalin.jpg>, citirano 29. 12. 2009.

³⁴⁷ <http://johnstodderinexile.files.wordpress.com/2007/07/churchill-photo.jpg>, citirano 29. 12. 2009.

□ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 62.

³⁴⁹ Prav tam, str. 62.

³⁵⁰ Invasion of France, Belgium and Holland (2009). Youtube. URL: <http://www.youtube.com/watch?v=ABv9lrGT5qs&feature=related> (29. 12. 2009).

napadejo letala, nato tanki ter motorizirana pehota.³⁵¹ Dolžina odlomka je 4 minute, analiza traja 6 minut.

Zmaga Velike Britanije za Anglijo

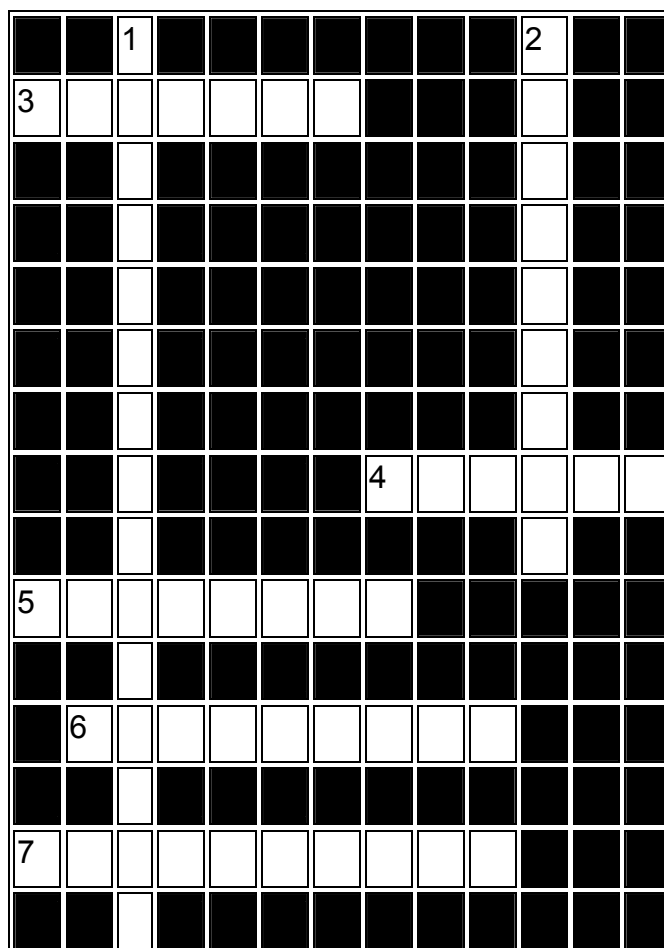
Z metodo razlage učitelj učencem pove, da je Hitler leta 1940 želel zasesti tudi Veliko Britanijo. Najprej je predvidel uničenje britanskih zračnih sil, sledilo pa bi izkrcaje vojakov na britanski obali. Toda Hitlerjev načrt se ni uresničil, k temu pa so pripomogli britanski piloti, ki so strli napad Nemčije.³⁵²

Pri metodi dela s pisnim gradivom en učenec prebere odlomek iz učbenika na strani 63.³⁵³ Skupaj na podlagi odlomka z metodo razgovora ugotovimo, kakšen učinek so imele Churchillove besede na Britance. Predviden čas je 10 minut.

Ponavljjanje je izvedeno s pomočjo učne tehnike križanka, ki je na delovnih listih, ki jih razdeli učitelj. Učenci imajo 4 minute, da sami odgovorijo na vprašanja. Zadnjo minuto odgovore skupaj pregledamo.

Križanka: ZAČETKI DRUGE SVETOVNE VOJNE

Navodila: V polja vpiši pravi odgovor na zastavljeno vprašanje.

³⁵¹ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 63.

³⁵² Prav tam, str. 63.

³⁵³ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus.

Vodoravno

3. Koga je 1. septembra 1939 napadla Nemčija?
4. Kdo je bil leta 1939 voditelj Nemčije?
5. Katera država je poleg Velike Britanije 3. septembra 1939 napovedala vojno Nemčiji?
6. Kako se je imenoval Hitlerjev načrt za uničenje britanskih zračnih sil?
7. Kam so se po zmagi Nemčije umaknile britanske zavezniške sile?

Navpično

1. Kako se je imenovala nova vojaška taktika, ki jo je uporabila Nemčija?
2. Kdo je bil leta 1939 pomemben britanski državnik?

ZAKLJUČEK

Učiteljeva učna ura mora biti že vnaprej skrbno načrtovana. Pomembno je, da učence zna vključiti v učni proces. To lahko stori tudi ko se obravnava nova snov. Primerna je netradicionalna frontalna učna oblika, ker uporablja različne učne metode, od razlage, razgovora, dela z zgodovinskimi teksti ter delo z videoposnetki. Ta vključi tudi otrokove ostale čute, kar pa je pri poučevanju zelo pomembno.

LITERATURA

- Buzan, T. (2004). Delaj z glavo. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Invasion od France, Belgium and Holland (2009). Youtube. URL: <http://www.youtube.com/watch?v=ABv9lrGT5qs&feature=related> (citirano 29. 12. 2009).
- Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
- Slika Churchilla: <http://johnstodderinexile.files.wordpress.com/2007/07/churchill-photo.jpg> (citirano: 29. 12. 2009).
- Slika Hitlerja: <http://www.electricscotland.com/thomson/images/20.19%20AdolfHitler.jpg> (citirano 29. 12. 2009).
- Slika Stalina: <http://shadowwar.files.wordpress.com/2009/05/stalin.jpg> (citirano: 29. 12. 2009).
- Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center Filozofske fakultete za pedagoško izobraževanje.
- Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32–37.
- Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VIII. Št. 1, str. 50–57.
- Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana, DZS.

POVZETEK

Včasih je v šolah prevladovala frontalna učna oblika z metodo razlage. Učenci so bili pasivni prejemniki znanja, vendar tako se hitro izgubi njihova pozornost. Zato je primeren način netradicionalna frontalna učna oblika, ker uporabimo različne učne metode. Tak način podajanja snovi je primeren tudi, ko obravnavamo začetke druge svetovne vojne. Kljub temu, da je snov nova, in nimajo velikega predznanja, se jih da vključiti v učni proces. Poleg razlage, je primerna tudi metoda razgovora, ki jo uporabimo med usvajanjem učne snovi in pri ponavljanju. Metoda dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo se uporabi, ko učitelj predvaja posnetek napada Nemčije. Učenci sami ugotovijo značilnosti bliskovite vojne. Pri uporabi različnih učnih metod so vključeni vsi čuti, kar pripomore tudi k povečani količini zapomnjene snovi.

JERNEJ KALUŽA: PROBLEMATIKA VZGOJNIH CILJEV NA PRIMERU UČNE URE Z NASLOVOM – ZAKAJ SO LJUDJE SODELOVALI Z OKUPATORJI

Uvod

V članku bomo poizkušali analizirati problematiko vzgajanja med učnim procesom, na primeru obravnavanja tematike iz obdobja druge svetovne vojne pri predmetu zgodovina v 9. razredu osnovne šole.

Različna zgodovinska obdobja imajo različen vzgojni potencial in zaradi kompleksnosti in pogostosti težkih moralnih odločitev s strani nekaterih ljudi v drugi svetovni vojni je obravnava tega obdobja zagotovo ena izmed vzgojno najbolj potencialnih pri zgodovini. Na primeru poteka učne ure v kateri se obravnava pojav kolaboracije na Slovenskem – Domobranstva, bom poizkušal postaviti jasen in obenem neproblematičen vzgojni cilj.

Na prvi pogled morda ta cilj izgleda preveč pretenzionzen in neizpolnljiv. Morda se sprašujete, kako lahko nekdo, ki ne zna postaviti ustreznega cilja niti lastnemu članku, postavi ustrezen vzgojni cilj, pri obravnavi zgodovinsko, moralno in tudi politično tako občutljive tematike kot je domobranstvo na Slovenskem. Poizkušali bomo pokazati, da so naši dvomi odveč in da je obenem lahko ta vzgojni cilj tudi nepristranski in politično neproblematičen.

Teoretska problematika vzgojnih ciljev

Cilj je končno stanje, h kateremu težimo.³⁵⁴ Brezciljnega pouka, ki bi bil samemu sebi namen, si ne moremo zamisliti. Kvečjemu bi lahko rekli, da se na takšen način učimo v vsakodnevni življenjskih situacijah, v pogovoru s prijatelji ipd. Cilje pouka delimo na vzgojne, izobraževalne in funkcionalne.³⁵⁵ V didaktiki se pristaja na tezo, da so cilji pouka enotni in neločljivi,³⁵⁶ čeprav je lahko znotraj učne enote poseben poudarek na eni vrsti ciljev.

Možen ugovor bi bil, da postavljanje učnih ciljev ni v domeni učitelja in bilo so časi, ko je temu res bilo tako. Eden izmed najbolj učinkovitih ideoloških aparatov države je ravno šola in v preteklosti se je izkazalo, da bolj kot je oblast totalitarna, bolj ozko so določeni cilji pouka.³⁵⁷ Tudi današnji demokratični politični sistem ima težnjo po obvladovanju pouka, vendar poizkuša pri tem posamezniku vseeno pustiti odprto polje svobodne izbire, kar je protislovno in problematično, a za naš namen niti ne tako bistveno. Napačna pa je tudi izbira nasprotne skrajnosti, kjer bi vsak učitelj glede na lasten svetovni nazor in izkušnje vzgajal učence. Če ti dve skrajnosti ponazorimo na našem primeru obravnave domobranstva, potem bi se v primeru, da bi bili vzgojni cilji popolnoma v domeni države, to gibanje obravnavalo bolj ali manj naklonjeno glede na usmerjenost trenutne vlade, če pa bi vzgojne cilje določal učitelj, bi naklonjenost obravnave bila odvisna od njegovih lastnih izkušenj, vzgoje ter okolja v katerem je odraščal.

Vzgojni in izobraževalni cilji so v praksi neločljivi. Zaradi tega klasična delitev, da naj bi se pedagogika ukvarjala z vzgojo, didaktika pa z izobraževanjem ne zdrži, prav tako pa ni mogoče vzgoje prepustiti državi, učnim načrtom in pravilnikom, izobraževanje pa učitelju.³⁵⁸ Po vseh teh spoznanjih lahko rečemo, da je »naloga pedagoške in didaktične

³⁵⁴ Damjan Štefanc, 2004, Vaje iz didaktike, vsebinske teze, dostopno na internetni strani: http://www.stefanc.net/docs/ucni_cilji.pdf (14. januar 2010).

³⁵⁵ Prav tam.

³⁵⁶ Prav tam.

³⁵⁷ Althusser, Luis: Izbrani spisi, Ljubljana, 2000.

³⁵⁸ Strmčnik, Franc: Didaktika, osnovne teoretične teme, Ljubljana, 2001, str. 203.

teorije vzgojno-izobraževalno učno delo čim bolj teoretično predvidevati, razkrivati in osmišljevati, da bi bilo zavarovano pred večjimi zmotami in improvizacijami, da bi bila zagotovljena potrebna uspešnost.«³⁵⁹

V zvezi z vzgojnimi cilji pa se nam poraja še en problem, ki je za razliko od ostalih bolj kot z naravo učiteljevega dela povezan z naravo zgodovinarjevega dela. Vprašanje je, kako gresta skupaj načelo zgodovinarjeve objektivnosti in načelo vzgojnosti pouka. Ali ni vsako vrednotenje, pozitiven ali negativen odnos do določenih dejanj, povezano s pozicioniranjem na eni izmed nasprotujočih si strani (domobrancev ali partizanov), že prekršenje načela objektivnosti, ter korektnega in natančnega poročanja o tem, kar se je zares zgodilo?

Učna ura na temo – Zakaj so ljudje sodelovali z okupatorji: primer domobranstva

V uvodu učne ure zavrtimo dva kratka video posnetka,³⁶⁰ ki prikazujeta dve politični osebnosti, ki imata diametralno nasprotno mnenje pri vrednotenju domobranstva. Po ogledu imamo z učenci kratek uvodni frontalni razgovor, v katerem jim razložimo, kako pomembna je delitev na domobrance in partizane, ... in kako je ta delitev še dandanes konstitutivna za pozicioniranje slovenskih političnih strank. S tem učencem pokažemo, da polpretekla zgodovina ni nekaj končanega, temveč nekaj, kar je ključnega pomena tudi za razumevanje današnjega časa, kar jih bo motiviralo za nadaljnje delo.

Nato začnemo z obravnavo nove učne snovi. Kombiniramo učiteljevo razlago in individualno delo z učbenikom³⁶¹ in poizkušamo na kratko (za bolj podrobno obdelavo bi potrebovali preveč časa) obdelati celotno tematiko domobranstva, od začetkov do povojnih pobojev (obravnavi le teh se ponavadi v šolah izogibajo,³⁶² po našem mnenju povsem nepotrebno).

Nadaljujemo s frontarno učno obliko in kombinacijo metode razlage in razgovora. Učitelj poizkuša učencem snov še bolj približati z aktualizacijo. Sodelovanje z okupatorjem v drugi svetovni vojni primerjamo s situacijo v razredu. Kaj bi storili, če bi v zadnjem razredu osnovne šole dobili sadističnega in diktatorskega učitelja, s katerim pa bi se dalo shajati, če se mu podredi? Ali bi se mu poizkušali upreti ali bi potrpeali? Kaj bi bilo za njih boljše? Ali bi v primeru pasivnosti bili pošteni do ostalih razredov, ki bodo njegovo obnašanje morali trpeti dlje časa od njih? Kaj se zgodi, če se nihče ne upre in vsi mislijo, da bo učitelja spametoval nekdo drug? (proti učitelju nihče ne naredi nič). Ta vprašanja primerjamo s tistimi iz zgodovine: Ali bi bilo na Slovenskem manj žrtev v vojni, če ne bi bilo osvobodilnega boja? Ali bi bila nacistična Nemčija kljub temu poražena? Kaj bi bilo, če bi v vseh državah čakali na pomoč od zunaj? Ob tej razpravi učencem učitelj razloži naravo Domobranske prisege okupatorju (na podlagi teksta te izjave). Z aktualizacijo in poenostavitvijo poizkušamo učence motivirati in vzbuditi njihova čustva, ki so lahko učitelju v veliko pomoč, saj učence motivirajo za delo, obenem pa so lahko tudi nevarna, saj lahko učitelj zaradi neujemanja vrednotnih stališč z učenci pri njih izgubi zaupanje in avtoriteto.

³⁵⁹ Prav tam.

³⁶⁰ Izjava Antona Drobniča o domobranski prisegi na <http://www.youtube.com/watch?v=X6el-iSgD2U> in pogovor o sežiganju arhivov ob osamosvojitvi na <http://www.youtube.com/watch?v=Knbfow4nfDo> (14. januar 2010).

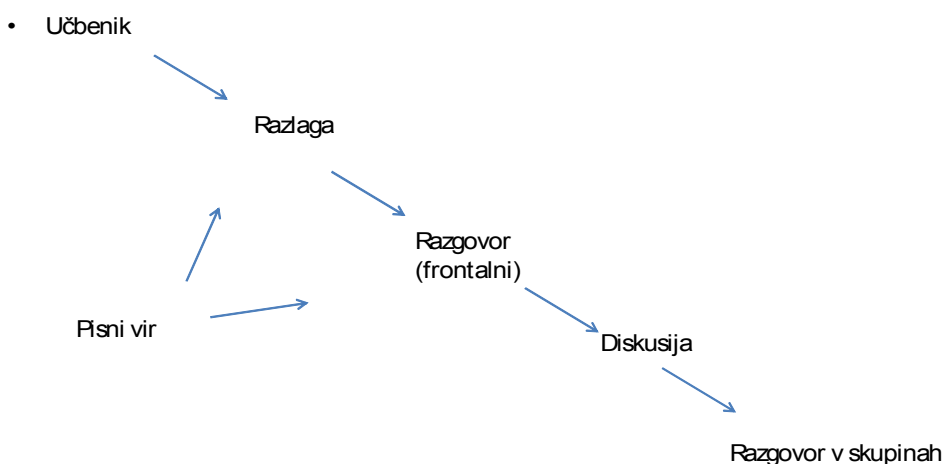
³⁶¹ Razpotnik J., Snoj D.: Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. Razred osnovne šole, Ljubljana, 2008, str. 66.

³⁶² Simptomatično je, da v nekaterih učbenikih (tudi za srednjo šolo) povojni poboji pri temi domobranstvo sploh niso omenjeni. Glej primer - Repe, Božo: Naša doba, Oris zgodovine za gimnazije, Ljubljana, 1997, str. 204, kjer se poglavje konča s stavkom: "V taboriščih na Vetrinjskem polju so se – v pričakovanju spopada med britansko vojsko in JA – preuredili, v enote pa so novačili tudi begunce. Računali so, da se bodo z britanskimi enotami vrnili in prevzeli oblast, dejansko pa so jih ti iz Koroške (ne pa – razen nekaj izjem – tudi iz Furlanije) pod pretvezo, da jih peljejo v Italijo, vrnili kot ujetnike."

Nadaljujemo z metodo diskusije. Učencem dopustimo, da sami izrazijo svoje mnenje, obenem pa jih usmerjamo na ključne pojme, ki tvorijo ideološko jedro spora med domobranstvom in partizanstvom ter osvobodilnim bojem – nasprotja med cerkvijo in marksizmom, med meščansko politiko stare Jugoslavije in težnjami komunistične partije, med bogatimi in revnejšimi kmeti, med liberalno demokracijo in komunističnim sistemom ... Učitelj mora biti obenem pozoren, da narava diskusije ne postane preveč čustvena, nasilna in nespoštljiva. Če diskusija poteka brez večjih težav in čustvenih izbruhov, lahko učitelj učno uro zaključi s skupinskim delom, v nasprotnem primeru pa je bolje, da to točko preskoči. V skupine da učence, ki so že med diskusijo pokazali nasprotna stališča in list s ključnimi vprašanji, na katera poizkušajo učenci odgovoriti in potem o tem poročati pred celim razredom.

Poizkušajmo shematično prikazati potek učne ure:

Domobranstvo

Iz sheme je razvidno, da po diagonalni iz začetne aktivnosti učitelja prehajamo na vse večjo aktivnost učenca. Z načeli aktualizacije in razvojne bližine ter učenjem spoštljivega diskutiranja in poslušanja mnenje drugih, poizkušamo učenca motivirati v tolikšni meri, da postane učitelj skoraj nepotreben.

Zaključek

Verjetno se sprašujete, kje naj bi bil v tej učni uri vsebovan kakšen vzgojni cilj. Ali ne izgleda celo, da smo se skozi celotno uro moralnim vprašanjem izogibali? Trik je v tem, da je glavni vzgojni cilj to, da se učenci naučijo spoštljivega debatiranja in argumentiranja ter poslušanja, upoštevanja in ne diskreditacije mnenj drugih. Glavni vzgojni potencial imajo prav didaktične metode razgovora in diskusije, kar je presenetljivo, saj si običajno predstavljamo, da je učna metoda forma, ki nima z vzgojno vsebino nobene veze. Če je vzgojni cilj formuliran tako, potem so razrešene tudi vse teoretične dileme glede vzgojnih ciljev, ki smo jih navedli v uvodu:

1. Formiranje učnih ciljev je lahko v domeni učitelja, ne da bi bili le ti v nasprotju s stališči višjih državnih inštanc.³⁶³

³⁶³ Če pogledamo vzgojne cilje postavljene na ravni šole (glej primer vzgojnih ciljev osnovne šole Videm, dostopno na <http://www2.arnes.si/~ovidemptujmb/videm10/vzgojni.pdf>, 14. januar 2010), vidimo da le ti bolj

2. Vzgoja in izobraževanje nista ločljiva, saj potekata hkratno in simultano.
3. Zaradi vzgojnega potenciala metode se mora z vzgojnimi cilji poleg pedagogike ukvarjati tudi didaktika.
4. Načelo zgodovinske objektivnosti kljub vzgajanju ni okrnjeno.

Lahko bi tudi ugovarjali, da je takšno vsiljevanje neopredeljenosti enako ideološko pogojevanje učiteljevega dela, kot bi bilo priporočilo, da se moralno povzdigne katero izmed nasprotujočih si strani. A temu ni tako, saj lahko učitelj poda tudi lastno vrednotenje, pomembno je le, da ga nekako postavi v oklepaj ter loči od ciljev učne ure in učencem jasno pove, da gre za njegovo osebno mnenje, ki ni nujno pravilno in je pogojeno glede na njegovo lastno vzgojo, izkušnje in vrednote. Tudi učitelj je (samo) človek.

Literatura:

Althusser, Luis: Izbrani spisi, Ljubljana, 2000.

Razpotnik J, Snoj D: Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. Razred osnovne šole, Ljubljana, 2008.

Repe, Božo: Naša doba, Oris zgodovine za gimnazije, Ljubljana, 1997.

Strmčnik, Franc: Didaktika, osnovne teoretične teme, Ljubljana 2001.

Internetni viri:

Izjava Antona Drobniča o domobranski prisegi na <http://www.youtube.com/watch?v=X6el-iSgD2U> (14. januar 2010).

Pogovor o sežiganju arhivov ob osamosvojitvi na <http://www.youtube.com/watch?v=Knbfow4nfDo> (14. januar 2010).

Vzgojni cilji osnovne šole Videm, na: <http://www2.arnes.si/~ovidemptujmb/videm10/vzgojni.pdf> (14. januar 2010).

Damjan Štefanc, 2004, Vaje iz didaktike, vsebinske teze, dostopno na internetni strani: http://www.stefanc.net/docs/ucni_cilji.pdf (14. januar 2010).

Povzetek

V članku poizkušam predstaviti pomen in težavnost izpolnitve vzgojnih ciljev pouka pri predmetu zgodovina v devetem razredu osnovne šole. Vprašanje izpolnitve vzgojnih ciljev predstavlja za učitelja zgodovine velik problem in tudi izziv, ki postane pri obravnavi časovno bližjih snovi, zaradi čustvene navezanosti še večji. Prav ta čustven odnos učencev do, na primer druge svetovne vojne (holokavst, poveljni poboji, nacizem, ...), je tisti, ki je učitelju lahko v pomoč, lahko pa mu povzroča tudi velike težave. V članku sem poizkušal na primeru učne ure, ki obravnava pojav domobranstva, z uporabo metod razgovora, skupinskega dela in diskusije najti poti, da učitelj učence preko perečih tem motivira za učenje in obenem tudi čim bolje vzgaja. Poskusil sem oblikovati najbolj primeren vzgojni cilj, ki naj bi ga učitelj dosegel v učni uri ravno s pomočjo diskusije.

URŠA LUŽAR: UPORABA VIDEA PRI POUKU ZGODOVINE NA PRIMERU UČNE URE Z NASLOVOM KAKO JE VOJNA POSTALA SVETOVNA

1. UVOD

Tehnični razvoj, ki ga doživljamo na vseh področjih človekove dejavnosti, se kaže tudi pri pedagoškem delu. Uvajanje dela z informacijsko – komunikacijsko tehnologijo je v zadnjih letih zajelo vsa področja izobraževanja. Pri pouku zgodovine je video posnetek malokrat uporabljen, ali pa učitelji učencem predvajajo cel film. Ključno je torej skrbno načrtovanje. Namen članka je predstaviti pomen uporabe videa pri pouku zgodovine, njegove prednosti in dva načina vključitve video posnetka v učno uro z naslovom Kako je vojna postala svetovna.

2. METODA DELA Z INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJO TEHNOLOGIJO

Didaktiki ločijo dve vrsti frontalnega dela v šoli. Klasično, oz. tradicionalno, kjer prevladuje metoda razlage, ter netradicionalno, ki omogoča učencu razvijanje številnih učnih spretnosti. Pri neklasičnem frontalnem pouku učitelj organizira pouk tako, da uporablja pri delu različne metode, ki prispevajo k večji aktivnosti in ustvarjalnosti učencev (Trškan, 1999, str. 50).

Vse kaže, da se računalniku pri pouku zgodovine ne bo moč upreti in to iz dveh razlogov. Prvi je ta, da je vedno več navdušencev, ki raziskujejo, brskajo in ustvarjajo s pomočjo računalnika, drugi pa je ta, da moramo v korak s časom. Ljudje se pri učenju in spoznavanju delijo na slušne in vizualne tipe. Še tako dober opis ali tekst nekemu ne zadostuje. Učenci dandanes gledajo več filmov, televizija in računalnik pogosto nadomeščata knjigo (Zuljan, 2003, str. 66).

V prispevku z naslovom Informacijska tehnologija pri pouku zgodovine avtorica Jelka Razpotnik uporablja izraz informacijska tehnologija za različne medije, ki se jih prikazuje s pomočjo računalnika – video, zvok, besedilo, animacije. Učitelji informacijsko tehnologijo vključujejo v pouk zgodovine predvsem kot frontalno demonstracijo učencem s pomočjo računalniškega projektorja (Razpotnik, 2001, str. 106).

Med najbolj pomembna in nazorna učila danes prištevamo avdiovizualna sredstva. Če so ta pravilno izbrana in uporabljena, lahko prispevajo k večji kvaliteti učnega procesa, spodbudijo ustvarjalnost in aktivnost učencev in razbremenijo učitelje (Brinovec, 1995, str. 10).

Videoposnetki imajo pomembno vlogo pri predstavitvah in seznanjanju učencev s temami, ki jih ne moremo spoznati neposredno. Vendar pa gledanje videoposnetkov ni najbolj učinkovita metoda učenja, razen če ni zares skrbno načrtovana in uspešno vključena v učni program (Brown et al., 2001, str. 85).

Še vedno pa obstaja mnogo ovir, ki preprečujejo uveljavitev informacijske tehnologije pri pouku zgodovine. Neustrezna opremljenost učilnic za zgodovino in neusposobljenost učiteljev. Uporaba informacijske tehnologije pri pouku pa zahteva tudi čas, kar pa je v situaciji, ko učitelji želijo predelati čimveč tem iz učnega načrta, lahko problem (Razpotnik, 2001, str. 110). Problem je lahko tudi nezadostna usposobljenost učiteljev za uporabo učnih pripomočkov (Brinovec, 1995, str. 11).

3. UČNA URA: KAKO JE VOJNA POSTALA SVETOVNA

UČITELJEVA PRIPRAVA NA UČNO URO

Obnavljanje učne snovi učitelj izvede v eni učni uri (90 minut).

Učitelj potrebuje učilnico s tablo, računalnik in projektor, zemljevid sveta in delovne liste.

UVAJANJE

Po uvodnem pozdravu učitelj začne z uvodno motivacijo in učencem razdeli delovne liste, na katerih imajo križanko s vprašanji. Vprašanja se nanašajo na snov prejšnjih ur, odgovore pa vpisujejo v polja v križanki. Učenci rešujejo individualno. Geslo križanke sestavijo iz črk v potemnjenih poljih in tako dobijo naslov učne ure: Kako je vojna postala svetovna. Naslov si učenci napišejo tudi v zvezke.

1. Sodelovanje z okupatorjem	
2. Nasprotniki sil osi	
3. Nemško cesarstvo	
4. Vdor vojaških sil ene države v drugo	
5. Hrvaški nacionalisti	
6. Voditelj jugoslovanskega odporniškega gibanja	
7. Vojaška zasedba ozemlja	
Kako je vojna postala	

Učitelj nato z učno metodo razlage poudari operativne učne cilje, ki jih bodo učenci ob koncu učne ure dosegli. Spoznali bodo, da so boji potekali v Severni Afriki, vzroke in posledice vstopa ZDA v vojno ter o bojevanju na Tihem in Atlantskem oceanu. Pove, da bo tekom ure zapisoval glavne poudarke na tablo, učenci si morajo tako zapisovati v zvezke.

USVAJANJE NOVE UČNE SNOVI

Učitelj na tablo napiše naslov prvega vsebinskega poudarka Bojevanje v Afriki in učencem pove, da si bodo pogledali dokumentarni film o drugi svetovni vojni, ki prikazuje dogajanje v Severni Afriki (Zbirka 2. svetovna vojna, 2005). Med ali po ogledu filma bodo morali odgovoriti na vprašanja, ki se nahajajo pod križanko, zato jim da malo časa, da si vprašanja preberejo.

1. Katerega leta so Italijani napadli Egipt?
2. Kdo se je Italijanom v Egiptu postavil v bran?
3. Kdo je bil poveljnik afriškega korpusa?
a) Wavell
b) Rommel
c) Hitler
d) Churchill
4. Kakšen vzdevek je dobil Erwin Rommel zaradi njegovih sposobnosti?
5. Koliko časa trajajo uspehi Rommllove vojske?

Ko si učenci preberejo vprašanja, učitelj uporabi metodo dela z gibljivimi slikami in predvaja izsek iz dokumentarnega filma iz druge svetovne vojne, ki prikazuje bojevanje v Afriki in nemškega generala Erwina Rommla.

Z metodo razgovora preverijo odgovore na vprašanja o filmu, potem pa z metodo razlage učitelj pove, da so odgovori na vprašanja glavni poudarki o bojevanju v Afriki. Zato naj list doma nalepijo v zvezke. Dopolni še, da se je bojevanje v Afriki imenovalo tudi Puščavska vojna, da so se Britanci bojevali s pomočjo domačih čet, nasprotniki pa so bili Italijani in Nemci, katere je vodil Erwin Rommel. Učitelj piše na tablo.³⁶⁴

Učitelj na tablo napiše naslov drugega vsebinskega poudarka V vojno vstopijo ZDA in pove, da so ZDA že od začetka sodelovale v vojni. Potem uporabi metodo razgovora in učence povpraša, komu menijo, da so pomagale. Učitelj počaka na odgovor in jih spodbuja k pravilnemu odgovoru.

Z metodo razlage učitelj pove, da so nemške podmornice napadale ameriške bojne ladje ter da so ZDA že desetletja tekmovali z Japonsko za vpliv na Daljnem Vzhodu. Ključne besede napiše na tablo.³⁶⁵

Učitelj zopet uporabi metodo dela z gibljivimi slikami in predvaja kratek posnetek iz filma (Pearl Harbor, 2008). Učence vpraša, če so prepoznali za kateri film gre, kje se dogaja, kdo napada, kdo je bil napaden, ... Z metodo razgovora skupaj ugotovijo, da so si ogledali japonski napad na ameriško vojaško oporišče Pearl Harbor na Havajih 7. 12. 1941. Učitelj piše na tablo.³⁶⁶

Učitelj z metodo razlage pove, da je bil to povod, da je ZDA že naslednji dan vstopila v vojno in napovedala Japonski vojno. Nato so se Japonski napadi vrstili na Tihem oceanu in v jugozahodni Aziji do sredine leta 1942. Na zasedenih ozemljih so širili geslo »Azijo Azijcem« in bili do zajetih nasprotnikovih vojakov in domačih civilistov precej kruti. Poudarke zapiše na tablo.³⁶⁷

Učitelj nato uporabi metodo dela s pisnim gradivom. Po en učenec prebere en razlog za japonski uspeh iz učbenika na strani 69 (Razpotnik, Snoj, 2008). Učenci se tako urijo v glasnem branju pred razredom. Učitelj na tablo pod razloge za japonski uspeh zapiše stran, kjer si jih bodo učenci lahko ponovno prebrali. Slabosti pa naglas poudari učitelj in zapiše na tablo.³⁶⁸

Pri tretjem vsebinskem poudarku Bitke za Atlantik učitelj pove, da je bil Atlantik za zaveznike zelo pomembno območje. Pokaže jim zemljevid sveta (Zemljevid Sveta)³⁶⁹ in ob njem razloži, da med Veliko Britanijo, ZDA in Kanado potekale pomembne poti.

Učitelj na tablo nariše razpredelnico za Nemčijo in Veliko Britanijo ter vanjo ob razlagi vpisuje prednosti in slabosti obeh mornaric. Ob omenjenih besedah torpedo in konvoj pokliče vsakič po enega učenca, da prebere razlago teh besed na strani 69 v učbeniku (Razpotnik, Snoj, 2008).

PONAVLJANJE

Za ponovitev učitelj pokliče tri učence k zemljevidu sveta in vsak pokaže eno območje sveta, na katerega se je vojna razširila.

³⁶⁴ Bojevanje v Afriki se je imenovalo tudi Puščavska vojna. V njej so sodelovale naslednje države: Italija in Nemčija (njihov poveljnik: Erwin Rommel) proti Veliki Britaniji in domačim afriškim četam.

³⁶⁵ V vojno vstopijo ZDA: ZDA pomagajo zaveznikom; nemške podmornice napadajo ameriške ladje; ZDA tekmuje z Japonsko.

³⁶⁶ Japonski napad na Pearl Harbor, 7. 12. 1941 – povod za vstop v vojno.

³⁶⁷ Japonska napada na Tihem oceanu in v JV Aziji do leta 1942.

³⁶⁸ Vzroki za japonski uspeh + slabosti – str. 69. v učbeniku.

³⁶⁹ <http://zemljevid.e-informacije.com/zemljevid-sveta.php> (citirano 10. 1. 2010)

Na koncu učitelj izvede še vajo vstajanja ob pravilnih trditvah. Učitelj navede po dve trditvi za vsak vsebinski sklop. Ob vsaki pravilni trditvi učenci vstanejo, ob vsaki nepravilni pa obsedijo na svojih stoli.

ZAKLJUČEK

Metoda dela z gibljivimi slikami predstavlja učinkovito dopolnilo frontalni obliki pouka. Učence motivira tekom učne ure in tudi za samostojno gledanje različnih vrst filmov, iz katerih se lahko naučijo zgodovinsko vsebino. Učencem s sodobnim načinom poučevanja tudi približamo predmet zgodovine in mu ga naredimo zanimivejšega.

LITERATURA

- Brown S., Earlam C., Race P., 2001. 500 nasvetov za učitelje. Priročnik za učitelje. Ljubljana: Educy d.o.o.
- Pearl Harbor, film (2008). Ljubljana: CON. Režiser: Michael Bay. DVD.
- Razpotnik, J., Snoj, D., 2008. Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, 173 str.
- Razpotnik J., 2001. Informacijska tehnologija pri pouku zgodovine. Pedagoška obzorja, Letnik 16, št.2, str. 104-111.
- Trškan D., 1999. Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli, Letnik VIII., št. 1, str. 50-57.
- Zbirka 2. svetovna vojna, disc.2 (2005). Kranj: Mediafilm. DVD.
- Zemljevid Sveta. <http://zemljevid.e-informacije.com/zemljevid-sveta.php> (citirano 10. 1. 2010).
- Zuljan A., 2003. CD-ROM S sliko v zgodovino. Slikovna pomoč pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli. Letnik XII., št. 3-4, str. 66-68.

POVZETEK

Za obravnavo vsebin o tem, kako se je druga svetovna vojna razširila na druge kontinente je v članku poudarjena metoda dela z gibljivimi slikami. Enkrat je uporabljen izsek iz dokumentarnega filma o 2. svetovni vojni, ki prikazuje bojevanje v Afriki. Le ta učitelju razbremeni delo, saj služi namesto razlage. Iz njega učenci zvedo o bojih v Egiptu, o generalu Rommlu in koliko časa so trajali uspehi njegove vojske. Drugi izsek pa je iz filma Pearl Harbor, ki prikaže japonski napad. Služi za predstavitev teme, ki je učenci ne morejo spoznati neposredno. Oba posnetka učence motivirata za nadaljnje delo. Pomembno pri metodi dela z gibljivimi slikami je skrbno načrtovanje in smiselna vključenost videoposnetka v učni program.

ANDREJ MARTINEK: UČNA URA - KAKŠNA JE BILA TOTALNA VOJNA

UVOD

Poznavanje teme totalna vojna je izredno pomembno. Totalne vojna poleg vojske v boje vključuje tudi civilno prebivalstvo. Zato je zelo pomembno, da učencem prikažemo, da vojna ne pomeni nič dobrega. Pri tem si mora učitelj pomagat z metodami, ki mu omogočajo, da predstavi vojno, kolikor se da nazorno in realno. Tako, da učenci dobijo podobo in občutek tega, kaj se v resnici dogaja.

V članku je predstavljena učna ura na tematiko kakšna je bila totalna vojno. Ta učna ura spada po učnem načrtu v deveti razred osnovne šole. Namen tega članka pa je predstaviti metodo demonstracije, ki je ena od metod, s katero učitelj skuša na nazoren in za učence zanimiv način predstaviti učno uro.

UČNE METODE PRI UČNI URI: KAKŠNA JE BILA TOTALNA VOJNA

Učitelj podaja znanje učencem na določen način, ki ga imenujemo učne metode. Prve učne metode so se pojavile z organizacijo pouka.

»Ko se učenci pri pouku učijo tako, da opazujejo predmete in pojave, pravimo, da uporabljajo metodo demonstracije. Učiteljeva dejavnost pri rabi te metode je demonstriranje učenčeva pa opazovanje.«³⁷⁰ Cilj demonstracije je, da učenci objekte in procese opazujejo in da pri opazovanju zaznajo to, kar je bistveno pri objektu ali pri procesu. »Ponoviti velja, da se izogibamo kanzanju zaradi kanzanja. Namen demonstracije ni, da učenci marsikaj vidijo, otipajo, vonjajo, ali okušajo, ampak da se intelektualno aktivirajo, da jim zagotovimo čutno izkušnjo, da bodo lahko z miselno obdelavo prišli do bistva spoznavne stvarnosti. Rečemo lahko, da je funkcija demonstriranja miselna aktivizacija učencev.«³⁷¹

Če želimo definirati pojem učna metoda, naletimo na vrsto različnih definicij, toda pri večini didaktikov zasledimo skupno misel. »Da so učne metode najučinkovitejše poti, po katerih se realizirajo materialno – izobraževalna, funkcionalno – izobraževalna in vzgojna naloga pouka.«³⁷²

Pri obravnavanju učne ure Kakšna je bila totalna vojna so uporabljene učne metode razlage, razgovora, slikovne demonstracije (slike na PowerPoint predstavitvi), metoda dela z zvočnimi posnetki (zvoč radijske propagande), metoda dela z gibljivimi slikami (posnetek koncentracijskega taborišča) in besedne demonstracije (odlomek iz učbenika).³⁷³

UČNA URA: KAKŠNA JE BILA TOTALNA VOJNA

Učitelj vstopi v razred in pozdravi učence. Nato za motivacijo pokaže slike (PowerPoint) vojakov, beguncev, prestrašenih civilistov.³⁷⁴ Učence vpraša: O čem se bomo danes pogovarjali? Katere vrste vojn poznate? Vse naštete predloge zapiše na tablo. Nato pa učence vpraša: Katero vojno bomo spoznali danes? Po prejetem pravilnem odgovoru,

³⁷⁰ Tomič, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofke fakultete, str. 98.

³⁷¹ Prav tam.

³⁷² Andoljšek, I. (1976). Osnove didaktike. Ljubljana: Dopisna delavska univerza Univerzum v Ljubljani, str. 70.

³⁷³ Seznam metod je vzet iz: Trškan, D. 2008. Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in veje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, str. 26.

³⁷⁴ http://img.rtvsllo.si/upload/Svet/liberija2_show.jpg, (12. 1. 2010).

obkroži izmed vseh naštetih vojn, napis totalna vojna. Uvodna del z motivacijo traja okoli 6 minut.

Obravnavanje nove učne snovi poteka s pomočjo učbenika, PowerPoint predstavitve, zvočnega zapisa in video zapisa, ter traja okoli 35 minut.

Prvo poglavje, ki ga učitelj obravnava, se imenuje Kako je vojna prizadela civiliste? Učitelj pove, da je to vojna, v kateri se izbrišejo črte med fronto in zaledjem, da se v tem času uvaja vojno gospodarstvo, kar pomeni, da je vso gospodarstvo podrejeno vojnim potrebam. Pojavi se racionalizacija živil, kar pomeni, da je omejena količina živil, ki so naprodaj. Učitelj pove, da se je v tem času pojavila tudi cenzura ali drugače rečeno nadzor nad informacijami in da je pomembno vlogo v tem času odigral radio, preko katerega se je širila propaganda. Učitelj vpraša: Kakšen je namen propagande? Učitelj pove, da so s propagando hoteli predvsem ljudi spodbuditi k varčevanju s hrano ali gorivom, jih opozoriti na prisluškovanje vohunov. Učitelj spusti zvočni posnetek nemške propagande v času druge svetovne vojne.³⁷⁵ Učitelj pove, da so tudi filmi in plakati bili pomembna propaganda in učencem pokaže propagandni plakat v učbeniku (Razpotnik, Snoj, 2008, str. 70). Učitelj učence razdeli v skupine, vsaki skupini da list A3 formata in jim odredi 10 minut časa, da naredijo propagandni plakat. Nato vsaka skupina plakat na hitro pred tablo predstavi ostalim sošolcem. Nato sledi kratek zapis učne snovi v zvezke.³⁷⁶

Drugo poglavje, ki ga učitelj obravnava, se imenuje Kako je vojna vplivala na zaposlitev žensk? Učitelj pove, da je druga svetovna vojna zelo spremenila položaj žensk, ki so zapolnile vrzeli, ki so nastale zaradi odhoda moških na fronto. Da so tudi ženske bile v nevarnosti vojne, saj so bile žrtve bombnih napadov in pomanjkanja. Učitelj vpraša: Kaj mislite, v katerih poklicih so se uveljavile ženske v času druge svetovne vojne? Učitelj učenca prosi, naj prebere odstavek v učbeniku (Razpotnik, Snoj, 2008, str. 71), ki govori na kakšen način in kakšno spoštovanje so si ženske prislužile. Nato sledi kratek zapis učne snovi v zvezek.³⁷⁷

Tretje poglavje, ki ga učitelj obravnava, se imenuje Zakaj se je zgodil holokavst? Učitelj pove, da so se Nemci imeli za arijce, več vreden narod. Nemci so imeli propagando, ki je bila proti judovsko usmerjena. Učitelj vpraša: Do katerega naroda so Nemci med vojno gojili največje sovraštvo? Učitelj pove, da so predvsem Jude, pa tudi pripadnike drugih narodov in politične nasprotnike oblasti zapirali v taborišča. Poznali so delovna in uničevalna taborišča. Učitelj določi enega od učencev, da na glas prebere odstavek iz učbenika (Razpotnik, Snoj, 2008, str. 71), ki govori kakšno je bilo življenje v judovskih getih. Učitelj pokaže posnetek, ki prikazuje življenje v taborišču.³⁷⁸ Učitelj vpraša: Kaj so delali z Judi v taboriščih? Učitelj pove, da so med vojno Nemci ubili okrog 6 milijonov Judov, od tega je v taboriščih umrlo 4,5 milijona Judov. Nato določi učenca, da prebere odlomek v učbeniku (Razpotnik, Snoj, 2008, str. 72), ki govori kakšno mišljenje so imeli nacisti do Judov. Učitelj razloži, kaj pomeni beseda genocid in kakšna je razlika med delovnimi in uničevalnimi taborišči, pokaže sliko taboriščnikov in sliko taborišča Auschwitz (PowerPoint)³⁷⁹ in naredi kratek zapis snovi na tablo.³⁸⁰

³⁷⁵ <http://www.youtube.com/watch?v=dkIVMYAewXs>, (12. 1. 2010).

³⁷⁶ TOTALNA VOJNA pomeni, da so izbrisane meje med fronto in zaledjem. Uvaja se VOJNO GOSPODARSTVO, kar pomeni, da je vso gosp. Podrejeno vojnim potrebam. Da bi omilili pomanjkanje so uvedli RACIONALIZACIJO ŽIVIL. Za vojni čas je značilna tudi CENZURA. Med vojno je eno od ključnih vlog imela tudi PROPAGANDA.

³⁷⁷ Druga svetovna vojna je zelo spremenila položaj žensk v družbi. V času vojne so bile žrtve bombnih napadov in pomanjkanja. Mnoge ženske so se med vojno zaposlile in s tem zapolnile delovna mesta moških, ki so odšli na fronto. Zaposlile so se kot medicinske sestre, vzdrževalke reda in delavke v tovarnah. Pri svojem delu so se zelo izkazale.

³⁷⁸ <http://www.youtube.com/watch?v=M2yUCA1qqDk>, (13. 1. 2010).

³⁷⁹ http://isurvived.org/Pictures_iSurvived-4/dachau-inmates.GIF, (12. 1. 2010), [http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/61/Auschwitz_gate_\(tbertor1\).jpg](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/61/Auschwitz_gate_(tbertor1).jpg), (12. 1. 2010).

Za zaključno ponavljanje učitelj postavi vprašanja: Opiši primere propagande med vojno. Zakaj lahko rečemo, da je vojna ženskam odprla nove možnosti v življenju? Kako so nacisti izvajali »dokončno rešitev judovskega vprašanja«? Koliko Judov je umrlo med vojno in koliko jih je umrlo v koncentracijskih taboriščih? Zaključno ponavljanje traja okoli 5 minut.

ZAKLJUČEK

Učna enota totalna vojna je velikega pomen, saj prikazuje grozote, ki jih je naredil človek v svoji preteklosti in iz katerih se moramo čim več naučiti, da se v prihodnje kaj takega več nebi ponovilo. Prikazuje tudi vzpon žensk, ki so si v tem obdobju pridobile moško spoštovanje za delo, ki so ga opravljale. Pri prikazovanju te učne teme si učitelj pomaga z različnimi metodami. Pomembno je, da učitelj skuša na čim bolj nazoren način prikazati takratno dogajanje. Pri tem si pomaga z vključevanjem različnih učnih metod, kot so: različne slike ljudi iz tistega časa, zvočni posnetki takratne propagande, video posnetki koncentracijskih taborišč. Pri tem mora učitelj paziti, da število informacij ni preobilno in da so informacije podane na jasn način.

LITERATURA

- Andoljšek, I. (1976). Osnove didaktike. Ljubljana: Dopisna delavska univerza Univerzum v Ljubljani.
- http://img.rtvsl.si/upload/Svet/liberija2_show.jpg, (12. 1. 2010).
- http://isurvived.org/Pictures_iSurvived-4/dachau-inmates.GIF, (12. 1. 2010).
- [http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/61/Auschwitz_gate_\(tbertor1\).jpg](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/61/Auschwitz_gate_(tbertor1).jpg), (12. 1. 2010)
- <http://www.youtube.com/watch?v=dkIVMYAewXs>, (12. 1. 2010).
- <http://www.youtube.com/watch?v=M2yUCA1qgDk>, (13. 1. 2010).
- Razpotnik J., Snoj D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Ljubljana: Rokus.
- Tomič, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofke fakultete.
- Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino.

POVZETEK

Totalna vojna in njene posledice so stvari, ki bi jih moral poznati vsak posameznik. Saj vojna ne predstavlja nič dobrega in vsak bi se moral tega zavedati. Pri tem je naloga učitelja, da skuša snov učencem predstaviti na čim bolj zanimiv način. S filmom pokaže grozote holokavsta, z zvočnim posnetkom pokaže nacistično propagando tistega časa in razloži, kako je vojna vplivala na zaposlitev žensk. Pri tem si učitelj pomaga z metodo dela z sliko in informacijsko – komunikacijsko tehnologijo, da si učenci lažje predstavljajo stvari, kraje in občutke. To je predvsem za tiste, ki so vizualno usmerjeni. Pomagamo pa si tudi z metodo dela z zvočnimi posnetki, za tiste učence, ki so bolj slušno naravnani. Pri uporabi različnih metod pa mora učitelj paziti na nazornost in jasnost.

³⁸⁰ Nemci so se imeli za pripadnike ARIJSKE rase, več vreden narod. Nacisti so spodbujali ANTISEMITIZEM (sovražstvo do Judov). Jude so med vojno preselili v geta, kasneje pa v taborišča. Poznali so UNIČEVALNA in DELAVSKA taborišča (Auschwitz, Treblinka...). V taboriščih je umrlo med 7– 0 milijonov ljudi, od tega 4 milijone Judov. Razmere v taboriščih so bile katastrofalne, pomanjkanje hrane, obleke, zdravil, higijene, mraz, bolezni, nasilje.

ZVONKA MILJANČIČ: METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM PRI OBRAVNAVANJU KONCA II. SVETOVNE VOJNE V DEVETEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE

UVOD

Eno glavnih vprašanj, ki se poraja učitelju pred začetkom učenja je prav gotovo, kako naj novo učno snov predstavi učencem kar se da zanimivo in primerno njihovi razvojni stopnji. Namen tega članka je predstaviti učno snov konca druge svetovne vojne pri predmetu zgodovina s pomočjo metode slikovnega gradiva. Kot je povedal že Thomas W. Nerwik, je pri oblikovanju učnega načrta pomembna raznolikost.³⁸¹ Pri tem se sicer soočamo tudi s problemi in sicer, koliko in kakšne slike je smiselno pokazati v razredu problem, da je pri taki uri aktiven zlasti učitelj.³⁸²

UPORABA METODE DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM PRI POUKU ZGODOVINE

Pri učni uri učitelj doseže večjo pestrost, če pri delu v razredu uporablja različne motivacijske tehnike, kombinira oblike dela ter uporablja različne metode, kot npr. metoda razlage, metoda razgovora, metoda dela s slikovnim gradivom, metoda dela z informacijsko komunikacijsko tehniko ...

Med učitelji je zelo priljubljena metoda dela s slikovnim gradivom. Učitelji slikovno gradivo uporabljajo predvsem za motivacijsko in demonstracijsko tehniko, manj pogosto pa pri obravnavanju učne snovi ali kot sredstvo za urjenje in ponavljanje.³⁸³

Slikovno gradivo je med uro kot neke vrste motivacija, ki prihaja s strani učitelja. Dobro izbrane slike bogatijo življenjskost pouka ter spodbujajo k zavzetemu sodelovanju učencev.³⁸⁴ Med slikovno gradivo štejemo različne fotografije, umetniške slike, zemljevide, grafe, karikature ...³⁸⁵

Pri opazovanju neke situacije na sliki učenci dobijo številne asociacije, kar vpliva na številčnejše postavljanje vprašanj. Zaradi tega ta tehnika od učitelja zahteva precejšno aktivnost, bolj nazorno in slikovito pripoved. Izbran slikovni material naj bi dopolnil učiteljevo razlago, jo konkretiziral in vizualiziral.³⁸⁶ Da je učitelj kos tej nalogi, je pomembno, da je dobro podkovan z znanjem obravnavane snovi.

Pri metodi dela s slikovnim gradivom se učitelji največkrat poslužujejo induktivnega načina spoznavanja vsebine in interpretacije slik.³⁸⁷ To pomeni, da sliko najprej predstavijo ter povejo napotke za delo, nato spodbudijo učence k dajanju vtisov o sliki, sledi celoten opis vsebine slike. Za tem sledi analiza vsebinskih elementov slike, s pomočjo katerih razkrijemo njeno zgodovinsko sporočilo. Kot zadnji dve stopnji sledita razkrivanje celotne

³⁸¹ Trškan, D. (2004). Motivacijske tehnike in metode pri pouku zgodovine. V: Izbrane teme iz obče in slovenske zgodovine ter motivacijske tehnike in metode pri pouku zgodovine. Ljubljana: FF, str. 28.

³⁸² Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V. Št. 4, str. 27.

³⁸³ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik X. Št. 1, str. 3.

³⁸⁴ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V. Št. 4, str. 26.

³⁸⁵ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik X. Št. 1, str. 3.

³⁸⁶ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V. Št. 4, str. 26.

³⁸⁷ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik X. Št. 1, str. 3.

vsebine in spoznavanje njenega pomena za zgodovino nekega obdobja in kraja ter sintetična ocenitev same slike kot zgodovinski vir.³⁸⁸

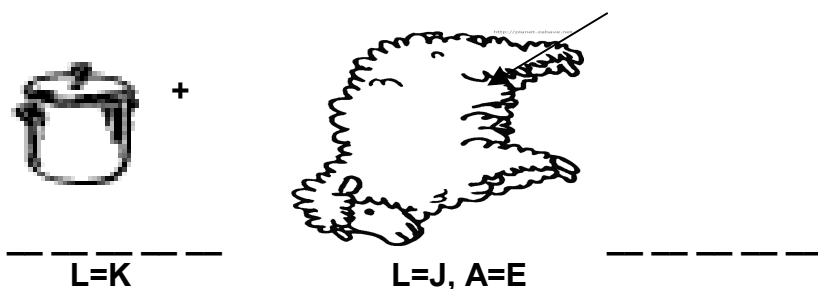
UČITELJEVA UČNA PRIPRAVA NA METODO DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM

Preden gre učitelj v razred je pomembno, da ima dobro sestavljeno učno pripravo. Učitelj v pripravi že razmišlja o uporabljenih motivacijskih tehnikah, oblikah in učnih metodah. Pri učni uri, kjer bo učitelj uporabljal metodo dela s slikovnim gradivom je potrebno, da že vnaprej smiselno izbere slike, ki jih bo pri pouku pokazal. Pomembno je tudi, da učitelj pokaže učencem stvari, ki jih še ne poznajo in jih niso videli, saj to pripomore k preprečevanju monotonosti pouka.³⁸⁹

UČNA URA Z NASLOVOM KAKO SO V VOJNI ZMAGALI ZAVEZNIKI

Pri učni uri o koncu II. svetovne vojne učitelj kombinira različne oblike: frontalno in individualno ter metode dela: metoda dela s slikovnim gradivom, metoda razlage in metoda razgovora. Učna ura ima poudarek na metodi dela s slikovnim gradivom. Za izvedbo te ure učitelj potrebuje dobro opremljeno učilnico s platnom, projektorjem in računalnikom.

Za začetek učne ure učitelj uporabi motivacijsko tehniko - rebus, s katerim razredu nakaže naslov učne ure - konec vojne.

Slika 1: Lonec³⁹⁰

Slika 2: Ovca³⁹¹

1. poudarek: Leto 1942 – prelomno leto

V tem delu učne ure učencem predstavimo zavezništvo Amerike, Britanije in Sovjetske zveze ter njihov dogovor o medsebojnem sodelovanju za konec vojne. Stalin je bil za

³⁸⁸ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja 2. del. V: Zgodovina v šoli, Ljubljana. Letnik V. Št. 4, str. 31.

³⁸⁹ Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje, str. 98.

³⁹⁰ http://images.google.si/imgres?imgurl=http://www.identifont.com/samples/harold/RebusFont.gif&imgrefurl=http://www.identifont.com/show%3FKIP&usg=__iT29MI7Sgn7UcxjhFGaRU2A7c4Y=&h=288&w=432&sz=26&hl=sl&start=16&um=1&tbnid=h3a8xNknBN_nSM:&tbnh=84&tbnw=126&prev=/images%3Fq%3Drebus%26hl%3Dsl%26client%3Dfirefox-a%26rls%3Dorg.mozilla:en-US:official%26sa%3DG%26um%3D1 (13. 01. 2010).

³⁹¹ http://images.google.si/imgres?imgurl=http://planet-zabave.net/barvanke/barvanke/zivali_na_farmi/ovca.gif&imgrefurl=http://planet-zabave.net/barvanke/barvanke/zivali_na_farmi_ovca.php&usg=__DzqcpXhLU9qMykqmCD6fCj-GZJk=&h=821&w=595&sz=28&hl=sl&start=1&um=1&tbnid=E1SrSjyUGp-fFM:&tbnh=144&tbnw=104&prev=/images%3Fq%3Dovca%26hl%3Dsl%26client%3Dfirefox-a%26rls%3Dorg.mozilla:en-US:official%26sa%3DN%26um%3D1 (13. 01. 2010).

odprtje nove fronte, ki bi razbremenila bojevanje v Sovjetski zvezi, s čimer se je strinjal tudi Churchill, Roosevelt pa je v to privolil kasneje.³⁹² Na tem mestu učencem pokažemo sliko vseh treh predstavnikov zavezniških sil.

Slika 3: Stalin, Roosevelt, Churchill³⁹³

V letu 1942 so se zgodile tri pomembne bitke, kjer je bila vidna premoč zaveznikov: Bitka pri Midwayu, druga bitka je bila v Afriki, v El Alameinu, tretja pomembna bitka leta 1942 pa je bila bitka za Stalingrad, kjer so hude zimske razmere pomagale, da so Sovjeti obkolili Nemce ter jih zaradi sestradanosti in nevzdržnih razmer prisilili na vdajo.³⁹⁴ Učencem pokažemo zemljevide krajev, kjer so se glavne bitke zgodile.

Slika 4: Bitka za Midway³⁹⁶

Slika 5: Bitka pri El Alameinu³⁹⁵

³⁹² Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 73.

³⁹³ http://images.google.si/imgres?imgurl=http://static.howstuffworks.com/gif/russian-army-repels-hitlers-forces-1.jpg&imgrefurl=http://history.howstuffworks.com/world-war-ii/russian-army-repels-hitlers-forces.htm&usq=__Oljcu6w9TpnGKmS3mhj8NlvHyHc=&h=398&w=400&sz=44&hl=sl&start=3&um=1&tbnid=eKUKq8QSYvbV6M:&tbnh=123&tbnw=124&prev=/images%3Fq%3D1942%2B2.%2Bworld%2Bwar%2BBrusia%26hl%3Dsl%26sa%3DG%26um%3D1 (13. 01. 2010).

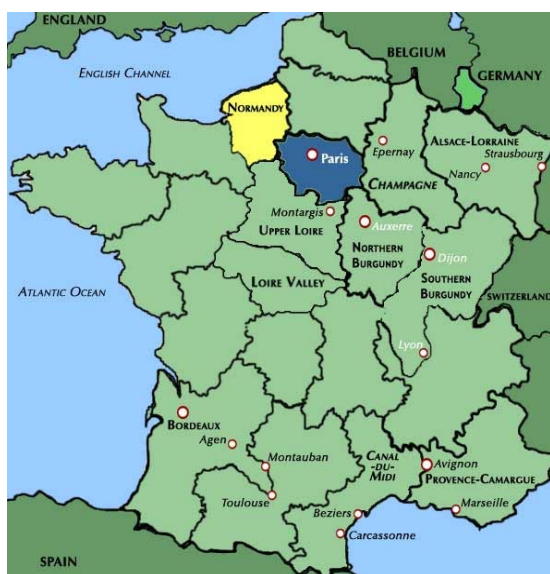
³⁹⁴ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 73.

³⁹⁵ <http://foggianguerra.altervista.org/wordpress/uploads/2008/10/el-alamein.jpg> (13. 01. 2010).

³⁹⁶ <http://history.sandiego.edu/GEN/WW2Pics6/midway-map2.jpg> (13. 01. 2010).

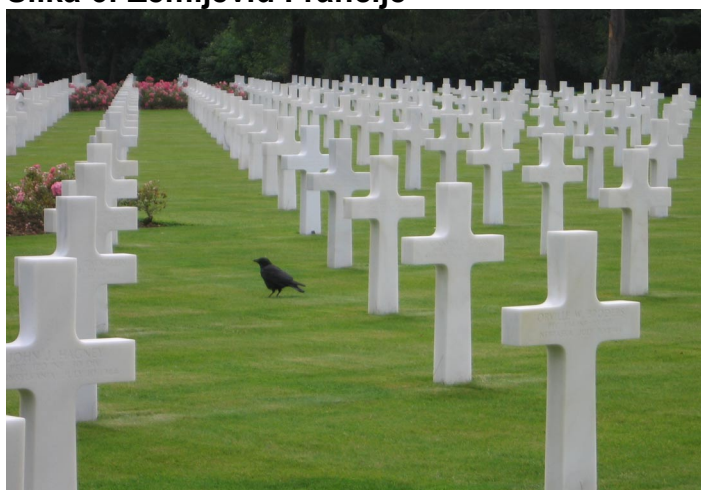
2. poudarek: Sklepne operacije v Evropi.

V tem delu bi predstavili napad na Italijo in njeno kapitulacijo 03. 09. 1943. Po kapitulaciji Italije so sledili dogovori za odprtje nove fronte v Evropi, s čimer bi razbremenili Fronto v Sovjetski zvezi. Nemci so napad pričakovali, a niso vedeli kdaj in kje bo izveden. Največja pomorska in kopenska operacija v zgodovini se je zgodila v Normandiji 06. 06. 1944, znana pod imenom Dan D. Pred izkrcanjem so zavezniki z bombardiranjem uničili nemško komunikacijo, kar je otežilo njihove premike. Zaradi močnega nemškega obstreljevanja je operacija zahtevala veliko število žrtev, kljub temu pa so zavezniki bili v številčni premoči in nemške čete so se umaknile.³⁹⁷ Pri opisu Dneva D lahko učitelj pokaže zemljevid Francije z označeno Normandijo ter slike vojakov, pokopališč v Normandiji ... Pri tem delu se lahko poslužujemo tudi kratkega odlomka filma: Reševanje vojaka Ryana ali prizor iz izkrcanja v Normandiji, ki ga najdemo na internetu.³⁹⁸

Slika 6: Zemljevid Francije³⁹⁹

Slika 7: Dan D⁴⁰⁰

Slika 8: Ameriško pokopališče v Normandiji⁴⁰¹

³⁹⁷ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 74.

³⁹⁸ <http://www.youtube.com/watch?v=uPU4p7UQOtU> (13. 01. 2010)

³⁹⁹ http://www.bargeladycruises.com/filebin/images/maps/Normandy_map.jpg (13. 01. 2010).

⁴⁰⁰ <http://retiredfireman.files.wordpress.com/2009/06/d-day-beach.jpg> (13. 01. 2010).

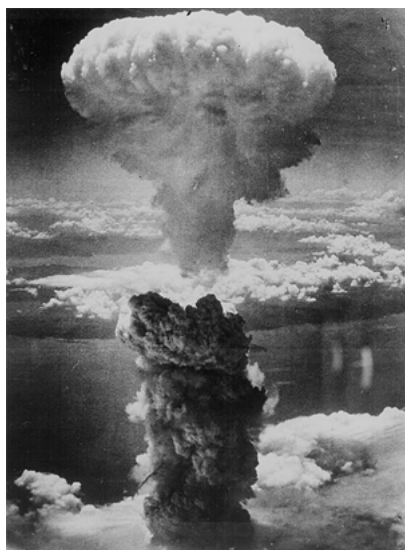
⁴⁰¹ Zvonka Miljančič, 29. 07. 2009.

Kmalu po izkrcanju v Normandiji je prišlo do osvojitve Pariza, za tem pa so se zavezniške čete usmerile proti Nemčiji. Septembra meseca so bile osvobojene vsa Francija, Belgija, Luksemburg in Nizozemska.

Iz vzhoda so v istem času začele prodirati še sovjetske čete, ki so se skupaj z angleško – ameriškimi četami srečale na reki Labi. Berlin so zavezniške čete osvobodile začetek maja 1945. Hitler in njegova žena sta konec aprila naredila samomor. Kapitulacija Nemčije je začela veljati 09. 05. 1945, s tem pa se je vojna v Evropi zaključila.⁴⁰²

3. poudarek: Konec vojne in atomska bomba.

Klub temu, da se je vojna v Evropi končala, pa to ni pomenilo konec druge svetovne vojne. Japonska in Amerika sta se še naprej bojevali, njihov boj pa je potekal za vsak otok posebej. Japonci se niso hoteli predati, vojna je še naprej zahtevala številne žrtve. Ker vojni ni bilo videti konca je ameriški predsednik Truman sprejel nasvet vojaškega vodstva o uporabi atomske bombe. Začetek avgusta sta bili na Japonsko odvrženi dve atomski bombi in sicer na Hirošimo 6. avgusta in na mesto Nagasaki 9. avgusta 1945.⁴⁰³ Posledice so bile grozovite, bombi sta povzročili popolno opustošenje, umrlo pa je več kot 100 000 ljudi, kasneje pa jih je za posledicami umrlo še dvakrat toliko.⁴⁰⁴ Pri tem poudarku učitelj pokaže slike mest Nagasaki/Hirošima pred in po atomski bombi. Samo pripoved o atomski bombi lahko popestrimo tudi z video prizorom atomske bombe in sliko edinega preživelega ob napadu obeh atomskih bomb.

Slika 9: Bomba na Hirošimo⁴⁰⁵ Slika10: Hiroshima po atomski bombi⁴⁰⁶

⁴⁰² Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 74.

⁴⁰³ Repe, B. (2000). Sodobna zgodovina. Zgodovina za 4. letnik gimnazij, Ljubljana: Modrijan, str. 142.

⁴⁰⁴ Prav tam, str. 75.

⁴⁰⁵

http://images.google.si/imgres?imgurl=http://open.salon.com/blog/rick_lucke/2008/09/24/files/hiroshima122245155.jpg&imgrefurl=http://open.salon.com/blog/rick_lucke/2008/09/24/monotheistic_religion_threatens_humanity&usq=__0lmm9DAxSx6BctJgwxyXtkMp6SQ=&h=363&w=265&sz=11&hl=sl&start=3&um=1&tbnid=jzp69utvMvwtXM:&tbnh=121&tbnw=88&prev=/images%3Fq%3Dhiroshima%26hl%3Dsl%26client%3Dfirefox-a%26rls%3Dorg.mozilla:en-US:official%26sa%3DG%26um%3D1 (13. 01. 2010).

⁴⁰⁶ http://www.tamilnation.org/images/humanrights/Hiroshima_aftermath.jpg (13. 01. 2010).

Slika 11: Cutomu Jamaguči⁴⁰⁷

Za ponavljanje na koncu učne ure učitelj da delavne liste, kjer bi bilo besedilo in slike z manjkajočimi besedami. To bi tudi služilo kot zapis učne snovi, ki je bila med uro razložena le s pomočjo slik, razlage, videa in razgovora. Učenci bi reševali po parih, na koncu pa bi odgovore skupno pregledali.

ZAKLJUČEK

Metoda dela s slikovnim gradivom je ena najbolj zanimivih metod za doseganje dinamičnosti učne ure. Po raziskavah v slovenskih šolah je dokazano, da je večina učencev vizualnega tipa,⁴⁰⁸ kar pomeni, da je treba vse informacije posredovati vizualno.⁴⁰⁹ Pomembno je, da učitelj izbere čimbolj nazorne slike, ki govorijo že same po sebi, hkrati pa da izbrano metodo kombinira tudi z ostalimi ter s tem zadovolji tipom različnih učencev glede na VAKOG.

LITERATURA

- Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
- Repe, B. (2000). Sodobna zgodovina. Zgodovina za 4. letnik gimnazij, Ljubljana: Modrijan.
- Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.
- Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V. Št. 4, str. 25-31.
- Trškan, D. (1999). Mnenje dijakov o uporabi ilustrativno-demonstracijske metode pri pouku zgodovine v srednji šoli. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik IIX. Št. 3-4, str. 9-11.
- Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik X. Št. 1, str. 3-6.
- Weber, T. (1997). Statistična in dinamična slika pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik VI. Št. 1, str. 38-48.
- http://images.google.si/imgres?imgurl=http://www.geekologie.com/2009/03/25/2x%2520bomb%2520survivor.jpg&imgrefurl=http://www.geekologie.com/2009/03/wow_man_survived_two_atomic_bo.php&usq=__9r-t-

407

[http://images.google.si/imgres?imgurl=http://www.geekologie.com/2009/03/25/2x%2520bomb%2520survivor.jpg&imgrefurl=http://www.geekologie.com/2009/03/wow_man_survived_two_atomic_bo.php&usq=__9r-t-n5GOa4MXd_wnujwNRsups=&h=366&w=450&sz=23&hl=sl&start=12&um=1&tbnid=vM_4cuDKEk63OM:&tbnh=103&tbnw=127&prev=/images%3Fq%3Dsurvivor%2Bhiroshima%26hl%3Dsl%26sa%3DN%26um%3D1\(13.01.2010\).](http://images.google.si/imgres?imgurl=http://www.geekologie.com/2009/03/25/2x%2520bomb%2520survivor.jpg&imgrefurl=http://www.geekologie.com/2009/03/wow_man_survived_two_atomic_bo.php&usq=__9r-t-n5GOa4MXd_wnujwNRsups=&h=366&w=450&sz=23&hl=sl&start=12&um=1&tbnid=vM_4cuDKEk63OM:&tbnh=103&tbnw=127&prev=/images%3Fq%3Dsurvivor%2Bhiroshima%26hl%3Dsl%26sa%3DN%26um%3D1(13.01.2010).)

⁴⁰⁸ Trškan, D. (1999). Mnenje dijakov o uporabi ilustrativno-demonstracijske metode pri pouku zgodovine v srednji šoli. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik IIX. Št. 3-4, str. 10.

⁴⁰⁹ Weber, T. (1997). Statistična in dinamična slika pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik VI. Št. 1, str. 38.

n5GOa4MXd_wnujjwNRsup=&h=366&w=450&sz=23&hl=sl&start=12&um=1&tbnid=vM_4cuDKEk63OM:&tbnh=103&tbnw=127&prev=/images%3Fq%3Dsurvivor%2Bhiroshima%26hl%3Dsl%26sa%3DN%26um%3D1 (13. 01. 2010).

http://images.google.si/imgres?imgurl=http://open.salon.com/blog/rick_lucke/2008/09/24/files/hiroshima1222245155.jpg&imgrefurl=http://open.salon.com/blog/rick_lucke/2008/09/24/monotheistic_religion_threatens_humanity&usq=_0lmm9DAxSx6BctJgwxYXtkMp6SQ=&h=363&w=265&sz=11&hl=sl&start=3&um=1&tbnid=jzp69utvMvwtXM:&tbnh=121&tbnw=88&prev=/images%3Fq%3Dhiroshima%26hl%3Dsl%26client%3Dfirefox-a%26rls%3Dorg.mozilla:en-US:official%26sa%3DG%26um%3D1 (13. 01. 2010).

http://www.tamilnation.org/images/humanrights/Hiroshima_aftermath.jpg (13. 01. 2010).

<http://www.youtube.com/watch?v=uPU4p7UQOtU> (13. 01. 2010).

http://www.bargeladycruises.com/filebin/images/maps/Normandy_map.jpg (13. 01. 2010).

<http://retiredfireman.files.wordpress.com/2009/06/d-day-beach.jpg> (13. 01. 2010).

http://images.google.si/imgres?imgurl=http://static.howstuffworks.com/gif/russian-army-repels-hitlers-forces-1.jpg&imgrefurl=http://history.howstuffworks.com/world-war-ii/russian-army-repels-hitlers-forces.htm&usq=_Oljcu6w9TpnGKmS3mhj8NlvHyHc=&h=398&w=400&sz=44&hl=sl&start=3&um=1&tbnid=eKUKq8QSYvbV6M:&tbnh=123&tbnw=124&prev=/images%3Fq%3D1942%2B2.%2Bworld%2Bwar%2Bussia%26hl%3Dsl%26sa%3DG%26um%3D1 (13. 01. 2010).

<http://foggiainguerra.altervista.org/wordpress/wp-content/uploads/2008/10/el-alamein.jpg> (13. 01. 2010).

<http://history.sandiego.edu/GEN/WW2Pics6/midway-map2.jpg> (13. 01. 2010).

http://images.google.si/imgres?imgurl=http://www.identifont.com/samples/harold/RebusFont.gif&imgrefurl=http://www.identifont.com/show%3FKIP&usq=_iT29MI7Sgn7UcxjHFGaRU2A7c4Y=&h=288&w=432&sz=26&hl=sl&start=16&um=1&tbnid=h3a8xNknBN_nSM:&tbnh=84&tbnw=126&prev=/images%3Fq%3Drebus%26hl%3Dsl%26client%3Dfirefox-a%26rls%3Dorg.mozilla:en-US:official%26sa%3DG%26um%3D1 (13. 01. 2010).

http://images.google.si/imgres?imgurl=http://www.identifont.com/samples/harold/RebusFont.gif&imgrefurl=http://www.identifont.com/show%3FKIP&usq=_iT29MI7Sgn7UcxjHFGaRU2A7c4Y=&h=288&w=432&sz=26&hl=sl&start=16&um=1&tbnid=h3a8xNknBN_nSM:&tbnh=84&tbnw=126&prev=/images%3Fq%3Drebus%26hl%3Dsl%26client%3Dfirefox-a%26rls%3Dorg.mozilla:en-US:official%26sa%3DG%26um%3D1 (13. 01. 2010).

http://images.google.si/imgres?imgurl=http://planet-zabave.net/barvanke/barvanke/zivali_na_farmi/ovca.gif&imgrefurl=http://planet-zabave.net/barvanke/barvanke/zivali_na_farmi_ovca.php&usq=_DzqcpXhLU9qMyqmcD6fCj-GZJk=&h=821&w=595&sz=28&hl=sl&start=1&um=1&tbnid=E1SrSjyUGp-fFM:&tbnh=144&tbnw=104&prev=/images%3Fq%3Dovca%26hl%3Dsl%26client%3Dfirefox-a%26rls%3Dorg.mozilla:en-US:official%26sa%3DN%26um%3D1 (13. 01. 2010).

POVZETEK

Metoda dela s slikovnim gradivom od učitelja zahteva bolj nazorno in slikovito razlago, hkrati pa pripomore k njeni konkretizaciji in vizualizaciji. Slikovno gradivo v učencih vzbudi veliko asociacij in hkrati vprašanj. Pri učni uri Konec II. svetovne vojne bi učitelj uporabljal slike v vseh treh poudarkih: Leto 1942 – prelomno leto, kjer bi pokazal zemljevide bitk ter predstavnike zaveznikov; Sklepne operacije v Evropi – kjer bi učitelj pokazal zemljevid Francije z Normandijo, slike izkrcanja, ameriško pokopališče ter to kombiniral z video posnetkom izkrcanja ... V tretjem poudarku – Konec vojne in atomska bomba bi učitelj prav tako s filmom kombiniral slike Hirošime, atomske bombe ... Pomembno je, da učitelj pri metodi dela s slikovnim gradivom izbere čimbolj nazorne slike ter da samo metodo kombinira tudi z ostalimi.

TINA PERKO: POVEČANJE NOTRANJE MOTIVACIJE UČENCEV PRI OBRAVNAVI TEME O ČEM SO SE MED VOJNO DOGOVARJALI ZAVEZNIKI

UVOD

V današnjem šolskem sistemu se motivaciji nasploh, predvsem pa notranji motivaciji učencev ne posveča dovolj pozornosti. Pogosto je pogojena le z nagrajevanjem oz. kaznovanjem z ocenami, pohvalami in vzgojnimi ukrepi.

V članku sta predstavljeni dve učni uri na tematiko O čem so se med vojno dogovarjali zavezniki, ki po učnem načrtu spada v 9. razred osnovne šole. Pri opisani izvedbi učnih ur je poudarek na povečanju notranje motivacije učencev za učenje obravnavane vsebine in zgodovine nasploh. Namen tega članka pa je predstaviti enega izmed načinov, kako lahko to dosežemo.

NOTRANJA MOTIVACIJA IN NJEN POMEN PRI UČENJU

Andrej Berdajs meni, da se notranje motivirani posameznik »potrudi neodvisno od zunanjih dejavnikov, ki sledijo (nagrade, kazni) – razlog za akcijo je v človeku samem.«¹ Woolfolk pa opredeljuje notranjo motivacijo kot »naravno težnjo iskanja in osvajanja izzivov.«⁴¹⁰ Po njenem mnenju »notranje motiviran človek ne potrebuje spodbud ali kaznovanja, saj je aktivnost že sama po sebi nagrada.«⁴¹¹ Da bi bila učenje in pouk zgodovine za učence nagrada, ni dovolj le zanimiva učna vsebina, ampak ima velik pomen tudi, kako jo učitelj predstavi ter kakšen odnos kaže do učencev in predmeta, ki ga poučuje. Če mu uspe zadovoljiti potrebe učencev po avtonomiji, kompetentnosti, pripadnosti in povezanosti, po samospoštovanju, vpletenosti in zadovoljstvu, se bo povečala tudi njihova notranja motivacija.⁴¹²

»Motiviranje bi moralo potekati skozi celoten pouk oz. skozi vse stopnje učnega procesa. Glede na potek učnega procesa govorimo o začetni, procesni in finalni motivaciji. Vse tri motivacije so nepogrešljive.«⁴¹³ Učence moramo skozi celoten učni proces motivirati, ker jim postajajo učne vsebine in postopki vse manj zanimivi, vse bolj so utrujeni, pasivni, misli jim odtavajo drugam, koncentracija jim pade⁴¹⁴

Najbolj motivacijsko vplivajo na učence predvsem problemske, življenjske, zanje aktualne ter koristne teme in interpretacije. V motivacijski kontekst spada tudi poudarjanje bistvenega v učni vsebini. »Spodbude za učenje pa ne izvirajo le iz učne vsebine, temveč tudi iz neposrednih postopkov učenja: učnih oblik (individualno, parno in skupinsko učenje) in metod. Poleg tega na motiviranost učencev vplivajo še nekatere okoliščine, kot so medosebni odnosi, delovno ozračje, osebnostne lastnosti učitelja, stil učnega vodenja (tolerantnost, dominantnost, represivnost), obremenjenost učencev, učna diferenciacija, didaktična načela itn.«⁴¹⁵

¹ Andrej Berdajs, »Notranja in zunanja motivacija v šoli«, Didakta 4 (Radovljica: Didakta, 1994), str. 19.

⁴¹⁰ Anita Woolfolk Hoy, Pedagoška psihologija (Ljubljana: Educy, 2002), str. 320.

⁴¹¹ Prav tam.

⁴¹² James P. Raffini, 150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih (Ljubljana: Educy, 2003), str. 17.

⁴¹³ Staša Ivanec, Motiviranje učencev pri pouku zgodovine: diplomsko delo (Ljubljana, 2004), str. 42.

⁴¹⁴ Prav tam, str. 44.

⁴¹⁵ France Strmčnik, Didaktika: osrednje teoretične teme (Ljubljana: Znanstveni inštitut filozofske fakultete, 2001), str. 165-166.

Zanimiva in primerna za motiviranje je učna metoda igre vlog, ki je uporabljena pri izvedbi sledeče učne ure. »Igro vlog uvrščamo med osrednje metode izkustvenega učenja. Gre za učenje pri katerem prevladuje ideja, da se najbolje naučimo stvari, ki jih sami delamo. To misel lepo ponazarja tudi kitajski pregovor, ki pravi:⁴¹⁶ »Kar slišim pozabim, kar vidim, si zapomnim, kar naredim razumem in znam.«⁴¹⁷

UČNA URA NA TEMO O ČEM SO SE MED VOJNO DOGOVARJALI ZAVEZNIKI

Učitelj začne učno uro z uvodnim pozdravom učencev ter z vislicami, s katerimi učenci ugotovijo naslov učne ure. Za uvodno motivacijo jim predvaja še kratek odlomek iz filma Casablanca,⁴¹⁸ da učenci začutijo duh tistega časa. Vzpodbudi jih za samostojen ogled te romantične drame, ki prikazuje dogajanje med 2. svetovno vojno v mestu, kjer sta se leta 1941 sešla Roosevelt in Churchill. Za predvajanje odlomka potrebujemo računalnik, projektor, projekcijsko platno ter dobro minuto časa, za celotno uvajanje pa 5 minut.

Pri obravnavi nove učne snovi potrebujemo računalnik, projekcijsko platno, projektor in povezavo z internetom. Usvajanje nove snovi bo potekalo s pomočjo PowerPoint predstavitev. Učenci odprejo učbenik⁴¹⁹ na strani 76-77.

Pri prvem vsebinskem sklopu Kako je začela nastajati protifašistična koalicija učencem razložimo pojma protifašistična koalicija in os Rim-Berlin-Tokio. S pomočjo PowerPointa jim pojasnimo nastanek trojnega pakta in začetek nastajanja protifašistične zveze. Z obravnavo tega vsebinskega sklopa potrebujemo 5 minut.

Drugi vsebinski sklop Pomen atlantske listine tudi obravnavamo s pomočjo PowerPointa, povemo datum in kraj srečanja Roosevelta in Churchilla, zavrtimo kratek 3-minutni odlomek posnetka podpisa atlantske listine, ki ga najdemo na spletni strani enciklopedije Britannica⁴²⁰ ali na www.youtube.com.⁴²¹ Sicer odlomek nima slovenskih podnapisov, vendar glede na to, da so učenci že v 9. razredu osnovne šole in se učijo angleški jezik že več kot 5 let, razumejo vsaj del govornega besedila. Po predvajanem filmu obravnavamo vsebino atlantske listine. Pokličemo tri različne učence in vsak prebere po en člen iz atlantske listine. Z metodo razgovora pojasnimo pomen in posledice atlantske listine. Na PowerPointu pokažemo sliko z njenim originalnim izgledom⁴²² in sliko srečanja Roosevelta in Churchilla na ladji pred obalo Nove Fundlandije.⁴²³ Za drugi vsebinski sklop porabimo 15 minut.

Pri tretjem vsebinskem sklopu Ali je bila protifašistična zveza enotna povemo učencem, da so se veliki trije med vojno večkrat sešli na konferencah, kjer so se pogovarjali o vojaških in političnih načrtih protifašistične zveze in jih skušali uskladiti. Posamezno obravnavamo konference v Teheranu, na Jalti in Potsdamu. Pri vseh razložimo kdaj so potekale, kdo je bil na njih prisoten in kaj so se na njih dogovorili ter do kakšnih nesoglasij

⁴¹⁶ Staša Ivanec, Motiviranje učencev pri pouku zgodovine: diplomsko delo (Ljubljana, 2004), str. 66.

⁴¹⁷ Barica Marentič-Požarnik, Nova pota v izobraževanju učiteljev: [priročnik za učitelje] (Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1987), str. 66.

⁴¹⁸ Michael Gurtiz, Casablanca (Ljubljana: Con film, 1999, posneto 1943), DVD.

⁴¹⁹ Jelka Razpotnik, Raziskujem preteklost 9. Učbenik za 9. razred osnovne šole (Ljubljana: Rokus Klett, 2008), str. 76-77.

⁴²⁰ <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/41109/Atlantic-Charter>, 5. 1. 2010.

⁴²¹ <http://www.youtube.com/watch?v=5tM7-pN9Pig>, 5. 1. 2010.

⁴²² http://digital.library.unt.edu/widgets/highlight2.php?path=/data/rarebooks/posters/001_499/upl-meta-dc-581/web-wwpc051.jpg&q=, 5. 1. 2010.

⁴²³ <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/41109/Atlantic-Charter>, 5. 1. 2010.

je prišlo. Obravnavi vsake izmed treh konferenc sledi predvajanje kratkih filmov s posnetki s konferenc,⁴²⁴ ki nam skupno ne vzame več kot 5 minut. Za metodo razlage pa potrebujemo 10 minut.

Pri obravnavi konference v Teheranu uporabimo tudi učno metodo igre vlog. V skladu s procesnim motiviranjem učenci namreč potrebujejo dodatno vzpodbudo pri obravnavanju nove snovi, saj so do tega trenutka predvsem poslušali razlago, sodelovali v razgovoru, gledali slike in kratke filme.

Za metodo igre vlog potrebujemo: 35 minut, mizo, 3 stole, tablo, kredo, umetne samolepilne brke za Stalina, cigaro za Churchilla, plastične kozarčke in malinovec. Izberemo tri učence, ki se bodo postavili v vlogo Churchilla, Stalina in Roosevelta na teheranski konferenci. Potrebujemo tudi tri novinarje (ruski, angleški in ameriški) ter zapisnikarja. Preostale učence v razredu razdelimo v tri skupine. Navodila za igro vlog predstavimo tudi na PowerPointu. Za navodila in pripravo porabimo 10 minut.

Vsak izmed velikih treh državnikov dobi na listu napisano besedilo, ki ga skuša čim bolje improvizirati. Besedilo sestavimo s pomočjo dela Herberta Feisa o Churchillu, Rooseveltu in Stalinu,⁴²⁵ ki vključuje navedke dobrednega govora velikih treh na teheranski konferenci. Ko so državniki dosegli soglasje o nadaljnjih načrtih protifašistične koalicije, so začeli nazdravljati drug drugemu s prisrčnimi zdravicami. Učenci odigrajo tudi ta del konference, pri tem pa potrebujejo plastične kozarčke in malinovec. Zapisnikar med potekom igre vlog na tablo prepíše besedilo teheranske izjave. Po končani konferenci ga veliki trije podpišejo. Sledi novinarska konferenca, kjer ruski novinar povpraša Stalina, o tem kako je konferenca potekala, kaj so se dogovorili, kakšen pomen ima dogovor za Ruse itd. Tudi angleški in ameriški novinar povprašata svoja državnika o konferenci. Preostali učenci, ki so razdeljeni v tri skupine pa na podlagi novinarjevih vprašanj in odgovorov državnika sestavijo članek za angleški, ameriški in ruski časopis. Za sestavo članka imajo na voljo 10 minut. Po desetih minutah ga nekdo iz skupine predstavi, vsi člani skupine pa se pod njega podpišejo kot avtorji. Učitelj vse tri članke obesi na stransko tablo v razredu.

Po končani igri vlog učencem razdelimo še učno-delovne liste.⁴²⁶ Na njih sta križanka ter naloga razvrščanja konferenc po časovnem vrstnem redu. Vključena je tudi preglednica, v kateri je potrebno označiti, na kateri izmed konferenc so bili doseženi posamezni dogovori, vpisati državnike, ki so bili na njih navzoči ter kdaj so potekale. Pri zadnji nalogi morajo učenci navesti vzroke za nesoglasja med zavezniki. Učno-delovni list pregledamo s pomočjo PowerPointa.

ZAKLJUČEK

Notranjo motivacijo učencev lahko pri obravnavi učne ure O čem so se med vojno dogovarjali zavezniki povečamo z uvodno motivacijo (vislice, predvajanje kratkega odlomka iz filma Casablanca), procesno motivacijo (uporaba kratkih filmov konferenc, slike, igra vlog) ter zaključno motivacijo (križanka). Motivacijsko na učence vpliva tudi kombinacija različnih uporabljenih metod in sicer: metoda razlage, metoda razgovora, metodi besedne in slikovne demonstracije, metoda dela s pisnim gradivom, metoda igre vlog in metoda dela z informacijsko – komunikacijsko tehnologijo.

⁴²⁴<http://www.youtube.com/watch?v=IMnouHxfVm4&feature=related>,

6.1.2010,

<http://www.youtube.com/watch?v=ybnzMnFEWJY>, 6. 1. 2010,

http://www.youtube.com/watch?v=uxU-7d_I6Hk, 6. 1. 2010.

⁴²⁵ Herbert Feis, Churchill, Roosevelt, Stalin (Ljubljana: Zavod »Borec«, 1968), str. 255-299.

⁴²⁶ http://www.praktik.org/media/Raziskujem_preteklost_9_prirocnik.pdf, str. 92, 6. 1. 2010.

VIRI IN LITERATURA

- Berdajs, Andrej, »Notranja in zunanja motivacija v šoli«, Didakta 4 (Radovljica: Didakta, 1994).
- Feis, Herbert, Churchill, Roosevelt, Stalin (Ljubljana: Zavod »Borec«, 1968).
- Gurtiz, Michael, Casablanca (Ljubljana: Con film, 1999, posneto 1942), DVD.
- Ivanec, Staša, Motiviranje učencev pri pouku zgodovine: diplomsko delo (Ljubljana, 2004).
- Marentič-Požarnik, Barica, Nova pota v izobraževanju učiteljev: [priročnik za učitelje] (Ljubljana: Rokus Klett, 2008).
- Raffini, James P., 150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih (Ljubljana: Educy, 2003).
- Razpotnik, Jelka, Raziskujem preteklost 9. Učbenik za 9. razred osnovne šole (Ljubljana: Rokuss Klett, 2008).
- Woolfolk Hoy, Anita, Pedagoška psihologija (Ljubljana: Educy, 2002)
- <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/41109/Atlantic-Charter>, datum dostopa: 5. 1. 2010.
- <http://www.youtube.com/watch?v=5tM7-pN9Pig>, datum dostopa: 5. 1. 2010.
- http://digital.library.unt.edu/widgets/highlight2.php?path=/data/rarebooks/posters/001_499/upl-meta-dc-581/web-wwpc051.jpg&q=, datum dostopa: 5. 1. 2010.
- <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/41109/Atlantic-Charter>, datum dostopa: 5. 1. 2010.
- <http://www.youtube.com/watch?v=IMnouHxfVm4&feature=related>, datum dostopa: 6. 1. 2010.
- <http://www.youtube.com/watch?v=ybnzMnFEWJY>, datum dostopa: 6. 1. 2010.
- http://www.youtube.com/watch?v=uxU-7d_l6Hk, datum dostopa: 6. 1. 2010.
- http://www.praktik.org/media/Raziskujem_preteklost_9_prirocnik.pdf, str. 92., datum dostopa: 6. 1. 2010.

POVZETEK

Notranja motivacija učencev je pri obravnavi nove učne snovi zelo pomembna. Če nam uspe v učencih zbuditi zanimanje za učno vsebino, je učna ura prijetnejša, učenci aktivnejši pri sodelovanju, manj je težav z disciplino, osvojeno znanje pa je kakovostnejše. Pri obravnavi učne vsebine O čem so se med vojno dogovarjali zavezniki, ki vsebuje tri vsebinske poudarke: Kako je začela nastajati protifašistična koalicija; Pomen atlantske listine in Ali je bila protifašistična zveza enotna, lahko uporabimo metodo igre vlog pri obravnavi teheranske konference, motivacijski tehniki vislice pri ugibanju naslova učne ure in križanko pri ponavljanju. Motivacijsko pa na učence deluje tudi kombinacija različnih učnih metod (razlage, razgovora, besedne in slikovne demonstracije, dela s pisnim gradivom, igre vlog, dela z informacijsko – komunikacijsko tehnologijo) ter kombinacija frontalne učne oblike in skupinskega dela.

ANDREJA RUPAR: POSLEDICE APRILSKE VOJNE V SLOVENIJI

UVOD

Druga svetovna vojna je v Jugoslaviji in Sloveniji potekala le kratek čas, saj so jo okupatorju v manj kot 14 dneh zavzeli ter jo priključili svojim državam. Njihov namen je bil uničenje slovenskega naroda, zato so vsi trije okupatorji začeli z raznarodovalno politiko, Slovenci pa so se na okupacijo delno odzvali s sodelovanjem, predvsem v italijanskem delu, delno pa s takojšnjim odporom.

Pri vsaki učni uri je potrebno aktivirati in motivirati učence. Metoda demonstracije doprinese k večji pestrosti pouka, vendar postavlja se vprašanje, kako na zanimiv in lahkoten oz. neobremenjen način uporabiti slike in fotografije pri obravnavanju nove učne snovi ter pri ponavljanju zelo resne tematike, ne da bi bila slika le potrjevanje razlage učitelja. Zato je namen tega članka prikazati učno uro z metodo demonstracije na zanimiv način, kjer so učenci vključeni z različnimi učnimi oblikami ter metodami.

V članku bo predstavljena učna ura na temo Posledice aprilske vojne v Sloveniji, ki bo obravnavana v eni šolski uri. Uporabili bomo več učnih oblik, motivacijskih tehnik ter metod, predvsem pa metodo demonstracije.

1. Metoda demonstracije

Slike sprva pri pouku niso imele večjega pomena, počasi pa so začeli spoznavati, da otroci kot tudi odrasli potrebujemo vizualni del. Štefan Trojar pravi, da slikovna demonstracija zelo pozitivno učinkuje na učni proces in sicer motivira učence in hkrati sprosti učitelja, učenci si učno snov bolje zapomnijo, če so posredovane preko različnih čutil hkrati pa (p)ostane pouk pester.⁴²⁷

Tako metoda slikovne kot tudi besedne demonstracije se lahko uporablja kot sredstvo za motivacijo, za potrditev razlage, za dodatne informacije kot tudi za pomoč pri urjenju ali ponavljanju. Kadarkoli se uporabi metoda demonstracije, vselej naj bi učitelj čim bolj doživeto prebral odlomek ali zastavljaj čim bolj konkretna in natančno usmerjena vprašanja, medtem ko učenci opazujejo, poslušajo in se tako učijo opazovati in si jasneje predstavljajo pojme.

Še vedno se metoda demonstracije uporablja kot potrdilo razlagi ali za ponazoritev opisanih pojmov, situacij, kjer pa je aktiven le učitelj. Ker je pomembno, da so tudi učenci aktivni, je metoda demonstracije pomembnejša pri razgovorih, saj učence lahko usmerjamo v poglobljeno opazovanje,⁴²⁸ prav pa je, da tudi učenci sami sliko opazujejo in jo analizirajo.⁴²⁹

2. Učna ura na temo posledice aprilske vojne v Sloveniji

Učna ura je sestavljena iz motivacijskega uvajanja, obravnave nove učne snovi, ki traja približno 30 minut ter zaključnega ponavljanja.

Po uvodnem pozdravu učitelj prične uro z uvodno motivacijo. Učitelj izbere tri učence in vsakemu pove eno besedo, tako da ostali učenci ne slišijo. Ob tem jim pove tudi navodila,

⁴²⁷ Povzeto po: Trojar, Štefan (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. V: Zgodovina v šoli, letnik V., št. 3, str. 34-35.

⁴²⁸ Trojar, Štefan (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2.del. V: Zgodovina v šoli, letnik V. št. 4, str. 26.

⁴²⁹ Trškan, Danijela (2000). Mnenje dijakov o uporabi ilustrativno-demonstracijske metode pri pouku zgodovine v srednji šoli. V: Zgodovina v šoli, letnik VIII., št. 3/4, str. 9.

da morajo besedo čim boljše opisati, ne da bi pri tem uporabili dano besedo, ostali učenci pa jo bodo morali uganiti. Te besede sestavljajo naslov učne ure: aprilaska vojna v Sloveniji. Medtem, ko se trije učenci pripravljajo, učitelj ostale učence razdeli v 3 ali 4 skupine. Zmaga tista skupina, ki ugotovi celotni naslov ali vsaj dve besedi od treh. Učitelj na koncu uvajanja poudari nekatere cilje, ki jih bodo učenci osvojili.⁴³⁰

Prvi vsebinski poudarek, razdelitev slovenskega ozemlja med okupatorje, bo potekal v kombinaciji z metodo razlage in metodo slikovne in besedne demonstracije, ki jo učenci najdejo na delovnih listih oz. na PowerPoint predstavitvi. Najprej učitelj učencem prebere citat (»Ko je 6. aprila 1941 radgonski župnik odprl okno svoje sobe, ga je z one strani Mure zadela krogla. Postal je prva žrtev druge svetovne vojne v Sloveniji.«⁴³¹) in jim postavlja vprašanja, kot so: Kdaj se je začela druga svetovna vojna? Kaj se je dogajalo drugje po Jugoslaviji? V kolikem času je Jugoslavija kapitulirala? Kateri so bili okupatorji v Jugoslaviji? Če je potrebno, morajo razložiti še nov pojem okupator.

Učitelj njihove odgovore dopolni in jim še razloži nastanek dveh držav v Jugoslaviji, nato pa preidejo na okupatorje v Sloveniji in sicer tako, da učencem preko PowerPointa pokaže zemljevid Slovenije,⁴³² najdejo pa ga tudi na svojih delovnih listih. Učenci morajo v paru ugotoviti, kateri okupatorji so zavzeli Slovenijo, nato pa še katera območja so zavzeli. Ko pravilno ugotovijo zavzeta območja, vsako pobarvajo z drugačno barvo, učitelj pa podrobneje razloži, katera območja so zavzeli ter njihov namen o priključitvi zasedenega ozemlja svojim državam.

Pri drugem vsebinskem poudarku, odnos okupatorja do Slovencev, učitelj opozori na tabelo⁴³³ o cilju in odnosu okupatorja na delovnih listih, kamor bodo učenci zapisovali, kar se bodo pri vsebinskem poudarku pogovarjali. Učitelj vpraša učence po cilju za Slovence, skupaj razložijo pomen raznarodovalne politike, nato pa učitelj pokaže nekaj slik, kjer spoznavajo ukrepe okupatorjev.⁴³⁴ Najprej se posvetijo nemškemu okupacijskemu režimu, ki je bil strožji kot drugje, predvsem se osredotočijo na izgon Slovencev,⁴³⁵ naselitev kočevskih Nemcev ter popolno germanizacijo Slovencev.⁴³⁶

Nato s pomočjo slik spregovorijo o italijanskem okupacijskem režimu, poimenovanju zavzetega dela ter njihove ukrepe, ki so bili sprva milejši od nemških.⁴³⁷

Na koncu se še ustavijo pri madžarskih ukrepih.⁴³⁸ ki so bili podobni nemškim.

Tretji vsebinski poudarek, odziv Slovencev na okupacijo, poteka s pomočjo prazne tabele, kjer imajo napisano meščanski in delavski tabor. Učenci zapisujejo, kar se z učiteljem pogovarjajo. Najprej učitelj postavlja vprašanja, zraven lahko doda tudi kakšno sliko:⁴³⁹ Kako so se odzvali ljudje na okupacijo, kako vlada? Kdo je začel z odporom? Kdaj in kje so se dobili? Če razgovor ni tako produktiven učitelj razloži del snovi, to je prevladovanje

⁴³⁰ Cilji: Učenci znajo naštetih okupatorje, opisati razkosanje slovenskega ozemlja, odnos okupatorja ter opisati dva pogleda na okupacijo.

⁴³¹ Granda, Stane (2008). Mala zgodovina Slovenije. Celje: Društvo mohorjeva družba: Celjska mohorjeva družba. str. 270.

⁴³² Nešović, B., Prunk, J. (1993). 20. stoletje, zgodovina za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 117.

⁴³³ Povzeto po: Didaktika zgodovine – CD. Raziskujem preteklost 9, priročnik, str. 89.

⁴³⁴ <http://ednevniki.si/uploads/a/andrejm/115504.jpg>, 5. 1. 2010.

⁴³⁵ Nešović, B., Prunk, J. (1993). 20. stoletje, zgodovina za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 115

⁴³⁶ Citat »Napravite mi to deželo nemško, tako nemško, kot je zgornja Štajerska.« V: Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole, Ljubljana: Rokus, str. 81, vživetu branje.

⁴³⁷ <http://ales.ledina.org/projekti/timkoll/2.svetovna/fotke/images/06.jpg>, 5. 1. 2010.

⁴³⁸ http://ales.ledina.org/projekti/timkoll/2.svetovna/MADZARSKA_RAZNARODOVALNA_POLITIKA5.htm, 5. 1. 2010.

⁴³⁹ http://www.siol.net/Slovenija/Aktualno/2009/04/27_april_-_dan_upora_proti_okupatorju.aspx, prva slika, 5. 1. 2010.

dveh pogledov, meščanskega, ki sprva sodeluje z okupatorjem, ker si želijo čim manj žrtev, zato tudi čakajo na navodila jugoslovanskih emigrantov in delavskega, ki deluje ilegalno in se zavzema za čim prejšnji odpor.

Nato učitelj pokaže program meščanskega tabora, londonske točke,⁴⁴⁰ ter jih preberejo in se pogovorijo, nato pa še Temeljne točke OF,⁴⁴¹ ki jih prav tako preberejo in se o njih pogovorijo. Učitelj mora po vsakem vsebinskem poudarku učence vprašati, če razumejo snov oz. sliko.

Za konec učne ure še ponovijo, kar so obravnavali to uro in sicer s pomočjo kviza. Učence razdelijo v skupine, kakor so bili že na začetku ure. Učitelj poda navodila dela in sicer, da bodo ponovili posledice aprilske vojne v Sloveniji s pomočjo slik in vprašanj, skupine pa morajo na čim več vprašanj pravilno odgovoriti. Zmaga tista skupina, ki na največ vprašanj odgovori pravilno. Vprašanja bi bila takšna:

- Kdaj se je začela aprilska vojna v Sloveniji?
- Kaj so dobili Nemci po okupaciji?
- Kako so Italijani poimenovali zasedeno območje?
- Kakšen je bil namen okupatorjev?
- Povejte razliko med italijanskim in nemškim okupatorjem.
- H kateremu programu spada točka:

»Stoječ na stališču naravne in usodne skupnosti jugoslovanskih narodov Osvobodilna fronta ne priznava razkosanja Jugoslavije in deluje z vsemi silami za slogo in enotnost njenih narodov. Hkrati stremi k povezanosti slovanskih narodov pod vodstvom velikega ruskega naroda na temelju pravice slehernega naroda do samoodločbe.«⁴⁴²

- H kateremu programu spada: »Notranja ureditev obnovljene Jugoslavije se mora izvršiti v soglasju vseh njenih sestavnih delov na podlagi enakosti pravic in dolžnosti na federativni osnovi.«⁴⁴³
- Na koncu podamo še nekaj fotografij,⁴⁴⁴ ali kakšen citat,⁴⁴⁵ učenci pa morajo povedati, kakšen je bil odnos okupatorja.

S kvizom smo s pomočjo slikovne in besedne demonstracije ponovili najpomembnejše podatke, ki smo jih pridobili med obravnavo učne snovi.

ZAKLJUČEK

Metoda demonstracije lahko pri vsaki učni uri doprinese k pestrosti pouka, zraven pa učence še motivira za nadaljnje delo. Slikovna demonstracija učencem približa učno uro, saj si lažje predstavljajo, besedna demonstracija na še posebej doživet način, pa jih sprosti, da se lažje pogovarjajo. Metoda demonstracije najbolje motivira učence, če je uporabljena skupaj z metodo razgovora, saj se učenci osredotočijo na sliko ter na zgodbo, ki se skriva za to sliko. Pomembno je tudi, da učenci sami vprašajo učitelja glede slike, če česa ne razumejo ali želijo podrobno razlago pri učni uri.

Učenci so bili vključeni z različnimi učnimi metodami, bili so aktivni pri pisanju na delovne liste ter pri razgovoru z učiteljem.

⁴⁴⁰ <http://vedez.dzs.si/dokumenti/dokument.asp?id=565>, 5. 1. 2010.

⁴⁴¹ Prav tam.

⁴⁴² http://ales.ledina.org/projekti/timkoll/2.svetovna/Temeljne_tocke_OF6-3.htm, 5. 1. 2010.

⁴⁴³ <http://vedez.dzs.si/dokumenti/dokument.asp?id=565>, 5. 1. 2010.

⁴⁴⁴ Glej opombe 7-11.

⁴⁴⁵ Glej opombe 4, 9

LITERATURA:

Granda, Stane (2008). Mala zgodovina Slovenije. Celje: Društvo mohorjeva družba: Celjska mohorjeva družba.

Nešovič, B., Prunk, J. (1993). 20. stoletje, zgodovina za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: DZS.

Raziskujem preteklost 9, priročnik. V: didaktika zgodovine – CD.

Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole, Ljubljana: Rokus Klett.

Trojar, Štefan (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. V: Zgodovina v šoli, letnik V., št. 3, str. 32-38.

Trojar, Štefan (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2.del. V: Zgodovina v šoli, letnik V. št. 4, str. 25–31.

Trškan, Danijela (2000). Mnenje dijakov o uporabi ilustrativno-demonstracijske metode pri pouku zgodovine v srednji šoli. V: Zgodovina v šoli, letnik VIII, št.3/4, str. 9–11.

<http://ales.ledina.org/projekti/timkoll/2.svetovna/fotke/images/06.jpg>, 5. 1. 2010.

http://ales.ledina.org/projekti/timkoll/2.svetovna/MADZARSKA_RAZNARODOVALNA_POLITIKA5.htm, 5. 1. 2010.

http://www.siol.net/Slovenija/Aktualno/2009/04/27_april_-_dan_upora_proti_okupatorju.aspx, 5. 1. 2010.

<http://vedez.dzs.si/dokumenti/dokument.asp?id=565>, 5. 1. 2010.

http://ales.ledina.org/projekti/timkoll/2.svetovna/Temeljne_tocke_OF6-3.htm, 5. 1. 2010.

<http://ednevnik.si/uploads/a/andrejm/115504.jpg>, 5. 1. 2010.

POVZETEK

Metoda demonstracije prinaša v pouk zgodovine pestrost, motivira učence in prispeva k boljši zapomnitvi učne snovi. Kot podpora razlagi slikovna demonstracija izgubi svojo vlogo, saj ima metoda demonstracije skupaj z metodo razgovora večji učinek na učence. Učence tako motiviramo in jih vključimo v pouk kot tudi v razmislek o sami temi ter sliki/fotografiji. Članek obravnava temo posledice aprilske vojne, ki jo razdelimo v tri vsebinske poudarke in sicer, razdelitev ozemlja med okupatorje, odnos okupatorja ter odziv Slovencev na okupacijo, kjer poskušamo motivirati učence z različnimi tehnikami, oblikami in metodami, vendar primarna ostaja metoda demonstracije. Različne učne metode pripomorejo k pestremu in živahnemu pouku, aktiviramo učence, hkrati pa lahko učitelj, ob zanimivi izbiri slik, fotografij in citatov, vpliva na učence ter na njihovo aktivno vlogo.

TINA ŠTUPAR: METODA DELA S PISNIM IN SLIKOVNIM GRADIVOM NA PRIMERU UČNE URE OSVOBODILNI BOJ NA SLOVENSKEM

UVOD

Vsakemu učitelju so v pomoč različne metode dela, učne in motivacijske tehnike, oblike pouka in drugo. Od pravilne izbire in uporabe metod in oblik dela pri pouku zgodovine je odvisna kvaliteta zgodovinskega znanja in uspeh vzgojne in izobraževalne dejavnosti v tem predmetu.⁴⁴⁶ Pogosto se pri družboslovnih predmetih, zlasti pa pri zgodovini, pojavljata tudi metoda dela s pisnim in slikovnim gradivom.

Namen članka je predstavitev možnosti dela, predvsem pa kombiniranja teh dveh učnih metod, saj je, kot piše Trojar že pred več kot 50 leti, vsaj v osnovni šoli boljše vsako od teh dveh metod kombinirati s katero drugo ali med seboj.⁴⁴⁷

Cilj članka je prikazati kombiniranje metode dela s slikovnim in pisnim gradivom na konkretni učni enoti Osvobodilni boj na Slovenskem, kjer je pestrost metod zelo zaželen, še posebej, ker „nekateri delovni zvezki (osnovnošolski in gimnazijski) komaj ali malo omenjajo protipartizansko stran /.../“⁴⁴⁸ in bi bila torej tudi iz tega razloga samostojna metoda dela s pisnim gradivom nezadostna. V članku bomo na primeru skušali pokazati, da je tako kombiniranje metod mogoče in tudi učinkovito.

METODA DELA S PISNIM IN SLIKOVNIM GRADIVOM

„Med slikovno gradivo spadajo fotografije, umetniške slike, plakati, karikature, zemljevidi, grafi, statistične tabele, skice itd.“⁴⁴⁹ Metoda dela s slikovnim gradivom je, vsaj v osnovnih šolah pogosto uporabljena, manj pa v srednjih šolah: „Zlasti v srednjih šolah se pedagogi premalo zavedajo didaktičnih koristnosti in motivacijske vloge slikovnega prikazovanja pri pouku zgodovine.“⁴⁵⁰

Nesporno je dejstvo, da je delo s slikovnim gradivom za učence zanimivo, pestro, ponuja jim aktivnost. Kot o svojih izkušnjah piše Pavla Karba, je z jasnimi navodili usmerjala učence k opazovanju bistvenih elementov na sliki, in sicer v vseh fazah učne ure. Rezultati so bili dobri: „Učenci so razvijali sposobnosti za opazovanje, primerjanje, analiziranje, sintetiziranje in spretnost pri uporabi zgodovinskih slik (slikovnih virov).“⁴⁵¹ Prednosti so še, da učenci s pomočjo te metode oblikujejo podrobne, zelo nazorne in dolgotrajne predstave, hkrati pa sili učitelja k razgibani pripovedi.⁴⁵² Najpogostejša vprašanja, ki jih ob slikovnem gradivu postavljamo učencem, so na primer: Kaj je na sliki? Kdo je na sliki? Kje? Kdaj? Kakšna je vsebina? Komu je fotografija/slika/karikatura namenjena? Kakšna je tema plakata? Kdo ga je izdal? ...

446 Demarin, J. (1964). Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana, : Državna založba Slovenije, str. 57.

447 Prav tam, str. 63.

448 Rode, M. (2003). Občutljiva zgodovina v šolskih klopeh. V: Zgodovina v šoli. Letnik XI. Št. 3-4, str. 4.

449 Trškan, D. (2000). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3-6.

450 Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti m odernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 4, str. 26.

451 Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica : vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 44.

452 Trojar, Š. (1996). Prav tam.

Pisne vire delimo na pisne zgodovinske vire in na interpretacije. Pisni zgodovinski viri so lahko različni govori, spomini, pisma, biografije, kronike, dnevniki, pogodbe, romani, pesmi, znanstvene monografije.⁴⁵³ Po Bloomovi taksonomiji lahko sestavimo na podlagi teh virov naloge vseh stopenj, zlasti pa tiste višje.⁴⁵⁴ Na primer: O čem govori besedilo? Kateri so glavni podatki (kraj, čas, osebe, dogodki), ki jih besedilo vsebuje? Kateri so razlogi, ki jih navaja besedilo? Kaj je bistvo besedila?⁴⁵⁵ Interpretacije so lahko različne interpretativne knjige, časopisi, učbeniki, muzeji, dokumentarci, filmi, novele, igre, ljudske modrosti in osebna razmišljanja ter podobno. Učenci tu iščejo, opisujejo in komentirajo razlike, kako različno gradivo prikazuje enako problematiko.⁴⁵⁶ Zgodovinska besedila se lahko uporabljajo na dva načina: iz njih lahko iščemo podatke ali pa ugotovljamo, „kaj, zakaj in kako so zgodovinarji pisali o dogodkih.“⁴⁵⁷ Pri prvem načinu uporabe se učenci naučijo zlasti smiselno brati taka besedila in oblikovati sintezo o sporočilu besedila. Pri drugem načinu pa učenci sodijo o delu zgodovinarjev: kaj, zakaj in kako so pisali o zgodovinskem dogajanju in ali so pri svojem delu pristranski. Zgodovinska besedila se lahko uporabljajo v vseh fazah pouka.⁴⁵⁸ Branje odlomka iz knjige ali pa pesmi lahko uporabimo tudi kot motivacijo, pri čemer mora biti besedilo doživeto interpretirano. Josip Demarin navaja, da tako v učencih dosežemo „močna čustva in solze.“⁴⁵⁹ O izkušnjah dela s to metodo piše tudi Pavla Karba, ki je učence na pravo delo z zgodovinskimi besedili pripravljala najprej z samostojno obdelavo problema s pomočjo učbenika. Koristi te metode so očitne: „Učenci so razvijali sposobnosti za smiselno branje besedil, analizo in sintezo besedila ter spretnosti, potrebne za ustno podajanje snovi in uporabo zgodovinskih besedil (pisnih virov).“⁴⁶⁰

KOMBINACIJA OBEH METOD

Metodi dela s slikovnim in pisnim gradivom lahko tudi kombiniramo med sabo. Razlogov za to je več: pisno gradivo je dostikrat pomanjkljivo – vizualne pomanjkljivosti nadomesti slika. Seveda pa ti dve metodi vedno povezuje učiteljeva razlaga. Tu pa na površje pride še šibkost kombiniranja: „V teh učnih situacijah je aktiven predvsem učitelj, medtem ko so učenci preveč pasivni sprejemniki slušno-vidnih informacij.“⁴⁶¹ Metodi dela s pisnim in slikovnim gradivom moramo torej kombinirati z metodo razgovora in vplesti v različne učne oblike; v tej kombinaciji pa naj bi se izogibali pretirane uporabi metode razlage.

UČITELJEVA PRIPRAVA NA POUK

Učitelj pred začetkom učne ure naredi učno pripravo. Odloči se, da bo učno enoto Osvobodilni boj na Slovenskem predstavil s pomočjo metode dela s slikovnim in pisnim gradivom, z metodo razlage ter razgovorom. Uporabil bo dve učni obliki: frontalno obliko in skupinsko delo. Tudi za uvodno motivacijo bo uporabil slikovno in pisno gradivo, prav tako

453 Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino FF, Univerza v Ljubljani, str. 99.

454 Rutar Ilc, Z. (2003). Pristopi k poučevanju, preverjanju in ocenjevanju. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 68-72.

455 Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Prav tam.

456 Trškan, D. (2008). Prav tam, str. 100.

457 Trškan, D. (2000). Metoda dela z besedili pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik IX. Št. 3-4, str. 3.

458 Trškan, D. (2002). Prav tam.

459 Demarin, J. (1964). Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 64.

460 Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 44.

461 Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 4, str. 27.

bo slikovno gradivo izkoristil za zaključno ponavljanje. Potreboval bo zgodovinski učbenik za 9. razred, pripravil je tudi PowerPoint predstavitev z vsem potrebnim slikovnim gradivom ter učni list, ki ga bodo učenci dobili ob koncu učne ure. Pripravil je še platno in projektor ter vprašanja za skupinsko delo.

POTEK UČNE URE

Učitelj na začetku učne ure pozdravi učence in začne učno uro z branjem pesmi Bosa pojdiva, dekle obsorej,⁴⁶² avtorja Karla Destovnika – Kajuha. Na PowerPoint da še pred začetkom branja fotografijo Kajuha, ko je bil v partizanih.⁴⁶³ Učitelj po končanem branju zastavi učencem nekaj vprašanj: Kdo je avtor pesmi? Kdaj je bila napisana? Na kaj namiguje izraz „trpeča zemlja“? Kdo so ti „talci“? Kdo je na sliki? Kdo je fotografijo posnel? V kakšnih okoliščinah? Kje mislite, da je bila ta slika posneta?

Učenci nato odgovarjajo na vprašanja in skupaj pridejo do odgovora, da tako pesem kot slika prikazujeta vsaka na svoj način obdobje osvobodilnega boja oz. čas tik za njim.

Nato učitelj postavi nekaj kratkih vprašanj o snovi prejšnje ure, to je o aprilski vojni.⁴⁶⁴ Pove, da se bo danes snov nadaljevala in našteje nekaj najpomembnejših ciljev pouka (izobraževalnih in funkcionalnih).⁴⁶⁵

Pove, da bodo danes delali v skupinah po 5 (predpostavljamo, da je razred manj številčen), zato naj obrnejo mize po dve skupaj. Učbenike in naj odprejo na strani 83,⁴⁶⁶ saj bodo tokrat delali s pisnim gradivom. Učitelj tudi pove, da bodo učne liste dobili na koncu ure in da jim tako ni treba delati zapiskov.

Vsaki skupini razdeli vprašanja,⁴⁶⁷ na katere naj v roku 10 minut odgovorijo, vsaka skupina pa naj določi še poročevalca, ki bo poročal odgovore. Učitelj se je odločil, da bodo tokrat vse vsebinske poudarke (Začetek boja proti okupatorju, Kdo so partizani, Partizanske enote) obdelali v obliki skupinskega dela.

Ko učenci v določenem času zaključijo, učitelj nato na PowerPointu pokaže vprašanja in sproti poziva poročevalce, naj posredujejo odgovore. Na PowerPointu pa ima tudi slikovno gradivo, saj učbenik slikovno ni dovolj bogat. Učitelj pri vsaki skupini pokaže eno fotografijo, na katero postavlja vprašanja, hkrati pa posreduje dodatno razlago snovi.⁴⁶⁸

462 Bosa pojdiva, dekle obsorej: http://sl.wikisource.org/wiki/Bosa_pojdiva,_dekle_obsorej. (Dobljeno 2. 1. 2010)

463 Karel Destovnik - Kajuh: <http://users.volja.net/bobeksol/content/kajuh.jpg>. (Dobljeno 23. 12. 2009)

464 Kdaj je prišlo do spopada? Komu so se uprli Jugoslovani? Kakšna je bila reakcija Hitlerja? Kdaj se vojna konča?

465 Npr: V današnji uri bomo spoznali, kako se je začel upor proti okupatorju in kakšno vlogo so pri tem imeli partizani. Naučili se boste tudi osvajati spoznavati zgodovino s pomočjo slikovnega gradiva.

466 Razpotnik J., Snoj D. (2008) Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 83-85.

467 Vprašanja po skupinah. 1.) Kdaj in na kakšen način se je začel boj proti okupatorju? Kako so se ljudje pripravljali na odpor? 2.) Kje je bilo središče boja proti okupatorju na začetku? Kako se je na prve akcije odpora odzval okupator? 3.) Kako se je upiral meščanski sloj? Katere organizacije so ustanovili? 4.) Kako so se začele izoblikovati partizanske enote? Kdo so jih sestavljali? Kakšen je bil način boja? Kako so se nanje odzivali Nemci, kako Italijani? 5.) Kako imenujemo enega najbolj znanih bojev na Gorenjskem in kako je potekal? Kakšno škodo so povzročili Nemci? Na kratko opišite najbolj znane bitke na Kočevskem, na Pohorju, na Štajerskem leta 1943 in v Ljubljanski pokrajini.

468 Radio Kričač: <http://www.radio1.si/mmffoto/7830.jpg>. (Dobljeno 21. 12. 2009);

Okupatorjevo nasilje: <http://gostje.kivi.si/total/p30/p30-7.jpg>. (Dobljeno 21. 12. 2009);

Učence tudi pozove, naj si podatke, povezane s slikovnim gradivom, sproti zapisujejo, saj vseh informacij ne bodo mogli najti v učbeniku.

Ko se zvrstijo vse skupine, učitelj postavi še nekaj zaključnih vprašanj.⁴⁶⁹ Na PowerPointu ima tudi nekaj fotografij, s pomočjo katerih ponovijo snov.⁴⁷⁰

Na koncu učne ure jim učitelj razdeli še učne liste in naroči učencem, naj jih do prihodnje ure preberejo.⁴⁷¹

SKLEP

Kombiniranje metod je torej zelo ustrezen način predstavitve učne vsebine – zlasti, kadar gre za metodi dela s pisnim in slikovnim gradivom. Ti dve metodi se medsebojno dopolnjujeta in z izbiro ustreznih učnih oblik, ki aktivno vključijo v učni proces tudi učence, predstavljata skupaj z vživeto učiteljevo interpretacijo in razlago zelo učinkovit način dela pri pouku zgodovine.

LITERATURA IN VIRI

1. Bosa pojdiva, dekle obsorej: http://sl.wikisource.org/wiki/Bosa_pojdiva_dekle_obsorej. (Dobljeno 2. 1. 2010).
2. Demarin, J. (1964). Pouk zgodovine v šoli. Specialna didaktika. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
3. Glasilo Svoboda: http://www.goriskipanterji.com/Druga_sv/Primorsko_p1del3.jpg. (Dobljeno 21. 12. 2009).
4. Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
5. Karel Destovnik - Kajuh: <http://users.volja.net/bobeksol/content/kajuh.jpg>. (Dobljeno 23. 12. 2009).
6. Okupatorjevo nasilje: <http://gostje.kivi.si/total/p30/p30-7.jpg>. (Dobljeno 21. 12. 2009).
7. Partizani: <http://kudcerkno.files.wordpress.com/2008/02/partizani.gif>. (Dobljeno 21. 12. 2009).
8. Partizani: http://www.rtv slo.si/_up/photos/2009/03/13/u54406-82506_partizani_bitola_show.jpg (Dobljeno 21. 12. 2009).
9. Radio Kričač: <http://www.radio1.si/mmf/foto/7830.jpg>. (Dobljeno 21. 12. 2009).

Glasilo organizacije TIGR – Svoboda: http://www.goriskipanterji.com/Druga_sv/Primorsko_p1del3.jpg. (Dobljeno 21. 12. 2009);

Partizani: http://www.rtv slo.si/_up/photos/2009/03/13/u54406-82506_partizani_bitola_show.jpg. (Dobljeno 21. 12. 2009);

Spomenik padlim v dražgoški bitki: http://kraji.eu/PICTURES/gorenjska/zelezniki_z_okolico/drazgose/spomenik_drazgoski_bitki/IMG_3244_drazgose_spomenik_drazgoski_bitki.jpg. (Dobljeno 21. 12. 2009).

469 Na primer: Opišite oblike odpora, ki so jih izvajali Slovenci. Pojasnite, ali je obstajal tipičen slovenski partizan. Pojasni, ali so bile akcije slovenskih partizanov uspešne.

470 Partizani: <http://kudcerkno.files.wordpress.com/2008/02/partizani.gif>. (Dobljeno 21. 12. 2009);

Spomenik dražgoški bitki: http://kraji.eu/PICTURES/gorenjska/zelezniki_z_okolico/drazgose/spomenik_drazgoski_bitki/IMG_3196_drazgose_spomenik_drazgoski_bitki_mozaik_ive_subic.jpg. (Dobljeno 21. 12. 2009).

471 Učni listi vsebujejo zapis učne snovi, obravnavane v času učne ure, poleg tega pa še vajo za utrditev snovi: učenci morajo na prazna mesta vstavljati ustrezne nove pojme (na primer: diverzija, internacija, odporniško gibanje, partizansko bojevanje ...).

10. Razpotnik J., Snoj D. (2008) Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
11. Spomenik dražgoški bitki:
http://kraji.eu/PICTURES/gorenjska/zelezniki_z_okolico/drazgose/spomenik_drazgoski_bitki/IMG_3196_drazgose_spomenik_drazgoski_bitki_mozaik_ive_subic.jpg. (Dobljeno 21. 12. 2009)
12. Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli, V. Št. 4, str. 25-31.
13. Trškan, D. (2000). Metoda dela z besedili pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik IX. Št. 3-4, str 3-7.
14. Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str 3-6.

POVZETEK

Metodi dela s pisnim in slikovnim gradivom sta med učitelji priljubljeni, vendar je za kvaliteten pouk potrebno, da ju kombiniramo z drugimi učnimi metodami: metodo razlage, razgovora itd. Te kombinirane metode dela vpletemo v različne učne oblike in z ustreznimi učnimi sredstvi pripravimo učno uro, ki bo za učence zanimiva in aktivna. V članku je predstavljen primer kombiniranja učnih metod, s poudarkom na prej omenjenih metodah, in sicer na učni enoti „Osvobodilni boj na Slovenskem“. V učni uri je metoda dela s slikovnim gradivom prisotna v vseh etapah (uvodni, glavni in zaključni del) in učnih poudarkih (Začetek boja proti okupatorju, Kdo so partizani, Partizanske enote). Bistveno je, da učitelj najde ustrezno kombinacijo učnih metod, tehnik in oblik ter tako naredi pouk kar najbolj privlačen za učence.

KATJA ŠTURM: SKUPINSKA UČNA OBLIKA-AKTIVNEJŠA UDELEŽBA UČENCEV PRI UČNI URI Z NASLOVOM: ŽIVLJENJE MED VOJNO

UVOD

»Danes učitelj ne more biti več igralec, bolj ali manj nadarjen, v šoli. Zaradi različne in heterogene publike mora postati režiser; to pa je poklic, ki se ga je treba naučiti«. Zato se Le Pellec sprašuje »kako pasivno publiko v razredu spremeniti v aktivne igralce.«⁴⁷² Prav tako se je potrebno zavedati, da lahko z aktivnim vključevanjem učencev v pouk dosežemo »trajnejše, uporabnejše in koristnejše znanje.«⁴⁷³ Citata slikovito prikazujeta današnje poudarjanje in pomen aktivnega učenca v šoli ter pridobitev trajnejšega znanja. Vprašanje pa ostaja, kako to doseči.

Namen članka je na konkretnem primeru učne ure prikazati, kako lahko z uporabo skupinskega dela učitelji prispevajo k večji aktivnosti učencev skozi celotno učno uro, boljši zapomnitvi snovi in s tem h kakovostnejšemu znanju in večji motivaciji za nadaljnje šolsko in domače delo. S pomočjo skupinskega dela učence navajamo na samostojno delo s pisnimi viri in pripomoremo k socialni interakciji med učenci in k poglobljenemu zanimanju za zgodovinsko snov.

1. TEORETIČNA IZHODIŠČA ZA NAČTOVANJE UČNE URE

Tomaž Weber pravi, da lahko skupinska učna oblika pomaga vsakemu posameznemu učencu pri tem, da lažje prebrodi zastavljene naloge in krepí učenčevo samozavest. Ker je pri skupinskem delu tudi potrebno izdelati grafične izdelke itd., ta oblika nudi velike možnosti za zaposlitev posameznih učencev glede na njihove sposobnosti in individualna nagnjenja.⁴⁷⁴ Skupinska učna oblika torej pomaga razvijati številne učne spretnosti in sposobnosti, med katerimi lahko izpostavimo naslednje: učenci izbirajo podatke, oblikujejo pisna poročila, pripravljajo vizualno in ustno predstavitev svojih rezultatov, samostojno uporabljajo učbenike in strokovno literaturo, sodelujejo, razvijajo spretnost javnega nastopanja, sodelovanja v diskusiji, delovne discipline itd.⁴⁷⁵

Metoda in motivacijska tehnika,⁴⁷⁶ izpostavljeni v prikazu konkretne učne ure vzpodbujata miselno in čustveno aktivnost učencev in razumevanje vsebine. Učenec razvija sposobnost za opazovanje, prepoznavanje zgodovinskih okoliščin, pa tudi sposobnost analize zgodovinske vsebine, primerjanje in vrednotenje zgodovinskih dogodkov.⁴⁷⁷

⁴⁷² Le Pellec, J., Macos-Alvarez, V. (1991). Enseigner l'histoire: un métier qui s'apprend. Paris: Hachette, str. 14. V: Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri aktivnih učnih oblikah v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli, letnik 7, št. 1, str. 32.

⁴⁷³ Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri aktivnih učnih oblikah v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli, letnik 7, št. 1, str. 30.

⁴⁷⁴ Povzeto po: Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS, str. 114–115.

⁴⁷⁵ Glej: Peklaj, C. s sodelavkami. (2001). Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS. V: Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 50.

⁴⁷⁶ Metoda dela s slikovnim gradivom in motivacijska tehnika: videti z očesom misli.

⁴⁷⁷ Povzeto po: Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica: vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 70.

Prav tako kot pri vseh učnih metodah in oblikah je tudi pri skupinski obliki pomembna učiteljeva vloga. Učitelj je odgovoren za vodenje, načrtovanje ter izvedbo ure.⁴⁷⁸ Po Danijeli Trškan je priporočljiva naslednja priprava pred izvedbo ure:

1. Učitelj poišče, izbere in reproducira primerno literaturo.
2. Pripravi vprašanja za teme skupin. Priporočljiva so krajša, konkretna vprašanja za hitro razumevanje snovi.
3. Pripravi navodila za izvedbo skupinskega dela ter navodila za poročanje pred razredom.
4. Učitelj naj eno uro nameni za predstavitev učne oblike skupinskega dela. Poudari naj prednosti in predstavi spretnosti, ki jih bodo učenci z njo pridobili.⁴⁷⁹

2. UČITELJEVA PRIPRAVA NA UČNO URO

Učna priprava je namenjena za deveti razred devetletne osnovne šole. Obravnavo učne teme bomo izvedli v dveh šolskih urah, kjer bomo učence aktivno vključili v pouk s pomočjo skupinske učne oblike. Učenci bodo prvo učno uro v skupini, s pomočjo literature, predelali učno snov in jo nato v drugi učni uri predstavili sošolcem. Učitelj se že pred uro pripravi po zgoraj navedenih smernicah.

2.1. UVAJANJE ALI PRIPRAVLJANJE

V uvodnem delu bomo učence motivirali z motivacijsko tehniko: Videti z očesom misli. To tehniko uporabimo z namenom, da bi učenci pridobili bolj poglobljeno razumevanje učne vsebine. Sloni na tehniki vizualizacije. Učencem povemo, da naj se udobno namestijo, zaprejo oči, se sprostijo in globoko dihajo.⁴⁸⁰ Medtem pripravimo glasbeni posnetek Hej brigade.⁴⁸¹ Tako bo imela vizualizacija tudi zvočno podlago. Opis⁴⁸² podajamo s počasnim ritmom, nazorno in z umirjenim govorom. Po končani vizualizaciji je pomembno, da vodimo krajšo razpravo, v kateri učenci izmenjajo svoja notranja doživetja.⁴⁸³ Postavimo tudi vprašanje, če so morda ugotovili temo današnje učne ure. Naslov učne ure (Življenje med vojno)⁴⁸⁴ napišemo na tablo. Na koncu faze uvajanja učence seznanimo s potekom učne ure ter napovemo še operativne učne cilje,⁴⁸⁵ ki jih bodo učenci na koncu učne enote

⁴⁷⁸ Peklaj, C. s sodelavkami. (2001). Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS, str. 91–94.

⁴⁷⁹ Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri skupinski učni v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli, letnik 7, št. 4, str. 52–55.

⁴⁸⁰ Raffini, J.P. (2003). 150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih. Ljubljana: Educy, str. 83.

⁴⁸¹ Hej brigade V: <http://www.youtube.com/watch?v=ORcTcGuux48> [Pridobljeno dne 2. 1. 2010]

⁴⁸² Opis je lahko naslednji: Piše se november 1943. Pridružite se četi partizanov na nočnem pohodu. Okupator vam je na sledi. Hodite po zasneženi gozdni poti, sneg tiho pada, opremljeni ste z mitraljezom, vendar brez municije, zebe vas, utrujeni ste, bezgavke pod ramo so otečene. V daljavi zagledate svoje vojake, ranjene na nosilih, ob spremstvu bolničark. Minila je zima, prehodili ste dolgo pot in sedaj ste v osvobojeni dolini. Ofenziva je končana. V vasi so priredili miting. Pojete, recitirate. Vaša četa postaja vedno boljše opremljena, partizanska vojska vedno boljše organizirana. V vaseh vas partizanske učenke prosijo za svinčnike. Odpravite se v Ljubljano. Okna kavarn imajo novo okrasje [Mussolini], vendar vas to ne zmoti, da se odpravite do skrivne tiskarne sredi Ljubljane, kjer se tiskajo časopisi in druge publikacije in kjer se boste lotili izdelovanja grafik. Opazite gnečo pred pekarno, s katere se trenutno ne vije vonj po svežem kruhu.

⁴⁸³ Raffini, J.P. (2003). 150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih. Ljubljana: Educy, str. 83.

⁴⁸⁴ Učitelj za naslov učne ure uporabi prirejen naslov poglavja v učbeniku: Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 86.

⁴⁸⁵ Operativni učni cilji: učenec pojasni, kako je potekalo življenje na okupiranem ozemlju; učenec opiše življenje ljudi na osvobojenem ozemlju; učenec oceni pomen kulture in šolstva med vojno. Razpotnik, J., Snoj, D., (2006). Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 103.

dosegli. Za fazo uvajanja izvedeno v frontalni učni obliki z uvodno motivacijsko tehniko potrebujemo približno 15 minut.

2.2. OBRAVNAVANJE NOVE UČNE SNOVI

Obnavljanje nove učne snovi bo potekalo s pomočjo skupinskega dela. Preden učence razdelimo, določimo število skupin in število udeležencev, funkcije le teh v skupini: poročevalec, en zapisnikar, en nadzornik ipd., določimo čas dela v skupini in predstavimo gradivo za delo. Nato učence razdelimo v šest skupin⁴⁸⁶ in preprečujemo hrup, ki se pri tem pojavi.⁴⁸⁷ Za predstavitev vsebine skupinskega dela uporabimo motivacijsko tehniko t.i. sestavljanke,⁴⁸⁸ ki jo izvedemo s pomočjo slikovnega gradiva. Po dve skupini bosta obravnavali določen vsebinski poudarek življenja med vojno,⁴⁸⁹ vsaka skupina pa bo s pomočjo razrezane slike,⁴⁹⁰ ki jo mora sestaviti skupaj, ugotovila tematiko, ki jo bo obravnavala. Vodja vsake skupine pove razredu, kaj predstavlja njihova sestavljena slika in kakšna je njihova tema. Podamo še navodila za delo in razdelimo gradivo. Učenci morajo s pomočjo učbenika⁴⁹¹ in dodatne zgodovinske literature⁴⁹² obdelati določen vsebinski poudarek, izdelati slikovno-grafični izdelek A3 formata in si pri teh dveh zadolžitvah pomagati z učnim listom.⁴⁹³ Učenci opazujejo zemljevide in slikovno gradivo in z navedenimi didaktičnimi sredstvi iščejo odgovore na vprašanja ter rešujejo naloge.⁴⁹⁴ Z metodičnimi navodili na učnem listu jih usmerjamo na opazovanje bistvenih elementov na sliki. Učenec bo tako vedel, kaj naj opazuje, katere elemente poveže in kako naj sklepa.⁴⁹⁵ Čas za delo v skupini je 30 minut.

⁴⁸⁶ Skupine so določene na podlagi preštevanja. Učenci se preštejejo do šest, nakar tvorijo skupine vsi z enako številko. Učna snov je v učbeniku: Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 86–88, didaktično razdeljena na tri vsebinske poudarke, kar bomo uporabili tudi pri sami izvedbi skupinskega dela: Kako je potekalo življenje na okupiranem ozemlju; Kako je potekalo življenje na osvobojenem ozemlju; Kakšno vlogo je med vojno imela kultura. Določeno vsebinsko tematiko bosta obdelovali dve skupini, ob manjšem številu učencev, se manjšemu številu učencev dodeli tematski sklop pomena kulture med vojno.

⁴⁸⁷ Glej: Peklaj, C. s sodelavkami. (2001). Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS. V: Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 50. Ker se funkciji poročevalca učenci radi izognejo, ga v vsaki skupini določi učitelj z naključno številko prejšnjega preštevanja.

⁴⁸⁸ Ginnis, P. (2004). Učitelj - sam svoj mojster: kako vsakega učenca pripeljemo do uspeha. Ljubljana: Rokus, str. 125–126.

⁴⁸⁹ Življenje na okupiranem območju; življenje na osvobojenem območju in pomen kulture med vojno.

⁴⁹⁰ Lahko uporabimo: slika vsakdanjega življenja z okupiranega ozemlja (množica pred pekarno): Razpotnik, J., Snoj, D., (2006). Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus., str. 103 (srednja fotografija). Slika vsakdanjega življenja z osvobojenega ozemlja (partizanska šola): Repe, B. (1997). Naša doba. Oris zgodovine 20. stoletja. Učbenik za 4. letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 216. Slika s področja kulture (tiskarska tehnika): Prav tam, str. 190.

⁴⁹¹ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 86–88.

⁴⁹² Lahko uporabimo: besedilo z vsebino okupirane Ljubljane: Dolenc, E., Gabrič, A. (2002). Zgodovina 4. Učbenik za četrti letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 139 (Italijanska okupacija). Besedilo z vsebino osvobojenega ozemlja: Repe, B. (1997). Naša doba. Oris zgodovine 20. stoletja. Učbenik za 4. letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 200 (Življenje na osvobojenem ozemlju). Besedilo s področja kulture: Prav tam, str. 215–217 (Kultura, šolstvo, umetnost med vojno).

⁴⁹³ Na učnem listu so napisana usmerjevalna vprašanja, kjer prevladuje metoda dela s slikovnim gradivom (v glavnem povzeta z delovnega zvezka: Burkeljca, M., Dobnik, J. (2005). Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 93–95.) na dnu pa je še prostor, kamor lahko učenci napišejo nepoznane pojme in svoja vprašanja.

⁴⁹⁴ Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica: vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 44.

⁴⁹⁵ Prav tam, str. 68.

S tem je končana prva šolska ura. V naslednji sledi samostojno poročanje učencev o pridobljenih spoznanjih in demonstriranje.

Pred poročanjem posamezne skupine opozorimo na glasno in jasno poročanje. Vodja vsake skupine predstavi slikovno-grafični izdelek skupine pred tablo. Po koncu poročanja prve skupine naslovimo dodatna vprašanja na celotno skupino, vprašamo po novih nerazumljivih pojmih in morebitnih vprašanjih. Nato z metodo razgovora⁴⁹⁶ pri učencih drugih skupin preverimo, kako so poslušali poročanje vodje prve skupine.⁴⁹⁷ Na tablo napišemo prvo točko Življenje na okupiranem ozemlju in nov pojem: okupator, ki ga razložimo. Nato učencem narekujemo kratke stavke, ki si jih zapišejo v zvezek.⁴⁹⁸ Kot zanimivost učencem pri obravnavi prvega vsebinskega sklopa v razvedrilo in za ilustracijo učne vsebine preberemo odlomek,⁴⁹⁹ pri čemer metodo razlage popestrimo s pomočjo metode besedne demonstracije.⁵⁰⁰

Na podoben način obdelamo še ostala dva vsebinska poudarka (vsakemu posvetimo približno 15 minut), vsak vsebinski poudarek z novimi pojmi prav tako zapišemo na tablo.⁵⁰¹

Po poročanju druge skupine pri obravnavi drugega vsebinskega sklopa Življenje na osvobojenem ozemlju s preverjalnim razgovorom vzpostavljamo primerjavo življenja ljudi na okupiranem ozemlju z življenjem na osvobojenem ozemlju. Razlike in podobnosti prikažemo s grafično tabelno ponazoritvijo.

Pri obravnavi tretjega vsebinskega sklopa Pomen kulture poudarimo kulturni molk, mitinge, ter zastavimo vprašanje, zakaj so ljudje kljub nevarnosti in terorju prirejali različne prireditve in športne dejavnosti?⁵⁰² S tem vprašanjem spodbudimo učenčevo kritično mišljenje. V času poročanja učenci izdelujejo zapis učne snovi.

Ob tako načrtovanem in izvedenem učnem delu je potrebno več pozornosti posvetiti sintezi učnih spoznanj. Prav ta miselna operacija se je izkazala najtežja za učence. Zato je

⁴⁹⁶ Uporabimo utrjevalni in preverjalni razgovor, s katerim vzdržujemo motivacijo in ugotavljamo predznanje. Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 63.

⁴⁹⁷ Učence lahko povprašamo, kakšno nasilje je izvajal okupator nad domačim prebivalstvom, kaj je to črni trg, s čim so okupatorji utrdili mejo.

⁴⁹⁸ Stavki so lahko naslednji: Glavna značilnost vsakdanjega življenja na okupiranem ozemlju je bila pomanjkanje osnovnih živil. Cene najosnovnejših živil so se nenehno dvigovale. Posledično se je razvil črni trg, kjer so premožnejši lahko pridobili blago po visokih cenah. Okupator je izkoriščal industrijsko zmogljivost predvsem za vojaške namene. Za vključitev v svoj gospodarski sistem so zamenjali denarno valuto. Zaradi vse večjega odporniškega gibanja so se okrepili represivni ukrepi okupatorja.

⁴⁹⁹ Vovko, A. (1996). Nasmejana zgodovina: popotovanje skozi čas v 189 nasmehih. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 191.

⁵⁰⁰ Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 71.

⁵⁰¹ Tabelska slika je lahko naslednja: Življenje na osvobojenem ozemlju – središče Kočevski rog. Preskrba partizanskih čet. Skrb za ranjence – partizanske bolnišnice – Franja. Partizanske šole – opremljene skromno, prekinjena delovanja. Kulturna dejavnost. Razvedrilo – športna tekmovanja in mitingi.

Vloga kulture med vojno – kulturna dejavnost v Ljubljani – organizacija koncertov, izhajanje slovenskih časnikov, odprtja mnogih razstav slovenskih umetnikov, prevodi in izdaja pesniških zbirk. Kulturni molk. Vloga kulture v odporu – gojitev borbenosti Slovencev. Ilegalne tiskarne – mitingi – gledališke predstave – folklorne skupine.

⁵⁰² Razpotnik, J., Snoj, D., (2006). Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 104.

treba učne cilje strniti v sintezi spoznanj v frontalni učni obliki.⁵⁰³ V prvi didaktični situaciji izvedemo sintezo spoznanj, v drugi pa verifikacijo spoznanj.⁵⁰⁴

2.3. KONČNO PREVERJANJE

Verifikacijo spoznanj izvedemo v zaključnem delu učne ure (petnajst minut) z malo drugačnim končnim preverjanjem. Tokrat vprašanj učencem ne bo postavljala učitelj, temveč učenci postavljajo vprašanja svojim sošolcem. To lahko izvedemo tudi s pomočjo žogice, ki jo učenec, ki zastavi vprašanje poda sošolcu, kateremu je vprašanje namenjeno. Sošolec ujame žogico, odgovori na vprašanje, sestavi novo vprašanje za drugega sošolca in mu poda žogico. Tik pred koncem učne ure učenci pomagajo obesiti slikovno-grafične A3 izdelke na steno v razredu.

ZAKLJUČEK

V članku predstavljena skupinska učna oblika v kombinaciji z drugimi učnimi metodami in oblikami ne le pripomore do temeljitejšega znanja, temveč tudi pomembno vpliva na socialni razvoj učencev in na dvigovanje motivacije. Bistvena je aktivna udeležba učencev pri pouku, h kateri se morajo usmerjati sodobni učitelji in je v članku poudarjena na številnih mestih. S podano obliko skupinskega dela in obilico različnih učnih metod in motivacijskih tehnik pri načrtovanju interaktivnih učnih ur, lahko spodbudimo zanimanje za učni predmet zgodovine in nasploh za preučevanje preteklosti.

LITERATURA

- Dolenc, E., Gabrič, A. (2002). Zgodovina 4. Učbenik za četrti letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.
- Ginnis, P. (2004). Učitelj - sam svoj mojster: kako vsakega učenca pripeljemo do uspeha. Ljubljana: Rokus.
- Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica: vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Peklaj, C. s sodelavkami. (2001). Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS.
- Raffini, J. P. (2003). 150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih. Ljubljana: Educy.
- Razpotnik, J., Snoj, D., (2006). Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus.
- Razpotnik, J., Snoj, D., (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
- Repe, B. (1997). Naša doba. Oris zgodovine 20. stoletja. Učbenik za 4. letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.

⁵⁰³ Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica: vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 68. Primer sinteze je lahko naslednji: Vojna je močno vplivala na življenje vseh, tako civilnega prebivalstva kot vojakov. Ljudje so trpeli pomanjkanje, strah in negotovost. Velike težave s preskrbo je imela zlasti partizanska vojska. Posebno vlogo pa je imela kultura, ki je bodrila borbenost Slovencev proti okupatorju. V: Razpotnik, J., Snoj, D., (2006). Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 103.

⁵⁰⁴ Prav tam, str. 80.

- Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri aktivnih učnih oblikah v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli, letnik 7, št. 1.
- Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.
- Vovko, A. (1996). Nasmejana zgodovina: popotovanje skozi čas v 189 nasmehih. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS.

POVZETEK

Članek skuša predstaviti eno izmed idej, kako učencem učno snov približati tako, da bi bilo njihovo znanje kvalitetnejše in trajnejše. S skupinskim delom in s samostojnim iskanjem rešitev ter uporabo zgodovinskih podatkov s pomočjo učbenika in dodatne zgodovinske literature, skušamo doseči čim večjo aktivno vpletenost učencev v pouk.

Na konkretnem primeru učne ure smo to ponazorili z dvema uvodnima motivacijama, učenci pa so učno snov predelali v treh podvojenih skupinah: Življenje na okupiranem območju, Življenje na osvobojenem območju in Pomen kulture med vojno. Izdelati so morali tudi A3 izdelek in poročati o svojem delu, v zaključnem delu pa smo izvedli zanimivo končno preverjanje, kjer učenci sprašujejo sošolce.

Bistvenega pomena je uporaba različnih učnih metod, oblik in motivacijskih tehnik, ki prispevajo k razvijanju različnih spretnosti pri učencih in spodbujajo njihov socialni razvoj.

NINA FIŠER: SOVRAŠTVO MED NAMI: DRŽAVLJANSKA VOJNA MED SLOVENCİ V 9. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE

UVOD

Spopadi med različnimi tabori oziroma državljanska vojna med Slovenci, v sklopu učne teme Slovenci v času druge svetovne vojne, je dokaj težka snov za učence osnovnih šol. Navadno so te teme temeljile predvsem na suhoparni razlagi mnogih kratic, različnih taborov in vzrokov za spopad. Zakaj tega ne bi spremenili?

Da bi se izognili nezadovoljstvu učencev, bo glavni namen pričujočega članka prikazati učno uro z uporabo različnih metod in oblik, poudarek pa bo na metodi dela s pisnim gradivom in metodi dela pisno-grafičnih izdelkov. Z uporabo obeh metod lahko dosežemo aktivnost in posledično večjo motivacijo učencev, kar novejši trendi v izobraževanju vedno bolj poudarjajo. Hkrati pa bo tudi naš trud za bolj kakovosten pouk poplačan in bomo tudi učitelji bolj motivirani za pripravo pestrega pouka, ki bo vseboval številne učne metode ter oblike.

TEORETIČNA IZHODIŠČA

Da se bo učna ura uspešno začela, ima velik vpliv uvodna motivacija, s katero bomo v učencih spodbudili zanimanje in vedoželjnost za določeno temo.⁵⁰⁵ Učence lahko motiviramo s pomočjo motivacijskih tehnik, ki jih delimo na dve vrsti: učno motivacijske tehnike, ki se konkretno nanašajo na učno snov ter motivacijske tehnike, ki skušajo vzdrževati pozornost učencev.⁵⁰⁶ Klasična tehnika so tudi vislice,⁵⁰⁷ ki jih bomo izvedli v tej učni uri.

Pisne zgodovinske vire Tomaž Weber deli na dokumente preteklosti, ki so ohranjeni v arhivih in knjižnicah, na zgodovinske tekste (znanstvene monografije in sinteze) ter na literarnozgodovinska ali umetniška dela (romani in pesmi z zgodovinsko tematiko oziroma vsebino).⁵⁰⁸ Zgodovinske vire lahko uporabljamo na dva načina. Prvi je iskanje podatkov. Besedilo se uporablja za opis, razumevanje, interpretacijo zgodovinskih dogodkov. Drugi način pa je ugotavljanje zakaj, o čem in kako so avtorji pisali o nekih zgodovinskih dogodkih, pri čemer je potrebno ugotoviti zanesljivost vira. Delo s pisnimi viri poteka v več stopnjah. Najpomembnejša stopnja je branje, opazovanje ter iskanje podatkov iz besedila. Pomembno je tudi ugotavljanje ozadja nekega zgodovinskega dogodka in kritična primerjava besedil ter osebno mnenje posameznika.⁵⁰⁹ Z večkratno uporabo metode dela s pisnimi viri, ki je pri pouku zgodovine nepogrešljiva, se bodo učenci naučili vrednotiti zgodovinske pojave, primerjati in poiskati vzroke ter izoblikovati lastna stališča do neke teme.⁵¹⁰ Prav tako kot zgoraj opisana metoda, tudi metoda pisno-grafičnih izdelkov vpliva na večjo aktivnost učencev, saj sami izdelajo plakat.

Med učnimi oblikami je skupinska oblika tista, ki vpliva na večjo aktivnost učencev. Po besedah Webra krepi dobro počutje učencev ter daje občutek sposobnosti, varnosti in zanesljivosti.⁵¹¹ Razvijajo se delovne navade učencev in njihova komunikacija, učence

⁵⁰⁵ Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika, visokošolski učbenik. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 172–173.

⁵⁰⁶ Trškan, D. (2005). Motivacija in motivacijske tehnike pri pouku zgodovine. Časopis za zgodovino in narodopisje, letnik 76/41, št. 1–2, str. 174.

⁵⁰⁷ Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 53.

⁵⁰⁸ Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS, str. 63.

⁵⁰⁹ Trškan, D. (2000). Metoda dela z besedili pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli, letnik IX, št. 3–4, str. 3.

⁵¹⁰ Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS, str. 105.

⁵¹¹ Prav tam, str. 114.

usposablja za odgovarjanje za svoja dejanja, demokratično odločanje in timsko sodelovanje.⁵¹² Ravno tako poznamo tudi pomanjkljivosti te metode, to je predvsem pomanjkanje časa, težja izvedba pri večjem številu učencev ter nepoznavanje vsebin, ki so jih obravnavale druge skupine. Zato je potrebno ustrezno kombinirati različne učne oblike, vsako pa uporabiti takrat, ko je najprimernejša za obravnavo določene učne snovi.⁵¹³

POTEK UČNE URE

Za uvodno motivacijo učne ure z naslovom Državljska vojna med Slovenci, smo izbrali vislice. Čeprav marsikdo pomisli, da so učenci v 9. razredu že preveliki za takšne igre, se moti. Kadarkoli se v pouk vključi igra ali celo tekmovanje med spoloma, so učenci zelo navdušeni. Učence razdelimo v dve skupini, vsaka ima svojega poročevalca, ki glasno govori črke. Učitelj pravilno ugotovljene črke piše na tablo. Zmaga tista skupina, ki prva ugotovi naslov učne ure. Ob koncu uvodne motivacije še poudarimo cilje, ki jih bodo učenci dosegli.

Pri obravnavi učne enote bodo naša učna sredstva učbenik,⁵¹⁴ delovni zvezek,⁵¹⁵ in priročnik za učitelje založbe Rokus,⁵¹⁶ ter listi na katere bodo izdelali plakat, flomastri, grafoskop ali računalnik s projektorjem, tabla, kreda in platno. Učno vsebino bomo razdelili na tri dele in za vsak sklop porabili okoli 10 minut časa. Učitelj uporablja metodo razlage, razgovora, metodo dela s pisnim gradivom in slikovnim gradivom ter metodo dela z grafičnimi izdelki. Prav tako bodo za večjo pestrost pouka pripomogle še frontalna individualna in skupinska učna oblika. Pri tej uri bo nastajala tabelska slika (pisana na tablo ali projicirana), podobna je v priročniku za učitelje, zato je ne bomo omenjali pri vsakem sklopu.⁵¹⁷

Pri prvem vsebinskem sklopu Vzroki za spopad med Slovenci učencem predstavimo dejstva, ki so sprožila naraščanje napetosti in spopad med Slovenci, vlogo cerkve ter razložimo novi pojem (VOS).⁵¹⁸ Nato pa izberemo učenca, ki prebere pisna vira iz časopisa Gorenjec in Kres v učbeniku.⁵¹⁹ Besedila se po branju skupaj s pomočjo razgovora analizirajo. Postavimo jim lahko naslednja vprašanja: Kakšno mnenje sta imela avtorja člankov o socializmu in komunizmu? Zakaj naj bi bil še posebno nevaren komunizem? Kako naj bi se katoliški tabor ubranil nevarnosti komunizma?⁵²⁰

Pri drugem vsebinskem sklopu Vaške straže s pomočjo razgovora in razlage pridemo do doseženega cilja, da učenci vedo, zakaj so se borili pripadniki vaških straž. Razložimo, kaj sploh so vaške straže, kdo jih je ustanavljal in kratico MVAC. S pomočjo slike iz učbenika na strani 90,⁵²¹ učenci ugotovijo, kdo so bili večinski pripadniki vaških straž. Prav tako jim predstavimo tudi četniško gibanje. Po končani teoriji učence razdelimo v tri skupine. Vsaka izdelata plakat, s pomočjo priloženih pripomočkov, ki Slovence poziva, da naj se pridružijo vaškim stražam. Na plakatu naj bodo izraženi: cilji delovanja teh enot, koristi, ki jih bodo

⁵¹² Kubale, V. (2001). Skupinska učna oblika. Celje: samozaložba, str. 43–46.

⁵¹³ Prav tam, str. 44–45.

⁵¹⁴ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 89–91.

⁵¹⁵ Burkeljca, M., Dobnik, J., Mirjanič, A., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 96–98.

⁵¹⁶ Dobnik, J., Mirjanič, A., Pačnik, H., Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 106–108.

⁵¹⁷ Prav tam, str. 108.

⁵¹⁸ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 89.

⁵¹⁹ Prav tam, str. 89.

⁵²⁰ Dobnik, J., Mirjanič, A., Pačnik, H., Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 106.

⁵²¹ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 90.

imeli posamezniki od sodelovanja in slovenski narod.⁵²² Vsaka skupina na kratko predstavi svoj izdelek.

Pri zadnjem vsebinskem sklopu Slovenski domobranci izberemo učenca, ki glasno prebere Domobranksko pesem.⁵²³ Ostali mu sledijo v učbeniku. Nato skupaj analiziramo pesem s pomočjo razgovora, učencem lahko postavimo naslednja vprašanja: K čemu poziva pesem? Za koga se domobranci borijo? Kdo naj bi bil v pesmi omenjen kot sovražnik, ki ruši hišo? Kakšen je namen pesmi?⁵²⁴ Z metodo dela s pisnimi viri in razgovorom dosežemo, da učenci poznajo cilje, za katere so se borili slovenski domobranci, poznajo odnos okupatorjev do njih in poznajo usodo domobrancev.

Ob koncu ure sledi zaključno ponavljanje. Pomagamo si z delovnim zvezkom, učenci rešijo naloge v sklopu Spopad med Slovenci.⁵²⁵ Rešujejo individualno ali parno. Ker je v tej uri poudarek na metodi dela s pisnimi viri, so tudi naloge v delovnem zvezku zelo primerne za to uro. Večina nalog vsebuje pisne vire, ki jih je potrebno najprej dobro prebrati, da učenci kasneje lahko odgovorijo na vprašanja. S prebiranjem pisnih virov učenci zagotovo pridobijo znanje v poglobljenem branju in interpretiranju besedil, kar je zelo pomembno v nadaljnjem šolanju, prav tako pa je to odlično medpredmetno povezovanje s slovenščino. Par minut pred koncem učne ure skupaj pregledamo naloge in kličemo posameznike, da preberejo odgovor. Če pa ni časa, jim rešitve fotokopiramo ali projiciramo na platno.

SKLEP

Vsi pedagoški delavci stremimo k temu, da bi se izognili suhoparnemu in dolgočasnemu pouku. K temu pripomore uporaba različnih učnih oblik in metod v učnih urah, ki jih omenja ta članek.

Delo s pisnim gradivom ima velik vzgojno-izobraževalni pomen, če po branju sledi pravilen razgovor z obveznim sodelovanjem učencev. Pri tej metodi se učenci približajo zgodovinskim besedilom in spoznavajo način zgodovinarjevega dela, pridobijo pravo in znanstveno znanje.⁵²⁶ Učenci bodo zagotovo razvijali sposobnost kritičnega mišljenja ter se naučili pravilno vrednotiti zgodovinske vire. Lažje bodo sledili pouku ob nenehnem spreminjanju učnih oblik in metod, saj jim koncentracija ne bo padla. To bo še posebno razvidno, če bomo učno uro znali dobro načrtovati in tudi izvesti. Zato je bolje poskusiti v šolske ure vpeljati več aktivnih metod ter oblik in izboljšati kakovost pouka.

LITERATURA

Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika, visokošolski učbenik. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
Burkeljca, M., Dobnik, J., Mirjanič, A., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus.
Demarin, J. (1964). Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS.
Dobnik, J., Mirjanič, A., Pačnik, H., Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: RokusKlett.

⁵²² Dobnik, J., Mirjanič, A., Pačnik, H., Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 107.

⁵²³ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 91.

⁵²⁴ Dobnik, J., Mirjanič, A., Pačnik, H., Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 108.

⁵²⁵ Burkeljca, M., Dobnik, J., Mirjanič, A., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 96-98.

⁵²⁶ Demarin, J. (1964). Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS, str. 66.

- Kubale, V. (2001). Skupinska učna oblika. Celje: samozaložba.
- Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
- Trškan, D. (2000). Metoda dela z besedili pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli, letnik IX, št. 3–4, str. 3–6.
- Trškan, D. (2005). Motivacija in motivacijske tehnike pri pouku zgodovine. Časopis za zgodovino in narodopisje, letnik 76/41, št. 1–2, str. 173–182.
- Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS.

POVZETEK

Pogosto učne ure zaradi učiteljev potekajo predvsem suhoparno, le z minimalnim številom učnih oblik in metod. Ker je metoda dela s pisnim gradivom dokaj pogosta, predvsem pa zelo značilna metoda zgodovinarjev, bi jo morali bolj vključevati v pouk zgodovine. Verjamem, da se lahko vsaka učna ura naredi zanimiva, tudi učna enota Državljanska vojna med Slovenci. To učno uro smo načrtovali tako, da se učenci naučijo natančno brati, znajo izluščiti bistvo ter izraziti svoje lastno mnenje o učni snovi, katere vsebinski poudarki so: vzroki za spopad med Slovenci, vaške straže ter slovenski domobranci. To pa so veščine, ki jih bodo rabili v nadaljnjem življenju. Z branjem besedil ali izdelovanjem plakatov dosežemo večjo aktivnost učencev, ki jo didaktiki dandanes še tako poudarjajo.

MARINA KATALENIČ: »NAROD SI BO PISAL SODBO SAM« RAZVOJ NOVE OBLASTI V SLOVENIJI IN JUGOSLAVIJI. ZASNOVA UČNE URE S POUČENJEM NA METODI DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM

UVOD

Razvoj nove oblasti v Sloveniji in Jugoslaviji med drugo svetovno vojno je pomembna učna enota v osnovni šoli, saj je imel le – ta pomemben vpliv na graditev slovenske državnosti. Zato vsebuje poleg izobraževalnega ta sklop tudi izrazit vzgojni potencial. Hkrati pa nam ravno ta snov lahko povzroči premnoge preglavice, saj gre za del t. i. polpretekle zgodovine, katere zapuščina je še danes aktualna. Tako tukaj naletimo na vprašanje, kako lahko učencem na zanimiv način snov predstavimo, jim jo približamo, ne da bi povzročili čustvene reakcije zaradi morebitne tendenciozne vzgoje v družini ali širšem okolju.⁵²⁷ Namen članka je opisati zasnovo izpeljave učne ure v osnovni šoli s poudarkom na metodi dela s slikovnim gradivom, ki bo nastopala tudi v metodičnih kombinacijah, ob tem pa bomo uporabili frontalno in individualno učno obliko.

TEORETIČNA IZHODIŠČA

Za razliko od tradicionalnega pouka, ki se je zanašal na »izpovedno moč besede« in je bila temu primerna tudi metodična struktura, se danes zavedamo uporabnosti vizualizacije in je tako dolžnost sodobnega učitelja, da izrabi vse njene prednosti.⁵²⁸

Metoda dela s slikovnim gradivom učence motivira, vzbudi zanimanje za raziskovanje, nekaterim tudi estetske užitke, konkretizira vsebino, hkrati pa poskrbi za metodično pestrost učne ure in prispeva k boljši zapomnitvi vsebine.⁵²⁹ Prav tako se med gledanjem slikovnega gradiva učenci urijo v sistematičnem opazovanju in analiziranju.⁵³⁰ Če povzamemo se torej ob pravilni izvedbi metode »oblikujejo podrobne, dolgotrajnejše in nazorne predstave učencev,«⁵³¹ ki pozitivno vplivajo na kvantiteto in kvaliteto znanja.

Slikovno gradivo delimo na dokumentarne realistične slike ali fotografije, slikovne rekonstrukcije zgodovinskih objektov in situacij ter abstraktne shematske slike in diagrame. Prva skupina je uporabna predvsem za prikaz zgodovinskih dogodkov in pojavov, ki si jih učenci težko predstavljajo. Čeprav to velikokrat velja za starejša obdobja, pripomorejo le – te tudi pri ustvarjanju nazornejših predstav o moderni zgodovini.⁵³² »Fotografije so še posebej za 20. stoletje glavno ilustracijsko gradivo.«⁵³³ Prikaz shematskih demonstracijskih slik pa je primeren predvsem za obrazložitev raznih političnih, gospodarskih in socioloških pojavov, ki so zapleteni in težko razumljivi, v obliki grafikonov, miselnih vzorcev itd.⁵³⁴

⁵²⁷ Rode, M. (2002). Občutljiva zgodovina v šolskih klopeh. V: Zgodovina v šoli. Letnik XI. Št. 3/4, str. 4.

⁵²⁸ Trojar, Š. (1996 a). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 3, str. 32.

⁵²⁹ Trojar, 1996 a, str. 34–35.

⁵³⁰ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3.

⁵³¹ Trojar, Š. (1996 b). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 4, str. 26.

⁵³² Trojar, 1996 b, str. 29.

⁵³³ Trškan, D. (2001). Uporaba fotografij za obravnavo nove učne snovi pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 4, str. 5.

⁵³⁴ Trojar, 1996 b, str. 29.

Da bi pa povečali učinkovitost metode dela s slikovnim gradivom jo lahko dopolnimo z drugimi, na primer metodo razlage. Učenci naj bi si ob tako kombinaciji zapomnili kar do 60 % snovi.⁵³⁵ Ker pa ta kombinacija lahko vodi tudi v pasivnost učencev, bi bila še boljše metodična kombinacija z metodo razgovora, ki ohranja aktivnost učencev ali metodo dela z besedili, ki učencem⁵³⁶ »nudi možnost za samostojno spoznavanje.«⁵³⁷

Pri načrtovanju in izvedbi izbrane metode pa moramo paziti, da se ne ujamemo v pasti, ki bistveno zmanjšajo predvidevane pozitivne učinke. Zato izbiramo kvalitetno slikovno gradivo, ki se jasno nanaša na učno vsebino. Število slik omejimo na tri do osem na učno uro, hkrati pa jih ne uporabljamo le kot motivacijsko gradivo v etapi uvajanja in obravnavanja nove učne snovi,⁵³⁸ ampak tudi kot »sredstvo pri obravnavanju nove učne snovi ali kot sredstvo za urjenje in ponavljanje.«⁵³⁹

UČNA URA NA TEMATIKO RAZVOJ NOVE OBLASTI V SLOVENIJI IN JUGOSLAVIJI

Pripravljanje ali uvajanje

Na začetku etape uvajanja, razredu s pomočjo PowerPointa pokažemo prosojnice opremljene s slikami javnih spomenikov iz domačega kraja (ali okoliških mest), ki so tako ali drugače vezani na Osvobodilno fronto ali jugoslovansko odporiško gibanje in so opremljene z osnovnimi podatki (predlog za Ljubljano: spomenik Borisu Kidriču, grobnica herojev, Plečnikov spomenik NOB v Trnovem, spomenik Francu Rozmanu, spomenik upora proti okupatorju na Trgu republike). S tem učence opozorimo na prisotnost polpretekle zgodovine tudi v današnjem času in jim tako učno snov približamo. Vprašamo jih, če vejo kje se določen spomenik nahaja, kdo je njegov avtor, kaj je upodobljeno ... Identitete ali simboliko kipov analiziramo skupaj v frontalni učni obliki z metodo razgovora. Nato izvedemo še motivacijsko tehniko, in sicer brainstorming. Učence vprašamo, kakšne asociacije se jim porodijo ob Narodnoosvobodilnem boju. Na tablo sproti zapisujemo njihove odgovore, ustrezne obkrožimo in po potrebi komentiramo. Na koncu povemo, da so uspehi NOB–ja ustvarili osvobojena ozemlja, na katerih je Osvobodilna fronta prevzela oblast in tako napovemo naslov učne ure (Razvoj nove oblasti v Sloveniji in Jugoslaviji) in operativne učne cilje. (Potreben čas je 10 minut)

Obravnavanje nove učne snovi

Za etapo obravnavanja nove učne snovi, ki je razdeljena na tri vsebinske poudarke, bomo potrebovali učbenik za 9. razred osnovne šole,⁵⁴⁰ časovno bomo pa za njo porabili 27 minut.

V prvem vsebinskem poudarku (Osvobodilna fronta ter prevlada Komunistične partije) učencem s pomočjo metode razlage in razgovora v frontalni učni obliki predstavimo Osvobodilno fronto, njene ustanovne skupine, njeno organizacijo ter vlogo v osvobodilnem boju. S pomočjo simbolne slike OF⁵⁴¹, ki predstavlja organizacijo kot zvezo enakopravnih

⁵³⁵ Trojar, 1996 a, str. 35.

⁵³⁶ Trojar, 1996 b, str. 27.

⁵³⁷ Trškan, D. (2000). Metoda dela z besedili pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik IX. Št. 3/4, str. 3.

⁵³⁸ Trojar, 1996 b, str. 27–28.

⁵³⁹ Trškan, 2001, str. 3.

⁵⁴⁰ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik na zgodovino za deveti razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 92-94.

⁵⁴¹ http://www.evropavspletu.si/OF_vidmar_komunisticna_partija,452,3330,1.html (datum dostopa: 5. 1. 2010).

članic, ob kateri so našteje vse ustanovne skupine in odlomka Dolomitske izjave⁵⁴² učenci sami, z individualnim delom, ugotovijo kakšne spremembe je prinesel ta dokument v razmerju moči znotraj Osvobodilne fronte. Kot učitelji še prej obrazložimo pojem avantgarda, nato pa dopolnimo njihove odgovore s pojasnitvijo posledic, ki je prevlada Komunistične partije povzročila. (Potreben čas je 9 minut)

V drugem vsebinskem poudarku (Razvoj slovenske državnosti znotraj NOB-ja) učencem predstavimo cilje Osvobodilne fronte, »ki so jo po Dolomitski izjavi pretežno predstavljali komunisti«⁵⁴³ in Zbor odposlancev slovenskega naroda, ki se je sestel oktobra 1943 v Kočevju z namenom, da izbere novo slovensko vodstvo. Ob uporabi fotografije⁵⁴⁴, ki predstavlja zasedanje zbora, naštejemo sklepe, ki so bili na njem sprejeti. Slikovno gradivo v tem primeru vzdržuje motiviranost učencev, hkrati pa dobro razviden napis nad odrom »*Narod si bo pisal sodbo sam*« opozarja na velik pomen Kočevskega zbora za graditev slovenske državnosti. Učence vprašamo, kaj mislijo da je hotelo zasedanje s tem geslom izraziti, njihove odgovore pa še dopolnimo s razlago pomena Zbora odposlancev slovenskega naroda za slovensko državnost. Nato jim še predstavimo prvo zasedanje SNOO v Črnomlju leta 1944 in preimenovanje SNOO v SNOS ter ustanovitev slovenske vlade v Ajdovščini leta 1945, katere predstavnik je postal Boris Kidrič.

Tretji vsebinski poudarek (Jugoslovansko odporniško gibanje in odnos zaveznikov do nove oblasti) obsega predstavitev jugoslovanskega odporniškega gibanja s Titom na čelu, katerega del je OF bila in AVNOJ – a, kot skupščine vseh jugoslovanskih narodov skupaj s sklepi iz njegovega drugega zasedanja, novembra leta 1943. Za predstavitev odnosa zaveznikov do nove oblasti uporabimo fotografijo Churchilla, Stalina in Roosevelta na teheranski konferenci leta 1943,⁵⁴⁵ ko je bilo osvobodilno gibanje v Jugoslaviji tudi priznано. S pomočjo tega slikovnega gradiva lahko učenci odgovorijo na vprašanja: Kdo so bili veliki trije?, Kdaj je potekala Teheranska konferenca? itd. in tako ponovijo že obravnavano snov, preden jim predstavimo pozitivne posledice sprejetja Jugoslavije med zaveznice. Nato pa še predstavimo sporazum Tito – Šubašić, podpisan junija 1944, ki je predvideval ustanovitev skupne vlade Demokratične federativne Jugoslavije.

Zaključno ponavljanje

Pri zaključnem ponavljanju zopet uporabimo metodo dela s slikovnim gradivom. Na PPT – ju prikažemo shemo organizacije Osvobodilne fronte.⁵⁴⁶ Učencem postavimo vprašanja kot so: Kako se je imenoval najvišji organ OF in kdo je bil v njemu?, Kdaj se vrhovni plenum preimenuje v SNOO?, Kdo je volil člane odborov na osvobojenem ozemlju? itd. Učenci tako lahko ponovijo novo učno snov, hkrati pa se urijo v sistematičnem opazovanju in analiziranju, saj lahko odgovore na določena vprašanja poiščejo s pomočjo slikovnega materiala.

SKLEP

V pričujočem članku je bila predstavljena metoda dela s slikovnim gradivom, na konkretni učni uri Razvoj nove oblasti v Sloveniji in Jugoslaviji pa so bili prikazani načini njene uporabe v vseh etapah učne ure. Metoda dela s slikovnim gradivom omogoča učitelju, da učence motivira, jih uri v sistematičnem opazovanju, konkretizira učno vsebino

⁵⁴² Razpotnik, Snój, 2008, str. 92.

⁵⁴³ Razpotnik, Snój, 2008, str. 93.

⁵⁴⁴ <http://gostje.kivi.si/total/part4/vojna22-foto1.htm> (datum dostopa: 5. 1. 2010).

⁵⁴⁵ http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Tehran_Conference,_1943.jpg (datum dostopa: 5. 1. 2010).

⁵⁴⁶ sl.wikipedia.org/wiki/Osvobodilna_fronta

in izboljša zapornitev vsebine. Ob tem pa mora paziti, da izbira kvalitetno slikovno gradivo, ki je hkrati v skladu z učno vsebino, da je omejeno število slik na učno uro in da metoda ni uporabljena le za uvodno motivacijo, ampak jo lahko najdemo v vseh etapah učne ure.

LITERATURA

- 1) Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik na zgodovino za deveti razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
- 2) Rode, M. (2002). Občutljiva zgodovina v šolskih klopeh. V: Zgodovina v šoli. Letnik XI. Št. 3/4, str. 4.
- 3) Shema organizacije OF, [sl.wikipedia.org/wiki/Osvobodilna fronta](http://sl.wikipedia.org/wiki/Osvobodilna_fronta) (datum dostopa: 5. 1. 2010).
- 4) Simbolna slika OF, http://www.evropavspletu.si/OF_vidmar_komunisticna_partija,452,3330,1.html (datum dostopa: 5. 1. 2010).
- 5) Trije veliki na teheranski konferenci, http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Tehran_Conference,_1943.jpg (datum dostopa 5. 1. 2010).
- 6) Trojar, Š. (1996 a). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 3, str. 32–38.
- 7) Trojar, Š. (1996 b). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 4, str. 25–31.
- 8) Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3–6.
- 9) Trškan, D. (2000). Metoda dela z besedili pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik IX. Št. 3/4, str. 3–6.
- 10) Trškan, D. (2001). Uporaba fotografij za obravnavo nove učne snovi pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 4, str. 3–5.
- 11) Zasedanje Zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju, <http://gostje.kivi.si/total/part4/vojna22-foto1.htm> (datum dostopa: 5. 1. 2010).

POVZETEK

Sodobni učitelj se zaveda prednosti vizualizacije v učni uri, hkrati pa njenih pasti. Za izvedbo metode dela s slikovnim gradivom mu je na voljo veliko slikovnega materiala. Ker pa je učna enota del t.i. polpretekle zgodovine, učitelj poskrbi, da njegovo delo ne povzroči prekomernih čustvenih reakcij. V pričujočem članku je na konkretnih primerih opisana uporaba izbrane metode v vseh etapah učne ure in vseh treh vsebinskih poudarkih (Osvobodilna fronta ter prevlada Komunistične partije, Razvoj slovenske državnosti znotraj NOB – ja, Jugoslovansko odporniško gibanje in odnos zaveznikov do nove oblasti). Ravno tako so predstavljene različne metodične kombinacije (z metodo razlage, razgovora, dela z besedili), ki še izboljšajo pozitivne učinke metode dela s slikovnim gradivom. Učenci so tako za delo motivirani, lažje si zapomnijo vsebino, hkrati pa se urijo v opazovanju in analiziranju.

SANDRA KATIČ: UPORABA SODOBNE INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE PRI POUKU ZGODOVINE V 9. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE NA PRIMERU UČNE URE KAJ JE KONEC VOJNE POMENIL SLOVENCEM

Uvod

Poučevanje zgodovine učiteljem predstavlja čedalje večji izziv, saj je potrebno učence čimbolj pritegniti k spremljanju ter k sodelovanju pri učni uri. Da bi dosegli zastavljene cilje jih moramo znati uspešno motivirati, prebuditi njihovo zanimanje ter nazorno predstaviti snov. Če želimo preprečiti avtomatičnost in zdolgočasnost pouka moramo uporabljati različne metode, ki pa danes zahtevajo večjo aktivnost obeh. Pri vsem tem nam lahko pomaga uporaba sodobnih učnih sredstev, predvsem pa učencem veliko pomagamo k pridobivanju nazornosti zgodovinskih dogodkov z uporabo metode dela s slikovnim gradivom in metodo dela z gibljivimi slikami.

Namen članka je pokazati, da lahko z uporabo videoposnetkov in slikovnega gradiva poučujemo bolj učinkovito in tako pripomoremo, da znanje učencev postane trajnejše ter bolj poglobljeno. V prvem delu članka bomo predstavili nekaj splošnih ugotovitev o uporabi informacijsko-komunikacijskih tehnologij pri pouku s poudarkom na metodi dela z gibljivimi slikami. V nadaljevanju pa si bomo to ogledali še na konkretnem primeru učne ure z naslovom Kaj je konec vojne pomenil Slovincem.

Uporaba sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije pri pouku

Razvoj in dostopnost novih tehnologij in pripomočkov s področja multimedije postavlja tudi učitelja zgodovine pred izziv na kakšen način uvesti nove možnosti v učni proces. Zahteva tudi popolnoma nov način razmišljanja o tem in spodbuja eksperimentiranje z novimi metodami.⁵⁴⁷

Vse to pa ne pomeni, da mora učitelj ob tem zanemariti klasične metode pouka, predvsem metodo razlage in metodo razgovora, ki ju bomo tudi mi uporabili pri kombinaciji z novimi tehnikami.

Danijela Trškan deli metodo dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo na več vej in sicer govori o metodi dela z računalniškimi programi, metodi dela z internetom in CD ROM-i, metodi dela z zvočnimi posnetki ter nenazadnje metodi dela z gibljivimi slikami, ki ji bomo v članku posvetili največ pozornosti.⁵⁴⁸

Vrsta dejstev iz preteklosti nam kaže, da je bila vzgojnoizobraževalna dejavnost vedno pogojena s trenutno družbeno določenostjo, ki vlada v določeni skupnosti in se zato razvija in spreminja skupaj z družbo.⁵⁴⁹

Metoda dela z gibljivimi slikami ponuja tako popestritev učne ure kot boljšo vizualizacijo snovi, saj so dokazali, da večina učencev spada med vizualne tipe.⁵⁵⁰ Poleg tega je takšna metoda za učence zelo zanimiva, saj je drugačna in bolj aktivna.⁵⁵¹

Z uporabo IKT gradiv se tudi poveča dostopnost učencev do znanja, ob tem pa učitelji skrbijo za lastno izobrazbo in so konkurenčni. Poznavanje sodobnih didaktičnih tehnologij

⁵⁴⁷ Alessandrini G. (1996). Organizacija izobraževanja. Nova Gorica: Educa, str. 104.

⁵⁴⁸ Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanje in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.

⁵⁴⁹ Jereb J. (1998). Teoretične osnove izobraževanja. Kranj: Moderna organizacija, str. 15.

⁵⁵⁰ Weber, T. (1997). Statistična in dinamična slika pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik VI. Št. 1, str. 38.

⁵⁵¹ www.ksgm.net/dokumenti/zgodovina (8. 1. 2010).

omogoča učitelju izdelavo kakovostnih gradiv za obravnavo nove snovi.⁵⁵² Ravno to so argumenti s katerimi rušimo bojazen, da sodobne tehnologije in njihovo širjenje zmanjšujejo področje delovanja učitelja, saj so vedno samo inštrument učitelja, ki mora odgovorno sprejemati odločitve na kakšen način predstaviti vsebino in izbrati njeno optimalno primernost.

Kljub vsemu pa ne smemo pozabiti na neustrezno opremljenost zgodovinskih učilnic, neusposobljenost predvsem starejših učiteljev za uporabo multimedije ter pomanjkanje časa za temeljite učne priprave.

Učna priprava

Sedaj si bomo pogledali primer uporabe informacijsko-komunikacijskih tehnologij s poudarkom na metodi dela z gibljivimi slikami na temo učne ure Kaj je konec vojne pomenil Slovincem. Učna oblika, ki jo bomo uporabili bo frontalna, na koncu učne ure pa bo delo potekalo individualno. Naj poudarimo, da kljub naslovu članka uporabljamo več različnih metod, ki se skozi učno uro spreminjajo. Uporabili bomo metodo razlage, metodo razgovora, metodo slikovne demonstracije in metodo dela z IKT, s poudarkom na delu z gibljivimi slikami. Učni pripomočki, ki jih potrebujemo, so računalnik, platno, projektor.

Uvajanje

Učitelj učence pozdravi. To stori stoje in enako zahteva od učencev pri vsaki šolski uri. Po pozdravu se učenci lahko vsedejo.

V uvodnem delu ure uporabimo metodo razgovora, s pomočjo katere postavljamo vprašanja vsem učencem na vsebino pretekle učne ure.⁵⁵³ Tako na kratko ponovimo snov, da bi učenci znali povezati preteklo vsebino z novo učno snovjo. Ponovitev bi nam vzela pet minut časa, preostalih pet minut pa bi porabili za uvodno motivacijo, ki bi jo izvedli tako, da učitelj natisne sliko 1 in sliko 2 na A3 list in ti dve fotografiji prilepi na tablo. Uporabili bi motivacijsko tehniko brainstorming. Nato bi učitelj šel po vrsti in vsak učenec bi moral povedati kakšne občutke, misli mu porodi ena ali druga fotografija (učenec si fotografijo, ki jo bo opisal, izbere sam). Ob tem bi učitelj tudi ugotovil, katera slika (vesela ali grozljiva) pri učencih vbudi več pozornosti. Besede, ki bi jih navajali učenci, pa bi pisal okoli fotografij v obliki miselnega vzorca.

Slika 1 (Osvoboditev Ljubljane)⁵⁵⁴

⁵⁵² www2.arnes.si/~breber1/zg/clanki/viz_clanek.pdf (2. 1. 2010).

⁵⁵³ Kakšna je vloga OF v slovenskem osvobodilnem boju?, Kdo so ustanovitelji OF?, Kakšna je vloga komunistične partije znotraj OF?, Kaj je to revolucionarni načrt?, O čem govori dolomitska izjava?, Kaj je bil cilj OF po vojni?, Kaj vemo o kočevskem zboru?, Kaj predstavlja AVNOJ?, Kaj se je zgodilo v Ajdovščini leta 1945?

⁵⁵⁴ www.dickyhardy.com/2009/05/osvoboditev-ljubljane.html (2. 1. 2010).

Slika 2 (V vojni pobiti otroci partizana)⁵⁵⁵

Obravnava nove učne snovi

1. poudarek: Sklepni boji na slovenskem ozemlju

Z obravnavanjem nove učne snovi bi učitelj začel tako, da bi uporabil metodo slikovne demonstracije in bi učencem pokazal zemljevid Evrope. V kombinaciji s to bi uporabil še metodo razlage in bi učencem razložil najprej umik nemške vojske z Balkana proti severu.⁵⁵⁶ Nato pa še potek zadnjih bojev na slovenskem ozemlju.⁵⁵⁷ Po razlagi ob spremljanju zemljevida učitelj učencem predvaja videoposnetek, ki pripomore k boljši nazornosti in razumevanju.⁵⁵⁸

Na ta odlomek učitelj postavlja vprašanja: Kakšni so odnosi znotraj zavezniških sil?, Zakaj želijo zavezniki osvojiti Koroško in Trst pred partizani?, Ali jim to uspe?, V katerih smereh poteka osvobodjanja slovenskega ozemlja?, Ali so se partizani veselili konca vojne?

2. poudarek: Kako je Ljubljana sprejela osvoboditelje

Učitelj da navodila naj odprejo učbenike na strani 96.⁵⁵⁹ Razdeli vsakemu fotokopijo iz starejšega učbenika, kjer je narodni odbor dobro in natančno predstavljen.⁵⁶⁰ S pomočjo naštetih učil učitelj omogoči učencem, da s pomočjo metode razgovora le ti odgovorijo na vprašanja kot so: Kdo ustanovi Narodni odbor za Slovenijo?, Koga zastopa?, Katero stran podpirajo meščanske stranke?, Katere so najpomembnejše točke razglasa?, Kakšni so nameni Narodnega odbora?

⁵⁵⁵ www.freewebs.com/osankarica/Spominsko-obelezje.htm (2. 1. 2010).

⁵⁵⁶ Nešović B., Prunk J. (1993). 20. stoletje, zgodovina za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 142-143.

⁵⁵⁷ Klanjšček Z. (1982). Narodnoosvobodilne vojne na slovenskem 1941-1945. Ljubljana: Partizanska knjiga, str. 107-120.

⁵⁵⁸ Vir: Pirjevec J. (2006). Dnevnik nekega naroda: Vihar, dokumentarna serija 5/8, (42.00. min – 45.26 min).

⁵⁵⁹ Dobnik J. in ostali (2008). Raziskujem preteklost 9, učbenik za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 96.

⁵⁶⁰ Nešović B., Prunk J. (1993). 20. stoletje, zgodovina za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 146.

Učitelj nadaljuje z metodo razlage, s katero učencem pojasni, kaj se je dogajalo med 3. majem 1945 in 9. majem istega leta v Ljubljani.⁵⁶¹

Znova uporabimo metodo dela z gibljivimi slikami, tokrat prikažemo na filmu osvoboditev Ljubljane 9. maja 1945.⁵⁶² Znova učencem postavimo vprašanja, ki se navezujejo na film: Ali so ljudje partizane sprejeli pozitivno?, Kakšno je vzdušje?, Kako sprejmejo politike?, Kaj piše na transparentih?

Proti koncu vojne, decembra 1944, je krog ljudi iz Slovenske zaveze ustanovil Narodni odbor, ki naj bi ob koncu vojne predstavljal vso zakonito oblast na slovenskem ozemlju. Ta odbor je sestavil Narodno izjavo, v kateri se izrekajo za zedinjeno Slovenijo v okviru federativne kraljevine Jugoslavije pod dinastijo Karađorđevićev. Odbor je izjavo datiral z dva meseca starejšim datumom, dejansko pa jo je objavil šele 4. maja 1945 (slika na prejšnji strani). Spomladi 1945 je Narodni odbor zahteval od generala Rupnika, naj odstopi kot predsednik Ljubljanske pokrajine in generaini inšpektor Slovenskega domobranstva. Načrtoval je, da bi domobranci prisegli kralju Petru II.; z Nemci pa so se pogajali, da bi jim pred umikom izročili težko orožje. Rupnik se je temu uprl. Z nemško privolitvijo se je proglasil za poveljnika domobrancev, s katerimi je načrtoval obrambo pred Jugoslovansko armado na območju zahodne Gorenjske. Tu se je nameraval povezati z Anglo-Američani. Narodni odbor se s tem ni sprijaznil, z nekaj zvestimi oficirji je skušal izvesti neke vrste državni udar, ki pa se je izjalovil. Nato so 3. maja 1945 na Taboru v Ljubljani sklicali še dosegljive predstavnike predvojnih političnih strank. To je bila "taborska revolucija", v kateri so se zbrani proglasili začasno narodno predstavništvo (parlament), sprejeli "Zgodovinsko proklamacijo o ustanovitvi narodne države Slovenije kot sestavnega dela kraljevine Jugoslavije", na Anglo-Američane pa so naslovili brzojavka z zahtevo, naj njihova vojska zasede Slovenijo. Ko so Nemci zvedeli za to, so v Ljubljani razglasili obsedno stanje in začeli loviti funkcionarje Narodnega odbora. Posredoval je Rupnik, ki se je medtem odboval vsem funkcijam, tako da so se nemške okupacijske oblasti sporazumele z Narodnim odborom in mu izročile oblast nad Ljubljansko pokrajino in Gorenjsko. Domobranci, ki so se po taborski seji parlamenta preimenovali v Slovensko narodno vojsko, niso imeli stvarnih možnosti za obrambo pred jugoslovansko armado. Zato se je 8. maja začel splošni umik proti Koroški. Med umikajočim se vojaštvom (Tržič, slika zgoraj) je bil Narodni odbor, škof Rožman in veliko civilistov. Ko so dosegli predor na Ljubelju (slika v sredini), so mislili, da so rešeni, dejansko pa se je začela njihova tragedija. V taborišču v Vetrinju na avstrijskem Koroškem, kjer so jih Britanci sprejeli kot vojsko sil osi, so še verjeli v preobrat. V pričakovanju spopada med Britanci in Jugoslovansko armado so reorganizirali razoroženo Slovensko narodno vojsko in objavili mobilizacijo (slika spodaj). Sredi teh priprav so jih Britanci glede na zavezniški dogovor o repatriaciji izročili jugoslovanskim oblastem.

Slika 3 (Gradivo iz učbenika 20. stoletje)⁵⁶³

3. poudarek: Kdo se ni veselil zmage partizanov

Preberemo odlomek Spomenke Hribar »Bila sem v Hudi jami.«⁵⁶⁴ Po tem učitelj z metodo razgovora na hitro preveri, če se spomnijo pojmov, ki so jih usvojili pred kratkim: domobranci, ustaši, četniki ipd. Ko učenci obnovijo znanje, pa nadaljujemo z metodo razlage in pojasnimo povojne poboje ter okoliščine. Dobro je, da uporabimo tudi načelo aktualizacije ter povemo o razvoju dogodkov zadnjih nekaj let. Pri tem delu učne ure je naš cilj ne le izobraževalni, temveč predvsem trajno vzgojni, saj so učenci subjekti usvojenega znanja.⁵⁶⁵

Ta del učne ure bomo dopolnili z ogledom odlomka iz dokumentarnega filma Otroci s Petrička.⁵⁶⁶

Menimo da je bolje, če filma ne komentiramo in ga ne analiziramo, razen v primeru če iniciativa pride neposredno s strani učencev. Raje bi pustili naj v njih odmeva tako odlomek kot videoposnetek.

⁵⁶¹ Mlakar B. (2003). Slovensko domobranstvo 1941-1945, ustanovitev, organizacija, idejno ozadje. Ljubljana: Slovenska matica, str. 454-487.

⁵⁶² Dobnik J. in ostali (2008). Zgoščenka za učbenik Raziskujem preteklost 9, Slovenci v času druge svetovne vojne, Ljubljana: Rokus, posnetek št. 12.

⁵⁶³ Nešović B., Prunk J. (1993). 20. stoletje, zgodovina za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 146.

⁵⁶⁴ Leljak R. (2009). Teharske žive rane. Radenci: Atilova knjiga, str. 5-8.

⁵⁶⁵ Jank W., Meyer H. (2006). Didaktični modeli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 188.

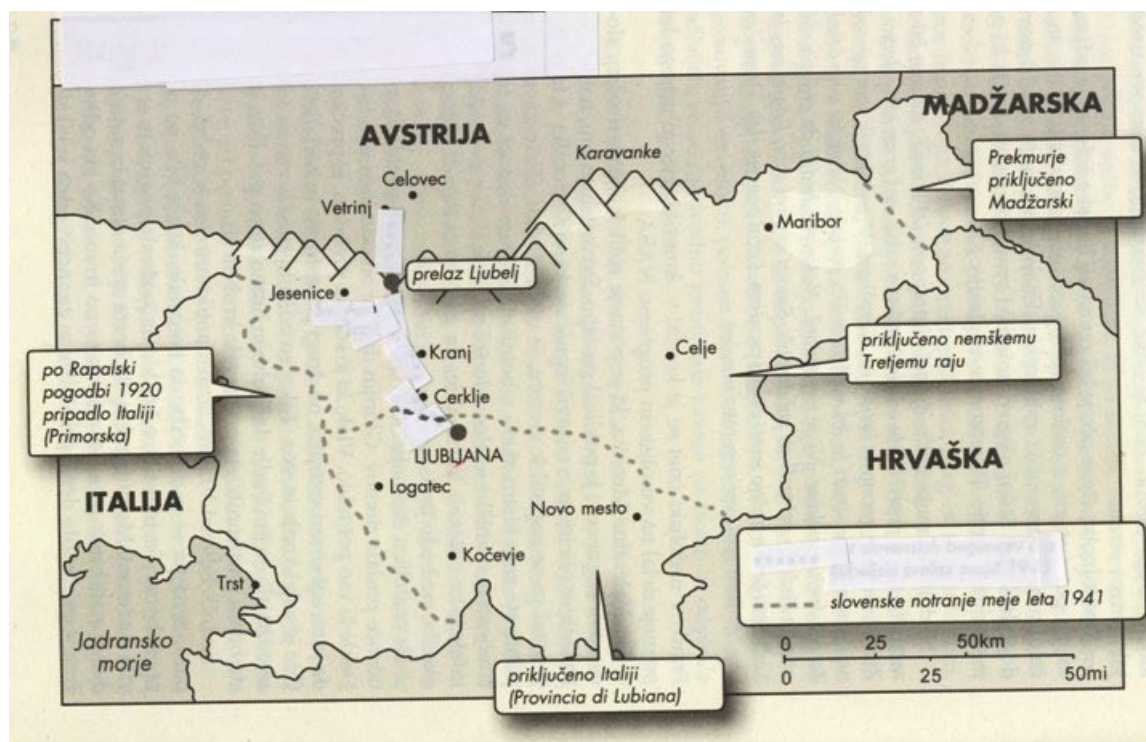
⁵⁶⁶ Dokumentarni film Rtv Slovenija, Otroci s Petrička, 2007.

<http://tvslo.si/predvajaj/otroci-s-petricka-dokumentarni-film/ava2.28091882/> (2. 1. 2010).

Ponovitev

Sklepne boje na slovenskem ozemlju ponovimo z individualno učno obliko in sicer učencem razdelimo dva zemljevida Slovenije, kamor morajo na enem s puščicami vrisati potek zaključnih akcij, na drugem pa zapisati kraje pobojev slovenskih domobrancev in njihovih sodelavcev.⁵⁶⁷

Obe rešitvi se pokažeta na PowerPoint projekciji s pomočjo katere preverimo, da so učenci pravilno rešili zastavljeni nalogi.⁵⁶⁸ Razdelimo jim še delovne liste, ki jih rešujejo v šoli, dokončajo pa jih doma.

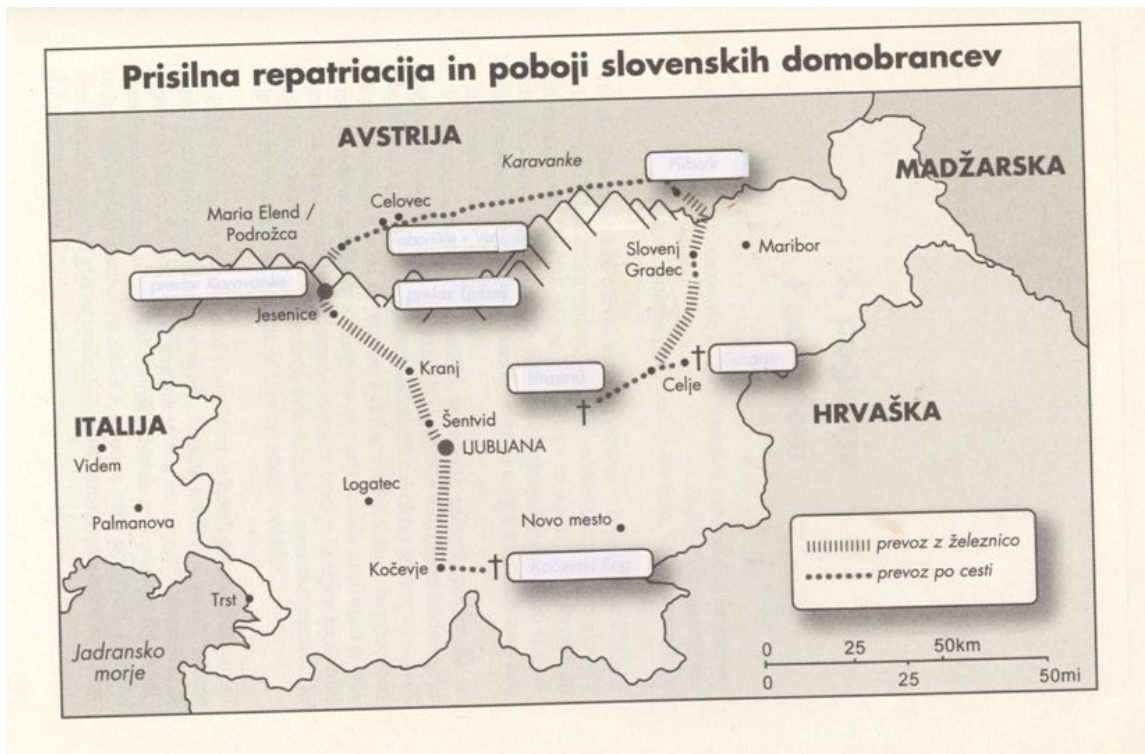

Slika 4 (Zemljevid, kjer označijo potek zaključnih akcij)⁵⁶⁹

⁵⁶⁷ Vir, ki smo ga preoblikovali: Corsellis J., Ferrar M. (2006). Slovenija 1945, smrt in preživetje po drugi svetovni vojni. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 24 in 89.

⁵⁶⁸ Corsellis J., Ferrar M. (2006). Slovenija 1945, smrt in preživetje po drugi svetovni vojni. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 89.

⁵⁶⁹ Vir, ki smo ga preoblikovali: Corsellis J., Ferrar M. (2006). Slovenija 1945, smrt in preživetje po drugi svetovni vojni. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 24 in 89.

Slika 5 (Zemljevid, kjer zapišejo kraje pobojev slovenskih domobrancev in njihovih sodelavcev)⁵⁷⁰

⁵⁷⁰ Vir, ki smo ga preoblikovali: Corsellis J., Ferrar M. (2006). Slovenija 1945, smrt in preživetje po drugi svetovni vojni. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 24 in 89.

Delovni list⁵⁷¹

1. Ob vsaki fotografiji napiši kaj prikazuje in opiši kaj vidiš.⁵⁷²

Foto 1

Foto 2

Foto 3

Foto 4

⁵⁷¹ Kratke rešitve: Foto 1 - streljanje talcev, Foto 2 - vaške straže/domobranci, Foto 3 - nemška vojska, Foto 4 - partizanska bolnišnica, Foto 5 - partizanski ranjenci, Foto 6 - partizanska vojska, Foto 7 - osvoboditev Ljubljane, Foto 8 - partizani pri obedu.

⁵⁷² Vir vseh fotografij na delovnem listu je: Čepič Z. in ostali (2005). Podobe iz življenja Slovencev v drugi svetovni vojni. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Foto 5

Foto 6

Foto 7

Foto 8

Zaključek

Metoda dela z IKT s poudarkom na delu z gibljivimi slikami je ena izmed metod, ki jih lahko uporabimo pri vseh didaktičnih etapah. Zagotavlja tako učenčevo kot učiteljevo aktivnost ter medosebno komunikacijo. Učencem se zdi zanimiva in poučna. Primerna je tudi zato, ker jo lahko poljubno kombiniramo z ostalimi metodami.

Viri in literatura

- Alessandrini G. (1996). Organizacija izobraževanja. Nova Gorica: Educa.
- Corsellis J., Ferrar M. (2006). Slovenija 1945, smrt in preživetje po drugi svetovni vojni. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Čopič Z. in ostali (2005). Podobe iz življenja Slovencev v drugi svetovni vojni. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Dobnik J., Mirjanič A. in ostali (2008). Raziskujem preteklost 9, učbenik za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus.
- Dokumentarni film RTV Slovenija, Otroci s Petrička, 2007. <http://tvslo.si/predvajaj/otroci-s-petricka-dokumentarni-film/ava2.28091882/> (2. 1. 2010).
- Jank W., Meyer H. (2006). Didaktični modeli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Jereb J. (1998). Teoretične osnove izobraževanja. Kranj: Moderna organizacija.
- Klanjšček Z. (1982). Narodnoosvobodilne vojne na slovenskem 1941-1945. Ljubljana: Partizanska knjiga.
- Lejsek R. (2009). Teharske žive rane. Radenci: Atilova knjiga.
- Mlakar B. (2003). Slovensko domobranstvo 1941-1945, ustanovitev, organizacija, idejno ozadje. Ljubljana: Slovenska matica.
- Nešović B., Prunk J. (1993). 20. stoletje, zgodovina za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Pirjevec J. (2006). Dnevnik nekega naroda: Vihar, dokumentarna serija 5/8. Dokumentarni film RTV Slovenija.
- Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik na zgodovino za deveti razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
- Trškan D. (2005). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Oddelek za zgodovino.
- Weber, T. (1997). Statistična in dinamična slika pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik VI. Št. 1, str. 38-48.
- www.dickyhardy.com/2009/05/osvoboditev-ljubljane.html (2. 1. 2010).
- www.freewebs.com/osankarica/Spominsko-obelezje.htm (2. 1. 2010).
- www.ksgm.net/dokumenti/zgodovina (8. 1. 2010).
- www2.arnes.si/~breber1/zg/clanki/viz_clanek.pdf (2. 1. 2010).

POVZETEK

Namen članka je pokazati, da lahko z uporabo videoposnetkov in slikovnega gradiva poučujemo bolj učinkovito in tako pripomoremo, da znanje učencev postane trajnejše ter bolj poglobljeno. V prvem delu članka predstavimo samo metodo dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, izpostavimo pa tudi probleme, ki se pri tem pojavljajo. Uporabo IKT smo prikazali na primeru učne ure Kaj je konec vojne pomenil Slovencem. Učna oblika, ki smo jo uporabili, je bila frontalna, razen na koncu učne ure, ko je delo potekalo individualno. Kljub naslovu članka smo uporabljali več različnih metod, ki smo jih skozi učno uro spreminjali in jih kombinirali z uporabo sodobnih informacijsko-komunikacijskih tehnologij, kjer je bil vsak vsebinski poudarek (sklepni boji na slovenskem ozemlju, kako je Ljubljana sprejela osvoboditelje in kdo se ni veselil zmage partizanov) dopolnjen in razširjen z odlomkom iz treh različnih dokumentarnih filmov.

GORAN MATEŠIĆ: DIDAKTIČNO NAČELO AKTUALNOSTI KOT DEJAVNIK MOTIVACIJE UČENCEV PRI UČNI URI „KOLIKO ŽRTEV JE POVZROČILA DRUGA SVETOVNA VOJNA“

UVOD

Učiteljeva naloga je med ostalimi da učence motivira za delo v razredu in na ta način vzpodbudi delovno vzdušje v razredu. Zaželena situacija je, da se učenec čustveno naveže na obravnavano snov, saj to predvideva, da ga učna snov zanima in da učitelj dobro vodi učno uro. Didaktični element, ki lahko posluži kot dejavnik pri tem procesu in s katerim lahko vzpostavimo in vzdržujemo to navezanost, je načelo aktualnosti. Na načelo aktualnosti ne bi smeli gledati izolirano in ga ne bi smeli klasificirati kot bolj pomembnega, saj „pri sodobni didaktiki ni enotnih pogledov na število in vsebino didaktičnih načel,“⁵⁷³ vendar ne bi bilo popolnoma brez osnove če bi rekli, da je pri pouku zgodovine potencial didaktičnega načela aktualnosti mogoče malo večji kot pri drugih predmetih. To načelo bomo poskušali upoštevati pri predstavljeni učni uri v nadaljevanju.

1. DIDAKTIČNO NAČELO AKTUALNOSTI KOT DEJAVNIK MOTIVACIJE UČENCEV

Da bi lažje razumeli odnos med didaktičnim načelom aktualnosti in motivacijo je potrebno najprej pojasniti psihološko stran pouka. Navajamo nekatere trditve:

„Ko govorimo o psihološki stani pouka, mislimo predvsem na vzdušja v razredu kot socialni skupnosti. Vzdušje je posledica različnih, znanih in neznanih dejavnikov iz preteklosti in sedanosti, iz širšega in ožjega okolja, ki vplivajo na obnašanje učencev in uporabo njihovih zmogljivosti.“⁵⁷⁴

„Raziskave kažejo, da je učenje uspešno, če poleg intelektualnega doživljanja spremlja učenje tudi čustveno. S čustvenim doživljanjem se uravnava odnos učencev do pouka in pogojuje stopnjo njihove aktivnosti. Prav od čustvenega doživljanja je odvisno, ali bo pouk učence privlačil ali odbijal, ali bo delo zanje zanimivo ali nezanimivo, prijetno ali neprijetno, privlačno ali zoprno, veselo ali apatično ipd.“⁵⁷⁵

„Učitelj je organizator in usmerjevalec učnega procesa in zato je v veliki meri prav od njega odvisno, kakšno bo psihološko vzdušje pri pouku. Tako lahko že namrščena obrazna mimika zatre vnemo učencev, saj učenci za motivacijo potrebujejo motiviranega učitelja.“⁵⁷⁶

Postavlja se vprašanje, kako naj učitelj čustveno privabi učence. Vsak učitelj ima pri motivaciji učencev, in na ta način pri vzpostavitvi vzdušja v razredu, na razpolago dosti didaktično-metodičnih elementov, s katerimi lahko čustveno angažira učence. Eden od teh elementov je lahko načelo aktualnosti, katero Štefan Trojar predstavi kot „organsko

⁵⁷³ Andoljšek, I. (1976). Osnove didaktike. 2 popravljena izdaja, Ljubljana: Dopisna delavska univerza univrzum, str. 30.

⁵⁷⁴ Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 78.

⁵⁷⁵ Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 78.

⁵⁷⁶ Prav tam. str. 83.

sestavino v zasnovi in realizaciji pouka zgodovine.⁵⁷⁷ Učitelj zgodovine, ki bo znal predstaviti učno vsebino na način, da vključi aktualne dogodke in procese, bo v veliki meri pritegnil učence. Aktualizacija učitelja zgodovine mora biti tudi metodično učinkovita, upoštevati mora posebne interese in duševne dileme učencev, ker takrat učenci podoživijo zgodovino še posebno pristno in neposredno.⁵⁷⁸

Robert Stradling je v uvodu svoje knjige Poučevanje evropske zgodovine 20. stoletja dotaknil problematike preobsežnih učnih načrtov pri zgodovini.⁵⁷⁹ Mislim, da je dober odgovor na to problematiko podal Štefan Trojar: „V učnih načrtih zgodovine naj bodo izbrane takšne teme, ki omogočajo aktualizacijo in hkrati učence motivirajo za proučevanje zgodovine.“⁵⁸⁰

2. UČNA URA: KOLIKO ŽRTEV JE POVZROČILA DRUGA SVETOVNA VOJNA?

2.1. PRIPRAVA NA URO

Učitelj že pri učni pripravi naredi potek učne, ki se ga bo skušal držati pri dejanski izvedbi ure. Dobra učna priprava omogoči strukturiran, dobro časovno naravnani in fluiden potek učne ure. Učitelj določi snov in izvedbo (učne oblike, metode in tehnike) in pri tem se naslanja na didaktična načela. Od didaktičnih načel bi bilo zaželeno, da uporabi načelo aktualnosti, saj je tema učne ure za to prikladna. Učna oblika bo frontalna in prevladovala bo metoda razlage. Učno snov naj razdeli na tri dele, oziroma na tri glavna poglavja obravnavane učne snovi, ki jih najde v učbeniku. Za izvedbo učne ure po potreboval računalnik s projektorom in platnom, ter učbenik za deveti razred osnovne šole.⁵⁸¹

2.2. IZVEDBA URE

2.2.1 Uvajanje

Po vstopu v učilnico, učitelj pozdravi učence in počaka da se usedejo in umirijo. V didaktični etapi uvajanja skupaj ponovijo vsebino prejšnje ure in pri koncu etape napove naslov učne ure in učne cilje, oziroma da bodo spoznali posledice druge svetovne vojne, opustošenje, ki je vladalo po Evropi po vojni, število umrlih, spoznali bodo tudi, kako se je obračunalo z vojnimi zločinci ter kako in zakaj je nastala Organizacija združenih narodov. V našem primeru se bo učitelj posebno osredotočil na iskanje povezav med učnim gradivom in aktualnim dogajanjem v svetu in doma.

2.2.2 Obravnava nove učne snovi

Po končani etapi uvajanja sledi etapa obravnavanja nove učne snovi, katero učitelj začne s prošnjo: Prosim odprite svoje učbenike na strani 100.⁵⁸² Učitelj vklopi PowerPoint predstavitev z istim naslovom kot v učbeniku in na ta način začne obravnavati prvi del učne snovi, ki si ga je načrtoval pri učni pripravi in sicer poglavje Opustošenje po vojni.⁵⁸³ Po

⁵⁷⁷ Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine. Ljubljana: DZS, str. 61.

⁵⁷⁸ Prav tam, str. 63.

⁵⁷⁹ Stradling, R. (2004). Poučevanje evropske zgodovine 20. stoletja, Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 29.

⁵⁸⁰ Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine. Ljubljana: DZS, str. 61.

⁵⁸¹ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za 9 razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 100, 101, 102.

⁵⁸² Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za 9 razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 100.

⁵⁸³ Prav tam, str. 100.

prebranem tekstu iz učbenika, ki ga prebere učenec, učitelj usmeri pozornost na fotografijo porušenega mesta Dresdena na strani 100 in jih pri tem vpraša, če se spomnijo še kakšnih mest, ki so bila popolnoma porušena v drugi svetovni vojni. Pričakujemo odgovore Hirošima in Nagasaki. Na te odgovore se lahko navežemo z načelom aktualnosti in vprašamo učence, če mogoče vedo, katere države danes imajo nuklearno orožje in kakšno je njihovo mnenje o tem. Upamo, da jih bomo na ta način bolj pritegnili na učno vsebino. V nadeljevanju učitelj na PowerPointu pokaže še par slik opustošene Evrope po drugi svetovni vojni. Prvo poglavje učne snovi učitelj konča z analizo števila umrlih po tabeli iz strani 100 v učbeniku. Pri tej analizi učitelj lahko uporabi graf na PowerPointu, ki bi bolj nazorno prikazoval razmerje padlih med državama.

Drugi del učne snovi z naslovom Obračun z vojnimi zločinci⁵⁸⁴ učitelj začne podobno kot pri prvem delu. Zaproši učence, da odprejo učbenik na strani 101 in prestavi PowerPoint na isto temo. Preden se lotijo teksta, učitelj usmeri pozornost učencev na sliko obešenega Mussolinija na isti strani in je vpraša: Kaj lahko sklepate o usodi vojnih zločincev po tej sliki? Predvidevamo, da ne bodo imeli težav pri tem odgovoru, saj je slika zelo jasna. Po odgovorih na to vprašanje učitelj razloži usodo Mussolinija. Učitelj nato pojasni sojenje in posledice sojenja vojnim zločincem v Nemčiji in na Japonskem. Pri temu uporablja PowerPoint za metodo besedne in slikovne demonstracije.

Pri obravnavi tretjega dela učne snovi z naslovom Novo upanje sveta – Organizacija združenih narodov⁵⁸⁵ učitelj že na začetku vpraša učence, če so že prej slišali za OZN in ali poznajo kakšne organizacije OZN-a? Učitelj po odgovorih začne s PowerPoint prezentacijo, na kateri so predstavljene najbolj znane UN organizacije: UNESCO, UNICEF, FAO, WTO in IMF. Pri tej prezentaciji učitelj uporablja metodo razlage. Pri razlagi OZN-a, učitelju se spet ponudi možnost za uporabo načela aktualnosti, oziroma učitelj ima na razpolago, v okvirju na strani 101,⁵⁸⁶ zapis o vojnah v bivši Jugoslaviji in Ruandi in vlogi OZN-a pri teh vojnah.

2.2.3 Ponavljanje

V zadnji etapi (ponavljanje) učenci v dvojicah odgovarjajo na vprašanja na strani 102, medtem učitelj hodi po razredu in nudi pomoč učencem (če jo rabijo).

3. ZAKLJUČEK

Motivacija je proces, na katerega vpliva veliko dejavnikov. Fizično (zunanje) okolje je nedvomno dejavnik, vendar dejstvo je, da je motivacija proces predvsem psihične (notranje) narave. Učitelj lahko brez težav intervenira na področju zunanjih dejavnikov, kot sta primernost učilnice, svetloba ali gretje ter lahko omogoči najboljše učila in učne pripomočke, vendar učitelju, ki ne bo upošteval „osnovne obvezne smernice, ki veljajo za vsaki pouk“,⁵⁸⁷ oziroma didaktična načela, ne bo uspelo motivirati učence in jih čustveno navezati na pouk. Didaktično načelo aktualnosti, kot smo že povedali v uvodu, ni glavno načelo niti bolj pomembno od drugih, vendar je načelo, s katerim učitelj lahko zelo učinkovito pridobi pozornost učencev in jih pri temu motivira za nadaljnje delo.

⁵⁸⁴ Prav tam, str. 101.

⁵⁸⁵ Prav tam, str. 101.

⁵⁸⁶ Prav tam, str. 101.

⁵⁸⁷ Andoljšek, I. (1976). Osnove didaktike. 2 popravljena izdaja, Ljubljana: Dopisna delavska univerza univrzum, str. 30.

4. LITERATURA

Andoljšek, I. (1976). Osnove didaktike. 2 popravljena izdaja, Ljubljana: Dopisna delavska univerza univrzum.

Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za 9 razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

Stradling, R. (2004). Poučevanje evropske zgodovine 20. stoletja, Ljubljana: Zavod RS Šolstvo.

Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.

Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine. Ljubljana: DZS

POVZETEK

Motivacija učencev pri učni uri je proces, na katerega vpliva veliko dejavnikov. Čeprav so fizični najbolj očitni (stanje in opremljenost učilnice, učila itn.), je motivacija učencev pri učni uri največ odvisna od učenčeve čustvene povezanosti z učno snovjo. Eden od didaktično-metodičnih elementov, s katerim lahko učitelj naveže učenca, je didaktično načelo aktualnosti. Lahko predvidevamo, da bo sposobnost učitelja, da učno snov približa učencu prek povezave z aktualnimi dogajanjem, v večini primerov sprejeta pozitivno in motivacijsko pri učencih. Pouk zgodovine je prav zaradi tega tudi poseben, saj odpira nešteto število možnosti za uporabo didaktičnega načela aktualnosti. Tako, tudi pri učni uri: Koliko žrtev je povzročila druga svetovna vojna (opustošenje, obračun z vojnimi zločinci, OZN), učitelj lahko uporabi veliko aktualnih vprašanj, odvisno je le od učitelja in trenutnih aktualnih vprašanj.

DEJAN PACEK: METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM V OSNOVNI ŠOLI NA PRIMERU UČNE URE: KAKO JE HLADNA VOJNA RAZDELILA SVET

UVOD

Druga svetovna vojna predstavlja temeljni prelom v evropski in svetovni zgodovini. Po vojni se je svet razdelil na dva sovražna in tekmujoča ideološka bloka, s centrom v vsaki o dveh velikih zmagovalk zavezniške koalicije – ZDA in Sovjetske zveze. Začetek hladne vojne označuje situacija, ko ni miru ne vojne, začetek boleče delitve Evrope, oborožena tekma in pospešen tehnološki razvoj.

Namen tega članka je predstaviti učno uro Kako se je začela hladna vojna v devetem razredu osnovne šole preko uporabe različnih učnih oblik in učnih metod, s poudarkom na metodi dela s slikovnim gradivom. Ta učna metoda je zelo primerna, saj motivira razred, učitelju preprečuje monoton stil predavanja, učenci pa se aktivno vključijo v učno uro. Končni rezultat je pridobljeno poglobljeno znanje, kar se izvrši z aktiviranjem čim večjega števila učenčevih čutov; eden od njih – in nemara najpomembnejši – je vizualni čut. Aktiviranje tega čuta pa najprimerneje služi metoda dela s slikovnim gradivom.

METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM

Po kvalifikaciji D. Trškan poznamo več vrst metode dela s slikovnim gradivom: metoda dela s fotografijami, metoda dela z umetniškimi slikami, metoda dela s karikaturami, metoda dela s statističnimi tabelami, metoda dela z grafi, metoda dela s plakati, metoda dela s skicami in metoda dela z zemljevidi.⁵⁸⁸

Š. Trojar meni, da ima današnji učitelj zgodovine na razpolago bogate tehnične možnosti in dobre učne pogoje za nazorno prikazovanje zgodovine.⁵⁸⁹ Nadalje isti avtor sodi, da so slike pomembne zato, ker oblikujejo podrobne, dolgotrajne in nazorne predstave učencev, hkrati pa spodbujajo pedagoga k bolj nazorni in slikoviti pripovedi, pa tudi k bolj konkretnim vprašanjem. Demonstracijske metode bogatijo življenjskost pouka in ugodno vplivajo na ozračje psihološko pristne neposrednosti v razredu.⁵⁹⁰ Ni zanemarljivo niti dejstvo, da z uporabo slikovnega gradiva pri pouku razvijamo pri učencih tudi kulturno in estetsko dožemanje podob, skratka pozornega, sistematičnega in etapnega opazovanja slik.⁵⁹¹

Pri demonstriranju pa se moramo izogibati kazenju zaradi kazenja. A. Tomić meni, da namen demonstracije ni v tem, da učenci nekaj vidijo, ampak da opazujejo in da pri opazovanju zaznajo to, kar je bistveno na objektu ali v procesu.⁵⁹²

Slikovno gradivo mora biti izbrano tako, da lahko potem gradivo preučujemo in povezujemo med sabo. Slika je pri pouku opazovalni objekt znanja ali vir znanja za razpoznavanje določenega zgodovinskega pojava ali dogodka.⁵⁹³ Učni proces je izpeljan učinkovito, če so slike razporejene metodično (sistemske) in zaporedno, saj verige dobro izbranih slik dokazujejo in osmišljajo posamezne etape zgodovinskih procesov.⁵⁹⁴ Slike naj

⁵⁸⁸ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3-6.

⁵⁸⁹ Trojar, Š. (1986). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 4, str. 28.

⁵⁹⁰ Prav tam, str. 26.

⁵⁹¹ Prav tam, str. 28.

⁵⁹² Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje pedagoške fakultete, str. 98.

bodo vključene v učno uro tako, da ilustrirajo tiste vidike in zgodovinske situacije, ki smo jih izpostavili pri tematskih ciljih. Ob tem pa naj bodo s slikami učencem nazorno predstavljeni osrednji vsebinski elementi teme.⁵⁹⁵ Ne smemo pa dovoliti, da bi bili učenci zgolj pasivni prejemniki slušno-vidnih informacij. Slike naj bodo pri sodobnem pouku zgodovine bolj povezane z razgovori, tudi s pisnimi zgodovinskimi viri. Takšne kombinacije metod vodijo k poglobljenemu in podrobnejšemu spoznavanju zgodovine.⁵⁹⁶

IZVEDBA UČNE URE: KAKO JE HLADNA VOJNA RAZDELILA SVET

1. Uvod v učno uro

Po začetnem pozdravu razredu in opravljenih administrativnih formalnostih, učitelj najprej izvede uvodno motivacijo z uporabo slike »Velikih treh« iz učbenika.⁵⁹⁷ Na ta način bomo učinkovito preverili njihovo znanje ter ga navezali na novo učno temo. Sliko projektira s pomočjo PowerPoint-a (učilo) preko LCD projektorja (učni pripomoček) in nanjo postavlja vprašanja: Kdo je na sliki?; V kakšnih odnosih so »Veliki trije« na jaltski konferenci?; Ali se ti odnosi sčasoma spremenili?; Kaj je vzrok nesoglasij med njimi?; Katere dve sili sta prevladali po drugi svetovni vojni?; Kako bi opisali razmerje med njima? Učenci sodelujejo in odgovarjajo na vprašanja. Učitelj povzame odgovore in napove, da bo tema učne ure hladna vojna in njene posledice za svet.⁵⁹⁸ Napove končne cilj učne ure ter razdeli učno-delovne liste.

Uvodni del traja 5 minut, uporabljena je bila frontalna učna oblika, metoda razgovora, metoda razlage in metoda dela s slikovnim gradivom.

2. Obravnava nove učne snovi

2.1 Začetek hladne vojne

Glavni del učne ure učitelj začne z uporabo naslednje slike s PowerPoint-a: projektira Zemljevid Evrope leta 1945,⁵⁹⁹ prav takšnega pa imajo učenci na svojih učno-delovnih listih. Učitelj učence prosi, da odgovorijo na vprašanja: Zakaj so na zemljevidu države označene z dvema barvama?; Zakaj je prišlo do delitve Evrope in sveta? Učenci odgovarjajo ob pomoči razlage učitelja, ki razloži sam pojem »hladna vojna.«⁶⁰⁰ Učitelj pozove učence naj odprejo učbenik⁶⁰¹ na strani 103, iz katere jim bo prebral govor W. Churchilla iz leta 1946, ko je bil na obisku v ZDA. Učenci pozorno poslušajo, nato pa odgovarjajo na sledeča vprašanja: Kaj je Churchill mislil s pojmom železna zavesa?; Kaj je značilnost držav, ki so za železno zaveso?; Ali je bil Churchill navdušen nad pojavom železne zaveso? Učitelj jim pomaga pri odgovorih, dodatno jim razloži razlike med kapitalističnim Zahodom in komunističnim Vzhodom, ob tem učitelj pozove učence naj

⁵⁹³ Weber, T. (1997). Statistična in dinamična slika pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik VI. Št. 1, str. 44. V: Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3.

⁵⁹⁴ Trojar, Š. (1986). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 4, str. 26.

⁵⁹⁵ Prav tam, str. 28.

⁵⁹⁶ Prav tam, str. 27.

⁵⁹⁷ Razpotnik J. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 103.

⁵⁹⁸ Nešović B., Prunk J. (1993). 20. stoletje. Zgodovina za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 149.

⁵⁹⁹ <http://www.nationalarchives.gov.uk/education/focuson/film/images/activities/cold-ar/europe-cold-war.png> (pridobljeno 8. 1. 2010).

⁶⁰⁰ Nešović B., Prunk J. (1993). 20. stoletje. Zgodovina za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 155.

⁶⁰¹ Razpotnik J. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 103.

sproti začno izpolnjevati delovne liste: zapišejo definicijo izraza »hladna vojna,« v prvo tabelo naj vpišejo levo in desno države, ki so po vojni pristale vsaka v svojem političnem bloku, pod njo pa naj odgovorijo kako so značilnosti družbe v demokratičnem kapitalizmu in enopartijskem komunizmu. Na koncu naj vrišejo na zemljevidu Evrope potek železne zavesa. Zapis in risbo v učno-delovnih liste učitelj preveri. Za ponazoritev ločenosti evropske, celine na dva sovražna dela učitelj projicira s pomočjo PowerPoint-a sliko mejnega režima med evropskim Zahodom in Vzhodom.⁶⁰² Učitelj učencem zastavi vprašanja: Kako je bila meja varovana?; Zakaj je bila tako varovana?; Ali veste kdaj je »železna zavesa« padla? Učenci s pomočjo učitelja odgovarjajo na zastavljena vprašanja.

2.2. Pomoč porušeni Evropi

Učitelj pozove učence naj si v učbeniku⁶⁰³ na strani 103 ogledajo karikaturu. Zastavi jim naslednja vprašanja: Kdo je prikazan na sliki?; Kako vemo, da gre za Stalina?; Kako je prikazan Stalin?; Kaj pomeni ameriška roka? Učenci zavzeto odgovarjajo na vprašanja, učitelj pa nadaljuje s podrobnejšo razlago ozadja karikature. Učitelj razloži podobo razrušene povojne Evrope ter nastanek in uveljavitev Trumanove doktrine in Marshallovega načrta.⁶⁰⁴

Učitelj preko PowerPoint-a poda naslednjo sliko:⁶⁰⁵ ta prikazuje sovjetski pogled na močnejšo prisotnost Američanov v Evropi. Učitelj postavi učencem vprašanje: Kaj prikazuje karikatura?; Koga kritizira?; Kdo se klanja? Učenci odgovorijo s pomočjo učitelja, ta pa nadaljuje z širšo razlago ustanovitve SEV-a, Informbiroja, Nata in Varšavskega pakta.⁶⁰⁶ Razlago teh pojmov učenci ob pomoči učitelja vpišejo na učno-delovne liste.

2.3. Oboroževalna tekma ter povojni napredek tehnike in znanosti

Učitelj naroči učencem naj si ogledajo karikaturu v učbeniku na strani 105:⁶⁰⁷ ti odgovorijo na sledeča vprašanja: Kaj avtor s sliko sporoča?; Zakaj oseba na dnu karikature leži?; Kaj označuje izraz oboroževalna tekma?; Kakšno novo orožje sta razvili velesili? Učitelj poda širšo razlago o oboroženem tekmovanju med ZDA in SZ.⁶⁰⁸ Učitelj v grobem razloži velik tehnološki razvoj po drugi svetovni vojni, ki gre od atomske bombe, tranzistorja in satelita Sputnika.⁶⁰⁹ Za boljšo nazornost učitelj predvaja preko LCD projektorja razredu krajši film o izstrelitvi Sputnika in utirjenju v zemeljsko orbito.⁶¹⁰

Obravnava nove učne snovi traja 35 minut. Učitelj uporabi frontalno učno obliko, metodo razgovora, metodo razlage, metodo besedne demonstracije, metodo dela s slikovnim gradivom, metodo grafičnih izdelkov in metodo dela z internetom. Kot učilo predstavlja učbenik, PowerPoint in učno-delovni list, kot učni pripomoček pa računalnik, LCD projektor in projekcijsko platno.

⁶⁰²<http://images.google.si/images?hl=sl&client=firefox-a&rls=org.mozilla:sl:official&um=1&q=images+of+the+cold+war+border&sa=N&start=0&ndsp=20>
(pridobljeno 8. 1. 2010).

⁶⁰³ Razpotnik J. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 103.

⁶⁰⁴ Prav tam, str. 103-104.

⁶⁰⁵ Prav tam, str. 104.

⁶⁰⁶ Prav tam, 104.

⁶⁰⁷ Prav tam, str. 105.

⁶⁰⁸ Nešović B., Prunk J. (1993). 20. stoletje. Zgodovina za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 190.

⁶⁰⁹ Nešović B., Prunk J. (1993). 20. stoletje. Zgodovina za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 184-188.

⁶¹⁰<http://www.youtube.com/watch?v=TbAXkWPasYw&feature=related> (pridobljeno 8.1. 2010).

3. Ponavljanje učne snovi

Ponavljjanje se izvede s pomočjo učno-delovnega lista, na katerem je motivacijska tehnika iskanje napak. Učencem je naročeno naj nalogo rešijo skupaj s sosedom v paru, pri tem si lahko pomagajo z učbenikom.⁶¹¹ Dano jim je tri minute časa. Po pretečenem času učitelj skupaj z učenci preveri njihove rešitve.

Za to fazo je učitelj porabil 5 minut. Izvedena je bila frontalna učna oblika in parna učna oblika oziroma delo v dvojicah, uporabljena je metoda razgovora, kot učilo pa je bil uporabljen učno-delovni list.

ZAKLJUČEK

Metoda dela s slikovnim gradivom (v kombinaciji z drugimi metodami) se je izkazala kot zelo primeren pri obravnavi opisane učne snovi. Učenci so bili vključeni v učno uro predvsem skozi delo s slikami: skozi to aktivnost so se urili v opazovanju, v povezovanju že osvojenega znanja z novimi informacijami ter artikuliranju lastnih misli in zaključkov. Učenci so zavzeli aktivnejšo vlogo pri oblikovanju učne ure, ob vključitvi vizualne komponente pa so pridobivali poglobljeno in raznovrstno znanje.

VIRI IN LITERATURA

Nešović, B, Prunk, J. (1993). 20. stoletje. Zgodovina za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje pedagoške fakultete.

Trojar, Š. (1986). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 4, str. 25–31.

Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3-6.

<http://www.nationalarchives.gov.uk/education/focuson/film/images/activities/cold-war/europe-cold-war.png> (pridobljeno 8. 1. 2010).

<http://images.google.si/images?hl=sl&client=firefox-a&rls=org.mozilla:sl:official&um=1&q=images+of+the+cold+war+border&sa=N&start=0&ndsp=20> (pridobljeno 8. 1. 2010).

<http://www.youtube.com/watch?v=TbAXkWPasYw&feature=related> (pridobljeno 8. 1. 2010).

POVZETEK

Članek obravnava izvedbo učne ure v 9. razredu osnovne šole z naslovom Kako je hladna vojna razdelila svet, ki ima tri vsebinske poudarke (Začetek hladne vojne; Pomoč porušeni Evropi; Oboroževalna tekma ter povojni napredek tehnologije in znanosti). Izpostavil sem metodo dela s slikovnim gradivom, ki ima – ob nujni kombinaciji vsaj z učnima metodama razlage in razgovora – za pozitivno posledico bolj razgibano učno uro, večjo motivacijo učence in njihovo aktivnejšo včlenitev v učno uro. Na slike učitelj postavlja vprašanja, ki so zastavljena tako, da učenci lahko v največji meri kombinirajo že osvojeno znanje z rezultati natančnega opazovanja. Učiteljeva razlaga je v povzetku zapisana na učne liste, ponavljanje pa se izvrši z metodo iskanja napak v besedilu. Slike/podobe tako niso samo podpora učnemu procesu; skrbno izbrane so glavne nosilke novega znanja.

⁶¹¹ Razpotnik J. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 103-105.

SUZANA PIREC: PRI PREDMETU ZGODOVINA UČENCEM NI POTREBNO LE PASIVNO POSLUŠATI MONOTONE UČITELJEVE RAZLAGE (UČNA URA: POSLEDICE HLADNE VOJNE V EVROPI)

UVOD

Učitelji zgodovine se še dandanes pri obravnavi nove učne snovi večinoma poslužujejo metode razlage, pri čemer pa učenci zgolj pasivno poslušajo in si posledično manj zapomnijo, zato bomo v članku poskušali prikazati zanimivejši način izvedbe učne ure, ki je zasnovana na čim večji učenčevi aktivnosti ter kombinaciji različnih motivacijskih tehnik, učnih oblik in učnih metod, in ne zgolj na učiteljevi razlagi. V kolikor bo mogoče izvesti atraktivno učno uro za deveti razred osnovne šole, na temo Posledice hladne vojne v Evropi,⁶¹² potem izgovori učitelja, da ne more izvesti zanimive učne ure s poudarkom na učenčevi aktivni vlogi, ker mu to tema ne dopušča, ne bodo več nikogar prepričali.

MOTIVACIJSKE TEHNIKE

Konstruktivistične teorije učenja poudarjajo, »da učencem znanja ni možno dati, ampak ga sam usvaja z lastno miselno aktivnostjo.«⁶¹³ Pri tem ni dovolj, da učitelj v učno uro vključi različne naloge, ki zahtevajo sodelovanje in samostojno razmišljanje učencev, ampak mora učence najprej ustrezno motivirati, za kar ima na razpolago različne motivacijske tehnike.

Trškan loči motivacijske tehnike na učne motivacijske tehnike, ki se konkretno nanašajo na učno snov, in na motivacijske tehnike, ki služijo vzdrževanju pozornosti učencev. Obe vrsti se lahko uporabita pred, med in po vseh učnih etapah.⁶¹⁴

H klasičnim motivacijskim tehnikam med drugim štejemo tudi križanko in miselni vzorec.⁶¹⁵

Križanko večinoma sestavi učitelj sam, lahko pa učence dodatno notranje motivira s tem, da jim prepusti tudi sestavo križanke. Predstavi jim pravila za sestavljanje in reševanje križanke, nato pa jim ponudi več možnosti sestavljanja ob uporabi učnih pripomočkov.⁶¹⁶

Zapis ključnih besed z miselnim vzorcem služi boljšemu pomnjenju, saj je usklajen z našim načinom mišljenja.⁶¹⁷ Oblikovan je tako, da ima v središču zapisan naslov, iz središča pa izpeljane misli.⁶¹⁸ »Pomembnejše misli so bližje središču, manj pomembne so ob robu miselnega vzorca.«⁶¹⁹ Poleg puščic, poudarjenih ločil in likov (kvadrati, trikotniki, itd.), se zapis opremi z različnimi barvami, obkrožanjem in podčrtavanjem.⁶²⁰

⁶¹² Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 106.

⁶¹³ Kramar, M. (2009). Pouk. Nova Gorica: Educa, Melior, str. 135.

⁶¹⁴ Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino, str. 53.

⁶¹⁵ Prav tam.

⁶¹⁶ Karba, P. (1996). Zgodovina v šoli drugače. Metodični priročnik za učitelje. Ljubljana: DZS, str. 8.

⁶¹⁷ Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje 1. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje, str. 127.

⁶¹⁸ Prav tam, str. 126.

⁶¹⁹ Prav tam, str. 127.

⁶²⁰ Prav tam, str. 128.

Ob klasičnih motivacijskih tehnikah, poznamo še posebne motivacijske tehnike, kot je na primer sproščanje ob glasbi.⁶²¹ »Glasba spada med najmočnejše nosilce sugestije v splošni človeški kulturi«⁶²² in pomaga ustvariti želeno razpoloženje v razredu.⁶²³ Poskusi, ki jih je Dhority opravil nad študenti, so pokazali, da določene zvrsti glasbe povečajo dojemljivost za učenje.⁶²⁴ »Učitelji občutijo v glasbi neke vrste oporo svojim pedagoškim aktivnostim, učenci v njej uživajo, se počutijo bolj sproščeni in bolj sodelujejo.«⁶²⁵ Sproščanje ob glasbi⁶²⁶ lahko uporabimo tudi na koncu učne ure v kombinaciji z dihalnimi vajami. Na tak način umirimo miselne aktivnosti učencev in čustvene napetosti v razredu.⁶²⁷

Šilih učne tehnike obravnava kot možnost, ne pa kot nujnost.⁶²⁸ Trdi, »da so lahko odlično obvladane učne tehnike samo pesek v oči in da lahko prikrivajo notranjo praznoto pouka.«⁶²⁹ Kljub temu priznava, da »učitelj, ki uporablja pravilno učno metodo, ne obvladuje pa učnih tehnik, učencev ne pritegne.«⁶³⁰

UČNA URA »POSLEDICE HLADNE VOJNE V EVROPI«⁶³¹

Učitelj se na izvedbo učne ure dobro pripravi. Izdela zanimiv in pregleden učno–delovni⁶³² list obogaten s slikovnim gradivom. Naslov, podnaslov, vprašanja in ključne podatke poudari s krepkim tiskom. Skozi celotno učno uro kot učilo uporablja učbenik, PowerPoint z zapisom učne snovi in slikovnim gradivom ter učno–delovni list, kot pripomoček pa računalnik, projekcijsko platno in program PowerPoint.

Uvodni del

Uvodnemu pozdravu in preverjanju prisotnosti sledi uvajanje in hkrati navezovanje na prejšnjo učno uro s pomočjo pantomime, ki deluje motivacijsko. Učitelj pred tablo pokliče dva učenca, s katerima se je že vse predhodno dogovoril, da s pantomimo prikažeta hladno vojno in železno zaveso. Pri drugem prikazu kot pripomoček uporabita zaveso in s tem še dodatno vzbudita zanimanje pri sošolcih za sodelovanje pri iskanju besedne zveze. V zadnji minuti uvodnega dela, ki mu je v celoti namenjenih pet minut, učitelj napove učno–vzgojne cilje.⁶³³

⁶²¹ Trškan, 2008, str. 53.

⁶²² Dhority, L. (1992). Ustvarjalne metode učenja. Ljubljana: Alpha Center, str. 107.

⁶²³ Prav tam, str. 108.

⁶²⁴ Prav tam, str. 108.

⁶²⁵ Prav tam, str. 111.

⁶²⁶ Lahko uporabimo: Priročnik in zgoščenka: Globinska sprostitev. (2003). Ljubljana: CDK.

⁶²⁷ Priročnik in zgoščenka: Globinska sprostitev. (2003). Ljubljana: CDK, str. 10.

⁶²⁸ Šilih, G. (1970). Didaktika. Ljubljana: DZS, str. 68.

⁶²⁹ Prav tam, str. 69.

⁶³⁰ Prav tam.

⁶³¹ Razpotnik, 2008, str. 106.

⁶³² Za pripravo učnih listov se priporoča branje: Brown, S., Earlam, C. in Race, P. (2001). 500 nasvetov za učitelje: priročnik za učitelje. Ljubljana: Educy, str. 29–30.

⁶³³ Učitelj napove, da bodo ob koncu učne ure znali navesti in na zemljevidu pokazati krizna žarišča, pojasniti, zakaj so se pojavila ter navesti leto in način rešitve spora za posamezno krizno žarišče. Poleg tega bodo ob koncu učne ure znali še opisati Vzhodno in Zahodno Nemčijo, navesti leto spora med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo, poimenovati njun spor in pojasniti njegove posledice.

Glavni del

V glavnem delu poteka obravnava nove učne snovi. Učitelj v skladu z učbenikom učno vsebino razdeli na tri vsebinske poudarke.⁶³⁴

Prvih petnajst minut glavnega dela posveti obravnavi kriznih žarišč. Z metodo dela s pisnim gradivom in metodo dela s slikovnim gradivom (zemljevidom) preverja bralno razumevanje ter prostorsko orientacijo učencev. Poda jim jasna navodila, zlasti o načinu izvedbe, saj sta vključeni dve različni učni obliki. Najprej učenci individualno, s pomočjo učbenika,⁶³⁵ na aktualnem zemljevidu Evrope⁶³⁶ na učno–delovnem listu označijo krizna žarišča. Način označitve izberejo sami, imajo pa manj ustvarjalni učenci v pomoč in za spodbujanje njihove ustvarjalnosti naveden primer, in sicer simbol ognja. Ko zaključijo z označevanjem, začnejo s parnim delom. Ponovno si pomagajo z učbenikom.⁶³⁷ Na črte ob zemljevidih,⁶³⁸ ki prikazujejo posamezna krizna žarišča, vpišejo krizno žarišče, pojasnitev zakaj se pojavi, leto in način rešitve spora. Kaj morajo navesti je zapisano od vsakem zemljevidu posebej, tako da je ob zahtevi (npr. Leto rešitve spora:) dovolj dolga črta, na katero vpišejo odgovor. Z uporabo metode razgovora učitelj devet minut preverja odgovore, ki se sproti zapisujejo na PowerPointu.⁶³⁹

Prehod k vsebinskemu poudarku Dve Nemčiji v eni Evropi⁶⁴⁰ učitelj izvede tako, da na PowerPointu prikaže zemljevid razdeljene Nemčije,⁶⁴¹ in ob njem še enkrat na kratko razloži, kdaj je prišlo do razdelitve in katere okupacijske cone so bile vključene v kateri del. Naloga, ki rešena predstavlja zapis učne snovi za ta vsebinski poudarek, od učencev zahteva logično razmišljanje oziroma sklepanje, kajti učenci jo rešujejo brez uporabe učbenika na podlagi tistega, kar že vedo iz prejšnjih ur in iz sedanjosti. Na učno–delovnem listu je navedenih trinajst besednih zvez in delnih stavkov, ki jih učenci vpišejo na črte ob zemljevidu razdeljene Nemčije.⁶⁴² Na črte na desni polovici vpisujejo vse v povezavi z Vzhodno Nemčijo, na levi pa v povezavi z Zahodno Nemčijo. Oba dela sta že poimenovana (Zvezna republika Nemčija – ZRN, Nemška demokratična republika - NRD). Za primer in v pomoč so na prvih dveh črtah za obe republiki že vpisana po dva podatka. Za ZRN je navedeno: kapitalistična republika, pomoč zahodnih zaveznikov pri obnovi; za NDR pa: komunistična republika, nadzor s strani Sovjetske zveze. Parno delo poteka štiri

⁶³⁴ Razpotnik, 2008, str. 106–107. Vsebinski poudarki so naslednji: Krizna žarišča v Evropi; Dve Nemčiji v eni Evropi; Jugoslavija – iskanje samostojne poti.

⁶³⁵ Prav tam, str. 106.

⁶³⁶ ATLAS SVETA za osnovne in srednje šole (1996). Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, str. 22.

⁶³⁷ Razpotnik, 2008, str. 106.

⁶³⁸ Za tržaško vprašanje: The Times ATLAS svetovne zgodovine (1989). Ljubljana: Cankarjeva založba: Državna založba Slovenije, str. 275.

Za avstrijsko vprašanje: Čuček, J. s sodelavci. (1981). Stoletje svetovnih vojn. Ljubljana: Cankarjeva založba, str. 303. Zemljevid je povečan in tako obrezan, da prikazuje samo avstrijski del.

Za nemško vprašanje: Prav tam. Zemljevid je povečan in tako obrezan, da prikazuje samo nemški del.

⁶³⁹ Kratek zapis iz PowerPointa:

* Tržaško vprašanje./ Italija je zahtevala staro rapalsko mejo, Jugoslavija narodnostno mejo./ 1954/ Del Slovencev je ostal v Italiji (okolje Trsta, Gorice, Čedad, v Reziji), Italijani v Slovenskem primorju in Istri pa v Jugoslaviji.

* Avstrijsko vprašanje./ Avstrija je bila razdeljena na štiri cone (ameriško, angleško, francosko in sovjetsko)./ 1955/ Zavezniki so z avstrijsko državno pogodbo ustanovili Republiko Avstrijo.

* Nemško vprašanje./ Nemčija je bila razdeljena na štiri okupacijske cone (ameriško, britansko, francosko in sovjetsko)./ 1949/ Zahodni zavezniki so ustanovili Zvezno republiko Nemčijo, Sovjetska zveza pa Nemško demokratično republiko.

⁶⁴⁰ Razpotnik, 2008, str. 106.

⁶⁴¹ Boden, M. (2004). Evropa: naša preteklost in sedanjost. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 99.

⁶⁴² Prav tam.

minute, preverjanje rešitev v obliki razgovora pa šest minut. Učitelj rešitve sproti prikaže na PowerPointu.⁶⁴³

Pri zadnjem vsebinskem poudarku Jugoslavija – iskanje samostojne poti⁶⁴⁴ učitelj kombinira metodo razlage in metodo slikovne demonstracije z učno tehniko miselni vzorec. Z namenom vzdrževanja pozornosti učencev razlaga s pomočjo na pol izdelanega miselnega vzorca na učno–delovnem listu.⁶⁴⁵ Zaradi časovne omejitve je snov zapisana, ostalo oblikovanje (puščice, barve, ...) je prepuščeno učencem. Miselni vzorec je oblikovan tako, da ima odebeljen naslov in v ločenih kvadratih zapisano učno snov po poudarkih. Kvadrati so tako razporejeni, da četudi jih učenec med seboj narobe poveže, si učna snov logično sledi. Tako učitelju ni potrebno preverjati, če so podatke pravilno zapisali.

Zaključni del

Končno ponavljanje poteka sedem minut. Učenci v štirih minutah individualno rešijo križanko, ki jo potem skupaj pregledajo z uporabo PowerPointa.⁶⁴⁶ Zaradi intenzivnega dela, pri katerem so morali učenci ves čas razmišljati, iskati podatke v učbeniku, pisati in risati, učitelj učno uro zaključi s sproščanjem ob glasbi.⁶⁴⁷ Glasbo lahko kombinira z dihalnimi vajami.⁶⁴⁸ V treh minutah se učenci dovolj sprostijo, da lahko brez problema nadaljujejo z naslednjo učno uro.

SKLEP

Namen članka je bil prikaz učne ure, ki ne temelji na učiteljevi razlagi, ampak na učenčevi aktivnosti. Z uporabo treh učnih oblik, petih učnih metod in štirih učnih tehnik nam lahko uspe doseči zastavljeni cilj. Učenci so za delo ustrezno motivirani in večinoma morajo podatke poiskati sami. Način izvedbe učne ure, pri kateri je klasična razlaga le malo prisotna, je torej pri vsaki temi mogoč, seveda pa od učitelja zahteva veliko več priprave in pazljivost, da učna ura ne postane prenaporna za učence. Tako učenci kot učitelj lahko od zanimive in pestre učne ure odnesejo veliko več kot bi od učne ure z monotono razlago zgolj v kombinaciji s katero od učnih metod.

⁶⁴³ Rešitve naloge so naslednje:

*Zvezna republika Nemčije – ZRN: kapitalistična republika, pomoč zahodnih zaveznikov pri obnovi, demokratična ureditev, uspešen gospodarski razvoj – »nemški gospodarski čudež,« sredstva namenjena znanosti in šolstvu, sčasoma vodilna gospodarska vloga v Evropi, hitro razvijajoča potrošniška družba, velik tehnološki razvoj.

*Nemška demokratična republika – NDR: komunistična republika, nadzor s strani Sovjetske zveze, državna lastnina, cenzura tiska, cenzura izražanja, plansko gospodarstvo, pomanjkanje potrošnega blaga, temelj gospodarstva težka industrija, nizka raven kakovosti življenja.

⁶⁴⁴ Razpotnik, 2008, str. 107.

⁶⁴⁵ Navedimo samo v obliki ključnih podatkov, kaj je vpisano na miselnem vzorcu: Jugoslavija – iskanje samostojne poti; Prva država, ki se je uprla Sovjetskemu nadzoru; Leta 1948 je prišlo do spora Tito–Stalin (spor z Informbirojem); Sovjetska zveza je prekinila gospodarske stike z Jugoslavijo; Jugoslavija si je poiskala zaveznike med zahodnoevropskimi državami in ZDA.

⁶⁴⁶ Iščejo se naslednja gesla: Jugoslavija, Informbirojem, republika, sovjetska, tržaško, štiri, Berlin, vzhodna, ZRN, demokratična, Italija, Tito, Stalin.

⁶⁴⁷ Globinska sprostitev – brez vodenja, 2003, 0:00–3:00.

⁶⁴⁸ Globinska sprostitev, 2003, str. 28–29.

LITERATURA:

- ATLAS SVETA za osnovne in srednje šole (1996). Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- Boden, M. (2004). Evropa: naša preteklost in sedanost. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Čuček, J. s sodelavci. (1981). Stoletje svetovnih vojn. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Dhority, L. (1992). Ustvarjalne metode učenja. Ljubljana: Alpha Center.
- Karba, P. (1996). Zgodovina v šoli drugače. Metodični priročnik za učitelje. Ljubljana: DZS.
- Kramar, M. (2009). Pouk. Nova Gorica: Educa, Melior.
- Priročnik in zgoščenka: Globinska sprostitev. (2003). Ljubljana. CDK.
- Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
- Šilih, G. (1970). Didaktika. Ljubljana: DZS.
- The Times ATLAS svetovne zgodovine (1989). Ljubljana: Cankarjeva založba: Državna založba Slovenije.
- Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje 1. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.
- Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino.

POVZETEK

Namen članka je prikazati izvedbo zanimive in pestre učne ure s kombinacijo treh različnih učnih oblik, štirih učnih tehnik in petih učnih metod, pri kateri je metoda razlage daleč v ozadju. Zapis učne snovi se postopoma ustvarja na učno–delovnem listu, na katerem imajo učenci za vsak vsebinski poudarek različne naloge. Učitelj najprej obravnava krizna žarišča, nato razdelitev Nemčije, nazadnje pa še upor Jugoslavije proti sovjetskemu nadzoru. Tako v uvodnem, kakor v zaključnem delu motivira učence s pomočjo motivacijskih tehnik. Učno uro začne s pantomimo, zaključno ponavljanje pa izvedejo s križanko. Po dvainštiridesetih minutah intenzivnega miselnega dela, se učenci za konec sprostijo ob poslušanju glasbe. Izvedba učne ure je dokaz, da lahko učitelj za vsako temo pripravi raznoliko učno uro s poudarkom na učenčevi aktivni vlogi.

JAN PIRNAT: KAKŠNE SO BILE POSLEDICE HLADNE VOJNE V SVETU

UVOD

Učna enota *Kakšne so bile posledice hladne vojne v svetu* pri zgodovini v osnovni šoli je primerna za uporabo metode dela s slikovnim gradivom. Da bi metodo čim boljše predstavili, jo bomo vključili v različne didaktične etape učnega procesa. Tako bomo na primeru konkretne učne ure upoštevali specialno didaktična navodila iz *Učnega načrta za zgodovino za osnovno šolo*.

Preden metodo apliciramo na učno uro si oglejmo še nekaj teoretičnih značilnosti metode dela s slikovnim gradivom.

METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM

Metoda dela s slikovnim gradivom učenca uvaja v sodobni svet, v katerem se vizualizacija in simbolni jezik močno uveljavljata pri učenju in v medsebojnem sodelovanju.⁶⁴⁹ Da bi učitelj učencem zagotovil čim boljše spoznavanje objektov in procesov, mora zaposliti čim več učenčevih čutov (VAKOG).⁶⁵⁰ Dokazano je tudi, da med mladimi prevladuje vizualni tip.⁶⁵¹ France Strmčnik pa opozori na dejstvo, da: »Več o nečem vemo, bolje to vidimo oziroma zaznamo.«⁶⁵²

Zgodovinsko dokumentarno slikovno gradivo je z didaktičnega stališča pri pouku zgodovine primerno sredstvo za konkretizacijo abstraktne učne vsebine in se s tem približuje dojemanju učencev.⁶⁵³ Slika je pri pouku znanja opazovani objekt znanja ali vir znanja za prepoznavanje zgodovinskega dogajanja.⁶⁵⁴ Sama metoda navaja učence na pravo delo zgodovinarjev, jih uvaja v kritično mišljenje in večja zanimanje za predmet zgodovina.⁶⁵⁵

Učni načrt za zgodovino v osnovnih šolah predvideva, da morajo biti metode dela z zgodovinskim zemljevidom, besedilom, slikovnim gradivom in grafičnimi prikazi sestavni del vseh treh glavnih faz učnega procesa, to je faze učenja in poučevanja, ponavljanja in

⁶⁴⁹ Trojar, Š. (1996). Vloga slike pri pouku zgodovine in nove možnosti slikovnega prikazovanja, V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V, št. 4, str. 31. V: Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica: vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 70.

⁶⁵⁰ Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 98.

⁶⁵¹ Weber, T. (1997). Statistična in dinamična slika pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik VI, št. 1, str. 44. V: Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik X, št. str. 3. V: Toplak, K. (2009). Metoda dela s slikovnim gradivom v sedmem razredu osnovne šole na temo Kako so živeli Rimljani?. V: Prispевki k didaktiki zgodovine, letnik VII, št. 2. str. 54.

⁶⁵² Strmčnik, F. (2001). Didaktika: osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, str. 330.

⁶⁵³ Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica: vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 70.

⁶⁵⁴ Weber, T. (1997). Statistična in dinamična slika pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik VI, št. 1, str. 44. V: Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik X, št. str. 3. V: Toplak, K. (2009). Metoda dela s slikovnim gradivom v sedmem razredu osnovne šole na temo Kako so živeli Rimljani?. V: Prispевki k didaktiki zgodovine, letnik VII, št. 2. str. 54.

⁶⁵⁵ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik X, št. str. 6. V: Toplak, K. (2009). Metoda dela s slikovnim gradivom v sedmem razredu osnovne šole na temo Kako so živeli Rimljani?. V: Prispевki k didaktiki zgodovine, letnik VII, št. 2. str. 54.

utrjevanja ter preverjanja znanja in ocenjevanja.⁶⁵⁶ Vendar se metoda dela s slikovnim gradivom največkrat uporablja kot dopolnilo k učbeniku. Možnosti, ki jih metoda ponuja, imajo v resnici večji domet. Slikovni viri se lahko uporabljajo kot pomoč pri reševanju nalog, za ugotavljanje sporočil oziroma podatkov iz vira, za povezovanje vsebine virov z naučenim in za ugotavljanje vrednosti virov in njihove pristranskosti ter zanesljivosti⁶⁵⁷ Danijela Trškan tudi dokazuje, da z natančno določenimi odgovori in njihovimi različnimi nivoji ter z ocenjevalnimi kriteriji lahko objektivno ocenjujemo naloge, ki se nanašajo na zgodovinske vire.⁶⁵⁸

Da ne bi pri metodi dela s slikovnim gradivom ostal aktiven samo učitelj, naj bi bile slike pri sodobnem pouku zgodovine povezane z drugimi metodami, pa tudi z drugimi vrstami zgodovinskih virov.⁶⁵⁹

KAKŠNE SO BILE POSLEDICE HLADNE VOJNE V SVETU⁶⁶⁰

Uvajanje⁶⁶¹

V etapi uvajanja učitelj uporabi motivacijsko tehniko sestavljanke. V frontalni učni obliki učencem poda navodila za reševanje. Učenci dobijo v parih dve razrezani fotografiji, ki jih morajo sestaviti. V pomoč sta jim delovna lista, ki določata mesto vsakemu delu sestavljanke tako, da morajo učenci pravilno povezati iskano informacijo z odgovori na zadnjih straneh delov fotografije.⁶⁶²

Učenci po petih minutah zaključijo z delom v parih in učitelj nadaljuje v frontalni učni obliki z metodo razlage. Učitelj opozori učence, da bodo sestavljeni fotografiji Ernesta Che Guevare uporabili v nadaljevanju učne ure. Učitelj ob koncu uvajanja napove učne cilje. Učenci bodo po koncu ure znali navesti krizna žarišča v svetu ter na konkretnem primeru opisati posledice blokavske delitve. Z uporabo slikovnega gradiva bodo sposobni opisati značilnosti dogajanj v Koreji, Vietnamu, Latinski Ameriki in na Bližnjem Vzhodu. Ob tem bodo pokazali sposobnost analize slike in sinteze z naučeno učno vsebino. Učenci bodo na koncu ure znali tudi ovrednotiti pomen obstoja kriznih žarišč in do obravnavane vsebine

⁶⁵⁶ UČNI načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Zgodovina (2003). [pripravila Predmetna kurikularna komisija za zgodovino Božo Repe ... et al.]. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo, str. 34.

⁶⁵⁷ Izbrane teme iz specialne didaktike pouka zgodovine. (2004). [Uredila Trškan, D.] Ljubljana: Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino, str. 22.

⁶⁵⁸ Trškan, D. (2003). Sodobno pisno preverjanje in ocenjevanje znanja pri zgodovini v srednji šoli na izbranih temah 20. stoletja. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 152.

⁶⁵⁹ Trojar, Š. (1996). Vloga slike pri pouku zgodovine in nove možnosti slikovnega prikazovanja, V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V, Št. 4, str. 27. V: Toplak, K. (2009). Metoda dela s slikovnim gradivom v sedmem razredu osnovne šole na temo Kako so živeli Rimljani? V: Prispevki k didaktiki zgodovine, letnik VII, št. 2. str. 55.

⁶⁶⁰ Učna ura je oblikovana po učni enoti Kakšne so bile posledice hladne vojne v svetu v učbeniku za 9. razred osnovne šole za pouk zgodovine. Raziskujem preteklost 9. (2008). Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. [Razpotnik, J. et al] Ljubljana: Rokus Klett, str. od 108 do 109.

⁶⁶¹ Vsa didaktična terminologija uporabljena pri oblikovanju učne ure je povzeta po Trškan, D. (2002). Učiteljeva priprava na pouk zgodovine. Metodični priročnik za študente zgodovine pedagoške smeri in učitelje – začetnike. Didaktika zgodovine. Ljubljana: Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino, str. od 27 do 37.

⁶⁶² Fotografiji: CHE. <http://www.fatamerican.tv/t-shirt-archive/ernesto-che-guevara.html> (2. 1. 2010). Ernesto CHE Guevara. <http://www.fullissue.com/index.php/che-guevara-biography-1928-1967.html>. (2. 1. 2010).

Delavni list: Priredimo spodnjo tabelo naloge Ponovimo. V: Raziskujem preteklost 9. (2006). Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šol. [Dobnik, J. et al]. Ljubljana: Rokus, str. 127.

pokazati primeren odnos.⁶⁶³ Po uvodnih desetih minutah se ura nadaljuje z obravnavo snovi.

Obravnavanje⁶⁶⁴

Kaj se je dogajalo v Koreji

Z netradicionalno frontalno učno obliko učitelj z metodo razlage načne prvi vsebinski poudarek. Učencem predstavi nenehno grožnjo vojaškega spopada med velesilama. Na tem mestu preide v metodo razgovora. Skupaj z učenci ponovijo blokovsko delitev in naštejejo vsaj nekaj držav Vzhodnega (Sovjetska Zveza, Madžarska, Vzhodna Nemčija) in Zahodnega bloka (Združene države Amerike, Zahodna Nemčija, Francija ...). Učitelj s stenskim zemljevidom prikaže delitev Severne in Južne Koreje, ki velja še danes. Z metodo razlage oriše zgodovinsko dogajanje v korejski vojni. Na tablo učitelj zapiše letnico 1950, ko so severnokorejske čete prestopile mejo. Učenci iz table prepisujejo shemo, ki jo oblikuje učitelj in iz katere je razvidno, da sta Severno Korejo podpirali Kitajska in Sovjetska zveza, Južno Korejo pa enote OZN, ki so jih sestavljali pretežno ameriški vojaki.

Zakaj je bil Vietnam trn v peti Američanom

Učitelj po petih minutah prvega dela obravnavanja nadaljuje s prikazom dogajanja v Vietnamu. Učitelj z metodo razlage učencem predstavi zgodovinski razvoj dogodkov v Vietnamu po koncu druge svetovne vojne. Nato učitelj s pomočjo računalnika, LCD projektorja in platna v PowerPointu prikaže zapis učne snovi, ki je oblikovan po točkah in vsebuje kronološki red dogajanj, in sicer: 1. Po drugi svetovni vojni Vietnam pod komunističnim vodstvom razglasi neodvisnost. 2. Francozi so poskušali obnoviti kolonialno oblast. 3. 1954 razdelijo Vietnam na severni in južni del. 4. ZDA so zaradi strahu pred komunizmom podpirale Južni Vietnam. 5. V Južnem Vietnamu se razvije močno komunistično gverilsko gibanje Vietkong. 6. Razmere se zaostrijo po letu 1964. (1965 – 50. 000 ameriških vojakov, leta 1968 – 550. 000 vojakov).⁶⁶⁵

Druga slika, ki jo učitelj prikaže v PowerPointu, je slika Vietnamske deklice, ki jo je ožgala napalmska bomba.⁶⁶⁶ Učitelj z metodo dela s slikovnim gradivom učenca v razgovoru sprašuje o sliki. Kaj je hotel fotograf, da se vidi na sliki?; Kaj je v ospredju in kaj v ozadju?; Komu je fotografija namenjena in kakšen učinek naj bi imela?⁶⁶⁷ Skupaj v

⁶⁶³ Učni cilji so deloma preoblikovani po Učni cilji. V: Raziskujem preteklost 9. (2006). Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šol. [Dobnik, J. et al]. Ljubljana: Rokus, str. 131.

⁶⁶⁴ Učitelj učno snov razdeli na tri vsebinske poudarke, ki se ujemajo s podnaslovi v učbeniku. Raziskujem preteklost 9. (2008). Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. [Razpotnik, J. et al] Ljubljana: Rokus Klett, str. od 108 do 109.

⁶⁶⁵ Zapis učne snovi v PPT je prirejen po: Raziskujem preteklost 9. (2008). Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. [Razpotnik, J. et al] Ljubljana: Rokus Klett, str. od 108 do 109 in in Repe, B. (2000). Sodobna zgodovina: zgodovina za 4. letnik. Ljubljana: Modrijan, str. 191.

⁶⁶⁶ Ut, C. H. 1972. Vietnamsko deklico je ožgala napalmska bomba: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/4517597.stm> (5. 1. 2010).

Slika se nahaja tudi v učbeniku. Raziskujem preteklost 9. (2008). Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. [Razpotnik, J. et al] Ljubljana: Rokus Klett, str. 108.

⁶⁶⁷ Vprašanja so delno povzeta po Sources in History (1990) From definition to assessment. London : Longman, str. 32; Deuxime Historie. (1996). Les fondamentes du monde contemporain. Collection Jacques Marseille. Nathan, str. 271; Histoire 2re. (1993). Collection J. Marseille. Nathan, str. od 300 do 301 in Historie 1re. (1994). Collection J. Marseille. Nathan, str. 92. V: Izbrane teme iz obče in slovenske zgodovine ter aktivne metode dela z zgodovinskimi pisnimi in slikovnimi viri. (2002). Seminar za srednješolske učitelje, 1. in 2. februar 2002. Ljubljana: center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Oddelek za zgodovino, str. 20. V: Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino, str. 93.

razgovoru z učenci oblikuje naslednje zaključke; Fotograf je izpostavil trpljenje otrok, civilistov, ki jih je izpostavil v ospredju v ozadju so vojaki, ki hodijo bolj umirjeno in bežijo v teku kot otroci. Še bolj v ozadju se vidi dim, ki ga je povzročila eksplozija. Fotografija je bila namenjena vojnemu poročanju in je hotela prikazati grozote vojne.

Učitelj učence opozori na pomen vojnega poročanja in dokumentarne fotografije, ki je pomembno tudi za obravnavano zgodovinsko dogajanje. »Podobe vojne so v ZDA zbudile nasprotovanje vojni v Vietnamu. V letih 1968–70 so se po ZDA vrstili protesti proti vojni, ki so jih organizirali predvsem študentje.«⁶⁶⁸

Na tretji sliki so podrobneje prikazane poškodbe, ki jih povzročijo napalmske bombe.⁶⁶⁹ Učitelj kombinira metodo dela s slikovnim gradivom z metodo razlage, v kateri razloži, kaj je napalm: »Napalm je vnetljiva zmes bencina in aluminijevih soli, ki gori z močnim plamenom.«⁶⁷⁰

Ura se nadaljuje z metodo dela s pisnim gradivom. Učenci v parih preberejo vir iz učbenika »Vojaška obveznost, ...« in rubriko ALI VEŠ?⁶⁷¹ Nato dvojice zapišejo svoje ugotovitve. In učitelj z metodo razgovora preveri delo v parih in s tem konča petnajstminutni del obravnavanja.

Hladna vojna v Latinski Ameriki in Iranu

Učitelj nadaljuje v frontalni obliki in sicer z metodo razlage oriše dogajanje na Kubi. Učencem zapis učne snovi narekuje. Izpostavi, da so ZDA Kubo izkoriščale od 19. stoletja. Leta 1959 se začne upor pod vodstvom Fidela Castra, ki leta 1961 razglasi Kubo za komunistično državo. Učencem učitelj pojasni strah ZDA zaradi bližine Kube, kar pokaže tudi na zemljevidu Amerike.

Učitelj z metodo razlage razloži tudi zgodovinsko dogajanje na Bližnjem Vzhodu, kjer si velesili stojita nasproti zaradi bogatih nahajališč nafte. Učitelj za ta del porabi pet minut.

Ponavljjanje

Učitelj tudi v ponavljanje vključi delo s slikovnim gradivom. Učencem prikaže sliko TALIBANI na PowerPointu.⁶⁷² Učenci sliko primerjajo s sliko v učbeniku.⁶⁷³ S tem se urijo v analizi slikovnega gradiva. Učitelj naveže aktualno dogajanje na Bližnjem Vzhodu s problematiko obravnavane učne snovi in napoti učence na rubriko Aktualno.⁶⁷⁴ Učitelj za domačo nalogo učencem naloži, da v parih pretehtajo, katera od fotografij, ki so jih dobili na začetku ure, prikazuje dokumentarno fotografijo osebnosti in katera slika je dosegla simbolno raven. Svoj odgovor morajo utemeljiti v krajših samostojnih esejih. V pomoč jim je rubrika Ernesto Che Guevara (1923–1967) v učbeniku.⁶⁷⁵

Učitelj učence na koncu opozori na možnost tovrstne oblike naloge pri ocenjevanju, kar se sklada z učnimi cilji, ki jih je napovedal v uvajanju. Za prihodnjo uro napove tudi vsebinsko preverjanje obravnavane snovi, ker je bilo ponavljanje v tej uri namenjeno bolj urjenju v analizi slike.

⁶⁶⁸ Raziskujem preteklost 9. (2008). Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. [Razpotnik, J. et al] Ljubljana: Rokus Klett, str. 109.

⁶⁶⁹ ITN (Independent Television News). Vietnam, napalm.

http://en.wikipedia.org/wiki/Phan_Th%E1%BB%8B_Kim_Ph%C3%BAc (2. 1. 2010).

⁶⁷⁰ Po: Raziskujem preteklost 9. (2008). Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. [Razpotnik, J. et al] Ljubljana: Rokus Klett, str. 108.

⁶⁷¹ Prav tam.

⁶⁷² Returs. TALIBANI.

<http://www.time.com/time/nation/article/0,8599,1916521,00.html?xid=rss-topstories> (8. 1. 2010).

⁶⁷³ Raziskujem preteklost 9. (2008). Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. [Razpotnik, J. et al] Ljubljana: Rokus Klett, str. 109.

⁶⁷⁴ Prav tam.

⁶⁷⁵ Prav tam.

ZAKLJUČEK

V članku je predstavljena izvedba učne ura *Kakšne so bile posledice hladne vojne v svetu*. Posebej je izpostavljena metoda dela s slikovnim gradivom, ki je na začetku članka predstavljena s teoretičnega didaktičnega vidika. Metodo dela s slikovnim gradivom smo sledeč specialno didaktičnim navodilom skušali vključiti v čim več didaktičnih etap učnega procesa in s tem tudi v vse faze učnega procesa.

SEZNAM LITERATURE

- Izbrane teme iz specialne didaktike pouka zgodovine. (2004). [Uredila Trškan, D.] Ljubljana: Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.
- Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica: vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Raziskujem preteklost 9. (2006). Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šol. [Dobnik, J. et al]. Ljubljana: Rokus.
- Raziskujem preteklost 9. (2008). Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. [Razpotnik, J. et al] Ljubljana: Rokus Klett.
- Repe, B. (2000). Sodobna zgodovina: zgodovina za 4. letnik. Ljubljana: Modrijan.
- Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.
- Toplak, K. (2009). Metoda dela s slikovnim gradivom v sedmem razredu osnovne šole na temo Kako so živeli Rimljani?. V: Prispevki k didaktiki zgodovine, letnik VII, št. 2. str. od 54 do 60.
- Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine: reformne težnje pri družboslovnih učnih predmetih. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Trškan, D. (2002). Učiteljeva priprava na pouk zgodovine. Metodični priročnik za študente zgodovine pedagoške smeri in učitelje – začetnike. Didaktika zgodovine. Ljubljana: Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.
- Trškan, D. (2003). Sodobno pisno preverjanje in ocenjevanje znanja pri zgodovini v srednji šoli na izbranih temah 20. stoletja. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.
- Strmčnik, F. (2001). Didaktika: osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- UČNI načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Zgodovina (2003). [pripravila Predmetna kurikularna komisija za zgodovino Božo Repe ... et al.]. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo.

Internetni viri

- CHE. <http://www.fatamerican.tv/t-shirt-archive/ernesto-che-guevara.html> (2. 1. 2010).
- Ernesto CHE Guevara. <http://www.fullissue.com/index.php/che-guevara-biography-1928-1967> (html. 2. 1. 2010).
- ITN (Independent Television News). Vietnam, napalm. http://en.wikipedia.org/wiki/Phan_Th%E1%BB%8B_Kim_Ph%C3%BAc (2. 1. 2010).
- Returs. TALIBANI. <http://www.time.com/time/nation/article/0,8599,1916521,00.html?xid=rss-topstories> (8. 1. 2010).
- Ut, C. H. 1972. Vietnamsko deklico je ožgala napalmska bomba. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/4517597.stm> (5. 1. 2010).

POVZETEK

Metoda dela s slikovnim gradivom je ob povezovanju z drugimi metodami in drugačnimi vrstami zgodovinskih virov primerna za pouk zgodovine, ker vključuje tudi učenčeve čute in učence aktivno vključi v pouk. Pri obravnavanju učne enote *Kakšne so bile posledice hladne vojne v svetu* smo metodo vključili v več različnih etap učnega procesa. S funkcionalnim učnim ciljem smo ustvarili možnost uporabe dela s slikovnimi zgodovinskimi viri pri ocenjevanju. Metodo dela s slikovnim gradivom smo vključili v vsebinski poudarek *Zakaj je bil Vietnam trn v peti Američanom*. V obravnavanju smo uporabljali tudi metodo razlage pri *Kaj se je dogajalo v Koreji* in metodo razgovora pri poudarku *Hladna vojna v Latinski Ameriki in Iranu*. Pri ponavljanju so se učenci urili v analiziranju slikovnega gradiva. S tem smo sledili napotilom iz Učnega načrta za zgodovino za osnovne šole.

JASNA RUPNIK: PROBLEMATIKA METODE RAZGOVORA PRI UČNI URI ZGODOVINE: HLADNA VOJNA

UVOD

Pri tradicionalnem načinu poučevanja zgodovine je bilo vedno v ospredju posredovanje učnih vsebin. Učitelj je učno vsebino podajal večinoma z učno metodo razlage, ki pa velikokrat naredi učence pasivne. Učenci naj bi podane informacije samo sprejemali, ne pa poglobljeno razmišljali o zgodovinskih razmerah in pojavih. Razgovor je imel v okviru tradicionalnega poučevanja zgodovine vlogo pri ponavljanju in motiviranju.

V članku nameravam pokazati, kako je lahko učna metoda razgovora dominantna pri učni uri zgodovine. V povezavi z drugimi učnimi metodami bom razgovor vpletla v konkretno učno uro v 9. razredu devetletke z naslovom Hladna vojna.

1. METODA RAZGOVORA PRI UČNI URI ZGODOVINE

Metoda razgovora sodi med načine učnega dela, kjer poteka obojesmerna komunikacija med učenci in učiteljem. Razgovor ali pogovor imajo več metodičnih variant, lahko so: uvodni, uvajalni, motivacijski, preverjalni, utrjevalni, diskusijski, problemski, vodeni itd.⁶⁷⁶ "Sodobna didaktika želi vzpostaviti bolj organsko povezavo in ravnotežje med posedovanjem nove učne snovi in njeno miselno predelavo. Torej med problemsko razlago in globinskim osmišljenjem, ponavljanjem in sistematizacijo zgodovinske učne snovi."⁶⁷⁷

"Problematika razgovorov in vprašanj pri pouku zgodovine je neizmerna in večplastna. Zato se je razumljivo ustaviti le pri nekaterih vprašanjih in didaktičnih dilemah."⁶⁷⁸ Kako se razgovor bolj ali manj uspešno izpelje v različnih razredih učencev je predvsem odvisno od razgovorne učne situacije. Za orientacijo pri samokritični metodični analizi po realizaciji učnih ur potrebujemo osnovne kriterije o kvaliteti razgovora.⁶⁷⁹ "Jasno moramo ločiti metodično organizacijo razgovornih situacij in vrste komuniciranja med učenci (zunanja stran) od vsebinske kvalitete vprašanj, njihove notranje logike in besednega oblikovanja (notranja stran)."⁶⁸⁰ Zunanja ali organizacijska stran razgovora je pomemben dejavnik pri izvajanju dinamičnih, spontanih in kakovostnih razgovorov pri učnih urah. Pri teh urah se učenci navadijo iniciativnega in sproščenega vključevanja v usmerjeni razgovor, ki jih učitelj spontano sproži ob raznih učnih problemih, medsebojnega razpravljanja in svobodnega postavljanja vprašanj.⁶⁸¹ Notranja kvaliteta razgovora je še pomembnejša in vpliva na življenjskost pouka, zlasti pa na samostojno iskanje vzročno-posledičnih zgodovinskih odnosov, za interpretacijo in aktualizacijo različnih družbenih procesov in oblikovanje osnovnih družbenih pojmov.⁶⁸²

"Kvaliteten razgovor ima jasne cilje in usmeritev, vsebuje pa tudi učencem zanimiva in pomembna vprašanja, zato ga je koristno vnaprej domisliti in načrtovati. Predvidevati je

⁶⁷⁶ Trškan, D. (2002). Učiteljeva priprava na pouk zgodovine. Metodični priročnik za študente zgodovine pedagoške smeri in učitelje – začetnike. Didaktika zgodovine. Ljubljana: Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino, str. 29.

⁶⁷⁷ Trojar, Š. (1994). Vloga razgovora pri učnih urah zgodovine, nekatere njegove značilnosti in metodične variante. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 4, str. 37.

⁶⁷⁸ Prav tam, str. 38.

⁶⁷⁹ Prav tam.

⁶⁸⁰ Prav tam.

⁶⁸¹ Prav tam.

⁶⁸² Trojar, Š. (1994). Vloga razgovora pri učnih urah zgodovine, nekatere njegove značilnosti in metodične variante. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 4, str. 39.

treba diskusijske učne situacije večkrat med učno uro in jih tudi premišljeno kombinirati z različnimi učnimi postopki in učili.⁶⁸³

2. UČNA URA HLADNA VOJNA

2.1. PRIPRAVA NA UČNO URO

Učitelj se mora za vsako učno uro dobro pripraviti. Učno uro z naslovom Hladna vojna učitelj najprej razdeli na tri vsebinske poudarke in napiše učno pripravo. V učni pripravi označi vsebinske poudarke in premišljeno izbere motivacijske tehnike, s katerimi bo pri učencih vzbudil zanimanje ter kako bo njihovo pozornost tudi obdržal. Odloči se za učne oblike in učne metode, ki jih izbere glede na učno vsebino, ki jo bodo obravnavali pri učni uri. Opredeli učne cilje, ki jih bodo učenci dosegli na koncu učne ure. Prevladujoča učna metoda bo razgovor, zato si učitelj dobro pripravi vprašanja, s katerimi bo aktiviral in usmerjal učence pri poteku učne ure.

2.2. POTEK UČNE URE

Po učiteljevem prihodu v razred, prične učitelj učno uro z uvodno motivacijo. Izbere motivacijsko tehniko slikovne demonstracije, ki jo kombinira z učno metodo slikovne demonstracije. Sliko⁶⁸⁴ prikaže s pomočjo grafoskopa in prosojnice. Učitelj učencem predstavi vprašanja v zvezi s sliko, ali so jo že videli, kdo sta možka na sliki, na čim sedita, zakaj tekmujeta v moči rok ipd. Učenci odgovarjajo na njegova vprašanja, ki se navezujejo na temo učne ure. Tako učenci skupaj z učiteljem pridejo do naslova učne ure, ki ga učitelj zapiše na tablo, učenci pa v zvezke. Učitelj na kratko predstavi učencem učne cilje (npr. razložiti razmere v svetu v 60. letih 20. stoletja, navesti predsednika ZDA in Sovjetske zveze v tistem času, razložiti razvoj EU).

Sledi navezava na prvi vsebinski poudarek z naslovom Kubanska kriza – vrh hladne vojne. Učitelj s pomočjo učne metode razlage sistematično osvetli dogajanje v 60. letih, ki jo vztrajno prepleta z učno metodo razgovora. Razgovor vodi s postavljanjem različnih vprašanj npr. kje leži Kuba,⁶⁸⁵ ali ste že slišali za Castra ipd. Pomembne pojme (npr. CIA, KGB), besedne zveze (npr. kubanska kriza) in osebe (npr. Castro) učitelj vestno zapisuje na tablo in tako oblikuje tabelsko sliko, ki je usklajena z besedilom v učbeniku.⁶⁸⁶ Učenci sledijo zapisu učitelja na tabli in si oblikujejo svoje zapise v zvezke. Učitelj se ves čas giblje pred tablo in uporablja frontalno učno obliko. Pozoren je na mimiko obraza in gestikulacijo ter na glasnost in barvo svojega glasu. Spremlja, če so vsi učenci razumeli podano učno snov.

Pri drugem vsebinskem poudarku z naslovom Popuščanje napetosti ali detant, učitelj nadaljuje, kako sta ZDA in SZ podpisali Sporazum o omejevanju in zamrznitvi jedrskih raketnih sistemov SALT I. Vse nove pojme, kratice skupaj z učenci razloži ter jih zapiše na tablo, kjer nastaja pregledna tabelska slika. Tablo razdeli na tri dele: prvi del zapisuje pojme povezane z ZDA, v drugi povezave s Kubo in v tretji pa pojme, ki spadajo k Sovjetski zvezi. Z razgovorom spodbuja učence k razmišljanju, kaj naj bi to pomenilo za omenjeni državi in cel svet. Nadaljuje s Konferenco o varnosti in sodelovanju, ob koncu

⁶⁸³ Prav tam, str. 39.

⁶⁸⁴ Uporabi sliko iz učbenika: Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujemo preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 110.

⁶⁸⁵ Stenski zemljevid Sveta, s katerim je opremljena učilnica za zgodovino.

⁶⁸⁶ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujemo preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 110–111.

katere so 35 evropskih držav, ZDA in Kanada podpisale helsinško sklepno listino o varnosti in sodelovanju. Učitelj učencem z metodo razlage razloži, kaj je omenjena listina potrjevala (npr. suvereno enakost držav, vzdrževanje od uporabe in grožnje z uporabo sile, nedotakljivost meja, teritorialna integriteta države, miroljubno reševanje sporov, nevmešavanje v notranje zadeve). Nadaljuje z omembo zamenjave v vodstvu Sovjetske zveze in z metodo razgovora pripelje učence do ugotovitev. Učitelj dopolnjuje tabelsko sliko z novimi pojmi (npr. demokratizacija) in osebami (npr. Gorbačov) ter opozarja učence, da si naj tudi sami dopisujejo in oblikujejo zapiske v zvezku. Konča z Listino o novi Evropi in skupaj z učenci ugotovijo, kaj to pomeni s svetovnega političnega vidika.

Učitelj napove tretji vsebinski poudarek, ki se imenuje Gospodarsko povezovanje v svetu in Evropi, in spremeni učno obliko v delo v dvojicah. Učencem da navodila, da naj odprejo učbenike⁶⁸⁷ na strani 111 in v dvojicah v 5 minutah preberejo odstavek, katerega naslov je Gospodarsko povezovanje v svetu in Evropi. S spremenjeno učno obliko prebudi pozornost učencev in jih motivira za nadaljevanje učne ure. Učitelj postavlja učencem vprašanja (npr. Katere države so bile prve članice gospodarskega združevanja v Evropi? Katere države so dale pobudo? Naštejte prednosti gospodarskega združevanja.) v zvezi s prebranim odlomkom in tako skupaj razložijo omenjeno vsebino. Pri temu učitelj izpopolnjuje tabelsko sliko in spodbuja učence, da delajo zapiske v zvezku (učenci sledijo zapisu na tabli, se pravi imajo na začetku tri odlomke (ZDA, Kuba in Sovjetska zveza), potem odlomek o otoplitvi odnosov med ZDA in Sovjetsko zvezo ter odlomek o gospodarskem združevanju v Evropi).

V zadnji etapi učne ure sledi ponavljanje in sicer tako, da učitelj ponovno učence združi v dvojice in družno odgovarjajo na ponovljena vprašanja iz učbenika pod rubriko Ponovimo.⁶⁸⁸ Pri odgovarjanju si lahko pomagajo z učbenikom in svojim zapisom v zvezku. Učitelj kroži po razredu med dvojicami. Pred koncem učne ure učitelj prebere vsako vprašanje na glas, na katerega izbrana dvojica odgovori. Po potrebi učitelj učenčeve odgovore dopolni.

ZAKLJUČEK

Učna metoda razgovora sodi med zahtevnejše učne metode. Učitelj se mora za kakovosten razgovor dobro pripraviti. Razgovor mora imeti jasno zastavljene cilje in dobre usmeritve. Vsebovati mora tudi učencem zanimiva in pomembna vprašanja, zato ga je potrebno vnaprej dobro načrtovati. Učitelj potrebuje predvidevati učne situacije in reakcije učencev. Dobro je, če razgovor kombiniramo s še kakšno učno metodo, da učencem jasno razložimo pomembnejše pojme, in tako tudi razbijemo monotonost učne ure s samo eno učno metodo.

LITERATURA

- Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujemo preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus.
- Trojar, Š. (1994). Vloga razgovora pri učnih urah zgodovine, nekatere njegove značilnosti in metodične variante. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 4, str. 37 – 41.

⁶⁸⁷ Razpotnik, J., Snoj, D. (2008). Raziskujemo preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 111

⁶⁸⁸ Prav tam, str. 111

- Trškan, D. (2002). Učiteljeva priprava na pouk zgodovine. Metodični priročnik za študente zgodovine pedagoške smeri in učitelje – začetnike. Didaktika zgodovine. Ljubljana: Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.
- Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanje in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.

POVZETEK

Metoda razgovora je ena najzahtevnejših načinov poučevanja, saj zahteva temeljito učiteljevo pripravo in aktivne, angažirane ter odzivne učence. Pomembno je, da učitelj zna prikazati obravnavano snov učencem razumljivo in blizko, saj se le tako lahko ti odzovejo na učiteljeva vprašanja, ki jih vodijo do novih spoznanj. Zaradi samostojnega spoznanja si učenci obravnavano vsebino toliko bolj zapomnijo, hkrati pa jo dobro razumejo, saj so prišli do razumevanja sami. Učitelj z različnimi motivacijskimi tehnikami pritegne in motivira učence za sodelovanje v razgovoru in s spreminjanjem učnih oblik ter učnih metod popestri učno uro in obdrži zanimanje učencev, kot sem opisala na primeru učne ure Hladna vojna z vsebinskimi poudarki: Kubanska kriza, popuščanje napetosti in gospodarsko povezovanje. Metodo razgovora je koristno kombinirati z metodo razlage. Pri razgovoru mora učitelj natančno določiti cilje in dobre usmeritve, vsebovati pa zanimiva in pomembna vprašanja.

MONIKA TRSTENJAK: Z UPORABO METODE RAZGOVORA DO PESTRE IN ZANIMIVE UČNE URE PRI POUKU ZGODOVINE: KOLONIJE POSTANEJO NOVE DRŽAVE

UVOD

Metoda razgovora je ob metodi razlage ena najbolj uporabljenih metod pri pouku nasploh. Učitelj jo lahko uporablja v začetnem delu pouka v obliki uvodnega ponavljanja, v delu obravnave nove učne snovi v obliki sprotnega ponavljanja, na koncu učne ure v obliki zaključnega ponavljanja, med samo uro pa se lahko razvije tudi sproščeni razgovor, v katerem lahko učenci razkrijejo svoje izkušnje ali povedo svoje mnenje. Metoda razgovora se ne uporablja samo po učiteljevi razlagi. Lahko jo uporabljamo kot samostojno učno metodo, lahko pa se uporabi tudi v kombinaciji z različnimi učnimi metodami in tehnikami. Ta učna metoda se najpogosteje uporablja pri analizi zgodovinskih besedil in virov, gibljivih slik oz. videoposnetkov (D. Trškan te metode v kombinaciji z metodo razgovora imenuje metoda dela s sliko, metoda dela z besedilom itd.⁶⁸⁹), uporablja pa se tudi na ekskurzijah itd. Lahko se uporablja tudi pri različnih učnih oblikah.

Iz napisanega je razvidno, da lahko učitelj razgovor v učni proces vključuje na najrazličnejše načine, s tem pa lahko doseže pestro in zanimivo učno uro, kar nameravamo predstaviti v tem članku.

1. METODA RAZGOVORA PRI POUKU ZGODOVINE

Tomaž Weber je v svoji knjigi Teorija in praksa pouka zgodovine zapisal: »Metoda razgovora je ena najvažnejših metod pri pouku zgodovine in je tudi najuspešnejša.«⁶⁹⁰ Kot je že zapisano v uvodu, se ta učna metoda lahko uporablja pri uvajanju in motiviranju učencev, pridobivanju novega znanja, pri vadenju, ponavljanju in preverjanju.⁶⁹¹ Prav tako pa je razgovor zelo »pomemben pri pojasnjevanju in presoji, analizi in posploševanju zgodovinskih dejstev.«⁶⁹²

Dobro voden razgovor ima lahko zelo velik vpliv na lažje in trdnejše osvajanje novih zgodovinskih pojmov, oseb in dejstev.

S pomočjo razgovora učenci ugotavljajo vzroke in posledice zgodovinskih dogodkov, jih skušajo pojasniti ter primerjajo razmere in položaj v zvezi s posameznimi zgodovinskimi dejstvi, dogodki in pojavi.⁶⁹³

Pri razgovoru učitelj postavlja najrazličnejša vprašanja, ki se navezujejo na učno snov, učenec (ali več učencev) pa učitelju odgovori. Gre torej za dvosmerno komunikacijo. Z metodo razgovora pride v ospredje aktivnost učencev, njihova miselna aktivnost pa predstavlja temelj za razvoj njihovega kritičnega razmišljanja.

Da so učiteljeva vprašanja uspešna, mora učitelj obvladati pravilno tehniko postavljanja vprašanj, ki pa morajo biti ustrezna, logično in psihološko pravilna, razumljiva ter smiselna.⁶⁹⁴

Učenci lahko na učiteljevo vprašanje oblikujejo najrazličnejše odgovore. Naloga učitelja pri tem je, da vse odgovore sprejme, učencem daje pozitivno povratno informacijo in jih

⁶⁸⁹ Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanje in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.

⁶⁹⁰ Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: DZS, str. 103.

⁶⁹¹ Tomič, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 92.

⁶⁹² Weber, Teorija in praksa, str. 103.

⁶⁹³ Weber, Teorija in praksa, str. 102.

⁶⁹⁴ Šilih, G. (1970). Didaktika. Ljubljana: DZS, str. 102-104.

spodbuja, da sodelujejo v razgovoru. Če so njihovi odgovori le delno pravilni ali napačni, jih mora dopolniti ali popraviti, razgovor pa mu je v pomoč, da ugotovi, ali so učenci obravnavano učno snov razumeli oziroma kako interpretirajo določeno zgodovinsko gradivo.⁶⁹⁵

2. UPORABA METODE RAZGOVORA PRI UČNI URI Z NASLOVOM KOLONIJE POSTANEJO NOVE DRŽAVE

2.1. Učiteljeva priprava

Da bi učitelj dobro izpeljal učno uro in vodil dober razgovor, si mora učno uro vnaprej pripraviti in skrbno izbrati vprašanja, ki jih bo postavljal učencem.

Izbrati mora učilnico, ki bo opremljena z računalnikom, DVD predvajalnikom, projektorjem, platnom, tablo, zemljevidom Afrike in Azije in grafoskopom.

2.2. Uvajanje

Po uvodnem pozdravu in napovedanem učnem cilju učitelj začne z uvodnim ponavljanjem. V obliki razgovora se z učenci pogovori, kakšne so bile razmere v svetu pred pojavom dekolonizacije. Učitelj učencem prikaže prosojnico Kolonije v Afriki in Aziji leta 1945⁶⁹⁶ in učencem postavi vprašanja kot so: Katere države so imele pred osamosvojitvijo največ kolonij? Kakšen pomen so imele kolonije za te države? itd. Učenci naj iz prosojnice sami razberejo, katere kolonije so pripadale katerim velesilam. Potreben čas za izvedbo uvoda in uvodnega ponavljanja je 5 minut.

2.3. Obravnava nove učne snovi

Naslov prvega poudarka je Osvoboditev kolonij. Kot učilo učitelj uporabi učbenik⁶⁹⁷ in PowerPoint prezentacijo, ki jo oblikuje sam. Za obravnavo nove učne snovi ima na razpolago 30 minut. Učitelj razlaga, da so se v nekdanjih evropskih kolonijah v Afriki in Aziji pojavila osvobodilna gibanja. Učencem postavi vprašanje, kaj pomeni kolonizacija, iz tega odgovora pa naj učenci sami sklepajo o pomenu pojma dekolonizacija. Prikaže jim prosojnico Dekolonizacija po letu 1945,⁶⁹⁸ ogledajo pa si naj tudi zemljevid Afrike v učbeniku⁶⁹⁹ ter odgovorijo na vprašanja.⁷⁰⁰ Učenci naj razmislijo o vzrokih, ki so vplivali na pojav osvobodilnega gibanja in ugotovijo, katere so bile posledice. Učitelj naj vzroke in posledice zapiše tudi na tablo. Naj jim razloži, da so se v kolonijah pojavila številna odporiška gibanja, jim pojasni, s katerimi težavami so se soočale novonastale države ter da so se v številnih državah na oblast povzpeli vojaški voditelji, ki so uvedli diktaturo. Učencem postavi vprašanje: Zakaj je po vašem mnenju v afriških in azijskih državah med osvobodilnim gibanjem prišlo do odporiških gibanj? Poda jim navodilo, naj o odgovoru razmislijo v dvojicah. Za razmislek imajo časa 1 minuto. Nato učitelj izbere dva para, ki povesta svoje mnenje.

⁶⁹⁵ Weber, Teorija in praksa, str. 100.

⁶⁹⁶ Zgodovina. Atlas prosojnic: 20 stoletje. (1999). Tržič: Učila d.o.o., str. 11.

⁶⁹⁷ Razpotnik J., Snoj D. (2005). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 129-131 ali Razpotnik J., Snoj D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 112-113.

⁶⁹⁸ Zgodovina. Atlas prosojnic: 20 stoletje. (1999). Tržič: Učila d.o.o., str. 12.

⁶⁹⁹ Razpotnik J., Snoj D. (2005). Raziskujem preteklost 9, str. 129.

⁷⁰⁰ *Katere države so se osamosvojile v posameznem obdobju? V katerem obdobju se je osamosvojilo največ in v katerem najmanj držav ter katere kolonialne sile so izgubile največ kolonij v Afriki?* Vprašanja vzeta iz: Dobnik, J. et al. Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. (2006). Ljubljana: Rokus, str. 137.

Naslov drugega poudarka je Tretji svet in gibanje neuvrščenih. Učitelj učencem postavi vprašanje, kako oziroma na katera dva dela je po 2. svetovni vojni razdeljen svet. Nato učencem pojasni, da se pojavi tudi t.i. tretji svet, v okviru katerega pojmuje novonastale afriške in azijske države. Razloži jim, da so države zato da bi preživele, bile prisiljene v medsebojno povezovanje. Posledica je bila postavitve temeljev gibanja neuvrščenih na pobudo treh predsednikov: Tita, Naserja in Nehruja. Učencem prikaže sliko treh predsednikov⁷⁰¹ in jim postavi naslednji dve vprašanji: Ali je gibanje neuvrščenih vplivalo na osvobodilno gibanje v Afriki in Aziji? Ali je gibanje imelo pozitiven učinek na hladno vojno in zakaj?⁷⁰²

Naslov tretjega poudarka je Za kaj se je bojeval Nelson Mandela. Učitelj naj učencem postavi vprašanje: Predsednik katere države je bil Nelson Mandela? Če ne bodo takoj ugotovili, da gre za Južno Afriko, jim naj pomaga tako, da jih povpraša, v kateri državi bo svetovno prvenstvo v nogometu. Učitelj predvaja 5 minutni odlomek iz filma Moč enega.⁷⁰³ Po ogledu odlomka učencem postavi vprašanja.⁷⁰⁴ Učitelj nato nadaljuje z razlago o tem, da so se črnci v Južni Afriki upirali oblasti belcev in apartheidu. Učencem naj prikaže sliko Nelsona Mandele⁷⁰⁵ in jim pojasni, zakaj je postal simbol boja proti apartheidu. Učencem naj prebere šesti odstavek (*»Africans want to.../.../«*) Nelsonovega govora iz leta 1964,⁷⁰⁶ ko je bil obsojen, da si bodo učenci bolje predstavljali, za kaj se je dejansko bojeval Nelson Mandela. Odlomek je napisan v angleškem jeziku, zato ga je treba prevesti. Učitelj naj učence povpraša, kakšne zahteve oziroma težnje je v svojem govoru izpostavil Mandela.

Naslov četrtega poudarka je Za kaj se še vedno bojujejo Palestinci. Učitelj naj ta poudarek začne z razgovorom. Učence naj povpraša, če vedo, kje je danes največ nemirov in vojaških spopadov, če so mogoče slišali za mesto Gaza itd. Če še ne bodo vedeli odgovora, naj jim pomaga s podvprašanji.⁷⁰⁷ Ko bodo ugotovili, da gre za območje Izraela in Palestine, učitelj nadaljuje z razlago o sporu med Palestinci in Izraelci, množičnem doseljevanju Judov v Palestino med 2. svetovno vojno, pojasni pojem sionizem itd. Učitelj naj omeni pomembnejše spopade in pojasni nastanek PLO (Palestinske osvobodilne organizacije). Učencem naj prikaže enominutni posnetek, ki prikazuje napad Izraela na Gazo decembra 2008.⁷⁰⁸

2.4. Zaključni del

Zadnjih 10 minut učne ure učitelj porabi za zaključno ponavljanje v obliki kratkega kviza. Učence razdeli v dve večji skupini in postavlja različna vprašanja, ki se vežejo na novo

⁷⁰¹ Lahko uporabimo sliko iz: Zgodovina 2. Velika ilustrirana enciklopedija. (1984). Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 253.

⁷⁰² Vprašanja vzeta iz: Dobnik, J. et al. Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. (2006). Ljubljana: Rokus, str. 137.

⁷⁰³ Moč enega (The Power of one) (1992). ZDA: Warner Bros. DVD.

⁷⁰⁴ Kakšen se vam je zdel odlomek? Kakšna čustva vam je vzbudil? Kaj je bilo prikazano v odlomku? Kakšen odnos je vzpostavljen med belci in črnci? Katere značilnosti apartheida so prikazane v odlomku?

⁷⁰⁵ Njegove slike so v mnogih enciklopedijah, tudi v učbeniku (omenjenem pod opombo 9) na strani 130 ali pa v: Speeches that changed the world. The stories and transcripts of the moments that made history. (2005). London: Quercus Publishing, str. 130.

⁷⁰⁶ Speeches that changed the world, str. 131-133.

⁷⁰⁷ Katera pokrajina je domovina Judov? Katera pokrajina je zibelka krščanstva in se omenja tudi v Svetem pismu?

⁷⁰⁸ Posnetek napada Izraela na Gazo: <http://www.youtube.com/watch?v=gZaG96pnnEQ>. Dosegljivo: 07. 01. 2010

obravnavano učno snov.⁷⁰⁹ Tista skupina, ki prej odgovori, dobi eno točko. Učitelj točke zapisuje na tablo in jih na koncu sešteje. Zmaga skupina, ki ima več točk.

SKLEP

Učna metoda razgovora je ena najbolj uporabljenih in praktičnih metod. Učitelj lahko razgovor uporabi v vseh učnih etapah in ga izvede na najrazličnejše načine: ob gledanju videoposnetka, slik, branju odlomka, v kombinaciji z metodo razlage itd. Učna ura, ki vključuje ravnokar omenjeno, pa je vse prej kot dolgočasna. Z metodo razgovora učitelj doseže, da so učenci neposredno vključeni v celotni učni proces in da se razvija njihovo kritično mišljenje, prav tako pa mu ta metoda predstavlja povratno informacijo o tem, ali so učenci razumeli obravnavano učno snov.

LITERATURA

- Dobnik, J. et al. Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole. (2006). Ljubljana: Rokus.
- Moč enega (The Power of one) (1992). ZDA: Warner Bros. DVD.
- Posnetek napada Izraela na Gazo vzet iz: <http://www.youtube.com/watch?v=gZaG96pnnEQ>. Dosegljivo: 07. 01. 2010.
- Razpotnik J., Snoj D. (2005). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus.
- Razpotnik J., Snoj D. (2008). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus.
- Speeches that changed the world. The stories and transcripts of the moments that made history. (2005). London: Quercus Publishing.
- Šilih, G. (1970). Didaktika. Ljubljana: DZS.
- Tomič, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.
- Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanje in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.
- Zgodovina. Atlas prosojnic: 20 stoletje. (1999). Tržič: Učila d.o.o.
- Zgodovina 2. Velika ilustrirana enciklopedija. (1984). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: DZS.

POVZETEK

Učna ura Kolonije postanejo nove države temelji na uporabi metode razgovora. Razdeljena je na štiri vsebinske poudarke: Osvoboditev kolonij, Tretji svet in gibanje neuvrščenih, Za kaj se je bojeval Nelson Mandela ter Za kaj se še vedno bojujejo Palestinci. V začetku učne ure učitelj izvede uvodno ponavljanje. Pri vseh vsebinskih poudarkih kombinira metodo razgovora in metodo razlage. Učencem prikaže slikovne prosojnice, nekaj slik na PP, odlomek iz filma Moč enega, posnetek napada Izraelcev na Palestince ter prebere odstavek iz govora Nelsona Mandele. Učenci pri enem od vprašanj razmislijo v parih. Učitelj učno uro zaključi z zaključnim ponavljanjem v obliki kviza. Metodo razgovora lahko vključimo v vse dele učne ure in jo kombiniramo z različnimi učnimi metodami in tehnikami, zaradi česar je pri pouku nepogrešljiva.

⁷⁰⁹ Kaj pomeni dekolonizacija? Na katerih celinah je prišlo do dekolonizacije? Katere države so imele v Afriki in Aziji največ kolonij? S kakšnimi težavami so se soočale novonastale države? Na pobudo katerih treh predsednikov so ustanovili gibanje neuvrščenih? Kdo je bil Nelson Mandela in za kaj se je zavzemal? itd.

Avtorji prispevkov:

Benčina Andreja
Fišer Nina
Gale Petra
Gvardjančič Ana
Hrastar Sandra
Ilar Anja
Istenič Katja
Jerman Mateja
Kaluža Jernej
Katalenić Marina
Katić Sandra
Ketiš Matija
Koplan Mirjam
Lužar Urša
Marinko Blanka
Martinek Andrej
Matešić Goran
Mihelčič Maruša
Miljančič Zvonka
Miščević Rok
Novak Blaž
Numanović Jasenko
Oven-Brecelj Matevž
Pacek Dejan
Pavlič Maša
Perko Tina
Pirec Suzana
Pirnat Jan
Prelog Nina
Rupar Andreja
Rupnik Jasna
Sliško Ines
Stanojević Nataša
Štupar Tina
Šturm Katja
Tomše Jasmina
Trstenjak Monika

**Naslov: Prispevki k didaktiki zgodovine,
Letnik VIII, št. 2**

Urednica: Danijela Trškan

Oblikovalka: Danijela Trškan

Copyright © Oddelek za zgodovino (za potrebe
predmeta Didaktika zgodovine)

Ljubljana

2010

*Prispevki k didaktiki
zgodovine*

Študentje
4. letnika
zgodovine
pedagoške smeri

2009/10

ISSN: 1581-8713